

מערכות

ירחון המגן וא"ש-הצבא העברי

ע'

שופט זה אינו למכירה

אלול תשי"א
ספטמבר 1951

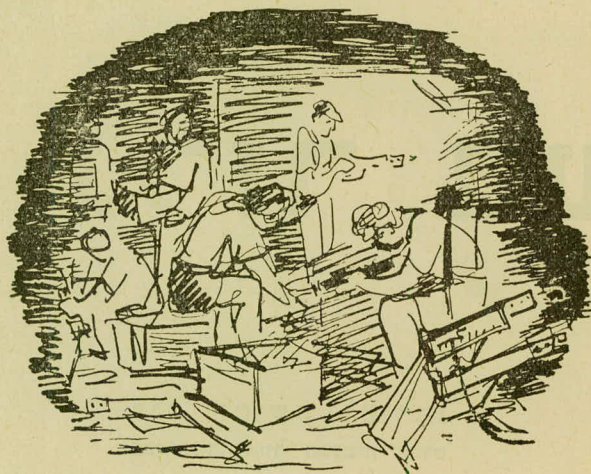
תוכן העניינים

4	במערבה
	לזכרו של אישיהנגה : מאיר רוטברג ז"ל
6	אלוף/מ.נ. ידימי, י. פת, א. חוטר-ישי
	ממורשת ההגנה העברית
12	עקרונות ומגמות בטקטיקה הסובייטית
17	דבר למפקד
	בתחומה של מלחמה זעירה
18	"פרטיזניות" כמשכיר של צבאות-סדירים
21	- חלומות — ותוכניות (מתוך הספר "הינקי הגדול")
24	חינוך טירונים
27	חינוך שדה
33	השיפוט בתמרונים טקטיים
	מכתבים לקצין-מילואים
38	ההחזקה בקרקע
	במתי-מערבות
40	תמרון — ומשקפים
41	אימון וחינוך טירונים
43	מדוע לא להיות "בטוח"
46	מלחמת-האשפים (מתוך הספר "מלחמת העולם השנייה")
	ביום ובצוים
56	לקח שיירות הים האיטלקיות ללוב, 1940/1
	אורית מלחמה ובעיותיה
62	חיל-אוויר של מדינה זעירה
64	מטוסי-העולם
66	מהמוסקטו אל הקנבארה
	זומוות
67	צי-מלחמה, חיל-אוויר, חיל-צבא
	בעתונות הצבאית
68	טקטיקה : התפרצות מתוך כיתור
70	סיוע-אוויר-מהודק
71	חמוש : הנאפאלם בקרב
72	קרב סכינים
73	ארגון-גייסות : מה תקנה לניפוח מטות
74	ציוני-התכוננות ברכעון צבאי
	בעולם החמוש
75	ר.א.פ. — בנקודת-המפנה
80	מארבע כנפית הארץ
	עם קריאה
81	על בעיות ההגנה
	סגן-אלוף אל. שפייר

הופיע בסדרת „עלילות“

אברהם וינברג

פדוקו תע"ש

חרשי נשק-הגנה במחתרת

צבא הגנה לישראל • הוצאת „מערכות“

מגן צ'טווד בע"מ

קרית אריה
ע"י פתח תקוה

תבת דאר 71
טלפון 336

תל-אביב
בית הדר

תבת דאר 825
טלפון 3158

קפות, דלתות לחדרי אוצר
מרכבים וכלי רכב שונים
רהיטי פלדה
ועבודות מכניות

דב גלזר בע"מ

בית הרושת לעורות
פתח תקוה, אזור התעשיה החדש

רחוב הגליל 4

תל-אביב

תעשיית מתכת ועץ

- מרכבים לאוטובוסים לאוטו משא ומסחר.
- רהיטי פלדה למשרדים, לארכיונים, לספריות ובתי חולים.
- ארגוני אריזה מעץ לפרי וירקות.
- צריפים, נגרות בנן ורהיטי עץ.
- שותפי חברת "אמקור" לתעשיית מקררים.

לצמח-הגנה-לישראל

ויתר עוז

ויתר שאת

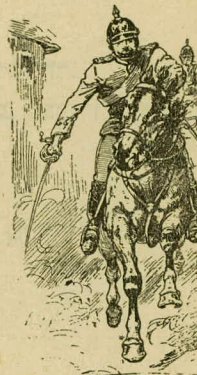
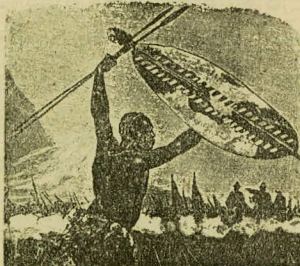
„וסקו" מוצרי מתכת בע"מ

עשיה ומכירה בסיטונות של פרזול לבנין,
 סחורות ברזל, כלי עבודה וחקלאות.
 ה ס פ ק ה ת ע ש י ת י ת

מ' ומה בחוברת

נאמנות צנועה, ללא סממני הדר חיצוני; אימץ לב והתמדה עקשנית, — כזאת היתה דרך החיים, דרך השמירה, דרך ההגנה ובנין ההגנה העברית בה הלך מאיר רוטברג. אך מעט-מעט מאישיותו ומדרכו ניתן היה לשקף בקטעים המופיעים בפתח החוברת הנוכחית של „מערכות“ מפי חברי-הלמידיו. מעשיו והשפעתו כתובים בעליל בספר ההגנה העברית; אך, אף הם, לרוב, ללא ציון מפורש של שם, באלמוניותם האופיינית. זו האלמוניות ואלו האלמונים שעליהם נכונו — אומה, מדינה וצבא-המגנה.

הוקרי „נפש האדם“, שעיסוקם היה בשבטים אפריקאיים, העלו את החזיון המענין של „גבורת-חיקוי“: שבטים, לא-רדוקא עזי נפש וגבורי מלחמה לפי-טבעם, היו מסגלים לעצמם את גיבוני הלבוש והקישוט של שבטי-לוחמים, שיצאו להם מוניטין של גבורי מלחמה (כאנשי זולו בדרום-אפריקה, או: אנשי מאסאי-במזרח). חזיון זה, של מבקשי מראה-גבורה (ותחושת בטחון...) בהתקשטות בנוצות זרות הוא בלי-ספק מבדח במקצת. אך, טעות היא לחשוב, שאינו חל אלא על עמים פרימיטיביים ובעלי אופיילדותי למחצה כאלה. אכן, עובדה בולטת היא, שנקל להיווכח באמיתותה. הנה הציורים והציילומים של דמויות אנשי הצבא במאה-החמשים — מאתיים השנים האחרונות, מוכיחים, כי משקנה לעצמו צבא-מדינה-מסוימת שם עלידי נצחונותיו, או עלידי המוניטין שיצאו לכוחו, — מיד היה עובר על צבאות העולם גל של רצון להידמות לאותו צבא; ובראש וראשונה: ב מ ד י ס. כך, למשל, חדר „הקפי“ הצרפתי (בצורתו של אז), בימי זוהרו של משטר נפוליאון השלישי בצרפת, אפילו למרחקי המערב והמזרח כאלצות הברית מזה, והקיסרות

הרוסית — מזה. ואילו, עם נצחונות הפרוסים הגרמנים משנות 1866 ו-71-1870 החלה הקסדה „מצויצת — חודה-החנית“ להתקבל על-ראש עמים וצבאות, משל לקמיע של סגולות צבאיות יקרות-ערך (בין השאר מצאה אז את דרכה, לזמן מה, גם לתוך מערכת מדוי של הצבא הבריטי. אפסי, בימי המלחמה בדרום אפריקה — הספיק להנהיג, למסעות-שמעבר-לים, מגבעת שוליים בדומה לזו של הבורים, היריב המצטיין...).

אכן, סדנא דארעא חד הוא... והנטיה הפסיכולוגית הלזו — לא פסה אף בדורנו. אך, אין ספק — **הרצון ללמוד מוצבאות מנצחים ורבייכולת עמוק ורציני** הוא מחיקוי-הלבוש בלבד. בעקבות מלחמות אדירות בא, בדרך הטבע, מאמץ לעמוד על טבעם ולקחם של הגדולים ורביי-המעש שבצבאות שקבעו את מהלכן של אלו המלחמות. לבחינתו של מאמץ כזה (בחינה אחת מניירבות), להקנית האפשרות לקוראי „מערכות“ להתבונן התבוננות רבי-צדדית בגורמיו של העולם המזוין שבימינו — מוקדשת הסקירה על „הטקטיקה הסובייטית“ (עמ' 12).

תיאור תפיסותיו ונוהגו האופרטיביים של הצבא הסובייטי בסקירתו של הקול ברטייל (עמוד 12). ודאי שאין בו כדי למצות את הנושא. השלמת-מה נוספת על התפתחות צבא של בריה"מ במרוצת העשור האחרון, ועל מסגרת התנאים והרקע לפעולו והשגותיו של צבא זה, — יוכל למצוא הקורא העברי במאמרים ורשימות שנתפרסמו בזמנים שונים ב„מערכות“.

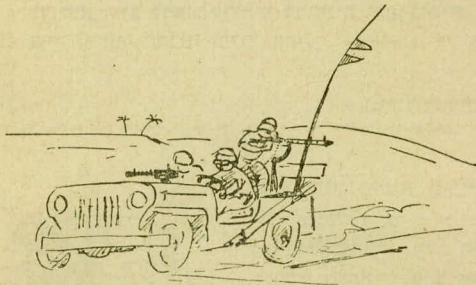
ה„חלון“ שב־עמוד 13 נועד לשמש „גשר“ בין המאמר הניתן בזה על הטקטיקה הסובייטית — ובין מאמר נוסף, המוקדש בעיקרו לבחינת דרכי-הביצוע באורח הטקטי והאופרטיבי של הצבא הסובייטי.

מי ומה בחוברת

גילויילב, אומץ ונאמנות לעיקר — הן התכונות המציינות את דבריו של לינקולן אל גנרל הוקר, הניתנים בחוברת זו כ„דבר למפקד“ (עמ' 17) תחת „דבריי מפקדים“, המופיעים כרגיל ב„מערכות“. יש בהתגלות זו של המחזיק בהגדה המדינה בימייסער משום התוית קו למחשבתו ובהינתו העצמית של כל מי שאחריות הפיקוד, כגדול כקטן, הוטלה עליו. ולא לשוא, ודאי, הובאו דברים אלה בספרו של פילדמרשל ויול „החייל הטוב“ (העומד להופיע בקרוב בהוצאת „מערכות“).

אגב אורחא: כידוע, דעתו של ויול עצמו לא היתה נוחה מהיחס, ש„זכה“ לו הוא מקברניטי בריטניה. ומשום כך, דוקא, — משנה-ענין בתוכנם ורוחם של דברי לינקולן, שפילדמרשל ויול ראה לנכון להביאם בספרו.

כי אין לכוחות פרטיזנים תכלית (או תקיה) לאורך ימים, אם אינם פועלים בשיתוף עם צבא ידידותי, או מחזיקים מעמד עד לבואו של זה — זוהי, בעצם, דעה מקובלת. אך כלום אין הכרח, בתקופתנו, אנו, לצבא הסדיר גופא להסתיע, באותה מידה, בכוחות פרטיזניים? או: אף להצמיחם מתוכו? — שאלה זו הנה מרכז ענינו של המאמר. לי. שדה (עמ' 18).

הנסיון ל„היסולו“ של רימל הנזכר במאמרו של אלוף י. שדה (עמ' 18), נערך ערב המסע לחילוץ של טוברוק הנצורה (נובמבר 1941). יוזמו, אשר נפל בפעולה זו, היה הקצין הבריטי הצעיר ג'ארי קיז (בנו של אדמירל-הצי — גיבור ההתקפה על נמל אוסטנדה וזי-בריוגה במלחמת העולם הראשונה, אשר עמד ב־1940-41 בראש „הפעולות המשולבות“, מבצעי פשיטות הקומנדו, הבריטיות).

דמות מעניינת ויוצאת-דופן של קצין „מארינס“ אמריקאי בעל קלסתר פנים ומקצת תכונות של מטיף באיזו עדה דתית פרוטסטנטית באמריקה (ואמנם — בנו של כזה), בעל שם משפחה נורבגי ותכונות שאף הן ודאי היו יוצאות דופן בכל מקום בעולם. — הוא הקולונל קרולסון, מפקד גדוד הפושטים של ה„מארינס“. הקטע הניתן בזה „חלומות וכתכניות“ (עמ' 21) לקוח מהספר „הינקי הגדול“.

בירחון צבאי רוסי (לפני עשרות שנים אחדות) סיכמה סקירה אחת מעניינת — מה מביא אתו, בשוברו לחייו האזרחיים, החייל שסיים את שבע שנות שירותו (כנהוג אז) בצבאה של מלכות סרדיניה-פיאמונט. הרשימה הארוכה כללה, בין השאר, ידיעת קרוא וכתוב, חשבון, התעמלות, סיוף, מושגי אזרחות, משטר, נוהג ונימוסים. רשימות מעין אלו, לגבי ה„רכוש“ הנרכש במרוצת השירות הצבאי, — נוהגים לערוך גם בעמים וצבאות אחרים. לעומת האימרה: „ביה“ס העממי הוא הבונה את צבא עמי“, מופיעות גם סיסמות מעין: „הצבא — ביה“ס לעם“. ואכן דבר זה נאמר והודגש רבות, בארצות שונות ביותר — כתורכיה הכמאלית, גרמניה הוילהלמנית, רוסיה המועצתית, ושביצריה המיליציונית. אכן, אין שום עם ושום תקופה בהם היה תוקף אמיתי לסיסמה-תביעה זו, במידה שיש להתקף במציאותה של מדינת-ישרא ל בשנים אלו. דבר זה אף מצא את ביטויו, הנמרץ והקולע, בכמה מפסוקי-נאומיו של שר-הבטחון, אכן, מבחנה של הסיסמה — בהגשמתה, הצבא, הרואה מתפקידו למלא שליחות במאמץ לבנות את העם — ייבחן לפי יכולתו לבנות את האדם הנמסר לרשותו. הזכות גדולה, האחריות כבדה, כל-שכן, שאדם זה הוא ערובה למידת היכולת הצבאית בכללה, מבחינה צבאית צרופה, המערכת היתה רוצה לראות ברשימות על אימון הטיירוניסטים (עמ' 24 ואילך; עמ' 41 ואילך) שבחוברת זו פתח לביטוי מקיף וגלוי-לב של סוגית „עיכול“ הטיירוניס „ע“ צ.ה.ל., לבנות דמותם ויכולתם האנושית-האזרחית והצבאית-מקצועית.

מי ומה בחוברת

...ועוד דבר: הצבא הוא המסגרת היחידה בארץ שבה נפגשים כשויים עם שויים — ובתנאי חיים שויים — יוצאי כל הגלויות, כל העדות, כל המעמדות; וכאן יש הזדמנות יחידה ויקרה לתקן את הפגימה הקשה ורבת המכשולים בחיינו הלאומיים: את ההתפצלות והמהיפצות המרובות... התפצלות שמקורה במהיפצות חברתיות, כלכליות, עדתיות ושוני עמוק בהוי והבדלים יסודיים בחינוך.

...כאן יש למפקד תפקיד מורה ומחנך. עליו לדאוג לכך, שהחיים בצבא יעניקו לנערים ולנערות שלנו לא רק ידיעה להשתמש בנשק ולערוך קרבות; הרגלי סדר, נקיין ומשמעת — אלא גם יעשירו את חייהם הפנימיים, יהרסו את המהיפצות העדתיות והחברתיות יעלו את רמתם התרבותית והמוסרית, וכל מי שיעזוב, בבוא הזמן, את הצבא יהיה יהודי ואדם יותר טוב מאשר היה.

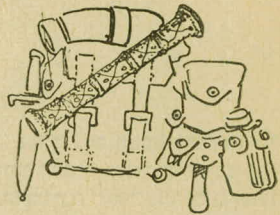
המפקד אחראי לא רק לאימונו הצבאי של החייל, אלא גם לעיצוב דמותו הרוחנית. כשם שהמפקד חייב לדאוג למונותיו של החייל שיהיו מספקים, טעימים ומבריאים — כך הוא חייב לדאוג לרוחו הרוחנית והתרבותית. חייל מחונך, נבון ויודע ספר עולה על חייל מחוסר תרבות ובלתי מחונך — אם גט אין הבדל בכוחם הגופני ובאומץ לבם.

ד. בן גוריון

(מתוך דברים בפני בוגרי קורס מ"מ, נובמבר 1948)

„כל חייל נושא בתרמילו שרביטו של מרשל“ — גם אלה הם

דברי נפוליאון. אך מיהו השם את השרביט בתרמיל? מיהו המתיר את שריון והתרמיל לפתחו? אלה הם, ללא ספק, מארגי קליטת ה„טירון“ בשורות הצבא ומבצעי ה. דהיינו: ראשי הצבא — מזה, והקציין וסמל-האימונים — מזה. תקופת הקושי המכסימלי בחייו של החייל החדש, עת קליטתו הראשונה, היא גם תקופת אפשרויותיו המכסימליות, אשר תפוחהנה או תיבלמנה תוך תקופה קצרה — אך הרות-וצאות — זו, מה גם כאשר הטירון, הנו לעתים קרובות גם טירון בארץ, בהכרה, במנהגי הישוב והלשון. הצבא — זקוק ל„מרשלים“ העתידים שלו (ולקצינים, לסמלים, למדריכים, לאנשי מקצועות, לחיילים טובים, לרוח טובה ולשירות טוב). אך „פתיחת התרמיל“ — אפשרויותיה נקבעות קודם-כל בחדשי קליטה ראשונים אלה ולהן מוקדש מאמרו של סרן ד. אלירס (עמ' 24) ובהן מטפלת גם רשימתו של מ. סודלר

ב„במת-מרכות“ (עמ' 41).

בכתביהם של רבים מכין קציני-הצבא הגרמנים המפיקים את לקחם מחזית רוסיה — מחלחת הנימה של מקצת קנאה בחייל הרוסי „הקרוב לטבע בשל תנאי חייו“, והמסוגל, על כן, „להתמזג עם הטבע“ ביתר יעילות. הדגש בתיאורים גרמניים אלה הוא אמנם על כושר ההעלמה (כולל ההתגברות) —

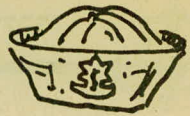
העוזר — אף הוא צמח מאכל...

אך גם על כושר ההתפרות, הנובע מרגילות בעבודה מפרכת ממושכה. מאידך גיסא, רבים הם זכרונות פעולה ותיאוריה, בהם העלו אנשי צבא סובייטים את ערך ההתמצאות בשדה וביער, הכרת הצומח וכיו"ב. אנו — אין אנו עם של „אנשי טבע מלידה“, כשם שלא היינו „הקלאים מלידה“ (ועוד ועוד). אך ההתגברות להיותנו אנשי-שדה אינה לנו בגדר משאלה חסודה או כמיהה נפשית, אלא כמיהה כתנאי ליעילות בזירות הקרב הארצי-שראליות וליכולת שימוש שלמה בכוחותינו. נצר למשפחת הראובניים, חוקרי טבע הארץ ומשמעויותיו, הוא המגיש לקוראי „מרכות“ (עמ' 27) את תרומתו, המכוונת לפקוח את עיניו של איש-הצבא הישראלי לגורמי השטח הפרושים ממש לרגלו. בעל המאמר הוא גם מחברו של הספר הקטן ורב העניין „אור חדש על ספר ירמיהו“, הוושף אף הוא עובדות יסוד של אקלים וצומח בצפון-מזרחם של הרי ירושלים, „ועוד עמו בכתובים“...

ה„מכתבים אל קציני המילואים“ המתחילים להופיע בחוברת זו נועדו לחבר קצינים זה, שהועד לו תפקיד כה חיוני במערכת „צבא-האזרחים“ שלנו. תכליתם — לספק לו מקצת „מילואים“ להזדמנויותיו

מי ומה בחוברת

האחרות, המצומצמות לעומת הצורך, לבוא במגע עם פעלו ונסיגו המתחדש-מדי-פעם של הצבא-הפעיל, קצין המילואים — שגליונות „מערכות“ משמשים לו בדרך הטבע השלמה למטענר-מניא, ולאותן תוספות השתלמות הניתנות לו לשיעורין — הכרח לו כי ימצא במסגרת הירחון מדור המכונן במפורש לצרכיו, ה נ ו ס פ י ם על אלה של קצין המשמש בצבא הפעיל.

הגיאוגרפיה ההגנתית של מדינתנו אינה מניחה לנו, במצבי ההגנה (ובמצבי-ההתקדמות מסוימים) ברירות הרבה לציווי „ההחזקה בקרקע“ ומעטים הם נושאים, שיהלמו את צרכיו של קצין-המילואים האופייני — כנסיון למיצוי לקח התנגשויות באויב אשר ניתן בחוברת זו במכתב על „ההחזקה בקרקע“. (עמ' 38).

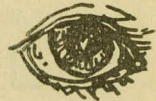
„אין לך דרך טוב ללמוד מקצוע — כמו לחירות בו“. ואין לך איש החייב כל כך בהתמצאות והבנה בעניני עבירות (וזכויות) כמו השופט. על כן גם הרבה יידרש ממנו, ה„שפיטה“ בתרגילי צבא ותימרונים שונה מאד מזו שבבית-הדין; אך, התביעות משני סוגי השופטים דומות.

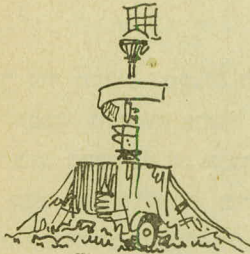
אכן, בסוף כל תמרון עדיין יהיו שני הצדדים המתמודדים חולקים זה על זה בענינים לא מעטים, אך בנקודה אחת אפשר מאד שיהיו מאוהדים דוקא: בתרעומת על השופטים, „קוצר השגתם“, ואולי גם — „אזלת-ידם“. אפשר שבידי שמים הוא — אך, מכל-מקום: מערכת שיפוט מתוקנת עלולה בכל זאת להמתיק גורל שופטים, ואפילו — לתרום ליתר-יעילות של התמרון עצמו.... „ה ש י פ ו ט ב ת י מ ר ו נ י ם

ט ק ט י י ם “ (עמוד 33) כוונתו לקרב מטרה זו על ידי הבהרת מושגי השיפוט וסדריו.

תנאי קורם לכל יכולת-פגיעה באויב היא יכולת-הראיה. ה„ראיה“ בתקופתנו איז משמעה פעולת העין בלבד, אלא גם כל מכלול אמצעי הטכניקה המאריך את פעולת העין, או — הממחלף אותה במסיבות בהן לא תצלח כלל. המדיר עצמו מאלה כמוהו כגורר ענרון על אמצעי הקרב אשר לו. הקטעים מזכרונותיו של ו י נ ס ט ו ן צ' ר צ' י ל המוגשים בחוברת זו (עמ' 46) יש

בהם משום „צילום“ למאמצים שנעשו בימי מלחמת-העולם השניה, שלא לפגרא-הרי-התפתחות הטכניקה בסוגיות התמצאות, איתור והנחת מטוסים. ללא עומס יתר של לשון מדעית וטכנית — מובלטים בהם גורמי היסוד של „מלחמת גלי האתר“ הראדארית-האלקטרונית, הרצופה תחבולה-התעיה-המצאה.

ליצני הדור, בראשית קיומה של המדינה הליטאית העצמאית, היו טוענים — כי סוסו של „הפרש-האביר“, שעל מטבעותיה של ליטא, מתואר כשרגליו הקדמיות מורמות באויר משום הסיבה

הפשוטה: בתוך תחומיה של ליטא, חסר לו המקום להציבם על הקרקע... היל האויר של מדינה כשויצריה משול אולי קצת לאותו „סוס-אביר“, מבחינת הקושי באבטחת מספר מספק של שדות-תעופה בארץ הררית לא גדולה זו. אך, אין לו ברירה — אלא להיות קיים (ויעיל), לפי שיש בכך הכרח-עליון לכלל מערכת-ההגנה השביצרית. כל נסיון להבהרת מושגיה של אווירית מדינה קטנה כזו (עמ' 62) מן ההכרח שיהיה בו ענין, על אף השוני הרב בתנאים ובכמה מן הבעיות המתמצבות גם לכוחותיה של מדינה-לא-גדולה אחרת (שבענין הממדים — ודאי שאין לשביצריה להתקנא בה).

הציונים בעמוד 74 כונתם להדגים את האפשרויות ללמוד גם מתוך קריאה ב„סתם-כרוניקה“ צבאית.

ולבסוף שתי הערות-תיקון: (1) בעמוד 66, עמודה א', שורה 15 מלמטה — נא להוסיף את המלה „אלא“, לאחר „ביטאה“, ולהבין את המשפט לאשורו. (2) בעמ' 76, עמודה א', בסוף שורה 10 נשמט „כוכב“, המתייחס להערה הראשונה באותה עמודה. ההערה בעמודה ב' — מתייחסת ל„כוכב“ בשורה 19 של עמודה א'.

לאנשי צבא-הגנה לישראל

בצבא הסדיר ובחיל-המילואים

למטפחי כוח-המגן העברי ולותיקיו

ברכת "מערכות"

פרוס תשי"ב

ב מ ע ר כ ה

(לחיוב — ולשלילה); לא-מעט — ע"י מחשבה עצמית, מנתחת מקשה-קושיות, מבקשת-פתרונות. אך גם לאחר מיצוים של כל אלה נשאר בכ"ז בתוקפו הצורך ב"הצגת" תנאי מלחמה ומצביה, בהתנסות עצמית כלשהי, של גייסות ושל מפקדיהם, לפחות באחד-מששים ממציאיותו של אותו מקצוע-מיוחד במי-נו, בו, לפי הגדרתו של א. וייזל, המתחרים אינם מסתפקים בהישגים העולים על אלה של היריב כי אם מנסים "לגנוב או לגזול ממנו את כלי-עבודתו, מת-נכלים לעצם קיומו".

הרצון להשגת מכסימים תנאי-מציאיות כאלה הור-לד, בשטח האימון הטקטי-הישר, את "מסלולי-הקרב" (ובכלל תרגולת-קרב במגע קרוב מאוד עם אש-בפועל), כפי שהתפתחו בימי מלחמת-העולם השנייה. אולם התנסות טקטית ואופרטיבית נרחבת יותר — ודינמית יותר — לא היתה אפשרית מעולם בלי הגורם של דו-צדדיות בתרגול או בתמרון.

אין לך עוד מקצוע כמקצוע הצבאי אשר תרבה בו כל כך הסכנה להתהוות פרצות (נוסח "מספרים") בין ההלכה, המכתיבה את מגמת האימונים, תוכנם ואורחם, לבין המציאות בה עלולים להדרש המתאמנים והמאמנים להעמיד למבחן את פרי אימור-ניהם: — את עצמם. וטבעי הדבר: שלא כביתר האומנויות ומשלוחי-היד, אין במקצוע הצבאי כל הזדמנות להשתתף בו בפועל אלא בבוא אותו מבחן עצמו.

שלושה גורמים-מכונים בלבד עשויים לשמש נר-לרגליהם של עורכי הכשרת-הגייסות בימות-שלום: — נסיון העבר; — לקחם המתחדשם של אחרים; — תרבותם הצבאית, דמיונם הדינמי ותפיסתם הצרה של אנשי הפיקוד, התכנון וההדרכה, על כל שכבור-תיהם. לא-מעט באלה — ניתן להשיג על ידי קריאה, עיון בהלכת-המלחמה ובהיסטוריה הצבאית; לא-מעט — ע"י התבוננות בצבאות אחרים ולימוד מהם

עם כל ההגבלות הבלתי־נמנעות אפילו במבצע דו־צדדי שעה שהוא מתנהל על פני „שדות־הקרב ללא כדורים ופגזים“ (כביטוי הקולע של לידל־הארט), — אין, בכ"ז, דרך אחרת לקיים את הכשרת הגייסות — וזו של המפקדים והמטות — לתנאי המציאות מאשר דרך התמרון, המוגדר אך הגדוש, המנותל, אך המנית גם מקום לגילויי יזמה, דהיינו — התמרון הדו־צדדי.

צבא־הגנה־לישראל, לאחר מבחן ארגונו וכושר־פריסתו — כצבא־עומד וכצבא־מילואים, בשלהי תשי"א, עומד עתה בשלב נוסף של בחינת־הבגרות הממושכת ורבת־השלבים שלו, בערכו את סדרת התימרונים הדו־צדדיים שלו. אין לנסות ללמוד ולה־סיק מסדרה זו יותר ממה שיש בה: — לא תכניות מסעי־מלחמה ולא ציונים לחלוקת־הכוחות בבוא יום חמור, וכיוב"ז. אולם אין גם לראות בסדרה ראשו־נה זו פחות ממה שיש בה: מבחן־עצמי קיבוצי לצבא ולמערכתו הפיקודית באשר לכושר ניהול מב־צע־שדה, התכנון לקראת כל אפשרות, התגובה

המהירה וההולמת, נכונות הגייסות למאמץ, ליכודם ביחידות, רוחם הטובה, יכולת־השליטה של מפקדים, גמישות המנגנון הלוגיסטי, ועוד, ועוד.

התוצאות הראשונות הממזגות — כרגיל בתמרון שאינו לצורך הרגעה־עצמית־רשמית בלבד, כי אם נועד להצעיד למעשה את תהליך צמיחתו והתחשלותו של הצבא — הישגים ומישגים, גילויי יכולת ונקודות הטעונות תיקון וחזוק — מעידות על כך כמה חיונית ונחוצה היתה סדרה זו של תרגילים־תמרונים. עם כל הקושי והמאמץ — והיוקר היחסי — שבעריכתה, היא מעידה עדות נאמנה, יותר מכל ה־כחה שכלית־מופשטת עד כמה הכרחי יהיה לחזור מדי שנה על סדרות דומות.

אין ספק שלקח סדרת־תמרונים זו שבמוצאי שנת תשי"א יהיה בו כדי לציין את משימות האימון וההד־רכה (ולעתים — גם את צרכי הארגון והציוד), ולסמן את מגמות ההתפתחות והעשייה לשנת־הבצרון הצפויה לצ. ה. ל. — שנת תשי"ב, — השנה החמישית לתקומת מדינת ישראל ולצבא־הגנה־לישראל.

„כל מי שאומר כי מתוך התחשבות בחוקי המלחמה ובעקרונותיה אין באפשרותו לבצע פעולה הנחוצה לגופה — מעיד על עצמו שהוא מדבר על כללים ועקרונות שאינם קיימים כלל. אין בטקטיקה כולה, בסופו של דבר, אלא חוק ועקרון אחד: כיצד לעשות את הדבר שהנו מתאים ביותר לאותו מצב מציאותי שבו הנך נתון.“

רבי־אלוף י. ידין

(מדברי הערכה לפרשת־תמרונים).

מאיר רוטברג

ביום ג' באב נפטר מאיר רוטברג ז"ל. איש הגנה מובהק כל חייו וחבר מרכז־ההגנה שנים רבות. איש הנאמנות הצנועה, בעל אורח־חיים אשפרטני, בעל יחס אמתי רק לדברים־של־ממש, רגיש לעצם הענין וסולד מ„זריקת חול־בעינים” ומגינני־שרד־בעלמא.

הרינו מביאים בזה קטעי הערכה וזכרונות של חברי־תלמידיו, לדמותו של אחד ה„מוהיקנים האחרונים” בני העליה השניה, ותיקי תנועת ההגנה העברית — אבות צבא ההגנה לישראל. המערכת

אפשר, שלא לרבים מקוראי „מערכות” מוכר השם מאיר רוטברג. — איש העליה השניה. איש הלהט האידיאי לגאולתו של האדם ושל היהודי. כל־כולו נתון לכיבוש העבודה וזוכה לתואר האליפות בעבודת המעדר. אליפות לא קלה ובעלת משמעות רבה ביותר באותה תקופה. אכן היה מאיר בעל כוחות גדולים — פיסיים ורוחניים כאחד. הצטיין במיוחד ככושר עבודה, בהתמדה, בהתמדה וביכולת למופת להתרכז בה. ברצוני לתאר את מאיר איש־ההגנה. לידו ותחת הדרכתו זכיתי לשרת במשך מספר שנים לא מועט כמפקד בהגנה.

לראשונה נפגשתי עמו בדגניה א'. לאחר שוך מאורעות 1929 התכנסו פעילי ההגנה בעמק יזרעאל ועמק הירדן להינעץ על דרכי העבודה של ההגנה בהתישבות העובדות.

מאיר השתתף בפגישה זו מטעם המרכז. כמעט ולא דיבר. הערות שהעיר בעקבות הויכוח הוכיחו על נסיון, אמונה לזהות וכושר מעשה. הרבה התרשמתי מחיצוניותו. גבה־קומה, רחב־כתפיים, בעל כוח פיסי ניכר, ולעומת כל זאת עינים טובות ומחייכות, המעידות על טוב לב, ובינה כאחת. בגמר הפגישה התענין אצלי על מקום עבודתי ותנאיו, על מצבי המשפחתי ועל עברי; כשנפרדנו בלחיצת יד, חשתי כי אמנם לא טעיתי בהעריכי אותו כבעל כוח פיסי.

בשעת הפרידה אמר לי, שבטוח הוא שעוד נפגש. מלים פשוטות אלה, נאמרו בלחית הבעה כה תמה של עיניו הטובות, עד שלפתע הרגשתי עצמי כאילו אני קשור אליו זה מכבר, מלפני שנים רבות.

זה היה כוחו של מאיר. מבלי לדבר, מבלי להרצות, ידע לקרב אליו אנשים ולהשפיע עליהם באישיותו האצילה השפעה מחנכת ומכרעת.

לאחר זמן לא רב השתתפתי כחניך בקורס מדריי כים לאקדוח. באחד הערבים הופיע מאיר, אשר נוכח בשעור ואף נשאר ללון עמנו.

באחד מביקוריו, בסמוך לסיום הקורס, הזמינני לשיחה תוך טיול בשדה. הסביר לי, שלדעתו המצב מחייב הגברת הפעולה, ולכך דרושים אנשים, אמנם לתקופת זמן קצרה בלבד, והציע לי להשאר כמדריך לשנים־שלושה מחזוריים בקורס הארצי למפקדים.

ההצעה היתה מובנת לי, כי הכרתי בצורך להרחיב את הפעולה. אולם לא ידעתי איך לישב בעיה זו עם עובדת היותי בעל משק חקלאי, אשר כבר החל להרגיש את העדר בעליו. גם שאלת המשפחה העיקה למדי, בידעי שכל פתרון כזה יטיל את כל כובד המעמסה של המשק על כתפי אשתי בלבד. סחתי לפניו את ספקותי.

תשובתו היתה: „זהו אחד המבחנים הקשים, אותו חייב לעבור כל מפקד ולהצליח בו. ומפקד פרושו לא רק הפרט, אלא אף אשתו ובניו. המשק לא פחות חשוב מכל דבר אחר ויש לשמור עליו ולקדמו. אולם למשק הפורח לא יהיה כל ערך אם לא תובטח לו ההגנה הדרושה. לכן יש להעמיס ככל שדרוש. ואם נגזר הדבר, הרי אתה ואשתך תצטרכו לשאת ביחד בעול הכבד. לא תהיה ברירה“.

חשתי בהשפעתו של כוח עצום של התמכרות מעשית ודבקות ללא תנאי ליעוד ולא מצאתי עוז לויכוח והתנגדות, אם כי כלל לא היה ברור לי איך אגשר במציאות את הדברים השונים והמנוגדים.

כעבור ימים אחדים הופיע ובפיו הצעה, אשר לדעתו מפצה במידת־מה את עובדת היותי חקלאי ובעל משק. הצעתו החדשה היתה לקבל עלי את האחריות לענייני ההגנה במושבות הגליל התחתון.

גם לאחר מכן כשהדריך אותי בתפקידי החדש עשה זאת כדרכו, — דרך אגב, תוך שיחה, גילה לפני במשפטים מקוטעים וקצרים עולם מלא. הופיע בפני מאיר, חלוץ העושה לפני העם, שחייו קודש להגנה. נתגלתה דמות מוסרית נקיה מכל רבב קל ביותר, ושאינה יודעת פשרה ע"י סטיה מהדרך המקורית וכל הכרוך בה. גליתי בו אהבה ללא גבול לארץ ולעם היושב בה, וביחוד לעמלים אשר בו. יחס חם למושבות הגליל וכפריה והערכה כמעט רומנטית לגבי הנוער של מושבות אלה. יחד עם זאת ראייה מפוכחת מאד, לעתים עד כדי חשבון קר ויבש בלבד.

אינני בטוח אם רבים מאתנו, אשר התנדבו ברא־שית לעבודת ההגנה היו נענים לכך, אלמלא השפעתו של מאיר, זו ההשפעה המיוחדת במינה, אשר קשה להגדירה: לא הוכחה ודברי מוסר, במלים מועטות

אותו הלבוש הפשוט והנקי. אותן העינים הפיקחות והשובבות. למרות העיפות, שהיתה נחלת כולנו, (כי בקורס השתתפנו רק בשעות אחה"צ, לאחר שכל אחד מאתנו עבד יום עבודה מלא בשדה), המשכנו לשבת עד שעה מאוחרת בשיחה על ענייני ההגנה.

מאיר שתק, והיה הרושם, שהעיפות גברה עליו. אולם לפתע פקח עיניו ואמר:

„אקדוח זה ויתר כלי המשחית למיניהם, קללתם וברכתם ידועות לכל. עבורנו אינם אליל, שנהיה משועבדים לו. בבוא היום, כשהאנושות תוכל להתקיים לבטח בלעדיהם, נהיה ודאי בין הראשונים, שנכתת את כלי הזין למכשירי עבודה. אולם עד אז, חלילה לנו לזלזל בברכה הטמונה בנשק הזה. במיוחד אצלנו ובתנאים שלנו. נשקנו זה יקר לנו מאד, הן משום שעולה לנו ביוקר רב, והן משום הברכה הרבה הצפויה בו עבורנו לעת מצוא. יותר מזה. נשק זה קדוש הוא לנו, לכן עלינו להיות חבר־אנשים בעלי מוסר עליון, כדי שקדושת נשקנו לא תפגם על ידי שימוש בלתי מוצדק בו, או על ידי רשלנות ואי זהירות, העלולים להמיט עלינו אסון, או על ידי התחברות לאנשים מפוקפקים רודפי בצע, שלא יחססו וימסרום לאויבינו.“

מלים פשוטות אלה והטון בו נאמרו, השפעתם היתה רבה לאין ערוך. ממנו עוד לא שמעתי לקח נוסף בשטח זה. הדבר היה מיותר בהחלט. משפטים אלה ותכנם נחרתו בי עמוק לכל ימי חיי. אין לי ספק, שהרצאתו הקצרה והפשוטה הזאת של מאיר באותה הזדמנות, שמשה אבן־יסוד לחנוך המפואר, בו נתחנכו רבבות חברי ההגנה ביחסם אל נשקנו.

זה היה מתכונות היסוד של מאיר. מבלי להתכוון לכך, כאילו דרך אגב. כמה משפטים בלבד. שיחה מקרית. תוך עיפות רבה לאחר יום עמל. אולם את אשר אמר, חצב מנבכי נפשו והניח בזאת יסוד מוצק לערכים, עליהם התחנכו אח"כ אלפים ורבבות.

עברו שנים ובתנאי המחתרת לא נפגשנו עם מאיר. קויתי לפגשו בקורס הארצי למפקדים בחולדה, אולם לא נפגשנו. לאחר הקורס חזרתי למשקי ושקעתי בעבודה.

נודמנו שוב רק בקורס הארצי של מפקדים בגבת התחתית, בו היה מאיר נוהג לבקר לעתים. הימים היו ימי התקפת מוסוליני על חבש והתעוררות הקנאות הערבית מחדש. היו חששות רבים להתחדש שות מאורעות דמים. היינו שטופים בדיון וויכוח. מאיר לא השתתף בוויכוחים אלה. עסק בעשייה.

וללא פקודה — ויחד עם זאת מעין ציווי עליון, שלא מצאת ממנו מפלט.

התפקיד היה כרגיל קשה. ביחוד קשתה ההכרה, כאילו הנך פועל בחלל ריק, כאילו זמנך ומרצך מתבזבזים לריק. דמחתו של מאיר שימשה מקור לא אכזב לגילוי כוח מחדש. הוא לא הניח אף ליום את עבודתו ממנה התפרנס. אם כי היה מקבל אותנו לעתים במקום עבודתו, לא החסיר אף פעם ממכסת התוצרת אותה חייב היה, לפי הכרתו, להוציא ביום העבודה שלו.

לאחר שגמר את עבודתו, החל ביום-עבודה נוסף של מספר שעות לא מועט ולעתים עד מאוחר אחר חצות — כולו קודש לאחריותו בעניני ההגנה.

בשקט מוחלט, כשלבשו, — תמיד אותו הלבוש, נקי ביותר, תמיד מגולח למשעי, היה מופיע בכל מקום אליו צריך היה להופיע. אף פעם לא איחר. ובפעולתו זו היה קשור עם רבים, אשר הושפעו ממנו השפעה עצומה.

כך מדי שבוע. נגמר שבוע של עמל — בבית החרושת ובעניני ההגנה ובאה שבת. ישנם מפקדים, הממונים על גושים חקלאיים והם רבים. אמנם חברים אלה מגיעים עם צרותיהם ועניניהם כמעט יום-יום אל מאיר, אבל מאיר אינו מסתפק בכך. השבת מוקדשת כולה לבקור בקושים החקלאיים.

הגיעונו ימי מאורעות 1939—1936. הועמדנו בפני צרכים דחופים חדשים ורבים. עד כדי כך, שאף מאיר נאלץ היה לעזוב את מקצועו, ממנו התפרנס, ולעבור כולו, על כל 24 שעות היממה, לעבודת ההגנה.

בתקופה זו ראיתיו בסבלותיו ולבטיו, אשר היו לא מעטים בתפקידו הקשה לגבי האחריות ועקב נפשו העדינה. אולם את זאת ראו רק הקרובים ביותר אליו. בציבור הרחב הופיע תמיד בדמותו הרגילה — שקט, נקי ומסודר, ממעיט בדיבור ומרבה בטיפול מעשי.

הוא בלט בגופו החזק. נמצא בתנועה בלתי פוסקת, הגיע לכל מקום — והמקומות שדרשוהו היו רבים מאד — תמיד הגיע בזמן. הקפיד על קשר תקין ודאג לשיפורו המתמיד; שלט בענינים שהיו נתונים לאחריותו. ראה לעצמו חובה אנושית וחברית לטפל אישית בכל המקרים, הקשורים בקרבנות ואסונות. ככצט ולא קרה שמאיר לא יופיע אישית, ולא יבוא בדברים עם הקרובים לאסון ולא יירתם בדאגה מתמדת ורצינית בכל הטיפול, שהיה קשור בכך.

מאיר לא היה „איש-צבא“. הוא לא התקדם כבר

אישית מבחינת ההתקדמות בשטח הטקטי. אולם תמיד ליווה התפתחות זו בעירנות מיוחדת. ידע להעריך נכון, ומשום כך אף להתחס, לכל ההתקדמות הרבה, אשר חלה בהגנה עקב לחץ הימים. בהיותו אדוק ביותר לחיים חלוציים פשוטים ולנקיון הלב והמעש, היה לפעמים מבקר קשות, ולעתים אף שלא בצדק, תהליכים הכרחיים של ההתפתחות הזאת, אשר נראו לעיניו כסטיה מדרך הישר והפשטות אל ההתנשאות והבזבז. לכן קרה גם לעתים שלא הבינוהו. אולם מאיר היה שותף ער לכל התקדמות חדשה, אם כי לא חדל לבזבז בגלוי לחיי רוחה ומוח-רות, ולחם קשות וללא כל פשרה בכל תופעה כזו.

זכורני, לאחר יום של טלטולים במשותף, סרנו לביתי לשעה קלה, לפני שנמשיך הלאה בדרכנו. היה זה מקרה יחיד כשמאיר פתח לפני סגור לבו ודיבר. בעצם, כאילו השיח בקול רם את הרהוריו. הוא דיבר על כך, שעבודתנו זו, ככל עבודה אחרת אשר הישוב עושה בארץ, יש לה שילומים. יבוא יום והארץ תתפתח ויהיו בה הרבה יהודים עד שתהיה ארץ יהודית. יהיו בארץ יהודים, אשר לא יוכלו לתאר לעצמם, שאי-פעם היתה ארץ זו חרבה ושוממה ואת הזכות לחיות בה, לעבוד בה ולפתח אותה צריך היה לקנות בדם רב, בוצה ובעמל קשה. יהודים אלה — ודאי לא יזכרו אותנו, את הראשונים, אשר הניחו את היסודות לעצם קיומם ולהתפתחות אשר תפול בגורלם. — — —

וקרה דוקא, את אשר לא פללנו, פגיעה מקרית של אוטובוס הוציאה את מאיר מכל המעגל של פעולה ואחריות והטילה אותו לפינה בודדה, עוזב ונעזב במאבקו עם מחלתו ובהתלבטותו הנפשית הרבה.

כמה שמח לכל חבר אשר ביקר אותו, אם כי סבל מההכרה שרבים מחבריו שכחוהו ולא מצאו פנאי לבקרו בזמן מן הזמנים.

למרות המאמץ הרב שהיה כרוך עבורו בתנועה ובדיבור, היה מגלה בפגישה ידיעה וענין בכל המתרחש. ביחוד רבתה גאותו על צבא הגנה לישראל. לא פעם העלה שמו של מפקד זה או אחר מתקופת מלחמת השחרור, והזכיר איך גלינו אותו לפני שנים בהיותו עדיין זאטוט, וכבר אז ראינו בו עתיד וכשרון צבאי.

זכרו יסמל לדורות רבים לוחם יהודי גאה, חלוץ מסור ונאמן ואדם מוסרי וטהור.

אלוף / ם נ. שדמי

גבה־קומה, רחב כתף, כפוף במקצת מנטל העול של עניני השמירה וההגנה במשך עשרות בשנים — מספר היה את מה שקרה בנחת ובשקט מפליא. יש והמאורע זעזע ישוב שלם. יש וסיכן שלומו ובטחונו של המחזו כולו. מעולם לא הרים קולו או החיש דיר בורו. בשקט ובשלוה דיבר, בנחת ובחבונה חשב ופעל. כזה היה מאיר וזו דרכו תמיד.

במקרים מספר בעמק יזרעאל ועמק בית שאן שנתבקשתי על ידו לטפל בהם עד ושותף הייתי לדיר נים והתיעצויות בינו לבין חיים שטורמן ז"ל. תמה הייתי מה הרבה הביעו והגידו השניים במלים מספר, — בתנועות ידו של חיים ומנוד ראשו של מאיר.

ביחסו לנשק היה משהו מן הקדושה. בהחזיקו אקדח ליטף אותו מבלי משים באצבעותיו. בהודיעו על מספר "הכלים" שנמצאו ונתפסו ע"י המשטרה או הצבא התכווצו פניו מכאב ורטט מה היה בקולו. עם כל שמחתו לחבר הגנה, שהצלחנו לזכותו ולשחררו ממעצר דאב על ה"כלי" שהופקע ואבד למחסן. ולמר רות השקט החיצוני של דבריו — ידעתי כי נסער הוא בפנים. משהצלחנו במקרה אילת־השחר לקבל בחזרה ממשטרת המחוז את מזוודת הנשק לא היה קץ לשמחתו. היתה זו הפעם הראשונה והיחידה ששמעתי מזמזם ניגון לעצמו בדרך שובנו הביתה.

באחת הנסיעות עמו הודיתי כי אינני מזויין. בערב אותו היום הביא לי אקדח תופי כמתנה. "זהו אקדח מיוחד" — הסביר בתשובה לשאלתי האילמת, ולא הוסיף. עד היום לא אדע במה היה מיוחד, אולם במוסר רות אותו מידו הרגשת כי לא מכשיר מתכת בלבד, ואף לא כלי מות היה בעיניו. בת צחוקו וכל ישותו בהחזיקו את הכלי דימו עליך כאילו היה זה יצור חי, שגבש בתוכו את תמצית עולמו.

סגן־אלוף א. חוסר־ישי

— — — ביקורו של מאיר במשרדי היה הופך תמיד את סדר־יומי. בהכנסו לחדר בהליכתו האטית והכבדה, ידעתי כי "משהו" קרה. יושב היה בכסא, ובמשפטים אחדים, התוכים וקצרים, מספר היה את אשר קרה. לא יכולת לסרב למאיר. גם אם היו לפניך ענינים דחופים אחרים. גם אם היית קשור בהתחייבויות קודמות יצאת עמו לדרך מיד. כל ישותו שהשתקפה מעיניו הכחולות אמרה מסירות בלי גבול לענין בו עסק, בו חי. מסירותו גייסה גם אותך כליל לרשותו ולפקדתו. והנסיעה באותם הימים היתה כרוכה בסכנה. אך הוא לא נהג לשלוח. תמיד נלנה ובא עמך: "בוא ונסע" — היתה הזמנתו־פקודתו, ונסעת.

הנסיעה עמו פחות נוחה היתה מאשר עם מפקדי הגנה אחרים. בזמן ההוא כבר נסעו מפקדים צעירים במכוניות חדישות ונוצצות. ואילו הוא — מומחה היה למצוא ולשכור מונית ישנה ו"זולה". או אף כבד אותך בנסיעה באוטובוס.

"לא מצאתי מכונית" היה מתנצל בפנים רציניות. אם כי יכולתי להזמין את המונית תוך קריאה טלפונית קצרה לא עשיתי זאת. ידעתי כי חוסך היה כל פרוטה שניתנה להיחסך. כספי ציבור היו. והוא כשומר שהועמד עליהם. נוהג היה בהוצאות בחומרה רבה כלפי אחרים וכלפי עצמו. עם עצמו דקדק והחמיר ביותר. ידע כי הליכותיו הוא — מופת לרבים.

הוא ידע את מקומן של המסעדות הקטנות, החבורות ברחובות הצדדיים מקום האוכל הפשוט והטעים עלה בפרוטות, ובקבלו את החשבון לא חתם עליו ברוחב לב וכלאחר יד מבלי לקורא, אלא הוציא את ארנקו, ארנק העור ושלם במזומן במנותו פרוטה לפרוטה ובהחזיקו את הארנק פתוח והיד פשוטה לקבל את העודף של שתי הפרוטות או פרוטה.

סיפרו עלי, כי את כרטיסי־האוטובוס שמר, וצרפם כקבלות לחשבונותיו — כי הכסף כסף הציבור, ודין פרוטה כדין מאה. כזה היה מאיר וכאלה דרכיו.

— — — על סיפון האניה „הלווא“, בדרכי לארץ ב־1913, שמעתי לראשונה את שמו. מנחם ברלינר, שכבר היה בארץ וחזר עתה אליה (מת בגן־שמואל בקדחת), ריתק אותנו בסיפוריו על הארץ, על כיבוש העבודה ועל פועלים עבריים, המצטינים בזריותם. וביחוד הרבה לדבר בתהלתו של אחד יחיד ומופלא העולה על כולם ביכולת עבודתו ותפוקתו, והקרוא בפי חבריו „מלך המעדר“, הוא — מאיר רוטברג.

* *

חלפו מספר חדשים והתמזל מזלי. מנחם ברלינר בא אלי ומספר על קבוצת כיבוש־עבודה, ששמה לעצמה מטרה לכבוש את האדמות בסביבת ירושלים, ובראשה עומד לא אחר מאשר מאיר רוטברג. וכי שמי אני מופיע ברשימת המועמדים לקבוצה. הייתי מאושר, וכי דבר קל הוא להמנות על חברי קבוצתו ולהיות במחיצתו של „מלך המעדר“?

כעבור ימים מספר זכיתי לראותו. מאיר בא לרחובות לעמוד מקרוב על טיבי. ראיתיו והוקסמתי; מהליכותיו, דיבורו השקט והמתון, בטחונו ושלותו, ועל הכל — הופעתו הנאה, הזקופה והצנועה.

כמובן, הלכתי אחריו לקלנדיה, וזכיתי להיות במחיצתו במשך שנה וחצי ומשהיו שואלים אותי אח"כ, איפה גמרת חוק למודיך? הייתי נוהג להשיב, לא בלי גאווה: „בקלנדיה, בהדרכתו של מאיר רוטברג.“

* *

זוכר אני את יומנו הראשון בקלנדיה, כיצד התנפלו עלינו הערבים, ורצו למנוע בעדו את המעבר ולקחו את חפצינו. וכיצד התרעמו כלוננו ואמרנו לצאת נגדם בכוח. ואילו מאיר גילה קור רוח והפליא. הוא נכנס אתם בשיחה, יישר את ההדורים ועוד באותו ערב הוחזרו כל חפצינו, ואותו ראש־משפחה, סעיד, היה מאז ידיד־נפש למאיר. וגם בין יתר המטלטלין שהבאנו אתנו לקלנדיה היה ארגו יקר מכל, ובו אקדחים — מאוזרים וגננים־בלגיים. אנכי מונית למהסנאי, כביכול, ושעה שהחברים יצאו למקום מרוחק לעבודה או לנסיעה ארוכה הייתי נותן להם כלי, ובשובם היו מחזירים לי אותו.

גרנו בבית ערבי בתוך הכפר, ומאיר הוא שלימדנו פרק בהלכות־ערבים, כיצד עלינו להיות גאים ותקיפים ועם זאת נוחים וסובלנים.

הערבים היו מכנים אותו בשם „שיך“ — „ראש“, ואכן, בתור כזה ראוהו הם ואף אנהנו. כעבור זמן תכפו עלינו התגרויות השכנים — העלאת עדרים על אדמתנו, חבלות בכרמים ושליחת יד בענבי כרמים. ולא אחת לאחר שגרשנו אותם, היו מזעיקים את כל בני הכפר, ושמו לפנינו מס־רה — לפגוע במאיר „הראש“. והתנפלויות אלה קיבלו אפי חריף עוד יותר לאחר שמאיר נתן סטירת־לחי לאחד מבני

הכפר שהאריך לשון ואמר ש„ישחטנו אחד־אחד“. לפי הוראותיו לא השתמשנו בנשק, אך הערבים את מבוקשם לא השיגו — אל מאיר לא עלה בידיהם להתקרב...

* *

לאחר המאורעות, באחת הישיבות של מפקדי ההגנה עם בן־גוריון, כשעמדה על הפרק שאלת מועדים מתאימים למרכז ההגנה הזכרתי את שמו של מאיר. בן־גוריון שמח להצעה, אך אמר שאינו בטוח אם יאות לקבל את התפקיד. בבואי לחיפה שוחחתי עם מאיר על כך. והוא אמר שענייני הבטחון קרובים מאד ללבו והוא מוכן להתמסר לזה בכל נפשו. מאיר נכנס למרכז „ההגנה“. תחילה קיבל את ריכוז העניינים בחיפה וצפון הארץ, ואח"כ עבר לת"א. במשך תקופה של קרוב לעשר שנים עבד מאיר בהגנה — במסירות יוצאת מן הכלל, בלהט הכרה, והתלהבות. מאן לקבל משכורת, והמשיך לעבוד בביח"ר, גמליט' ומשם, מאצל המכונה, כיון את הפעולה ועשה לילות כימים, כשכל רגע פנוי מעבודה — קודש להגנה.

* *

עקב מאורעות 1936 — הלך הארגון וגדל בד בבד עם המשימות הרבות והכבדות שהיה עליו למלא. האנשים בדרגות לבשו „כפתורים“ (נוצצים) — בנוטרות ובלתי־נוצצים) והיתה רוח אחרת במחנה. אך לא לפי רוהו של מאיר היתה ולא לפי טוהר הליכותיו. וכבר אז נמצאו כאלה שרטנו בחשאי שבמקום לטוס במכונית הוא נוסע באוטו־בוס וסוחב אתו מזודה, ומחייב ע"י כך את הרבים.

במאי 1940, עם הריאורגניזציה בארגון, הגיע תורו של מאיר לעזוב את המרכז. הדבר צער אותו מאד, שכן קשה היה לו להיפרד מעבודת קודש, לה הקדיש את כל מרצו

*

לקחתיו לתערוכה „בהתגונן עם“ והוא מאמץ שארית כוחותיו, נשען עלי ובקושי רב, תוך יסורים איומים עבר באולם, הסתכל בכלי המגן — מהראשונים והגרוטאות ועד התותחים והאווירונים, ועיניו הלאות נוצצו והבריקו בזיקי אושר ולחש לי: „יעקב, יעקב, בכמה קשיים עלה בידינו להשיג הכלים ההם... ועתה, ראה!“

* *

ואם טוהר ואציל וגדל נפש היה תמיד הרי בשעת מחל — יכולנו לראות ביתר ברור את כל גודל נפשו של האיש. רצון ושובור, מעונה וסובל, עקב מערש־דוי אחרי כל פרט וחידוש בעבודת הבטחון וב„הגנה“. לא נתן לדבר סרה באיש. לימד זכות על הכל. הצדיק, סלח ולא רטן. ורק על אחת קבל — על גורלו המר שגרם לכך שיהא צמוד למטתו ללא יכולת פעולה אך משוכה לראות בנס התקור מה — בעצמאות ובהקמת צה"ל — הודה לגורלו שהיטיב ועשה עמדו חסד גדול — — —

סוף־אלוף י. פת

תפקידן והרכבן של פלוגות המחץ (פלמ"ח)

א. התפקידים

- פלוגות המחץ מיועדות לפעול בשני מצבים עיקריים:
 1. פעולה נגד אויב איסדיר או סדיר למחצה. במקרה זה תצטרכנה היחידות למלא תפקידים אלה:
 - א) כניסה מיידית למערכה ותפיסת איזורי-הגנה לשם מתן שהות הדרושה לגיוס הכוחות, המיועדים לכך. פעולה זו יכולה להעשות או ע"י "התגוננות משהה" או ע"י מכות תוקפניות קצרות.
 - ב) פעולות תוקפניות בקנה-מידה יותר רחב (פשיטות אופרטיביות). מטרות פעולה אלה הן: כפרים, יערות, מקומות-ריכוז, מחבוא, מחסני נשק ותחמושת, מסות האויב, דרכי תחבורה וכיו"ב.
 2. פעולה נגד אויב סדיר (בסיוע לכוחות סדירים ידידותיים). במקרה זה תופעלנה הפלוגות ביחידות קטנות עצמאיות תחת פיקוד אופרטיבי מרכזי. מטרות פעולותיהן: עמדות מבודדות, יחידות אויב קטנות (משמרות קדמיים של רוכבי אופנוע או מכוניות משוריינות, יחידות צנחנים וכיו"ב). פעולות חבלה ופיצוץ תהיינה חלק חשוב בפעולות אלו.
 3. תפקידים ופעולות מיוחדות. תפקידים ופעולות מיוחדות שתבוצענה ע"י יחידים וקבוצות קטנות המאומנות ומיועדות לכך במיוחד.
 4. בכדי למלא את התפקידים שזכרו בסעיף 1 א) (אויב איסדיר או סדיר למחצה) דרושים לפלוגות:
 - א) ניידות אופרטיבית — שיעור גדול של אמצעי תובלה ממונעים.
 - ב) כוח אש גדול.
 5. בכדי למלא את התפקידים שהזכרו בסעיף 2 א) (אויב סדיר) דרושים לפלוגות:
 - א) ניידות טקטית.
 - ב) ציוד לפיצוץ וחיבול.
 - ג) אימון ראשוני נגד טנקים ומכוניות-משוריינות באמצעים הנמצאים בעין.
 - ד) אימון קרב נוסף.
 - ה) ציוד מתאים לקשר.

ב. ההרכב

- לשם ביצוע התפקידים שזכרו לעיל תהיינה פלוגות-המחץ מורכבות וחמושות כדלקמן:
 1. הרכב הכיתה:

1	חוליה א': מ.כ.
2	מקלענים
1	חוליה ב': תת-מקלען
1	סמ"כ
5	רובאים

מבחינה טקטית מורכבת הכיתה מ-2 חוליות:

 - א) חוליה ב' בפיקודו של המ. כ. המורכבת מ: מ. כ. תת-מקלען ו-5 רובאים.
 - ב) חוליה א' בפיקודו של הסמ. כ. המורכבת מ: סמ"כ, 2 מקלענים.
 2. חימוש הכיתה:

7	רובים (לכ"א, פרט ל-2 מקלענים ותת-מקלען)
280	כדורי רובה (40 לכל רובה)
2	מדוכות
10	רימוני-רובה
7	כידונים (בהעדרם — פגיונות לכ"א, פרט למקלענים ולתת-מקלען)

מגמותיה של הטקטיקה הסובייטית

תיאור בולט ותמציתי לדמות צבאה של מדינה מסוימת ולדרכי ארגונו ופעלו — כמעט תמיד יש לחפש אצל מי שמתבונן באותו צבא מן הצד, כי הוא עשוי יותר להבחין בגופי העיקר האופייניים מבעד לשפע הפרטים, בעיות-פנים ותנאי-מקום, שלא בהם העיקר. וכך — אף לגבי צבאות, אשר ההזדמנויות להתבוננות בהם מבחוץ, מועטות יחסית — במקרה דידן: צבא-ברית-המועצות. אי-אפשר לו למפקד — כגדול כקטן — הרוצה להרחיב את אופקו הצבאי והמקצועי, שלא להתעניין בצבא אדיר ורב-גוונים זה ושלא להשתדל לקנות מושגים על אודותיו. אך המקורות והאפשרויות לכך — מוגבלים למדי. עכ"פ, אין בכוחו של ירחון להגיש לקוראי, בשלמותו, את אחד הספרים שנתפרסמו על הצבא הסובייטי — ואשר בכל אחד מהם משמשים בצותא הידוע והברי — והמסופק והשמא. ואלו עריכתה של תמצית (להבדיל מסתם סקירת קורא) ספר כזה נתקלת בקושי הגדול להבחין בין ידיעות מהימנות למהימנות פחות ולסתם שמועות, ואף דעות-מחבר.

כדי לאפשר הצצה נאמנה ככל-האפשר ולו גם חלקית, לתוך עולם המחשבה והתפיסה הצבאיות הסובייטיות, — לא נראתה דרך טובה יותר מאשר ליטול סקירה תמציתית מוכנה משל אחרים, ולהגישו בתרגום עברי. יתכן, שבעשותה זאת בחרה המערכת לעצמה ב„דרך הקלה“; אך דומה, כי זוהי גם הדרך התכליתית לסיפוק צרכי הקורא ולתועלתו. בחירת המקור — אף היא אינה מקרית. נראה היה, כי רצוי ביותר להגיש פרי התבוננותו של צבא-יבשת אחר, שהוא בדרך-הטבע מסוגל ביותר להבין למסיבותיה וגורמיה של המחשבה הצבאית הסובייטית — ועל כן, גם לפירותיה. היות ודוגמתו של הצבא הצרפתי, בכמה משלבי-גלגוליו השונים, אף השפיעה השפעה לא קטנה על צבא-רוסיה — לפני המהפכה וגם אחריה — היה טעם נוסף לקוות כי „תרגום המושגים“, החשוב לעתים הרבה יותר מתרגום לשוני-מילולי גרידא, יעלה יפה לבעל-סיומאים צרפתי. דומה, כי על אף ליקויים מסוימים (וכמובן — החסר המרובה) יש אמנם בסקירה המוגשת, שאינה אלא חלק ראשון במסכת, כדי לשמש מבוא ראשוני לנושא הענף.

עקרונות

— גמישות גדולה באותם עקרונות-יסוד להפעלתם של החילות השונים, שבצבאות-המערב מקובלים כעקרונות שאין לסטות מהם;
— הבקשה השיטתית אחר אפסותה;
— ריכוז-הרצון המוחלט להת-קפה ולהשמדת האויב באמצעות קרב-מקורב;
— המגמה ליחס ערך קובע לגורם „עוצמה“ — יותר מאשר לגורם „אפשרות-התמרון“;
— גמישות-קיצונית בתיאורם החילות ובשליטה מרוכזת על אמצעי-הקרב;
— הסדר תכנוני מדויק באשר למקומם ולתפקידם של המפקדים ומטותיהם;
— נטיה בולטת לכינוסם של אורחות-גוהג סקטיים במסגרות שיטה (סיסטאמה) והגדרתם בנוסח-ותקבע.

שעה שחיל-הצבא הסובייטי הופתע, ב-1941, ע"י עצמת המחץ וזריזות-התמרון של ה„ווארמאכט“, — הציג הוא, לכתחילה, לעומת הטקטיקה הגרמנית את מרחביה העצור מים של ארצו ואת איתנותו-המסורתית של חיל-הרגלים אשר לו.
עד מהרה, בגמישותם וכושר-הסתגלותם של הסלאבים, השכילו המצביאים הצעירים גם להפיק לקח פורה מתבור-סותיהם ולתקן את הפגמים שהיו בהלכת-המלחמה הרוסית. ואם גם למדו בכלל-של-דבר מן האויב — הרי בנקודות לא מעטות הוכיחו מקוריות משלהם. — ואורחות-הנהלה הרוסיות להתקפה על נקודות-ישוב ולהגנתן, לקרב לילה, להפעלת השריון בריכוזים גדולים, למאבק פרטיזנים בעורף האויב, לקרב במכותר — הפכו, הם עצמם דוגמה מאלפת לזולתם.
הקיום האופייניים ביותר להלכתם בענייני-מלחמה הם:

במהלך ההתקפות ליד אוריוול וליד קרקוב. שבאו בעקבות מערכת-המגן של קורסק, הצליח הצבא הסובייטי בשלמות במבצעי הפריצה והניצול-לעומק — הגם שחיל-האוויר הגרמני היה בכוחו לקיים בגזרת אוריוול בלבד, בין 21 ביולי ל-16 באוגוסט 1943, קצב של למעלה מ-1000 גיחות ליום.

כל-אימת שמבקש הנך להעלות — אם מתוך תעודות ואם ע"י חקר מבצעי של המלחמה האחרונה — את העקרונות-המנחים להפעלת סוגי-החיל השונים ולתיאומם ע"י הפיקוד הסובייטי — אתה מתרשם מיד מהעדרו הגמור של כל שלטון-צורה ומהחופש הגדול שנוהגים לגבי עקרונות, אשר — בטעות או בצדק — רואים אותם כחייבים הקפדה חמורה. נציין כאן שתי דוגמות בולטות-במיוחד — לגבי סיוע-אוויר מקרוב ולגבי השימוש בשריון.

השימוש בכוח אווירי — לסיוע אוויר מקרוב

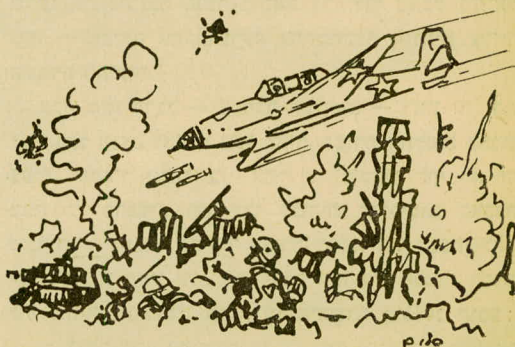
תקנון צרפתי גורס:

...עליונות אווירית כללית — או: לפחות שליטה אווירית מעל לזירת-המבצע, שנבחרה ע"י הפיקוד — הנה תנאי בלתי-נמנע לכל מבצע...

וכן:

....בתוצאת פעולות-האוויר האיסטרטגיות תלויה ההזדמנות הנאותה לפתיחה במבצעים חשובים על-פני הקרקע... ברם, יודעים אנו שהפיקוד הסובייטי ערך מערכות מכריעות — ואף זכה בהן — לא רק בהיותו משולל עליונות כללית באוויר, או אפילו רק שליטה אווירית מעל לשדה-המערכה, אלא גם מבלי שביצע תחילה אותן פעולות איסטרטגיות-אוויריות (כגון: בידוד שדה-המערכה), שהתקנון הצרפתי רואה אותן כדבר שאי אפשר בלעדיו. על מערכות אלו יש למנות את מערכת סטאלין-גראד, ב-1942, ומערכת קורסק, ביולי 1943, — שבהן הפעיל הפיקוד הסובייטי, בלי שתהיה לו במקום השליטה — ואף לא עדיפות בולטת באוויר — את כל כוחות האוויריה שלו לסיוע-מקרוב, היינו: להתערבות הישירה בקרב, לעזרת הטנקים או הרגלים. התוצאות שהושגו במערכת קורסק איפשרו לו, לגנרל-קולונל רודיאנקוב (מחיל-האוויר הסובייטי) לכתוב: „הגנת חזית זו היתה מושתתת על שיר לוב מהודק בין כוחות הקרקע והאוויר, שנתן בשלב-ההגנה תי תוצאות בלתי-רגילות“.

במקצועי-המלחמה, שבו רק צעד אחד, ממש, מפריד בין המחשבה-המכלילה, העקרונית לבין פרטי-המעשה-והביצוע, הנובעים ממנה (כל-שכן, כש„פרטים“, לעתים קרובות, מתנים או משנים את המחשבה העקרונית עצמה) — קשה במיוחד לתחום תחום ברור בלי-שהוא בין „עיקרים“ ל„דרכי-הביצוע“. בכל זאת, דומה שבפרקים שניתנו כאן סופקו, פחות או יותר, קויי-הדמות שידעתם הכרחית להבנת הרקע המחשבתי והאורחות העקרוניים של הטקטיקה ותורת-המבצעים הסובייטיות. אכן, אין להביא את ההתכוונות באלה אל סיומה הטבעי וההגיוני מבלי לבחון, כנשאי-כפני-עצמו, גם את דרכי-הביצוע למי-גמות העקרוניות הנ"ל, הנהוגים באו-רחי-פעולתו של הצבא הסובייטי. אלא שלבחינה כזאת — להסקת מסקנות ממונה לגבי מוגמותיה של הטקטיקה הסובייטית עתה — יהיה הכרח בסקירה מיוחדת.

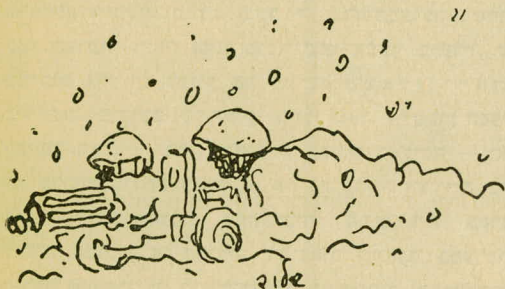

עצמית אסורה, למושכו אל תוך מל-
כודות, להפתיעו.

הטווא חמורה, סודיות מוחלטת, הפצת ידיעות כוזבות, שימוש שיטתי בעמדות הטעיה, התקפות מסיחות, התקפות הנערכות בלילה או במזג אויר רע, התנהגות של יחידות תוך העמדת פנים שאינה מתאימה כל-עיקר לאפשרויר תיהן במציאות ולא למשימתן האמיתית — כל האמצעים הללו מופעלים הלכה למעשה, ובכל דרגי הארגון והפיקוד. הנטיה הכללית לנהוג באי-סדר חיצוני — עוד מסייעת למגמות אלו ומבליטה — לגבי אורח-המחשבה של אומות לטיניות, אנגלו-סכסיות או גרמניות — את אופיה זה של הטקטיקה והארגון הסובייטיים, המכביד ממילא על אפש-רות-התמצאותו של היריב.

הרצון לתקוף!

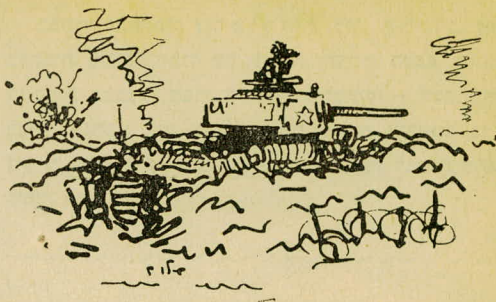
בצדו של קו אופייני זה, מתגלה בכל הדרגים ובכל המסביבות, בקיצוניות ובמובהק: הרצון לה תקפה. רק פעולה תוקפנית, מתוך תקיפות החלטה אכזרית להשמיד את האויב באמצעות קרב גוף-אל-גוף — היא הנותנת נצחון. — דברים אלו מנוסחים בפתח התקנון הרוסי משנת 1942, ורעיון זה חוזר ונשנה, בצורות שונות.

בכל חלקיה של תעודה זו המטפלת, בזה אחר זה, בקרב של היחידות השונות — פלוגות, גדודים, רגימנטים — ובכל צורות-הקרב.

אפילו בדפים, שהוקדשו לקרב הגנתי מודגש, שרק „התקפת-נגד, אשר הובאה עד לידי מאבק גוף-אל-גוף, — מביאה את ההכרעה בהתמודדות הגנתית על-ידי השמדת התוקף“.

אכן, משניתרגם — במהלך המלחמה — רצון זה להתקפה בכל תנאי, ואפילו בכל מחיר, בצורת התקפות בהמוני צופף, שחזרו ונשנו בזו אחר זו (ולעתים אף לא היו מסודרות כדבעי), והן עלו לכוחות הסובייטים באכזרות ניכרות — נתברר לפיקוד הצורך לפעול נגד הנטיה להתקפות-בהמון מעין אלו. הוא עשה זאת ע"י הכנסת המושג של „חזית-מינימום“. תקנון-שרות-השדה מ-1943 קובע: „רוחב חזית-ההתקפה של דיביזיה נקבע לפי המשימה,

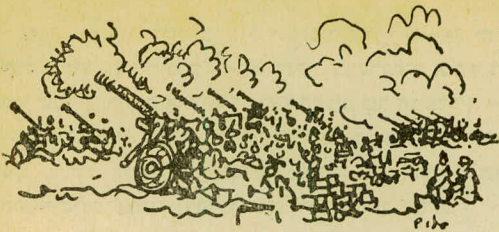

השימוש בשריון

בענין זה גורס אותו תקנון צרפתי:

הטעית האויב

בכל מחקר של האימטרטרגיה או הטקטיקה הסובייטית — אין לשכוח את המגמה להטעית היריב ולהכשלתו. הכל — בהנהלת המבצעים, בארגון היחידות, בכינוייהן, באורחות ההפעלה של סוגי-הנשק, בהנהגת יחידות גדולות וקטנות — מכוון לסובב את האויב בכחש, להטעותו, להביאו להתגלות

שהותשו אוניו, נוטש את ההיבקות, או נידון להישמד".
מפקדו של רגימנט מניע תמיד את אמצעי הקרב שלו
קדימה, ככל האפשר, למען יסייעו ליחידות-המשנה התוק-
פות. כל סוגי הנשק, אפילו אלה שיש להם תעודה מיוחדת
(למשל: תותחים נגד-טנקים), מצטרפים לאש-התקפה זו,
הארטילריה משתתפת בה בכל כלי-היריה שלה, כשהיא
מבצעת, במקרי הצורך, ירי-בכינון-ישיד.

את עליונות-האש משיגים, לפי הנסיבות — או ע"י
ריכוזם המוחלט של אמצעי-הסיוע (הארטילריה,
המרגמות, חיל-האוויר), ברשותו של דרג-פיקוד יחיד
(שבדרך כלל הוא הדיביזיה, ולעתים קבוצת-גייסות
טקטית מיוחדת); או — באמצעות הפעלה, בקירבה
יתרה למטרה, של אמצעים שלפי טיבם הנם בעלי עוצמה
כבירה, כגון: ארטילריה גדולת-קוטר.

במקרה זה של הפעלה צמודה ככלי-האפשר למטרה —
נוהגים הרוסים, בשלבים ידועים של הקרב, "אל-ריכוז"
קיצוני ומגיעים עד כדי פירור-ממש
של האמצעים הארטילריים, — בהפרישם,
כלים מבודדים — לליווי בלתי-אמצעי לרגלים, — הפועלים
בכינון ישיר ובהחדירם את הסיוע-מאויר עד לדרג-גדוד-
הרגלים או פלוגת-הטנקים; וכן חלק מהטנקים שלהם,
אפילו הכבדים, — עד לדרג של פלוגת רגלים.

עשירות בלתי-שכיחה באמצעי-ארטילריה (במשך המל-
חמה יצאו מבתי-החרושת הרוסיים 120.000 כלי-תותח
ו-150.000 טנקים), והשימוש המחולט-כמעט, בחיל-האוויר
כולו, לסיוע-במהדוק — הם אשר איפשרו להשיג את
העוצמה בכל הדרגים...

והנה כמה דוגמות ל"צפיפות" הכלים, הנהוגה בצבא
הסובייטי: —

חיל-התותחנים: 300 כלים לק"מ בסט-
לינגרד. 620 — לפני ברלין, שהתקפה עליה,
באפריל 1945, נתמכה ע"י 22.000 כלי-תותח ומרגמות.

העוצמה המיספרית, אמצעי-האש שלדיביזיה וכן ע"י
תנאי-השטח וטיב הגנת-האויב. דיביזיה תקינה, כשהיא
פועלת במסגרת "קבוצת-ארמיה" (דהיינו, צירוף-כוחות
בממדי קורפוס) מקבלת כרגיל גזרת-פעולה בת 4 ק"מ
בערך, עכ"פ — לעולם לא למטה מ-3 ק"מ...".
אף-על-פי שהמצבה הממוצעת של דיביזיות סובייטיות
לא עלתה באותה תקופה על 7000—6000 איש, — עדיין
היתה זו צפיפות ניכרת; והאבדות הוסיפו להיות רבות.
ע"כ נראה, מאז סוף המלחמה — הן לפי מה שנתפרסם,
והן לפי התמרונים שנערכו — כי קיימת דאגה לקיצוב-
מאמץ נאות יותר...

חזית-הפינימום נוסח 1943 — הורחבה. למעשה, מודים
עתה אנשי-הצבא הסובייטים, שגדוד יכול לפעול ולתמרן
ללא-קושי, בהתקפה, בגזרה שרוחבה עולה על 1000 מ';
ולתגונן ביעילות — על פני גזרה בת 1800 עד 2000.

ועוד, — בה בשעה שחקנון 1939 הניח, שיחידה תור-
קפת חייבת להסתער לאורך כל חזיתה, או לפחות
להתייצב למלוא אורכה, יכולים אנו לקרוא במאמר של
ירחון-צבא סובייטי מ-1946: —

"לעתים קרובות יקרה כי דיביזיה חייבת לבצע התקפה
על פני גזרה שרוחבה עולה, במידה ניכרת, על הממדים
התקינים, שסוכמו מתוך נסיון-המלחמה. בתנאים אלה,
צריכים ארגון ההתקפה והנהגתה להיות כרוכים בקוים-
מיוחדים ידועים, שביניהם יש לציין קודם-כל, כי המאמץ-
העיקרי יתגשם אז רק בתוך גזרה צרה ופגיעה, ואילו
בגזרות האחרות שבתוך חזית כזאת, הגדולה-מעל-הרגלי,
יתבטאו מיבציהן של יחידות הנועדות-להתקפה במילוי
משימות תוקפניות מוגבלות או מאחזות-עיניים, ובהבטחת
נקודות-ההתחברות של היחידות.

ארטילריה — מרבירה ומוחצת!

התותח — הוא "אלוהי-המלחמה", הכריז
סטאלין, ברצותו להדגיש את המגמה שיש להבליטה
בארגונו של הצבא האדום ובהלכת המלחמה שלו.
הלכת זו עוד פותחה והלכה. — בתקנון של 1942 ניתן
לה ביטוי זה:

"את הצלחת ההתקפה משיגים ע"י כך — שלמכתחילה
רוכשים את עליונות-האש ומקריבים את האש יותר ויותר
אל האויב, עד שהיא מדבירה-ומוחצת — והאויב,

בפנותנו אל התותחים הנגד-טנקיים נראה, כי במידה שגדל קוטרם — כן מוצדקת פחות
העסקתם כתותח-יני. ט. בלבר. נראה, כי התותח הרוסי בן 7,62 ס"מ, זה שעם היותו
תותח נ.ט. מובחן יצלה גם לתפקידים הארטילריים האחרים — יש בו משום ציון
לדרך חכומה. ("מערכות" ס"ח, "חיל הרגלים החדיש").

ש ר י ו ן : ל י ד ס ט ל י ג ר ד — 40—25 טנק
ל"ק"מ; ל י ד ק ו ר ס ק — 60 טנק; במערכתה א ו ד ר,
לפני שטטין, ריכוזה ארמית-השריון השניה של הגוארדיה —
6 בריגדות של טנקים "T³⁴" הבינוניים, שתיים — של
טנקי "יוסף סטאלין", הכבדים, ושתי בריגדות — של
„תותחיהסע-עצמי", דהיינו, 200 רכב-שריון ל"ק"מ.

ח י ל ה ר ג ל י ס : ד י ב י ז י ה אחת ב"ק"מ.
ג י ז ר ת ג ד ו ד — רוחבה 500 מ', ועומקה — 4—5 ק"מ.

ג ק י ט ה ש י ט ת י ת, בכל הדרגים, בהשגות אלו — של
חזית-מינימום וחזית-מכסימום, ושל צפיפות — יש בה,
אמנם, כדי להחזיק את המבצעים באפיק של „תקנים" כדי
להקל על עבודתם של מטות; אך, היא משה לטקטיקה
הרוסית נזק שות-של-ת מרון, בהניחה מקום
מועט בלבד לאשר אינו נראה-מראש.

בדרך כלל, ניתן לומר שהפיקוד הסוביטי התאמץ תמיד
ל„תרגם" אורחות-נוהל טקטיים ללשון של נוסחות-מכללי-
לות, לספק פתרונות-דוגמה, מסגרות מעין „תבניות", ואם
המצביאים הסוביטים הגבוהים גילו הרבה תושיה, יומה
וסגולות-אופי — הרי נראה, כי פחות עידוד ניתן לסגולות
אלו בדרגי היחידות-הקטנות.

ד ר ג י ר פ י ק ו ד — ו מ ט ה , ש י ת ו פ פ ע י ל ה ב ק ר ב

הוראות-שירות סוביטיות מסדירות הסדר מדוקדק, עד
לפרטי-הפרטים, את תפקידם ומקומם של המפקדים בכל
הדרגים ואת כפיפותם ההדדית. ההלכה מושתתת על:
— כפיפות מוחלטת של מפקדים-מקצועיים למפקדים-
טקטיים;

— הבחנה ברורה מאוד בין המפקד למטהו;
— שילוב מהודק בין מוצבי-הפיקוד של החילות
השונים.

אנשי-הצבא הסוביטים מודים, כי המפקד חייב להימצא
בקירבה יתרה ליחידותיו, למען יוכל לנצח על הקרב שלהן.
אולם, עלי-דייכך — אינו יכול לדרוש ולקבל את כל
הידיעות ההכרחיות לו לתכלית הנהגת הקרב; וכאן מתחיל
תפקידו של ה מ ט ה : המטה אינו נמצא, ואינו עובד, באר-
תו מקום בו צריך להימצא המפקד. נמצא, שישנה כאן
הפרדה-במרחק בין השנים — ויש הכרח בדרך כדי לקיים
טעם מהודק בין המפקד ומטהו.

כך, בהתקפת טנקים, ימצא מפקדו של רגימנט מסוים
בטנק-הפיקוד שלו, במרחק מועט מאחורי יחידותיו. נוסף
על האלחוט (הונהג ג ל מ ש ו ת ף לכלל הקשרים שבין
רכב-שריון) מצויים לרשותו גם רצים — על אופנוע, בטנ-
קים וכיו"ב — לצורך פיקודו על יחידותיו, ולהחזקת

הקשר עם מטהו. נקודת-תצפית מ ש ו ת פ ת למפקד-
הרגלים, קצין הקישור של התותחנים נמצאת בקירבתו
הבלתי-אמצעית של מוצב-הפיקוד. בה נמצא אישית גם
ראש-המטה של הרגימנט-הטנקי — הוא מבטיח את העיך-
הפקוחה על-פני שדה-הקרב; את התבוננותו האישית הוא
משלים ע"י הדוחות של נקודת-התצפית הנגיידת — שהוא
משלחה למשימות-תצפית משהוא מרגיש צורך בכך.

ראש-המטה מ ע ב י ר אל מ פ ק ד-הטנקים את:

— פקודות הדרג הגבוה מהם;

— הידיעות והדרישות הבאות מחיל-הרגלים;

— פרי התבוננותו האישית;

הוא מ ק ב ל ממנו:

— ידיעות על התמרון שעוסקים בביצועו;

— נתונים על האויב;

— דרישות למתן-אש שיש להעבירן אל חיל-התותח-
נים.

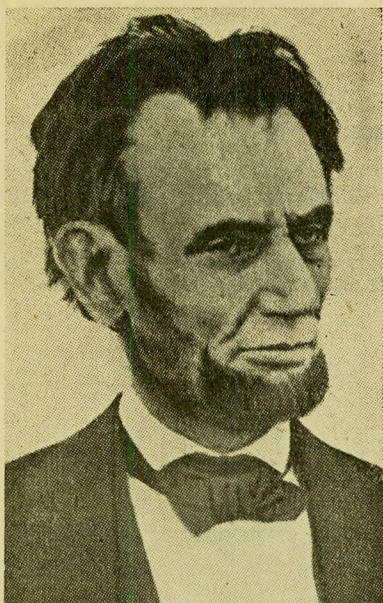
הפקודות ליחידות-המשנה, וכן לארטילריה ההינע-עצ-
מית של סיוע-ישרי, ניתנות — לפי נסיבות המקרה — ע"י
מפקד הטנקים, או ע"י ראש מטהו, באמצעות רשת-האלחוט
האחידה של רכב-השריון.

הרוסים מניחים, איפוא, כי אם גם ברור הדבר שמקום
המפקד הוא עם אנשיו — הרי הוא נתון שם למצב של
חוסר אפשרות להעריך את המצב ולודא, ועליכן הוא חייב
לפנות אל ראש מטהו בכל הנוגע לשיתוף עם שאר החי-
לות ולקיים „עיך-פקוחה" על פני שדה-הקרב.

בדרג של ג ד ו ד-הטנקים, מבוצע הקשר עם הרגלים
ע"י מתן מכשיר-אלחוט נוסף למפקד-הרגלים המשולב
ברשת של כ ל י ה ש ר י ו ן. והוא הדין לגבי הארטי-
לריה ההינע-עצמית של סיוע-ישרי, המשתמשת אף היא
כאמור, באותו אורך-גל עצמו כשל הטנקים. אנשי-הצבא
הסוביטים מניחים, כי כלל מכשירי-האלחוט הפועלים
ברשת אחת יכולים להגיע ל-20 ואולי ל-30. אכן, בשנת
1945, למשל, רק ברכב של מפקדי-מחלקות ומעלה — היו
מכשירי-אלחוט. לעומת-זאת, מצוי האלחוט ב כ ל כ ל י-
הרכב של תותחיה-ההינע-עצמית.

בדומה לכך מסבירות הוראות מדוקדות, את מקום
הימצאם של מפקדי הרגימנטים והגדודים הרגליים.

למען הבטיח את מיטב השיתוף בין החילות בתוך פלגות
מעורבות (רגלים — שריון), שבהן הבחנה בין החילות
עלולה להיות כרוכה בקושי, — פותרים את הבעיה ע"י
כך שמפקד היחידה הנתמכת (רגלים) קובע מושבו בתוך
טנק-הפיקוד של מפקד-השריון; ואילו, במרחק מה לעבר
העורף מארגנים מוצב-פיקוד משותף, ע"י מזיגת מטות
היחידות.

אברהם לינקולן

אגרת אל הוֹקֵר

עם מניין במפקד על ארמית הפוטומק

נחמיה בראש צבא הפוטומק. עשיתי זאת, כמובן, על סמך נמוק מספיק, וככל זאת, סבורני, שמוטב לך לדעת, כי יש כמה דברים שבהם איני מרצה בך. סבורני, שאינך מערפב פוליטיקה באמנותך, וכזה הדין עמך. יש לך אמון בעצמך, והרי זו סגלה רבת-ערך, ואולי הכרחית. אתה שאפתן, ואף דבר זה – בגבולות מתקבלים על הדעת – קרוב לברכה יותר מלנזק. סבורני שבימי פקודו של גנרל בירנסיד על הצבא הלכת אחרי שאפתנותך ועמדתך לשטן על דרכו ככל שנתן לך, ובדבר זה עשית עול גדול לארץ ולקצין-חבר רב זכויות ומכבוד. שמעתי, בארח מהימן, שאמרת זה לא כבר, כי הצבא והממשלה יקונים לדיקטטור. כמובן, לא בגלל הדברים האלה, אלא על אף הדברים האלה – נתתי לך את הפקוד. רק מצביאים הזוכים בהצלחה יכולים לטעון לדיקטטורה. מה שאני מבקש ממך הוא הצלחה צבאית, ואקבל עלי את סבון הדיקטטורה. הממשלה תעמד לימינך עד קצה גבול יכולתה והוא לא יותר ולא פחות משעשטה ותעשה לכל המפקדים. חוששני מאד כי הרוח – אשר גמרת בלבך לנטעה בצבא – של בקרת כלפי המפקד ומניעת אמון ממנו. תהפך עתה נגדך. אסיע בדרך ככל יכולתי לדבקה. לא אתה ולא נפוליון, אלו היה בחיים עתה, לא הייתם יכולים להוציא דבר טוב ממצבא כל עוד שורה בו רוח כזאת. ועתה הנהר מפוזרות, אך במרץ וערנות ללא-חשך לך קדימה ונתת לנו נצחונות.

א. לינקולן

• בתחומה של מלחמה זעירה •

אלוף י. שדה

„מלחמה פרטיונית“ כמכשיר של צבאות-סדירים

כאשר וינגייט ואנשיו פעלו בעורף האיטלי — קים בחבש (ובעורף היפנים — בבורמה) — היתה פעולתם, מכמה בחינות, פעולה פרטיונית טיפוסית. הם לחמו ללא קשר עם ה„עורף“ ע”י דרכי-תחבורה מתוקנות, ללא נשק כבד, בלי הנכונות להתנגש ביחידות גדולות של האויב (נוסח פעולתם היה — „פגע וברח“). ושוב, גם כאן — במטרה להרויח זמן: למען הצבא, המיועד להתקפה רבתי, ושעדין לא היה מוכן לה.

והנה — סוף 1941. הגרמנים מתקרבים אל מוסקבה. התקדמותם הואטה ע”י התנגדות חזקה והולכת. יש סימנים של יציבות מסוימת בחזית — הרוסים מתכוננים להתקפת-נגד. אבל נחוץ זמן-מה כדי להשיג לים את ההכנות, להביא לידי סיום וגמר; והנה, פורצת דרך החזית הגרמנית פורמציית של חיל-פרשים, בפיקודו של דובטור. ומשפרצה — מתחילה היא ל„טייל“ בעורף האויב; היא פוגעת קשה — ובורחת מהר; היא משבשת את דרכי התחבורה, מכניסה בהם ערבוביה, מפוצצת מסילות-ברזל, ממקשת דרכים; תוקפת יחידות בתנועה ומפקדות בשעת מנוחתן; משמידה מחסני תחמושת ואספקה. ולאחר שמילאה את תפקידה — פורצת את חזית האויב בשנית, בנקודה חלשה, וחוזרת אל קו הרוסים. — היה זה מופת לפעולה „חצי-פרטיונית“ נמרצת ומוצלחת. אולי אפשר היה להשיג אותה מטרה (רוח-זמן, בשביל להתכונן להתקפת-הנגד) בדרכים אחרות — ע”י התקפות-נגד מקומיות, ע”י הקרבת יחידות, שאינם נסוגות ועם זאת אינן נופלות בשבי האויב, אלא לוחמות בנקודה המסוימת עד-האיש

הרחק בעורף האויב, בחשכת-הליל, מנסה יחידה קטנה להסתנן לתוך מחנה היריב, להגיע למטה שלו, להרוג את המפקד; — הרי לפנינו תכנית פעולה פרטיונית טיפוסית. לרשות הפעולה אין עומד כוח גדול; כוחה של הפעולה בהפתעה. במקום זה, הרחק בעורף, פחות מהכל חוששים להתקפת יחידה-אויבת. נשקה של היחידה — נשק אישי; „הנשק התומך“ שלה הוא — העזת-אנשיה. מה יכולה להיות מטרתה של פעולה כזאת? המטרה היא לרוב הגבוהה ביותר ביסודה: ע”י הכנסת מבוכה בשורות האויב — להרויח זמן, אולי לדחות את התקפתו, ואולי — להחלישה ע”י השמדתו של מפקד מוכשר.

אך מי הם המוציאים-לפועל? האם פרטיונים במובן המקובל של המלה? לא. אלה הם קצינים וחיללים של צבא סדיר („סדיר“ — כניגודו של „פרטיוני“). הרי דוגמתו של הקצין הבריטי הצעיר קייז וחבריו, שזממו ל„חסל“ את רומל, על מטהו. פעולה זו לא תוכננה מראש במטה; — נמצאו נועזים בשורות הצבא, בעלי יזמה, והם שתיכננו והציעו בפני הממונים עליהם — והוציאו לפועל את הנסיון הנועז. כידוע, לא הצליח הנסיון. — אך אין ספק, שלו קומץ האנשים שהלכו לפעולה מסוכנת זו היו משיגים את התוצאה אליה התכוונו, ושאותה קשה (ואולי אף אי-אפשר) היה להשיג ע”י פעולת יחידות גדולות — הרי יכולה היתה התוצאה להיות בעלת חשיבות בלתי-רגילה — ואולי מכרעת. „פחות רומל אחד“ לגרמנים — וכל הקשור בחילופי-מפקד בכלל, ובמסיבות ההן — בפרט — פירושו של דבר, על-כל-פנים, היה: רוח-זמן.

האחרון ועד־הכדור־האחרון. אבל ברור בהחלט, שבדרך הפרטיזנית, כמעט בכל המקרים, מושגת אותה מטרה — בפחות כוח־אדם, בפחות ציוד־מלחמה, בפחות קרבנות.

אך, האמנם יש בזה משום חידוש — שאנשי־צבא „סדירים“ פועלים זמנית בדרכים פרטיזניות? בעצם, אין בזה חידוש. כבר בשנת 1812, הצטרפו למלחמה הפרטיזנית של הרוסים יחידות־פרשים סדירות. אכן, גם פעולות של יחידות אלו לא תמיד תוכננו ממש ע״י המפקדים העומדים בראש הצבא. יש והקצינים שעמדו אח״כ בראש הפעולות הללו — אף הציעו עצמם לתפקיד זה, ביזמתם הם, ע״י כתיבת תזכירים ופירוט הצעות לאורח־הפעולה החדש, או בדרך של שיחות והשתדלות.

ערך פעולתה של יחידה פרטיזנית בהתגוננות הוא, במידה רבה, ב„רנטביליות“ שלה — לא רק משום ששנים־שלושה פרטיזנים, כשהם טומנים מוקש הגון תחת מסילת־ברזל — יכולים להוציא מכלל פעולה יחידה צבאית גדולה למדי, להרוג הרבה חיילים אויבים, — אלא גם בזה, שבעצם קיומם ואיומם על דרכי־החבורה, מתקני־עורף, יחידות־בתנועה, מפקדות וכדומה, מחייבים הם את הצד־שכנגד להעסיק (לשמירה מתמדת על כל האוביקטים, ולמלחמה נגד היחידות הפרטיזניות), אנשים וציוד העולים לעתים עשרות מונים על מספר האנשים (ובודאי — על כמות הציוד) אשר לרשות הפרטיזנים.

נשאלת איפוא השאלה: משום־מה, בתולדות המלחמות, לא היה נהוג ניצול רב יותר של דרכי־פעולה פרטיזניים? ועל שום־מה אומות וצבאות מסוימים ניצלו את הדרכים הללו יותר; ואחרים — פחות?

התשובה לשאלה השניה מתבקשת מאליה, ממבט ראשון, משהנך סוקר — מיומי היו אלה שניצלו בעיקר — ואלה שלא ניצלו, — את היתרונות שבאורח ה„פרטיזני“, אומות־נתקפות, אלו שהמלחמה התנהלה על פני שטחי מולדתן — ראו, בדרך הטבע, הכרח לעצמן לפתח את אורח ה„מלחמה־הזעירה“. הספרדים והרוסים נגד נפוליון; הבורים — נגד הבריטים; הרוסים, במלחמת העולם השניה; סין, כשרגלה של יפן רמסה את אדמתה. אכן, יש והמלחמה הפרטיזנית לובשת צורה של מלחמה־עממית, ספונטאנית, משפּלש אויב למולדתך (וזו גם צורת־הבראשית שלה). גם אם איש לא הכין מלחמה זו למפרע, הרי היא באה כתולדת המצב. ניתן אולי לומר, אם להשתמש באנלוגיה מעולם

האמנות, שההבדל בין יחידה פרטיזנית לבין יחידה צבאית־תקינה דומה להבדל שבין שיר עממי לקומ־פוזיציה מורכבת, המבוצעת על ידי תזמורת סימפון. גית. אך הכל יודעים שפעמים שיר העם עז וחזק הוא; יש והוא מגיע ללבבות בדרכים אחרות מאשר הסימפוניה, באמצעים פשוטים יותר אך יעילים לא־פחות. אין פלא שרבים ממחברי מוסיקה סימפונית, מהמוכשרים שבהם, מניחים ביסוד יצירותיהם את המלודיה העממית. אין ספק שכדאי (ואולי — הכרחי) שכל צבא ישתמש ביחידות מסוימות שלו לשם פעולות הסחה פרטיזניות בעורף. אבל יתכן ומספר גורמים וחזיונות — שמרנות מסוימת הפועלת כאן, חוסר־רצון להניח יותר מדי „חופש“ למפקד נמוך, — ואף חוסר־האפשרות לחשב מראש את תוצאות הפעולה (כי הגורם העיקרי בה, ההעזה, אינו ניתן לשיקול ומדידה ולהערכת־סיכויים מדויקת) — הם אשר הפריעו לפתח פיתוח מלא את אורחות־הפעולה הפרטיזניים.

אם זאת, עשה־נעשו נסיונות מסוימים. — קודם כל יש לציין את יחידות־ה„קומנדו“ הבריטיות (הגם שמקור המלה „קומנדו“ שאול ממלחמת הבורים בבריטים, בדרום אפריקה). אף יחידות־הקומנדו הבריטיות נוצרו לשם פעולות „פגע וברח“. אנשי ה„קומנדו“ אומנו אף הם אימון מותאם לסבילות, להסוואה, למלחמת גוף־אל־גוף, לניידות־ברגל, לפעולות „קומנדו“ — כעליה בחופה של דיאפ, בסך־גור — היו דוגמות טיפוסיות, לפי מטרות ולפי אופך הוצאתן־לפעול, של מבצעים „פרטיזניים“. אף יחידות הצנחנים שבצבאות — לפי עצם טבען מוכרחות להיות מאומנות לפעול כפרטיזנים.

אכן הגרמנים, שהדרכים הפרטיזניות אינן לרוחם, ניצלו את יחידות הצנחנים לפעולות־התקפה רבתי — בכרתים — והדבר אמנם נתאפשר להם, תודות לשלטונם המקומי המוחלט באויר. ואלו צנחנים רוסיים הורדו בזמנים שונים ובמקומות שונים בעורף הצבא הגרמני, ותפקידם העיקרי היה להוות חוט־שדרה של יחידות פרטיזניות־עממיות, לכּוֹן אותן, להדריכן בדרכי לחימה, לגשר ביניהן ולקשור אותן עם הצבא הרוסי העיקרי.

* יש לציין, כי בכל התיאורים הסובייטיים של שנת־המלחמה הראשונה בחזית רוסיה — נתקלים בציונים־לרוב על שימוש בלגנות צנחנים גרמניים (כרגיל, בעצמת מחלקה או שתים) — לנחיתות בעורף, תפירת כפרים וצומתי דרכים, הסתננות ביערות אל דרכי־הנסיגה של כוחות רוסיים או אל אגפי שיירותיהם; — וכעבור זמן־מה: גם לפעולות נגד פרטיזנים. — המע.

צבא פרטיזנים, כרגיל, איננו צבא עצמאי; הוא מועיל ביותר, כאשר הוא פועל בקשר בלתי-אמצעי עם צבא סדיר (י. שדה, "מערכות" ט"א)

סיני שגור באותה תקופה — "הגייסות למלחמת-עמדות" ("ו", פרטיזני).

במלחמת-העולם השניה היינו צדים גם לפרשה בפני-עצמה בדבר הפעלתם של כוחות "סדירים" ב- משימות מעין-פרטיזניות: "יחידות מיוחדות", בתפקיד של סיוע לפעולות עליה-בחופים ונחיתה-מן-האוויר. הפעולה הטיפוסית ביותר מסוג זה היתה הורדת צנ- חנים בצרפת, בזמן פלישת צבאות בניה-הברית לחר- פיה של ארץ זו. אחד התפקידים שהוטלו על הצנ- חנים (אמנם על אלה, בעיקר, שהופעלו בקבוצות קטנות, לסיוע ה"מאקי" הפרטיזנית) היה אף הוא "פרטיזני" בתוכנו: — לגרום להפרעה בדרכי-התח- בורה להסעת העתודות הגרמניות לקויה-חזית. אך הפעם נתגלו גם פנים חדשות לערכו של דרך- הפעולה הפרטיזני: לא הגנה, למען רוח-זמן — אלא סיוע רציני להתקפה (במובן ידוע, כמובן, שוב ע"י "רוח-זמן", היינו, האטת פעמי האויב). ידוע הדבר, שהמעשה הצבאי הנכון ומרחיק- הראות הוא — להכין את הנצחון מבעוד ימי ש ל ו ם ; אבל, הרי ימי שלום יש והם מביאים ירידה גם בחריפותה ובבהירותה של המחשבה הצבאית. ובין הדוגמאות לכך, תימנה גם זו, שירחון צבאי אמריקאי נצטרך להזכיר לקוראיו — הקצינים והסמלים — שהאימון הטוב ביותר לחיל אינו האיר- מון במגרש-הקסרקטין, אלא בשדה: בסביבה וב- נסיבות הדומות, ככל האפשר, לסביבה ולנסיבות של "עצם הענין"; שקליעה, למשל, טוב יותר ללמד במצבית-תנועה מציאותיים — מאשר בצורה ה"קלסית", המסורבלת-קמעה והבלתי-טבעית לעתים. על כן, משהגיע הצבא האמריקאי שלימי-השלום לקוריאה, יש והפתיע אותו תחילה הצבא הצפון- קוריאני, ואחרי כן הסיני, בכוחו ההסתננות ובפעו- לות פרטיזניות נרחבת בעורף. — הסתננות ופעולות בעורף, שנערכו הן במצבי התגוננות, והן בסיוע לכוח תוקף (או כחלק ממנו). תכסיסים מעין אלה הם שהכבירו על האמריקאים במיוחד את המלחמה בקוריאה. אמנם היתרון האמריקאי המוחלט בכוח- האש לא איפשר לצד הצפון-קוריאני-הסיני נצחון;

(סוף בעמוד 23)

הצנחנים הבריטיים, שירדו בשעתם בדרום- איטליה כדי לחבל בקורמים חשוב — גם הם פעלו פעולה פרטיזנית אופיינית.

נסתפק בציונים אלה, ונסכם: בצבאות השונים לא הובן למדי ערכה של פעולה ביחידות קטנות, מפורזות. מעטות הן, יחסית, פעולות במסגרת כיתות ומחלקות לביצוע משימות חיוניות-מכריעות. במקרים שהשתמשו ביחידות קטנות — יש והגיעו להצלחות יוצאות מן הכלל. כך, אפשר לציין פעולת יחידת הצנחנים הבריטית בנורבגיה, כשיחידה בגודל כיתה-מגברת בערך הצליחה לחבל ולהוציא מכלל פעולה מכון "מים כבדים" (הדרושים לייצור הפצצה האטומית — אשר לפי ידיעות שהיו מצויות אז — עסקו הגרמנים בפיתוחה) וכן להשמיד את מחסן התוצרת המוכנה; ובכך דחו — "לזמן מס- פיק" — את הסיכוי ליצורו של נשק מסוכן זה.

ולא כאן המקום לסכם ולנתח את אפשרויותינו אנו, הישגינו (ואף שגיאותינו) בענין הפעלת אופני- לחימה פרטיזניים ופרטיזניים-למחצה בעבר.

הסינים — הם אולי אשר הגיעו להישגים הגדולים ביותר ב"מקצוע" הנדון. על פי נתונים ממקורות רציניים, התחלק הצבא הסיני של מאו-טסה- טונג בתקופות מסוימות לשני חלקים בלתי-שווים: חלק הינה את הצבא-ה"מרוכז", (ועל כן נקרא — "סדיר"), שנועד לפעולות צבאיות סדירות; וחלק אחר היה מתפור ומתמוגז בישוב הסיני, בעיקר — בישוב הכפרי, ומתרכז רק לשם ביצוע פעולה מסור- ימת; ואלו אחרי הפעולה — היה מתפור ונמוג שוב. לחלק זה קראו הסינים — "הצבא הפרטיזני" שלהם. על פי אותם המקורות, גדול היה החלק השני מהראשון; הגם שאת השם "הצבא הפרטיזני" ייחסו הסינים אך ורק ליחידות צבאיות הפועלות בדרכים פרטיזניות מובהקות — ואלא את היחידות העממיות, של האיכרים המזוינים, שפעלו ברוב המקרים על דעת עצמם, אך לא היוו חלק של הכוח ה"פרטיזני המסור- דר" הנ"ל — לא קראו בשם זה. מצויות ידיעות, אשר לפיהן יותר משני שלישים של גייסות מאו-טסה התקיימו כ"צבא פרטיזני". סידור זה היה קיים עד אשר המפקדה של סין-העממית החליטה לעבור להתקפה מברעת — ולשם הת- קפה זו היא ריכזה את כל הצבא שלה, — זה ה"מרוכז", וזה "המפורז", — וכולו פעל מעתה בצותא, בתורת "צבא רגיל", הרי שכאן היה לפנינו צבא בעל "טבע כפול": — "סדיר" (או, לפי ביטוי

חלומות — ותכניות

מישהו כאן טובר, שדבר זה ניתן להשיגו ע"י בטלין במתכונת התקנות המקובלות? השתיקה היתה התשובה לדבריו!

„הגאפס (כלומר — היפאנים — המע') עושים חיל.“ — העיר הקול המתמשך.

„הבה נתחיל בגאפס“, — אמר קרלסון. הוא ניתח את הטקטיקה של היפנים, והראה כיצד הם מצליחים, תודות לאמצעי האיגוף וההסתננות. מפקדים בריטיים ואמריקאים רבים-מדי היו חסרי-אונים לחלוטם נגד האמצעים הללו, כיון שהיו כפות-ינתיבים. הם מאמינים יתר-על-המידה בחזיתות רצופות, ארטילריה-יבדה ועורקית-חבורה בלתי-ניתקים.

„ראיתי את ה'גאפס' בעבודתם“ — אמר — „תכסיסי האיגוף והסתננות שלהם הם טובים. אבל יש להם כמה חולשות חשובות — ושומה עלינו לנצלן לטובתנו. ליפנים אין כוח-אש מספיק בקבוצות ההסתננות שלהם. ושנית, המפקדים היפנים כה בוטחים בכך שקבוצות-ההסתננות שלהם תצלחנה לפרוץ — עד כי לעולם אין הם מספקים אבטחה כיארת למחנותיהם, אגפיהם ובסיסיהם-האספקה שלהם.“

„לו יכולנו לאגפם...“ — החל מישהו. „ולהסתנן-נגדית עם כוח-אש רב יותר“ — הוסיף מישהו אחר.

„השגתם משהו“ — סיכם אדם שלישי. „אבל אנו יחידת חיל-רגלים-קל“ — נשמעה הסתייגות. „בדיוק כך“ — אמר קרלסון, — „על-מנת לבצע את משימתנו חייבים להיות לנו הן ניידות וגמישות והן כוח-אש רב — מבלי שנקריב אף אחד מאלה.“

הלויטנט-הראשון דיוויד התרומם בהתרגשות מכסאו. — „עלינו לחשב היטב כיצד להלום בעזרת מספר אנשים קטן, אך לתת בידיהם עצמת-נשק של מספר-אנשים רב.“

„ומה בדבר הכיתה בתחשת-האנשים שלנו?“ — שאל מישהו.

„כן — אבל טבלת-התקנון מקציבה להם רק 8 רובים וכלי-אבטומאטי אחד, הבראוננג,“.

„אנו זקוקים ליותר מזאת.“

„ודאי — אבל כיצד ואיפה נשיגו?“

„האין השאלה מסתכמת כך“ — שאל קרלסון — „איך נוכל להשתמש בג'ונגל ובלחימת-לילה בכיתה זרז-באית בת התשעה המקובלת, ועם זאת לקיים את השליטה

המלאכה הצפויה היתה רבה יותר מאשר רק להשיג אלף איש. היה זה זמן בריאתו של עולם חדש, ללא יום-שביעי-למנוחה. היה הכרח ליצור תיאורית פעולה-וקרב חדשה — כי הרי ה'ריידרס' (הפושטים) אי-אפשר-היה כי ידמו לכל גדוד אחר.

משרדו הקטן והמיוגע של קרלסון במחנה-אליוט, בקליפורניה, עשן ומריר, מהסגריות והמקטרות של יום-תמים. חוברות הדרכה, תדפיס-יתקנות, ספרים, מפות, כתבי-עת ישנים ובגדים, — ומיטת-שדה שקועה וקורסת — חברו במעונו של „המטה הכללי להחלפת חלומות ותכניות.“ היה כאן קפיטן ג'ימי רוזבלט* הגבוה והצנוע; והיו כאן הרב-סמל המוצק צ'רלי לאמב מסנוהיל, שבצפון קרוליינה, ופיטרוס, ודייביס, ופלאמלי. הם היו נפגשים בשעות-הפנאי משך היום, ובשעות ארוכות בלילה.

העולם החיצוני היה מלא תבוסות: הונגריקונג, האי-וייק, גואם, מאגילה — נפלו. היפנים נעו דרך מלאיה, לעבר סינגפור — ואיש לא יכול לעצורם. הם איימו על בורמה; אלסקה וקליפורניה — אף הם היו בצל האיום. „אני מתעתד להתעורר באחד הבקרים“, — אמר מאך-דהו — „ולמצוא יפני תחת שקיהשינה.“

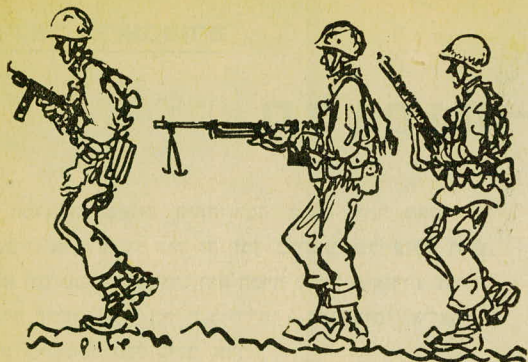
הם צחקו במרירות.

קרלסון תחב סיגריה בפיו, והדליקה. „חייבים אנו לגשת למלאכה: לחשב לעצמנו — כיצד נארגן ונאמן“ — אמר. „את הגדוד או העולם כולו?“ — שאל רוזבלט, בחיוך. „הדברים הראשונים — לראשונה“ — השיב קרלסון. „הרי בידינו 'טבלת-הארגון' הרשמית“, — אמר לאמב. „אני יודע“. — אמר קרלסון, כשהוא משיב סילון-עשן בעד שפתיו — „אבל אינני רוצה להשתמש בו רק משום שרשמי הנו. משימתה של יחידה צבאית חייבת לקבוע את צורתה.“

מישהו הרים העתק של הפקודות לכינון יחידת ה'פושטים', והחל קורא מתוכו: „תפקידה (של יחידת ה'ריידרס') הוא לבצע פשיטות 'פגע וברח', להוות את ראש-החץ בעליות אמפיביות בחוף האויב, ולפעול בכוחות-גרילה מאחורי קו-האויב.“

מפינה חשיכה בחדר נתמשך קול באיטיות: — „האם

* בנו של הנשיא, השתתף אה"כ בפועל בפשיטות נועזות — המער'.
 * בנו של הנשיא, השתתף אה"כ בפועל בפשיטות נועזות — המער'.

צוֹת־הָאֵשׁ...

יחדיו. הם יכירו איש את רעהו. הם יסמכו איש על רעהו, ויתמלאו בטחון. הם ילמדו איש את נשק אחיו. זה יעזור להם לנקוט בתחבולות מינהליות, תוך קרב. הוא קם, כשהוא מתחמק ממכתה של המנורה התלויה מעל ראשו.

„בחורים, חושבני כי העלינו משהו“.

„היפנים היו מאחלים לעצמם, כי לא נחשוב על כך“.

אמר דיביס, והם צחקו.

„— כ — ו,“ — העיר הקול המתמשך מהפינה.

„אבל מה תאמר המפקדה?“

„הוהו!“

„עליהם לאשר את השינוי, להסכים לנשק הנוסף, ולתת לנו את הרשות להעלות את אנשינו לאותן הדרגות להן יהיו זכאים כמפקדי צנות-האש“, — אמר רוזבלט.

קרלסון שתק, כשהוא מעיב את פניו בעשן הסיגריות. „הבה נעלה כל זאת בכתב“, — אמר לבסוף — „נגיש את הבקשה חתשיתם — ונדע היכן אנו עומדים“.

הבקשה הוגשה ועברה דרך הצינורות המקובלים — ואף התשובה חזרה דרכם, ואשינגטון אמרה: „לאו!“ „טבלת הארגון“ ו„טבלת הקצאות-היסוד של ציוד“ — לא תשוינה.

לפרק את „הלאו“ לגורמיו, הרי פירושו היה: למי, לעוזאזל, מדמה קרלסון את עצמו? אם הוא רוצה ב„ריי-דרס“ שלו — יעבוד בצורה בה עובד שאר „קורפוס המא-רינס“... חוץ מזה, צוות-האש המקוללות הללו — ממילא סופן כשלוני חרוץ!

„המטה הכללי-ישראלי-התכנוני-החלומות“, במפקדה הזמנית של ה„ריידרס“ שב„מחנה-אליוט“ — אשר עיבד בינתיים את כל הפרטים הנוגעים לצוות-האש, תוך השתכנונות גוברת והולכת בערכו הרב של זה — הרגיש כאילו ה„קריגיידור“ (אימצודה בואכה למאנילה) שלרעצמו נפל. הם קיללו את המפקדה מבוקר עד חצות. ברגשת-זעפס איימו בכל מיני צעדי-תגובה — להוציא מרידה ממש.

עליה? נשתררה שתיקה, כשכל אדם — מתעוררים בלבו רעיונות, ושכלו ונסיגו נאבקים בבעיה. אישם מחוץ לחדר, מעבר לים המשתרע לנוכח סאן-דייגו הקרובה, היו נסוגים לעבר באטאן חבריהם-לנשק של אנשים אלה — חר-לים ונחותים-במספר, חסרי-ישע כנגד הג'ונגל וכנגד האויב, שעשה שימוש בג'ונגל כבנשק.

אנשי „מארינס“ וחיילי-הצבא נקצרו מעורפם עיי-כיתות-צלפים יפניות, הנעות בקלות דרך קווי האמריקאים על-מנת לזנוב בנחשלים, לפוצץ מחסני-חמושת קדמיים, להפתיע עמדות-פיקוד ולשבש דרכי-תחבורה.

מישהו בחדר החל מהרהר בקול רם ומונה את עצמת-הנשק ה„מתקנת“ של הכיתה, התקנונית: — יש להם 8 רובים ו„באר“ (רובה אבטומטי בראונינג) אחד — מלמל — „האם לא נוכל להוסיף צמד כלים-אבטומטיים נוספים בגוף — עוד „באר“ או בדומה?“

„מה בדבר טומי-גאן?“ — שאל לאמב.

קרלסון נתיישר בכסאו והצית סיגרית מונבה המהבהב של זו שגמר; העביר אצבעותיו בשערו הגזוז-קצרות ואמר רכות: — „טוב, יש לנו כיתה תשעה-איש, נניח, שנוסיף אדם נוסף, כמ”כ. ונניח שנפרק כיתה זו לשלוש חוליות, בנות 3 איש כל אחת“. מצחו נתקמט, משניסה לחזות בעיני-רוחו את כל האפשרויות.

„ובמה נזיין את שלושת האנשים?“ — הפליט מישהו פתע. „ב„באר“, בטומי-גאן, וברובה M-1 — השיב קרלסון.

שריקה ארוכה נמשכה מהפינה האפלה. „זהו כוח-האש אמיתי“ — אמר האיש — „שני אבטומטיים וגראנאד!“ — הוא שרק שוב. „לשלושה אנשים אלה יהיה כוח-האש רב יותר מזה שהיה לפני-כן לכיתה שלמה“ — אמר רוזבלט.

ואז החלו כולם לדבר בבת-אחת, והרעיון החל פורח. „הבה נקרא להם „צנות-האש“ או „חוליות-האש“ אמר לאמב, או אולי פיטרוס או דיביס. בנקודה זו של השיחה לא זכר איש מי אמר מה.

„לצוות-האש אלף יתרונות. הליהו קטן, נייד, גמיש. בכל מקום בו משתמשים בכיתה כבפטרול, כאבטחה או כבאנשי-איגוף — נוכל להשתמש באחד הצנותות הללו“.

„נפלא לצורך הסתגנות-נגד!“

„בלחימה בג'ונגל, אתה נזקק לקבוצות קטנות עם נשק אבטומטי למכביר!“

„דומה הדבר, כאילו היינו מכפילים כל אדם פי-שלושה!“

„ודבר זה נותן לכל אדם את ההזדמנות להתפתח ולהיות צנהיג“ — אמר קרלסון. — „הם יחיו ויעבדו ויתאמנו

אבל הרעיון של צות־אש ניצל והוא הציל נפשות —
והרג באויב, ולא נשכח עד עצם היום הזה.

אותו יום, לאחר הפשיטה למאקין וקרבות גואדאלקנל, קיבל קרלסון, — הבורר מקדחת, ומדוכא על-כי „ריידרס” שלו ניטלו הימנו ושוב לא ינהיגם לעולם, ולבו דוה על „הועלה” לתפקידי מטה על מנת לשלול ממנו פיקוד ישיר על אנשים — הודעה רשמית האומרת כי לא „קורפוס המרינס” בלבד, אלא חיל-הצבא של ארה”ב — כולו — תיקנו את טבלות-הארגון שלהם. הדבר נעשה ברוח צות-האש (בשינוי קטן אחד) והידישים אחרים* שהורתם היתה במעון הזנוח שב„מחנה אָליוט” אשר למטה-הכחלי-י-של-החלומות-התכניות.

הם כתבו תזכורות והעבירו בצינורות, ומחוץ לצינורות; הם עלכו נסיעות לראשינגטון על השבונם הם; הם עשו כל דבר שאנשים המונעים ע"י הכרת צדקתם עלו לים לעשותו. ולבסוף, המטה חזר ודיבר.

„עליכם יהיה לשמור על טבלות-הארגון והקצאות-היחס
הנוכחיות שלכם.“ — היה תכנם בקצרה. — „ברם, תוכלו
להתארגן כרצונכם ב ג ו ל ו ת ההקצאה-הכוללת
שנקבעה בטבלות. אנו אפילו נורה לאפסנאות לספק לכם
בשק נוסף, בתנאי שיהא לה כזה.“

הצחלה להצלחה זו הועמה רק ע"י זאת: לא הותר לו לקרלסון להעלות בדרגה אנשים שלא נכללו בתקן הדרגות של גדודים שב"נוסח התקנון". אי-אפשר היה להעלות אפי' לו איש נוסף אחד לדרגת קורפורל או סרג'נט, ויהא התפ"קיד שייקרא למלאו כאשר יהא.

* ואלה היו החידושים: (1) הפיכת "מחלקת־הזיו" (מעין מחלקת־מסיעות) לחלק קבוע ובלתי־נפרד של הפלוגה הרובאית. (2) שימוש נרחב יותר באלחוט, למען שליטת ומיאום במור יחידות "טקטיות־עירות, וביניהן. — המע'

צוות האש הפך לתקנה. המפקדה לומדת, ככלות הכל. אך הוא, קרלסון, לא היה במצב־רוח כה מרומם. כפי שהשתקף במאות המכתבים שקיבל מאנשיו ובהם סיפרו לו, כיצד השתמשו בצות־האש ביחידות אחרות. כיצד הציל הדבר נפשות והשיג יעדים. — וכך זכו עתה אותם אנשים אשר לא יכול היה להעלותם בדרגה שהיו זכאים לה לפי עבודתם ומאמציהם לדרגות ומנויים המגיעים להם. וזאת בכוחה של ועדת־הברירה הבלתי מת־פשרת — זו של שדה־הקרב.

„מלחמה פרטיזנית“ / סוף מעמוד 20

אך תכסיסיו הגמישים של צבא זה — פעולות-לילה, בעורף, הסתננות — הם אשר מנעו את הנצחון מהאמריקאים. כידוע, „עובדות הן דבר עקשני“; וכתוצאה מהן — מובן מאליו שעלה עתה בעיני העולם-הצבאי לא רק ערכו-היחסי, הגבוה ממילא של חיל-הרגלים בכלל — אלא, עוד יותר מכך, ערכו של חיל-הרגלים הגמיש. היודע לצרף תכסי-סים-פרטיזניים לתכסיס-צבא מקובלים.

אכן, באותו צבא אמריקאי עצמו — בימי מלחמה — נודעה גם מסורת אחרת: אסכולה של מחשבה ומעש צבאיים גמישים, רבי־יזמה ובלתי נרתעים. אחד הגילויים לכך שימש קול' קרלסון — שבכמה מקווי־האופי והדעות שלו (הגם שכלל וכלל לא בכולן) מצויות גם נקודות־דמיון בינו לבין וינגייט הבריטי. בספר, המספר על חלקו במלחמת־העולם השנייה ועל מעללי „גדוד־הפושטים“ שהקים בתוך

חיל ה"מארינס" האמריקאי ישנם כמה פרקים רבי ענין. משהו מגרעין מחשבתו — באשר לארגון הטקטי של כוחות-הסתננות-ופשיטה — מצוי בפרק הניתן במצורף לסקירה זו. ויצוין כי רבות מהנחותיו מצאו עתה את התגלמותן המחדשת גם בפלוגות הריינג'רים, שהוקמו מחדש.

התיאור בפרק זה לאופן הדיון ביחידה צבאית פריטזונית מתהנה, שְׂקוּיָה רק מסתמנים והולכים, על מבנה המיוחד של היחידה ועל דרכי הפעלתה — נותן לנו מושג־מה על דרכי יצירה צבאית משותפת של מפקד ופקודיו, בהם המפקד מִכֵּן בתקיפות ובהתמדה את הדיון לכיוון המבוקש; ויש ענין גם בתמונות ההתגוששות שלו בהרגלי האינרציה והשמרנות של הממונים עליו, המנִתְרִים לו בהתחלה כאילו כפאם השד — ואחרי כן, בכל זאת, מקבלים את תורתו, והופכים אותה הלכה־מקובלת. מעין תהליך של יצירה — מזה ו„התנגדות החומר” — מזה.

חינוך טירונים

אחריותו של המפקד

החינוך בצבא הוא תהליך יומיומי רצוף ומתמיד שבו קיימים כמה גורמים המשפיעים במישרין ובעקיפין על גיבוש אישיותם של החיילים. באלה — המפקד הוא הגורם החזק ביותר כגורם יחיד. בתוקף מעמדו המקנה לו סמכות ופרסטיז'ה; בתוקף חובתו להיות מופת לחייליו; בתוקף תפקידו המחייב אותו להיות חבר, יועץ ומדריך לאלה הנתונים למרותו; בתוקף תנאי עבודתו, המאפשרים לו ביצוע או פיקוח בכל שלושת הדרכים בהם מתחנך החייל, והם — לימוד, חיקוי והסתגלות. אחריותו החינוכית של המפקד נובעת במישרין מכוח ההשפעה שיש לו לגבי כיוון הפוטנציות והסגרות האישיות של חייליו. במידה רבה עומדת אישיותו של הטיירון על פרשת דרכים, ולמפקד השפעה מכריעה בכיוונה לדרך הרצויה לצבא. דרך זו מכוננת גם אל טובתם של החניכים, לפחות — בתקופת שרותם, ובדרך כלל — גם לאחריה.

מבחינה מעשית, אלה הם התחומים שבהם מתגלים המופת, הסמכות, הידיעות והכושר הצבאי והפיקודי של המפקד: — מנהיגות אישית; הדרכה; פיקוח על סדרי החיים, המשטר והמשמעת ועל התנהגותם של החיילים; שיפוט; הסברה. מידת ההצלחה של המפקד בתחומים אלה היא הקובעת את הישגיו בחינוך חייליו; ובכך — את ערכו כמפקד.

בעיות העיקריות של הטיירון

המעבר מחיים אזרחיים לחיים צבאיים, ורכישת מעמד אישי ומקצועי חדש — זוהי הבעיה העיקרית של הטיירון. מיד עם כניסתו לצבא, הוא נתקל במבול של פקודות והוראות; הוא נדרש להרגיל עצמו לסדרי חיים ומנהגים חדשים, תוך ויתור על הרגלים ותכונות מושרשים בו ולעתים גם יקרים לו; הוא חייב ללמוד במהירות דברים רבים, שהיו רחוקים קודם לכן מגופו וממחשבותיו; הוא חייב להיות רחוק מביתו וממשפחתו וממקורות הספק וההנאה הרגילים שלו; הוא נדרש לסגל את עצמו למשטר, שבו החופש האישי שלו מוגבל, שבו הוא חייב להיות דומה לאחרים, שבו יש אישיות גבוהה יותר — „המפקד” — המצוה עליו ומפקחת עליו מבוקר עד לילה. ובעיקר — הוא רוצה להבין מדוע — ולשם־מה — עליו לשאת במשא הכבד.

בעיותיו של הטיירון ניתנות לסיכום במלה אחת: הסתגלות.

בעיותיו של המפקד

אכן, מפקדו של הטיירון מהווה „צד שני” בענין. אותן הבעיות קיימות גם בשבילו — אולם מצידן ההפוך: כיצד להקל ולהחיש את הסתגלותו של הטיירון לכל מה שהצבא דורש ממנו. בעיות אלו, פתרונן כרוך בידיעתם, — ובחירתם — של האמצעים היעילים והנכונים ביותר להשגת המטרה. ונוספות עליהן בעיות הקשורות בעובדות אובייקטיביות — שהטיירונים הם אנשים מבוגרים, או כמעט מבוגרים, ואישיותם אינה ניתנת לשנינויים בקלות; שהטיירונים הם אוסף בני־אדם מגוון, שמוצאו מארצות שונות — כליל של שפות, של מנהגים ואורחות־חיים, של רמות התפתחות; שהטיירונים חייבים להגיע, בזמן קצר למדי, לדרגת־מינום שהצבא רואה אותה כהכרחית בתהליך חינוכו של חייל ישראלי בעל כושר־פעולה ובעל רמת־רוח גבוהה.

בעיותיו של המפקד ניתנות לסיכום אחד: חינוך כולל של הטיירונים בזמן מוגבל, תוך התגברות על גורמים שליליים (או העדרם של גורמים חיוביים) בעברם, — והיתוכם למסגרת צבאית אחידה.

*

„חינוך כולל” מהו? — אישיותו של הטיירון נעשית „חיילית” ככל שהיא מתפתחת בארבעה תחומים אלה:

- משמעת, שהיא תגובתו החיובית של היחיד לחוקת־הצבא, ל„מוסר” המוסכם והמקובל ולדפוסי החיים הנהוגים בו;
- כושר־פעולה צבאי, שהוא סך־הכל של ידיעות, כשרים ובטחון־עצמי במקצועות הצבאיים;
- תכונות־אופי, שהן (בגילויין החיצוני) צורות התנהגות קבועות הדרושות לחייל לחיי יום־יום ביחידה, למילוי תפקידים צבאיים ולהצלחה בקרב;
- ערכים, שהם אידיאלים ומטרות המהווים את הבסיס והסיבה לשירות הצבאי ואת תכליתו העליונה.

רק שילוב של כל ארבעה התחומים האלה, ופעולת-גומלים שלהם, בחינוכו של החייל יבטיחו למפקד את האפשרות למלא כראוי את המוטל עליו; כלומר — לסייע ביצירת חייל ישראלי מוכשר לפעולה ובעל רמת-רוח גבוהה או במלים אחרות — לחנך חיילים טובים ובעלי-הכרה.

*

חיילים בעלי הכרה. — כל יצור אנושי, אפילו הפרימיטיבי ביותר, מחונן בסגולה של „הכרה“. „הכרתו של החייל“ היא הבנת המשמעות והמטרה של פעולותיו, והזדהות אישית עמהן. חינוכו של החייל להכיר בחשיבותן של המשימות ובערך עצמו עם מיליון, נעשה על ידי מתן מופת, על ידי הדרכה והסברה ועל ידי יצירת התנאים להסתגלותו בכיוון הרצוי לצבא — בכל הדרכים האלה בעת ובעונה אחת, בכל יום ובכל שעה: במסגרת של יחס המפקד אליו, של תקנות-המשמעת וחוקי-השיפוט, של עבודה ואימונים, של מילוי תפקידים ושל בילוי שעות הפנאי. כל חייל שואף לסיפוק בעבודתו, לריעות, להערכת המאמץ שלו מצד מפקדיו. המפקד הישיר נמצא סמוך לגופו ולנפשו של החייל ולא יקשה עליו ליצור מגע קרוב עמו. משעה שרכש לעצמו בעיני חייליו גם סמכות וגם אמן — נעשו הללו שותפים שלו בכל דבר שהוא דורש מהם בשם הצבא, במלים אחרות — ככל שהכרתו של החייל מתגברת נעשה לו קל יותר להתגבר על בעיות-ההסתגלות שלו, מתוך שהוא נעשה שותף למאמץ; ככל שהיא מתחזקת — עולה הצלחתו של המפקד בהתגברות על הקשיים החיצוניים (התנאים) והפנימיים (החומר האנושי), מתוך שהוא מוצא עזרה וסיוע בחייליו; ככל שהיא מפותחת יותר, מתגברים ליכודו הפנימי וכוחו של הצבא, מתוך שחיילים בעלי הכרה היו ויהיו תמיד נאמנים ומסורים יותר מאחרים למטרות המלחמה, ליחידותיהם, למפקדיהם — ועוים ואמיצים יותר בלחימתם.

ב.

בחיי הטירון בולטים כמה ענינים המהווים נקודות-מפנה בתהליך חינוכו. טיפוח הכרתו של החייל בנקודות המפנה פוטר את המפקד מהסברים בכל פרט ופרט, באשר החייל יבין פרטים אלה מעצמו לאחר שתפס את הענין עקרונית. את כלל החיילים על המפקד „לתפוס“ בנקודות-המפנה, אך בכל מקום מצויים גם חיילים שאינם מהירים להבין ולהסיק

מסקנות. תמיד יהיה המפקד נכון להשיב על „למה?“ בענין שלא נתברר כל צרכו בהסברה ובהדגמה הכללית. כל מאמץ של המפקד לתכלית כזו — אינו רב מדי ותמיד יש לו שכר כי בכך הוא „מחליק“ ומישר את הדרך גם לחייליו, ובעצם — גם לעצמו ואף לחבריו המפקדים העתידים להמשיך במה שהוא התחיל.

ככל שהחייל מוגבל יותר בשפתו או בתפיסתו הכללית כן עולה ערכם של ההדגמה, ההמחשה והמופת, ולעומת זאת — פוחת ערכה של ההסברה המילולית. השיטה היא:

א. להציג את המטרה הכללית שבשבילה קיים או נחוץ הענין;

ב. לתאר כיצד ביצעו הנכון של ענין זה משתלב בתהליך השגת המטרה הכללית;

ג. לשכנע את החייל שמטרותיו האישיות (סיפוקו, תועלתו, ערכו העצמי, עצם קיומו) מזדהות עם המטרות הכלליות ומותנות בהשגתן. ההצגה, התאור והשכנוע יכולים וצריכים להעשות בכמה דרכים בבת אחת. נפרטן בהדגמות.

להלן, איפוא, הדגמות של כמה ענינים הקשורים בחוקה, במוסר ובדפוסי-החיים של הצבא. ענינים אלה אינם ערוכים לפי סדר-שלוזמן, מאחר שהם מהווים את מרבית חייו ועיסוקו של הטירון במשך תקופת חינוכו.

משמר. — סיגולו של היחיד למשטר הצבאי הוא תהליך שאינו פוסק במשך כל תקופת שירותו, והוא מתחיל מהסברה והדגמה: מדוע פוקדים עליו לעשות כך או אחרת; מדוע אין סומכים על „חשק“ ו„מצב רוח“ שלו לעשות אותם דברים ומדוע חייבים כולם לנהוג ואף להיראות כאיש אחד; מדוע קיים סדר-יום קבוע במחנה. ההסברה אינה צריכה להיות רק מילולית; אך גם כשהיא מגוונת אין הטירון עשוי לקלוט את כולה בבת אחת. הדרך היעילה ביותר היא לשלב אותה בתוך הפעילויות היומיומיות של החייל ברגעים המתאימים ובאינטנסיביות המבטיחה קליטה כללית: על ידי הדגמות שונות הממחישות באופן שאינו מוטל בספק, כמה רע לצבא ולחייליו — שעה שהמשטר ביחידות מרושל ולקוי וכמה טוב לצבא ולחיילים — כשסדרי המשטר ביחידות מתוקנים וכשהכל פועל כראוי. בשיחה בלתי-רשמית, בהפסקות שבין השעורים, בשעות הפנאי בצריף או באוהל, בתור לאוכל, על יד שולחן השק"ם; בהוראות רשמיות במסדרים

ובשעת בקורת, בהדרכה, ובפיקוח על מילוי תפקידים; בתקיפות אך בלי איום מתמיד בעונש, ותמיד אגב מופת אישי חזק וברור — כזה צריך להיות חושי-השני בהסברה ובהשפעה המחזקת: הצבא בנוי על משמעת, על דרוג של סמכויות, על נוהג אחיד; המשטר הוא המסגרת, הבסיס והשלד של חיי הצבא: כשהוא כתיקונו — ניתן להשיג במסגרתו הרבה דברים רצויים אחרים, וכשהוא לקוי — אי אפשר להשיג כלום.

פעולות-יצות. — זוהי סגולה חברתית ומנגנונית שאינה מוכרת לטירון במקרים רבים, מחייו האזרחיים. הדגמות של משימות שאינן בנות-ביצוע בלי פעולות-צות (תוך מתן אפשרות לחניכים להתנסות וללמוד משגיאות ומטעויות — הנובעות מחוסר חלוקת תפקידים מתאימה, מחוסר שיתוף-פעולה ומחוסר עזרה הדדית) — תהיינה משכנעות ביותר. בפעולות-צות יש לקשור גם את טובתם האישית של החיילים, הכרוכה בויתורים הדדיים, בתיאום-פעולה וביתר הדרישות הנדרשות מהם במסגרת העבודה הקיבוצית בצבא. ההסברה תיעשה בצורה של פירושים מתאימים לנסיגונם האישי הבלתי-אמצעי, שמקורו בתנאי חייהם החדשים בצבא.

אימונים. — המוטיב „זיעה חוסכת דם” יכול לחזור בכל ההסברה וההמרצה-הנפשית המלוות את החייל באימוניו. כיצד האימונים מכשירים אותו להסתגל ביתר קלות לתנאים קשים, לבצע תפקידים בהצלחה, לרכוש גם סיפוק-עצמי וגם בטחון-עצמי בנשקו וביכולתו הקרבית — אמיתות אלה צריך החייל לשמוע מפי מפקדו, אף לקבל ממנו את ההדגמות המספיקות. בתוך הקבוצה המתאמנת יהיה המפקד החייל המאומן ביותר, והוא יעורר את אנשיו בלי הפסק להידמות אליו — ועם זאת יטפח אצלם במשך כל אימוניהם את הרעיון, שהם נעשים יותר ויותר חשובים בשביל הצבא ככל שהישגיהם מתרבים ושהללו מהווים שלבים בעלייתם האישית, המקצועית והחברתית בצבא. בשלבים מתקדמים יזכיר להם את ההתחלות הקשות, את המאמץ, את הזיעה — ויסקור את ההישגים וההצלחות. בכך ישכנע אותם ש מאמצייהם זוכים להכרה ולהערכה, שעבור דתם נושאת פירות; בכך ימלא את לבם שמחה וגאנה ויגביר את רצונם ונכונותם למאמצים נוספים.

חברות. — היחידה היא ביתו, או לפחות — תחליף-לביתו של החייל; וחבריו-לנשק הם אחיו לסבל ולמחסור, אחים לשמחה ולהתעלות. אם המשטר

הוא השלד של חיי-הצבא הרי האחנה היא הלב שלהם, וכדי שהלב יהיה חי צריך שיהיה לו ממה לינוק. כאן ההסברה, ואפילו ההדגמה אינן מהוות אלא תחום מצומצם למדי בפעילותו של המפקד. בעיקר עליו להיות קרוב לאנשיו, לדעת את המתרחש בקרבם, לסייע להם להתגבר על ניגודים ולטפח במרץ כל פעילות שלהם המהירה גורם ביצירת „דבק” חברתי, חיוני, בלתי-זמן והתעסקות פרודוקטיבית וכיוצא באלה. לרקע חברתי-רגשי זה יש ערך מכריע בזמנים ובתנאים של משבר, שבהם יעילותו הכללית של החייל מושפעת מן התמיכה האישית, המוסרית והקרבית של חבריו.

מידות אישיות. — הרגלים ותכונות, המתגלים בהתנהגותו של החייל כאדם, אינם מחוץ לתחום החינוך-בצבא. יעילותו וכושר-לחימתו של צבא מותנים לא רק ביחידות כגופים-שלמים אלא גם ברמת ההתפתחות, המוסר והנוהג האישי של החיילים-הבודדים. אפילו נקינות הגופני, וצורת קשריהם ומגעם עם העולם האזרחי כלולים בכך. חיילים ירודים מבחינה אישית אינם יכולים להיות נושאי-נשק טובים ואינם יכולים להיות בעלי רמת רוח גבוהה. חינוכו של החייל בתחום זה כולל הדגמה, מתן הוראות ופיקוח — מתמיד, תקיף ונבון — בכל הנוגע להתנהגותו האישית. הרגלים ותכונות שלו, במידה שהם משתרשים באופיו עד כדי היותם „טבע-שני”, במידה שאינם מהווים רק תגובה לפקודות, הרי הם „מתנה” מהצבא שהוא מביא אתו למדינה בשובו לחיים האזרחיים. ובעקיפים — ואולי לא כ”כ בעקיפים — זוהי מתנתם של מפקדיו.

*

השלמות וסיכומים. — בכל הענינים הכרוכים בחינוכו של החייל יש מקום ויש ערך לבידורים ולשיחות שתכליתם להשלים את פעולתו החינוכית היומיומית, השיגרית והמפוצלת, של המפקד — ולסכמה וכן לתת לטירונים אפשרות ליטול חלק פעיל בענינים המעסיקים אותם וקרובים ללבם, על ידי ביטוי עצמי חופשי יותר, במסגרת חברתית בלתי-נוקשה. פגישות כאלה יש לחבב עליהם על ידי כך שמצרפים להן איזו „תכנית” או שמארגנים אותן באופן „ספונטני”. על כל פנים — אין הן צריכות להיות בניגוד לרצונם המפורש במידה שכפייה כזו כרוכה בניצול זמנם החפשי שלא-לפירווחם. הצלחתן של פגישות כאלה בין המפקד וחניכיו, יש בה משום תרומה חשובה ביותר לפיתוח הכרתם של החניכים ושיתופם בעצם תהליך חינוכם;

חִינוּךְ שְׁדָה

שש מאות! שלש אצבעות שמאלה מקצה הצוק — שני שיחים ירוקים
משתרעים בתוך קבוצת שיחים אפרים. בקצה הימני של השיח הירוק הגדול —
מקלע האויב!
שש מאות! משמאל לצוק: אלת-המסטיק הגדולה ביותר. בקצה הימני —
מקלע האויב!

ההבדל בין שני הסוגים של ציון המטרה בולט: —

הציון הראשון מרבה בתיאורים על־מנת לברר לחיילים, הצופים על פני השטח, איזהו בדיוק אותו שיח שלידו נמצא מקלע האויב. הוא אינו יכול לנתר על אף מלה אחת מכל אלה, כי אחרת לא ידייקו החיילים להבחין במטרה.

לעומתו קובע הציון השני במפורש את שם השיח בלבד (מתוך הנחה שהוא מוכר לחיילים), ומוסיף משהו לאבחנתו משאר בני מינו המצויים בשטח — במקרה זה הוא הגדול באלה הנמצאים משמאל לצוק. והתוצאה: ציון קצר יותר (פחות מ־50 אחוז של קודמו!) ומדויק יותר.

וכלל ראשוני בדיננו, כי על כל פקודת־אש להיות קצרה ככל האפשר, ועם זאת שיהא בה מכסימום הדיוק בציון המטרה. רק אז תדייק האש ותהיה תכליתית.

מכאן, שמוטב להרחיב את המילון הצבאי בשטח, ול"הטריח" את החייל ואת המפקד ללמוד מספר רב יותר של כינויי־עצמים שונים בשטח, ועל ידי כך להגיע לקיצור רב בפקודות האש ולדיוק מכסימלי בציוני המטרות. והרי את רוב העצמים הנמצאים בשטח, מה־הצמחים.

אם כך, הניטול על עצמנו להיות בוטנאים וללמוד את שמות כל הצמחים בשדה? האם כדאי הדבר — והאם אפשרי הוא?

לא זאת כנֶת, "חינוך־שדה". הבוטנאי יוכל להבחין באלפי מיני צמחים בשדה, ואת כולם יקרא בשמות. החייל צריך לדעת רק עשרות מעטות מן הצמחים הבולטים באזורי הארץ השונים — וכבר יסלוט על השדה מבחינה לשונית, ויהיו לו עשרות נקודות־אחיזה בשטח לציוני מטרות, אשר יגדילו את התכליתיות של האש פִּי־כמה. וזאת אפשר ואפשר לעשות. ואמנם נעשה הדבר, בזמן מועט. וכדאי הדבר, כדאי מאוד. לא רק מבחינה זו של ציון מטרה יעיל, אלא גם עוד מכמה וכמה בחינות, שכולן יחד מהוות נכס לא ישוער לחייל כאיש השדה וכעברי במולדתו.

א. לימוד השמות של מספר צמחים קובע בהכרח את לימוד האב־הנֶה ביניהם, וגם בין כל אחד מהם ובין צמחים אחרים שאינם נלמדים. במה נבדל צמח מרעהו? — בגודל, בצורה, באופני־ההסתעפות, בצבע, בגון, בצורת התנועה ברות, בריח, וכו'. והרי תוך לימוד האבחנות האלה נפקחות עיני החייל לראות הבדלים וגננים שלא ראה אותם מקדם, שהיה לגביהם עיוור לגמרי.

אמור מעתה: ע"י לימוד של מספר צמחים, מתפתחים חושיו של החייל להכרת השדה ותופעותיו. הסתכלותו עולה וְרִאָתוֹ מתחדדת, והוא נעשה בן לשדה יותר משהיה. יבחין יותר בתופעות זרות לשטח ובכל תנועה חשודה, יהיה עָר יותר ורגיש יותר לכל המתרחש בשדה. והרי זה יסוד־מוסד לחייל טוב.

החייל לומד להכיר אותם הצמחים מקרוב, ואחר כך — ממרחקים גדלים והולכים. ראיתו מתפתחת להבחין מרחוק בפרטים הנראים לכתחילה כמשושטשים לגמרי במרחק. ובכך משתכללת ראיתו לגבי כל הנמצא בשטחים מרוחקים, אם דומם ואם חי.

ב. עצם הכרת הצמחים נוסכת בחייל הנמצא בשדה רגש של „בן־בית“. חיילינו ברובם אנשי עיר הם או עולים חדשים שהשדה זר להם, וקשה להם להסתגל אליו. בהתחילם להכיר מקרוב את לבוש השדה ואת חייו הם מתקרבים אליו מבחינה גופנית ונפשית כאחת, מתקשרים אליו ואוהבים אותו.

והריהו מן המודעות, כי איש־שדה טוב הוא ערובה לחייל טוב.

ג. „חינוך שדה“ שוקד על הקניית שמות עבריים נכונים לצמחים. על ידי כך משתפרת לשונו של החייל העברי ב„מילון השדה“, נעשית מדויקת ויונקת ממקורות השפה העתיקים. במשך שנות הגלות נשתכחו מאתנו שמות צמחים רבים, ומפרשי התנ"ך והספרות העברית העתיקה (משנה, תלמוד ומדרשים) נילאו לחפש בארצות הגלות ובנבכי הפילולוגיה את זהותם של צמחי־הארץ הנזכרים בכל הספרות הגדולה והרחבה הזאת. כך נפלו שגיאות רבות בשמות צמחי הארץ, ורבים הם שנשארו ללא שם עברי בכלל. חינוך־שדה מלמד את החייל שמות עבריים מקוריים, שנתברר לאחר שנות מחקר רבות.

כך מוקנה גם מִצָּע לשוני משותף בעצמ־השדה, שבו נפגשים חיילים מבני הארץ עם עולי עיראק ותימן, רומניה וצרפת, קנדה וארצות־הברית. כולם מלמדים לשונם לקרוא לצמחים המופיעים לנגד עיניהם בשמות מימי המקרא, המשנה והתלמוד. והחוטם המקשרים אותם לארץ הזאת ולשדותיה מתחזקים והולכים, וחודרים דרך אלפי השנים ונשורים באותם החוטם שהורישו לנו אבותינו מימי קדם ביחסנו לארץ הזאת.

ד. עם הקניית השם העברי העתיק לצמח, מעשיר „חינוך־שדה“ את החייל בעוד נכס תרבותי רב ערך: סמלים עבריים עתיקים, דברי נבואה ומשל ושיירה, שנוסדו בימי קדם על רקע קרבתו הבלתי־אמצעית של עם ישראל אל השדה ואל כל המתרחש בו. סמלים המציגים באורות מיוחדים את עם ישראל ואת אויביו, סמלים ליחסו של אדם לחבריו וליחס החברה לאדם. — תרבות הקשורה אל הבע ויונקת ממנו את מיטב לשדה — נלמדת בשדה ע"י החייל, תוך כדי אימוניו בשטח. אף לימוד זה מוֹחֵק לאי־ערוך את הנימין הקושרות אותו אל אדמת המולדת, להיותן לעבותות בל ינתקו.

ה. „חינוך־שדה“ אינו מסתפק בלימוד הצמחים במצב סטטי, אלא מפנה את תשומת לבו של החייל אל הדינמיות שבחי השדה, וכן אל הצורות השונות והצבעים השונים שבהם נראים צמחי־השדה מצדדים נוגדים או מזוויות שונות. כך יודע חייל, שלמד מן החומר הזה, כי כל ביצוע של הסָאָה או העלמה המביא בחשבון את הרקע שיוצרים צמחי השדה, חייב להתחשב בתופעות אלו: גם בגוונים השונים שלהם, מנקודות ראייה שונות, וגם בדינמיות של צבעי־השדה, המשתנים בשעות היום השונות. ואם מדובר בהסנאת מתקנים יציבים, הרי יש לתת לב גם לדינמיות של צבעי השדה במשך חד־שי השנה השונים.

ו. בין צמחי השדה יש רבים הטובים למאכל, ואחרים אינם יפים למאכל, או שהם גם מרעילים. יש הנאכלים חיים ויש הפְּשִׁרים לכך רק לאחר בישול או קְלִיָּה על אֵשׁ. כל יחידה עלולה להינתק מבסיסה, ומה גם חוליה קטנה או חייל בודד. בעזרת צמחי־השדה אפשר להמשיך ולהתקיים זמן ממושך, אם אך יודעים מה מותר לאכול ומה אסור, וכיצד יש להכין את המאכלים הללו. יש גם צמחים טובים להכנת משקאות, הנותנים למים טעם וריח המשקיים את הצמח; וגם צמחי תבלין מצמיח השדה, שבכוחם לתבל את „מנות־הקרב“ בטעמים המגרים את התאבון, אשר פג כידוע בחום השמש הלוהטת ובשל העיפות הרבה. צמחים שונים יכולים לשמש גם לצרכי רפואה שונים בחיי השדה, ולהציל ממקרים קשים.

ז. "חינוך-שדה" מקנה לחייל גם ידיעת התמצאות בשטחים, שבהם הוא מתאמן ופועל, בעזרת צמחי השדה. על ידי הכרת צמחים מסויימים, המכסים את השטח, אפשר להבחין — אף ממרחקים — במידת העבירות של הקרקע, הן לגבי חיל-רגלים והן לגבי רכב. כן יש צמחים המציינים מקורות מים נובעים, או אף מיתתהם קרובים לפני-האדמה, שבפירה אפשר להשיגם.

ח. כי ישקע רכב בבואו, יחליקו גלגליו במקומם, אך לא יזיזו אותו כמלוא נימה קדימה או אחורה. חיילים שקיבלו מושגים בחיי-שדה על ידי "חינוך-שדה", ידעו מיד באילו מן הצמחים אשר בסביבה להשתמש כדי לחלץ את הרכב מן הבוץ, בדחקם אותם מתחת לגלגלים, ואילו מהם חסרי כל תועלת לענין זה.

ט. שינה טובה בלילה היא אם לפעולה מוצלחת למחרת. שנת-נדודים בגלל מצע אבנים חדות, או במיוחד בגלל קור ורטיבות — לא רק גורעת מיכולתו של החייל למחרת, אלא פעמים אף קובעת בו מחלות (כגון שגרון) לשנים רבות. אין כל גבורה וכל חזון חלוצי בשינה מסוג זה, בעת אשר בשדה מצויים שיחים שאפשר להכין מהם בדקות אחדות מזון מצוין למצע רך, חם, ומזונע כל מגע עם רטיבות הקרקע.

י. חבל כי יחסר לדלות מים מבור, או להעלות חבר שנפל בשוחה, שרוך נעל כי יינתק או כל רצועה — ידעו החיילים המכירים את השדה לחפש מיד בין צמחיו את הצמח המתאים לשזירת חבלים, ותוך פרק זמן קצר יכינו את הדרוש. גם ליד נהרות גדלים קנים שמעליהם אפשר לשזור חבלים חזקים למדי — אם אך יודעים היטב כיצד להעביר בעזרתם על פני הנהר את החיילים שאינם יודעים שחות. כמורכן כדאי לדעת גם מאיזה צמח אפשר להכין בדקה קלה, דבק טוב — להדביק סוליה ש"פתחה פיה"; או במה אפשר להוציא באופן מוצלח עלוקה שדבקה בגרון בעת שתית מים לא טהורים.

יא. חיילים המבשלים את ארוחתם בשדה חייבים לדעת אילו מן הצמחים מעלים עשן רב ואילו — עשן מועט. הצמחים המעלים עשן רב וסמיך אסורים בשימוש בכל מקום שהאויב עלול לגלותו. ולעומת זאת מצוינים הם להעלאת תמרורים לכוחות אוהדים, הנמצאים בשטח או באויר, ובמקרים מסוימים — אף ליצירת מסך-עשן מצוין.

קיצורו של דבר: "חינוך שדה" מחזיר לחייל את אשר גזלו ממנו חיי ה"תרבות" הרחוקים מן השדה — התמצאות ותושיה, בניצול כל השפע אשר מעניקים צמחי השדה לצרכים שונים, בשילוב עם התרבות העברית העתיקה שינקה מאותם הצמחים ומאותם השדות, בטרם קרעונו שנות הגלות מטבע ארצנו, על כל תופעותיו המעניניות.

*

נשאלת השאלה: היש אפשרות מעשית להקנות לכל חייל ומפקד בצה"ל. התמצאות מספקת בתורות הללו, בתוך מסגרת הזמן המצומצמת העומדת לרשותנו? ואם-כן — כיצד נעשה הדבר, וכיצד ייעשה להבא?

הנסיון הוכיח, שבמספר שעות המתקבל על הדעת אפשר להקנות לכל מפקד ידיעה של 30 עד 50 צמח, הכוללים את כל הענפים שהוזכרו לעיל, והנותנים לו דחיפה חזקה, ואף יכולת, להתקדם בעצמו בשטח זה ולפתח את יזמתו הלאה. כיצד נעשה הדבר?

בהיות "חינוך שדה" מקצוע הכולל בתוך תרגילים בשדה ענינים מעשיים, חינוכיים, הסברתיים והשכלתיים כאחד, קיבל על עצמו ענף-ההסברה במטכ"ל/אכא את האחריות להחדרת הלימוד הזה ביחידות השונות. על ידי מדריך ארצי-ראשי.

המדריך הראשי מעביר את החומר למפקדים בהרצאות ובסיורים המשולבים בסידרות-השדה של הקורסים-השונים למפקדים-לדרגותיהם, או בסידרות מיוחדות בהשתלמויות-מפקדים — תוך התחשבות מיוחדת באזורים, שבהם מאמנים המפקדים את חניכיהם. החומר נלמד בצורה

סינתטית: מיצוי כל הצדדים המעניינים — מן הבחינות הנ"ל — בכל צמת, תוך הכרה כללית של גוף הצומח באזור, ותרגילים מעשיים להמחשה.

שיטה זו הוכיחה, כי בעזרתה נחרת היטב בזכרון כל החומר הנלמד. בשילוב עם אלה, מקבלים המפקדים מיד הנחיות כיצד להעביר את החומר שקיבלו אל כל חניכיהם — בשילוב עם האימונים בשדה, וכן גם במספר מצומצם של שעות מיוחדות ל"חינוך שדה". בסיום מקבל כל איש תקציר בכתב, הכולל תזכירים קצרים המאפשרים לו לבנות מחדש בזכרונו את כל אשר למד ואת אשר עליו להעביר לחניכיו.

*

כדי להמחיש לקורא שאינו בקיא בענין את דרך הביצוע, וכן גם כמה מפרטי הדברים שנרשמו לעיל בכללותם, נעביר אותו ככעין סיור של חינוך-שדה:

המקום: הרי יהודה.

התקופה: יוני — יולי.

משך הסיור: מ־09.00 עד 13.00.

בשדה מושכים את העין ביותר קוצים מסתעפים, בעלי גבעולים כחולים כחול-מבהיק, הנוטה להסגיל. נתבונן, כראוי לאנשי שדה, ונראה שלמרגלות הקוצים הללו, על-פני האדמה, נמצאים שרידי עלים יבשים ומצומקים מאוד. עלים אלה היו דשנים בתקופת החורף, והיו טובים מאוד למאכל. רק לאחר מכן גדל במרכז העלים הללו הקוץ, הבולט כיום, שבתחילה היה כולו ירוק, ורק עתה הכחיל. יש, איפוא, לעקוב אחר הקוצים הללו במשך כל הקיץ, הסתיו והחורף, בכל יציאה לשדה, ולשים-עין מה מתהווה בהם, כיצד המושך גלגוליהם, מתי יופיעו ליד בסיסי גבעוליהם העלים החרפיים החדשים. — להכיר אותם ולהבחין אותם מעלים אחרים המשתרעים על פני האדמה, ו... לנסות לאכלם ולדעת טעמם. כידוע, חשובים ביותר מאכלי הירק בהיותם מקור למינראלים, לויטמין "צ", ולקארוטין המשמש בגוף חומר-גלם ליצירת ויטמין "א", החשוב כל-כך לראיה בחושך. במקרה של ניתוק היחידה, אין לזלזל איפוא בכל ירק, הניתן לאכילה בשדה, גם אם אינו משביע ביותר בשפע עמילנים.

לעומת העלים החרפיים של קוץ זה, אין העלים האביביים נאכלים, בהיותם מרים וגם קוצניים. אך בתקופה זו (באביב) אפשר לאכול את ה"גור" הקטן והטעים הנמצא בצמח בדיוק מתחת לפני האדמה.

תיארנו את גלגול-יחיו של הקוץ הזה בתקופות השנה השונות. בגלל היותו צמח ירוק ורך בחורף — וחרב, יבש וקשה בקיץ, נקרא בעברית בשם חרבינה, משורש "חרב", יובש. תכונת גלגולי הצורות המעניינים האלה נמצאת בארץ גם בצמחים אחרים, שבמשך הזמן נלמד להכירם, והיא תוצאה

מאקלימה של הארץ המחולק לחצי שנת גשמים וחצי שנת יובש. זו הסתגלות מיוחדת של הצמח לחיות בתקופות הנוגדות הללו.

אבותינו אכלו את הצמחים הללו בתור מרור בפסח (שכן בתקופת פסח עליהם מרים, אף מרים מאוד), ומסרו לנו: "למה נמשלו מצרים כמרור? — לומר לך: מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה, אף מצרים תחילתן רכה וסופן קשה" (פסחים, לט). הרי המצרים קיבלו תחילה את בני ישראל בסבר פנים יפות והושיבו במיטב הארץ, בארץ גושן בה יכלו לרעות את צאנם, ורק אחר כך "התקשו" ושיעבדו אותם בעבודת פרך. ובוה מסמלים אותם צמחי המרור בגלגולי חייהם. אלה הם, איפוא, המרורים האמיתיים, ולא אותה ה"חזרת" המובאת כיום מחו"ל תמורת דביונים יקרים.

*

במרחק כ־100 מטר מאתנו מ־כחיל שדה גדול בשפעת פרחים כחולים, המכסים אותו כליל. נגש ונראה-נא מה הפרחים הללו. אלה הם פרחי העולש, אף הוא אחד ממיני המרור הנזכרים במשנה הנ"ל. אף עליו החרפיים הצעירים ביותר טובים למאכל, ואחר כך הם נעשים מרים, ולקיץ מצמיח הוא גבעול המתקשה והולך עדי התיבשו לגמרי. גם כאן יש לעקוב אחר התפתחותו ולהכיר את עליו החרפיים.

*

נרד לנחל. מרחוק מסתמנים בירק רענן עליו הארוכים של אחד ממיני הגומא. כל איש אוסף לו אלומת עלים ארוכים, והרינו יושבים כולנו, למשך כשעה וחצי עד שעתיים, ללמוד את אופן שזירת החבלים ולהתאמן בה. כעבור פרק זמן זה יודעים

כולם (חוץ מאחד או שניים, שדיהם „לא תפסו" את המלאכה) לשזור חבלים בקצב לא רע, ומתוך השגיאות שעשו בתחילה לומדים הם כיצד יש להעביר שעור זה לחניכים ועל אילו נקודות במלאכת העשיה יש להקפיד ביותר. נתברר, שהחבלים חזקים למדי, ובהנאת יצירה לוקח לו כל איש את חבלו אשר עשה, להתפאר במעשה ידיו.

*

אנו עולים למדרון שמ"מול. מרבית השטח מכוסה בשיחים קוצניים אפורים או ירוקים-אפורים, בעלי צורה פריט-עגלגלה. פירור תיהם הקטנים נתונים בתוך גביעים קטנים נפוחים-אדומים, המזכירים בצורתם סירי-חרס ערביים. על שום כך נקרא במקרא השיח בשם „סירים", ובלשון

סירה בין סלעים

המשנה בשם הקיבוצי „סירה".

ההסתעפות המיוחדת של השיח הזה, וכן מבנה גבעוליו, משווים לו תכונה קפיצית, הניתנת לניצול מצוין, בשימושים רבים. ננסה להכין ממנו מזרונים שדה: — כל איש מאסף בעזרת אֶת־הפירה ערמה מספקת של שיחי הסירים תוך 5 דקות. מסדרים את המצע כך, שהגזעים והשרשים יהיו כלפי הקרקע, והקוצים כלפי מעלה. אחר כך דורסים את השיחים היטב, ועל ידי כך שוברים את מרבית קוציהם. המזרון נשאר קפיצי, ושומר על רוחי האויר שבין ענפיו, ובכך יתרונו הגדול, שהוא חם ויבש לחלוטין.

אם רוצים להבטיח את העור העדין מפני כל דקירה שהיא, אפשר לפרוש על המצע כל בגד או שמיכה, והרי מזרון-שדה מצוין ביותר.

נאסוף עכשיו ערמה יפה של סירים מן המזרונים אשר הכנו, ונצית אותה. היא נדלקת על נקלה, ובעזרת ברעש מיוחד. על רעש זה אמר קוהלת: „קול הסירים תחת הסיר כן שחוק הכסיל!", והמדרש הוסיף ואמר: מדוע כל העצים כשהם בוערים אין קולם הולך, והסירים הללו כשהם בוערים קולם הולך? לומר — אף אנו בין העצים! ובכך קבע המדרש הישראלי סמל נפלא לכל מתרברב וצועק, שהיהו כאותו שיח-הסירים הקטנטן לעומת עצי היער הגדור לים, הצועק בבעירתו ואומר: גם אני עץ!

מן הערמה הבערת עולה עשן לבן סמיך מאוד, ומסתיר לחלוטין את כל הנמצא מעברו השני. עשן זה

יכול לשמש לתמרורים מצוינים, הנראים למרחקים, ויש איפוא להיזהר בהבערת שיח זה בפירים גדולות בקירבת-האויב.

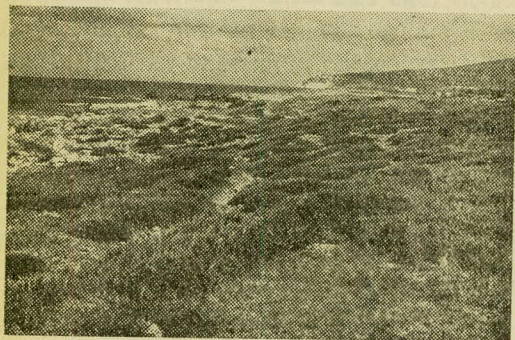
בגלל קפיציותו של השיח הזה, והחיכוך הנוצר ע"י קוציו הבלתי-יקשים, יכול שיח זה לשמש כאמצעי מצוין לחלץ כלי רכב מבוץ או מאדמה חלקלקה. ואמנם ידועים כבר מקרים בהם עשה כבר את שרותו במצבים כאלה. יש לדחוק את השיחים הללו מתחת לגלגלי המכונות, ולרפד גם את סביבת השלולית שבה שקע הרכב — להניע את המכונות, והריהי נוסעת ממש!

כל השימושים הללו משיח הזה — חשיבותם המעשית גדולה ביחוד משום שהוא נפוץ לרבבותיו בחלקים רבים מאוד של הארץ, והריהו נמצא תחת ידינו כמעט תמיד.

בסיור הבא נלמד ונתרגל שימושים אחרים בשיח זה, וגם עוד דברים רבי ענין בקשריו לתנ"ך ולמדרשים.

*

בין שיחי הסירים מתבלטים קנים יבשים הנושאים פירות קטנים, על גבי עוקצים ארוכים. נכיר את

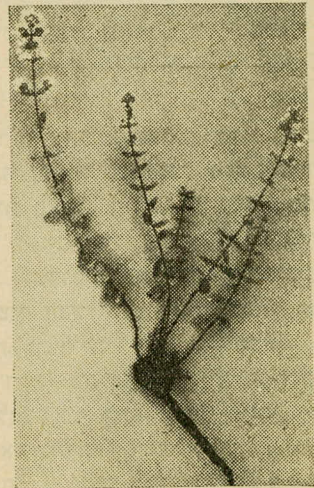
שיח-סירים על גבעות-קורקר מדרום לראש-הנקרה

הקנים הללו ופירותיהם, ונעקוב במשך תקופות השנה אחר התפתחותם. כך נכיר את עליהם ואת פרחיהם. מכות אחדות באֶת־החפירה, ומתברר שמתחת לפני האדמה יש לקנים הללו בצלים, בעלי גלדים חיצוניים כהים. לכשנסיר את הגלדים החיצוניים הללו יתגלה מחשוף הבצל-הלבן, אשר בכתישתו (בעזרת אֶת־החפירה, ניצב־הכידון או כל מכשיר אחר) עד דק, במשך דקה-שתיים, הרינו יוצרים דבק מצוין, ביחוד לנעלים (עור, קרפ, ואף — גומי). אחד האנשי שים מגיש את סוליתו הקרועה להדבקה, ונמצא הדבק פועל כהלכה! — נקרא לבצל זה „בצל הדבק", ונלמד להכירו.

נעלה על גבי משטח רחב. בולטים כאן שיחים בעלי עלים רחבים, קוצניים ויבשים, המבליטים קרקפות גדולות של פירות. עוד מעט יהיו פירות אלו טובים למאכל, לאחר פיצוח קליפתם כ„גרעינים“. יש בהם חלבונים ושומנים. בחורף ובאביב, עת היה השיח ירוק, אפשר היה לאכול גם חלק ממנו הנמצא מתחת לפני האדמה, וגם את מצעי קרקפות הפרחים, לאחר בישול במים רותחים. בעוד כחודש ימים, עת יבשילו פירותיו לגמרי, נראה בו תופעה רבת ענין: השיח הקוצני החזק הזה, בעל העלים הרחבים שיבשו אך לא כמשו, ניתק פתאום מבסיסו ומתחיל להתגלגל על פני השדות, להדרדר ברוח במהירות רבה. בגלל כך נקרא שיח זה בעברית בשם „גלגל“. תופעה זו היא תוצאה מפקק מיוחד, הנוצר בתחתית גבעולו, והוא מנתק אותו משורשו. עובדה מיוחדת זו, ההינתקות הפתאומית של השיח החזק והקוצני מעם אדמתו, שימשה לישעיהו הנביא לסמל בה את נסיגתו של צבא אשור משערי ירושלים: „ורודף כמוך הרים לפני רוח וכגלגל לפני סופה“ (יז, ג). אשור זו שכבשה והלכה עמים וארצות וצבאה שטף ועבר כים — תסור מעל הארץ הזאת משום שבמטרופולין שלה, בבסיסה, לא היו העיניים כשורה. ממש כאשר הגלגל הגדול והקוצני הזה ניתק לפתע מאדמתו משום שבסיסו יבש, ואין לו כל אחיזה בקרקע.

*

נמשיך לעלות קמעה. בין הסלעים צומחים שיחים ריחניים רבים, ממינים שונים. חלק מהם נכיר בסויר

הוא האזוב...

זה, ואחרים בסוירים הבאים. נציין במיוחד את האזוב, הוא האזוב המקראי אשר שימש בישראל סמל לעונה. זהו צמח-תבלין מצוין, ובאופנים שונים אנו יכולים לתבל בו את מאכלנו: אם בעליו המיר בשים והפתותים לאבקה, ואם בבישול כמות קטנה ממנו במרק או בכל תבשיל. ריחו וטעמו מגרים את התאבון אף אצל אדם שתאבנו פג לגמרי מחמת חום ועייפות. הוא שימש סמל לעונה — בהיותו מועיל ומצוי בכל בית, ועם זאת אינו מתבלט מבין השיחים האחרים, ומסתפק בקרקע מועטת, ולעתים גדל אף בסלע עצמו.

נפתח בכמה תרגילים לאבחנת האזוב משיחים אחרים הדומים לו. אחר כך נלמד להבחין בו לפי ריחו בלבד, בהריחנו בעינים עצומות מספר שיחים, ובהכיר רגו מביניהם את האזוב.

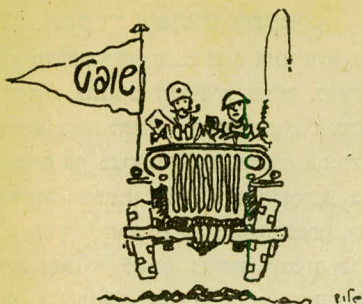
*

נפנה עתה את מבטנו למדרון מגד. נלמד להבחין ממרחק בצמחים שלמדנו עליהם היום. מיהו מצוין את הגלגל במרחק ארבע מאות מטר. שני מצוין עוד גלגלים אחרים בכיוון שני. מנתחים את הדברים המייחדים את הגלגל בצורתו לגבי כל שיח אחר. בינתים שמים לב לצבעי השדה השונים, ולומדים להבחין בין גנני ירק שונים. מציינים גם עצים מוכרים לכל — כגון: חרוב, אורן ועוד — ולומדים את ההבדלים ביניהם ואת המיוחד לכל אחד מהם, בו הוא ניכר מכולם.

*

והיכן חלקת העולש הכחולה? האנשים תמהים על היעלמותה של זו. הרי היא מוכרת להיראות מכאן. נחזור, איפוא, לאותו מקום ונחפש את פרחי העולש. איש אינו מוצא את המקום, ואף לא אחד מפרחי העולש! מה קרה כאן? כאילו ידקסם קטפה את כל פרחי העולש! — הפתרון הוא פשוט: פרחי העולש חיים רק עד לשעת הצהרים. אז הם נסגרים וכמשים לעד, נעלמים כליל. וכל השדה שהיה כחול משפע הפרחים נעלם צבעו בשעות בהן היינו עסוקים בצמחים אחרים. הנה עד מה חשוב, איפוא, להכיר תופעות כאלו בטבע כדי להימנע מטעויות חמורות בזכירת דרך שעברנו בה, ובמסירת דרך כזאת לאחרים, וכן בכל מעשה הסנא והעלמה.

נסכם: בסויר ראשון זה הכרנו כעשרה צמחים, והם כוללים ענפים רבים של „חינוך שדה“ — חינוך להסתכלות בשדה, לעקבה אחר גלגולי הצורות במשך

השיפוט בתמרונים טקטיים

1. מערכת משקיפים ופיקוח

תפקידו של תמרון — להכין את הגייסות לקראת משימותיהם במלחמה של ממש. יש תמרון כולל — המפעיל את כל המכונה הצבאית ומתרגלה על חלקיה השונים; ויש תמרון חלקי, המתרגל ובוחן יחידה — או פונקציה — מסוימת בלבד.

השיפוט בתמרונים מכיוון — הן לעזרה בניהול התמרון, והן להסקת מסקנות-לקח לקראת העתיד. למעשה, אלו שתי פונקציות שונות, שהמשותף להן הוא — שיפוט. ואכן, ברוב הלשונות הם מכונים בשמות שונים: פונקציה א' נקראת „משקיפות“ ופיקוח; והשניה — היא השיפוט הממשי — נקראת שיפוט ופסיקה.

ה„משקיפות“ והפיקוח מיועדים לבחון את דוקטרינות הלחימה של הצבא ונוהליו, וכן — באיזו מידה מתורגלות יחידות שונות בנוהלים אלה ומבצעות אותם כהלכה. לצורך זה מוקמת רשת מיוחדת של משקיפים, אין לשופטים המשקיפים כל סמכות לתת הוראות: מנהל-התמרון הוא הנותן את ההוראות-לביצוע, ועל המשקיף לבדוק כיצד מבוצעות ההוראות אלו.

תמרונים הבודקים את מכונת הצבא — בניגוד

לתמרון המתרגל את המכונה — יהיו, לרוב, חד-צדדיים, כדי לא להפריע לפיקוח ע"י קיום התנגשויות דו-צדדיות.

אם תמרון כזה מוגבל במטרה אחת או מספר מצומצם של מטרות, אין צורך להפעיל את המכונה הצבאית כולה, או לתמרן את היחידות בכל שלבי המלחמה. כך אפשר להסתפק בתמרון, הבוחן את שיטת הדינז'ה של דרגי-השלישות השונים, בהפעלת מוסדות-שלישות בלבד, מבלי לשתף כלל שאר מוסדות או את היחידות עצמן. תמרון המעונין בבחינת שיטת גיוס-המילואים — יכול להסתפק בשלב קריאתם של אנשי-המילואים וגיושם במסגרת יחידותיהם, מבלי לבחון את כושרן של אלו לפעול אח"כ.

גם אם תמרון כזה איננו טקטי — חייבים לשמור בו על מכסימום מציאותיות. יש למנוע את הגוף המתמרן מלהתרגל מראש אותה בעיה, באותם תנאים. ערכה של רשת המשקיפים יאבד ככל שהביצוע בתמרון אינו כפי שהיה נעשה במציאות. אין טעם — למשל — לבחון שיטת בקרת-אש — אם אותה בעיה-אש תורגלה מראש לפני התמרון. הרבה ליקויים היו מתגלים לולא התירגול-מראש — ועליכן המסקנות שתתקבלנה תהיינה משובשות.

*

מחים לחבלים, למזרונים, לחילוצי רכב מבוי, לעשן ולדבק. בסיור הבא נוכל כבר ללמוד מספר רב יותר של צמחים, תוך חזרה גם על אשר למדנו היום.

תקופת השנה השונות ובמשך שעות היום שמות עבריים מקוריים לצמחי ארצנו וקשריהם לתרבותנו העתיקה בתנ"ך, במשנה ובמדרש, צמחי מאכל וצ-

„חינוך שדה“ הוא מקצוע צעיר בצה"ל, אך שרשיו נעוצים בימי ההגנה משנת 1942 ואילך. בתנאי המחלחלת הקשים הונהג היסוד לענף מיוחד זה. נערכו פעולות מיוחדות בין מפקדי ההגנה, בגדנ"ע ובפלמ"ח. בדרך זו נרכש ניסיון רב ונברר החומר אשר אפשר — ויש — להקנותו לחניכים. כן גיבשו דרכי העבודה ונחקרו גם מחקרים מיוחדים לעזר העניין הזה.

בשימושי הצמחים בשדה שעדיין לא נחקרו כל צרכם. נקוה, שלא ירחק היום, ותהיה הגישה הזאת לשדה נחלת כל חייל בצה"ל.

עכשיו הולך „חינוך שדה“ ותופס את מסומי הנאות בצה"ל, תוך התפתחות מתמדת של דרכי הלימוד וההתאמנות. התרחבות היסוד המחקרי שעליו הוא מבוסס, והתעמקות גם בשטחים חשובים מאוד

2. תפקידי השיפוט הטקטי

מערכת השיפוט הטקטית אינה אלא אמצעי עזר לתרגול יחידות בתנאים הקרובים ביותר למציאות. תפקידו של השיפוט — להמחיש דברים הקיימים בקרב ממש. השיפוט מקיים את מציאות הקרב, החסרה בתמרונים — ע"י ניהול יחידות והכוונתן וע"י שיפוט ופסיקה ביניהן.

תפקידה הראשון של מנהלת תמרון, לאחר תכנונו והכנתו, הוא — לשמש כפיקוד העליון של שני הצדדים. רק ע"י תיאום אחיד של הצדדים ניתן לכוון את התמרון באפקי הרצוי. כלומר: קביעת המועד להתחלתו ולסיומו, קביעת מצב הפתיחה, הכנת הקרבות לזירה הרצויה וכו' — אלה יושגו אם מקור אחד ייתן את הוראותיו לשני הצדדים.

ואילו, כלפי כל אחד מהכוחות המתמרנים מופיעה מנהלת התמרון כפיקוד עליון מיוחד על כל אגפיו. ואכן, תפקידה השני של מערכת השיפוט — להוות את צינורות הפיקוד וצינורות המטה שמעל לכוח המתמרון.

באמצעות מנהלת התמרון והשופטים הראשיים לכוחות — מקבלים הכוחות את ההוראות והידעיות מאגפי המטה השונים. החשוב שביצינורות המטה אלה הוא צינור המודיעין, המעביר לכל אחד מן הכוחות את כל הידיעות על מבנהו של הצד שכנגד, הערכות הכלליות וכל שאר הידיעות המגיעות, לרוב, ממקורות מודיעין שונים, נוסף למודיעין השדה. חשוב להקפיד, שכל המועבר בצינורות אלה — ייעשה ממש כאילו עמדו מאחורי צינורות אלה האגפים השונים של המפקדה. בשטח זה חייבים השופטים להיות גורמי גישור וקישור בלבד בין הכוח ומנהלת התמרון.

תפקידו העיקרי של השיפוט בהכנת פעולת הכוחות, הוא — בהמשכת גורם האויב. גם בתמרון דו-צדדי — לא יוכל הצד שכנגד להחליף אויב-ממש.

אשר יחסר — היא מידת וצורת השפעתו של האויב על הכוח. באין אש מונחית, לא תדע יחידה מסוימת — אם נפתחה עליה אש, מהי אש זו, היכן היא פוגעת ובאיזו מידה היא מפריעה לאנשיה. השופטים היחידים, בתיאום עם שופטי הצד שכנגד, ידאגו להמחשה זו. מוטב להציג אש — ע"י אמצעים פירוטכניים שונים, שיופעלו בקרב היחידה הנפגעת. ניתן להתאים לכל כלי נשק את סימן השעשן — או הזיקוק המיוחד לו. באין אמצעים פירוטכניים ניתן להשתמש בסימנים מוסכמים, כגון — דגלים או שלטים, שיוצגו במקביל עם תכנית האש של האויב.

עם ייצוג האש באה הערכת השפעתה. השופט קובע אם אש האויב גורמת לאבידות, אם כן — יחליט ויודיע למפקד היחידה מהן אבידותיו.

גורם האויב יומחש לא רק באש ובאבידות.

השופטים ימחישו — או יביימו — כל מחסום ומכשול, המעכבים את תנועת הגייסות, וכן — כל הפרעה במערכת הקשר-הטקטי.

בהמשכת גורם האויב ע"י השופטים, עליהם להצטמצם בציון העובדה בלבד, ולא לרמוז או להגביל את אפשרויותיו של המפקד. השופט לא יודיע, למשל: "אינך יכול להתקדם, נפתחה עליך אש", אלא "נפתחה עליך אש פלוגית ואבידותיך כך וכך". המפקד יחליט אז אם להמשיך ולהתקדם או לשנות את תכניתו. אם לדעת השופט אין אפשרות להתקדם, הרי יכפה את דעתו על המפקד רק ע"י המחשת אש ואבידות.

עיקר-תפקידו של השופט בהמשכת מציאות הקרב (ומכאן השם "שופט") הוא — לפסוק מהי תוצאת ההתנגשויות בין הצדדים. שלב זה בקרב אין לביימו במסגרת התמרון; שכן, כל עוד אין אש ממש — יוכל אף כוח קטן להתקדם לעבר כוח חזק ממנו, בהעדר כל גורם שיעצורנו פיזית. יתר-על-כן: הוא עשוי אף לטעון, שהצליח לחסל את הכוח העדיף... באין שיפוט עשויה התנגשות להסתיים בהתכתשות שלא-רדוקא משקפת את התוצאות המציאותיות.

תפקידם של השופטים — להחליט איזה צד עדיף בכוחו. לאור החלטות אלה, שהן ללא ערעור, מתנהל הקרב; ליחידה זו רשות להתקדם ואילו על השניה לסגת או להיכנע. יש והשיפוט קובע, כי לשום כוח אין עצמה מספקת, כדי להתקדם לעבר האויב, ועל הצדדים להישאר אז במקומותיהם או לגסות ולהשיג עליונות ע"י חשכת תגבורת, ריכוז אש או תמרון כלשהו.

על מנת להבהיר ליחידות המתרגלות את הנעשה ואת הרקע הכללי של המצב — בא "סיפור המעשה", שיכלול את תיאור שני הכוחות ומערכם ואת התפתחות העניינים עד לתחילת-התרגיל. ל"סיפור המעשה", הקצר והבהיר, שאינו כולל יותר מהנדרש לניהול ענייניהן של היחידות המתמרנות, — תצורפנה פקודות-המבצע לכל אחד מהצדדים.

3. סוגי השופטים השונים

מערכת השיפוט פועלת בשתי שלוחות — השופטים היחידתיים-הטקטיים והשופטים-המקצועיים. שתי השלוחות פועלות במקביל זו לזו וניתן להשוותן לצינורות-הפיקוד וצינורות-המטה שבכל פירמיה צבאית. השיפוט הטקטי — כמוהו כצינור הפיקוד — מוסמך לפסוק; ואילו — המקצועי — כצינור המטה, קיים לתפקידי סיוע וייעוץ לשופטים-הטקטיים, ללא סמכות של החלטה-ישירה.

מנהל התמרון הוא הספקות השיפוטית העליונה. כל בירור סופו להגיע אליו — להחלטה. עם זאת, משמשים מנהל התמרון וחבר עוזריו גם כאחראים לצינורות הפיקוד.

מתאימה. ועליו להימצא — בשלב זה — בקשר הדוק עם שופט הצד-שכנגד, כדי להבטיח את מלוא הזרירות והגא- מנות בפסיקת ההחלטות.

השופט היחידני לא יוכל, נוסף לתפקידים אלה, לעסוק גם בצד הטכני של המחשת התפתחויות הקרב, — לרשותו יעמדו, אפוא, עוזרים: שופט-האש וסמ"י האש.

תפקיד שופט-האש אינו קל. הם העוקבים במהלך-הקרב אחר האש המסייעת של היחידה; משום את תוכן שיחות-האלחוט לתכנית-האש שהוכנה; מודי- עים — היכן מונחת אש על האויב? מתי? איזו אש? ובמשך כמה זמן היא מונחת? ולבסוף — וזהו תפקידם העיקרי — מחשבים בנקודות את סה"כ עוצמת האש, שהופעלה ע"י היחידות, כדי להגיע להחלטה הסופית: — איזה צד זכה בעליונות. ההחלטה מועברת לשופט היחידני, כאחד היסודות להחלטתו הסופית.

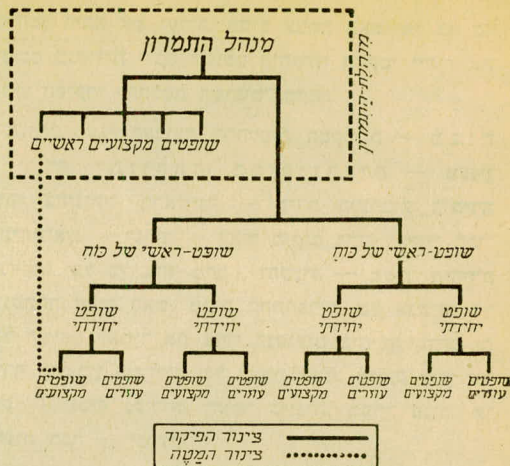
סמ"י-האש, הם הממחישים את אש-האויב, כפי שהיא נמסרת ע"י שופט-האש, — באמצעות דגלים, שלטים ואמצעים פירוטכניים שונים. אין להם מעמד של שופטים, ולעתים אפשר למנותם מהיחידות הפועלות עצמן. שלא כשאר השופטים שהם, לרוב, קצינים — הרי הסמנים יכולים להיות אנשי ב. ד. א.

בראש השופטים-המקצועיים עומדים שופט-טיס-מקצועיים-ראשיים, השייכים למנגנון מנהלת-התמרון. מספרם נקבע לפי הצרכים והנסיבות. לרוב, הם ב"כ האג" פים, החילות והשירותים השונים.

השופטים המקצועיים המ"שניים כפופים בצינור המטה לשופטים-המקצועיים-הראשיים — מזה, ובצינור הפיקוד לשופטים היחידניים מזה. בצינור האחד יקבלו

השופט מצויד וחמוש — כדורש...

קוד והמטה של שני הכוחות. שתי פונקציות אלה מסכמות בקיום-גסים את תפקידיה של מנהלת-התמרון. ראוי להזכיר גם את תפקידה של פני תחילת ה"קרב" — הכנת התמרון כולו לפרטיו. זו מתבטאת בשליחת דו"חות מודי- עין מוקדמים, הכנת הוראות הביצוע ופקודות-המבצע, תיאום-מראש של ההתנגשויות, הקמת רשת השיפוט והדרי- כתה. בזמן ה"קרב" מצטמצמת פעולתה של מנהלת- התמרון — בתיאום ופיקוח בלבד. אכן, ככל שמלאכת- ההכנה מדוקדקת ומושלמת — כן תפחת עבודתה של מנהלת- התמרון בזמן התמרון.

בראש השופטים היחידניים-הטקטיים, עומד השופט- הראשי של הכוחות. הלה מרכז בידי את פעולת השיפוט בתחומים שעליהם הוא מופקד. מתפקידו לכוון ולהדריך את השופטים הכפופים לו ולדאוג לצרכיהם המנהלתיים והארגוניים. כן משמש השופט הראשי — ביחס לכוח-הנשפט — כב"כ מנהלת-התמרון, דרכו תעבורנה ההוראות השונות למפקדת הכוח. הוא האחראי בסולם- השופטים, הרשאי להתערב בניהול התמרון, ובמתן הוראות מבצעיות — כב"כ מנהלת התמרון.

השופט הטקטי היחידני, עמוס עבודה רבה. רצוי שלפני כל התנגשות יסייר בשטח בו יערך הקרב, עם שופט היחידה שכנגד, כדי לסכם לעצמם את האפי- שריות השונות המתקבלות-על-הדעת. כך שפרק-הזמן ש"בייבוז" להחלטות-שופטים, במהלך הקרב, יהיה מצומצם ככל האפשר. כן רצוי שהשופט בסיוור-המפקדים של היחידה — יעקוב אחר פקודת-המבצע המוצאת ואחר הכנותיה של היחידה. גם בשלב שלפני הקרב — עלולה היחידה להיתקל בהפרעות, שהשופט חייב להביאן בחשבון — ולעתים לכפות זאת על היחידה בצורת ציוני-השהיה, איבוד ציוד או אבידות. בעת הקרב יעקוב השופט באלחוט היחידה, אחר מהלך הקרב ותנועת הגייסות מעמדת תצפית

הוראות ועצות טכניות — כי צד למלא את תפקידם, ובשני את הוראות הביצוע — איזו יחידה לשפות, היכן להימצא. עיקר תפקידם — ליעץ לשופטים הטקטיים בקבלת החלטותיהם לגבי השפעת בעיה או עובדה מקצועית על התוצאה הטקטית. כך יקבע שופט המ. צ. באיזו מידה יעילה שיטת הסימון והשילוט של מחלקת המ. צ.; את מסקנותיו ימסור לשופט הטקטי, שיפסוק כי כוח פלוני תעה ולא הגיע כלל ליעודו באשמת המ. צ. שופט-הנדסי יעריך את הציוד, החומרים וכמות האנשים שרוכזו להריסת גשר — ויעוץ לשופט לפסוק, נגית, שהכוח לא הצליח לחסום את הגשר לתנועה.

כשיש ערעור על מסקנת השופט המקצועי — יפנו שני הצדדים לשופט המקצועי הראשי, שיכריע בין השניים.

4. שיטת השיפוט

הקרב מורכב מ-3 שלבים: מסע-התקרבות, קרב-האש וקרב-המגע*. בתמרון ניתן לקיים בפועל רק את הראשון משלושת השלבים. השלב השני — ניתן להמחישו ע"י סימנים מוסכמים מזה, והכרות אבידות ונפגעים מזה, ושלב ג' — לא יבוצע כלל. החלטת השיפוט תקבע — איזה צד ניצח בהתנגשות.

כבסיס לכל החלטה טקטית של השיפוט מהיום 4 הגורמים הבאים:

- (א) עוצמת-האש היחסית של שני הצדדים;
- (ב) מבנה הכוח ותנוחתו הטופוגרפית;
- (ג) חישוב אבידות באנשים ובציוד;
- (ד) התנועה והתמרון.

חישוב עוצמת-האש של הצדדים — היא מתימטית. מהו מספר כלי הנשק בכל צד, במשך כמה זמן פעלו ולאילו מטרות. אין די בהשנאה הסתמית של מספר כלי הנשק, ואפילו לא באלו שהופעלו בכל צד. ההשואה צריכה להתחשב במידת היעילות בה נוצלה, יערי לות זו פירושה — הפעלת הכלים לנקודה הדרושה, במספר הרצוי ביותר ולמשך פרק-הזמן הנחוץ. יכול כוח, שמספר כלי-נשקו שווה או אף קטן יותר, — להכריע את יריבו במידה שירכו את אשו לאותה נקודה, בה רוצה הוא להשיג את העליונות, בעת שכלי היריב מפוררים ומבזבזים אשם ללא-תכלית.

חישוב עוצמת-האש נעשה ע"י טבלאות מוכנות, לפיהן נקבעת — בנקודות — מידת יעילותו של כל כלי-נשק. שופט-האש יקבע אילו כלים פעלו, באילו טנחים, ומשך

* ושלב רביעי — ההתארגנות על היעד לאחר כיבושו. ושלב זה — בדומה לשלב א' — ניתן לקיימו בפועל בעת תמרון — המער.

כמה-זמן היתה אש יעילה. סה"כ עצמת האש של כל צד שיוסכם בנקודות יוגש לשופט היחידתי הטקטי ויהיה את הבסיס העיקרי להחלטת השיפוט-הטקטי.

הגורם השני בקביעת ההחלטות הטקטיות — מבנה כל יחידה ותנוחתה הטופוגרפית — מענין משתי בחינות: הראשונה — מידת היערכות היחידה לפתיחת-אש — יעילה — לאור מיקום כליה ומיצוי תכונות-האש של כל אחד מהם; והשנייה — מערך היחידה כשנפתחה עליה האש, מידת ההתחפרות של אנשיה, כך יוכל השופט לאמוד את אחוז הנפגעים ביחידה. גורם זה יצורך לחשבון הנקודות של עצמת האש. מיקום נכון של נשק — יוסיף נקודות, וחוסר כוונות, מערך פגום, או פגיעות רבה — יגרעו.

כל אבידה בקרב, מבלי לדבר על הצד הנפשי שבדבר, פירושה — כלי-נשק אחד פחות; ואם פצוע הוא שחבריו מטפלים בו — יוצאים מכלל חשבון (ולו גם ארעית) נוסף לנפגע, גם כלי נשקם של המטפלים בו. את חישוב האבידות מחשב השופט על סמך אש האויב — מזה, וטיב המחסה לאנשי היחידה — מזה.

בחשבון האבידות נכללים: כלים וציוד שנפגעו; הופ"עלו ממושכות מדי; ויש לגרוע אותם מיכולת-האש. השופט יקפיד לבל תוציא יחידה תחמושת למעלה ממכסתה. מסיבות-תמרון מחייבות זאת במיוחד, כשאין ליחידות תחמושת חיה, ואף אספקתה מודגמת ע"י ארגזים ריקים. — וניתן "לירות" בלי לחוש בתחמושת האוזלת.

ולבסוף, התנועה והתמרון. תמרון נכון מאפ"שר הכרעה אף בכוח פחות. פירושו: הבאת מכסימון גייסות לנקודת התורפה של האויב, בטרם יספיק לארגן מערכו מחדש. אמנם, קיימים מכלולים-פזיזים, כחסימות-אש, — המעכבים את תנועת-הכוח כולו או חלקו, עד כדי שיבוש התכנית כולה. על השופט להעריך — הן את המכלולים לגופם והן את תועלתם לצורך תמרון נכון.

ועתה, לעצם מלאכת השיפוט. משנוצר המגע והצדדים נערכו להמשך הפעולה — יעצרו השופטים את כל הכוחות במקומותיהם, עד שתבוא החלטתם.

החלטת השופטים ניתנת על יסוד ד' הגורמים הנ"ל במתאם ע"י שופטי שני הצדדים. משנתקבלה ההחלטה — היא מובאת לידיעת הגייסות. הפעולה תחדש — עד לשינוי נוסף במהלך הענינים, שיחייב החלטה חדשה. ואז, תשוב ותיעצר — וחוזר חלילה.

הפסקת קרב מוחלטת חלה משהגיע הצד שידור-על-העל-יונה ממש עד לאנשי-יריבו, כדי למנוע תיגרת-גוף-אל-גוף. ברירת-החדל-החלש תהיה: נסיגה או כניעה, אך, הוא רשאי גם להחליט להלחם עד האיש האחרון. — ואז תחושב ההשהיה שגרם לתוקף.

5. תרגיל חד-צדדי

השיפוט בתרגיל חד-צדדי — בעייתו מיוחדת, כי לא קיים כאן גורם האויב. בתרגיל הדו-צדדי תיענש כל שגיאה „מאליה“ — ע"י הצד שכנגד, ואילו כאן — על השופט לענוש על כל שגיאה ולתת את הפרס על הישג. מוטב שהנהלת התרגיל תתכן מראש את אורח-פעולתו של הצד שאיננו קיים, ולאורו ניתן יהיה לכוון את התרגיל. ניתן ורצוי — לסייע לתרגיל ע"י ביום יחידות ואוב-יקטים של האויב בעזרת חיילים-עוזרים. וכן להמחיש את אש-האויב על סמך תכנית-האש המשוערת, שנקבעה קודם לכן ע"י מנהלת התרגיל.

מדי פעם מוסר השופט ליחידה המתרגלת נתוני אויב חדשים בצורה בה היו מגיעות למפקד במציאות — כך, למשל, הידיעה, שכיתת החרד גילתה אויב תגיע למפקד-הגדוד מהכיתה, כד"ח — ולא במישורין מהשופט. אין להמציא נתונים מ„השרוול“ — אלא כחלקי תכנית מסוימת וברורה.

מסקנות השיפוט נקבעות על-סמך החלטות מפקד-היחידה וטיב ביצוע ע"י אנשיה. באין מתנגד, על השופט טים להניח כאילו פעל הלה ביעילות.

6. סיכום

שתי צורות השיפוט — השיפוט המפקח ומבקר, והסקטי המחליט-פוסק — שונות בתוכנן ובתכליתן. יתכן, ובתמרון מסוים תקוימנה שתי הצורות; ואז, ודאי, תורכבה שתי מערכות שיפוט. כשמנסים להטיל את שתי המשימות על מערכת שיפוט אחת, עלולה אחת מהן ללקות בשל כך.

ככלות-הכל: עם כל השכלול הטכני ודקדוקי החישוב — אין בתמרון משום תחליף לנסיון הקרב ממש. יש לזכור: התמרון הנו מכשיר מצוין לאימון יחידות, — סיכומיו אין בהם משום זהות להשג שיושג במציאות-הקרב.

כל העמים היו „אדישים“ בפרוצס-שחרורם. כל העמים ענו בלעג ובבוז ובשויון-נפש לנביאי-שחרורם. ההיסטוריה של כל עם מלאה מורכ-לב ובגידה. ובכל-זאת — שחרורם הנהו עובדה קיימת. ובכל-זאת שחרורם התגשם על-ידי אותם ההמונים האדישים והבוגדים. ואילו אפשר היה לקבוע נוסחה לתנועות העממיות, היתה היא כזאת: קבוצה בודדת של חלוצי-האומה אשר בה מתרכז רצון וגורל האומה, אשר היא נושאת בדעה ובהכרה באחריות האומה, קבוצה זאת מחנכת ומעוררת, בלי-הרף, את ההמונים הקהים, היא מנהיגה אותם, היא משתמשת בכל הזדמנות, היא מנצלת את כל המאורעות, הפנימיים והחיצוניים, כדי להגשים את השחרור. היא, רק היא, משלמת את כל המחיר. את המחיר המר, המלא בעד השחרור. מלבד ברגעים ספורים, יוצאים-מך-הכלל, היא בודדת ועוובה בנפשה. זה גורלה. והיא נוחלת ניצחון בשעה שהיא נושאת באמת באחריות האומה, כשהיא מרכוזת באמת בקירבה את רצון האומה וגורלה. רק כשיש כוח זה קמים ההמונים ברגע המכריע ומסתפחים להתקוממויות העצומות ובונים את הבאריקדות המסתירות אחר-כך לעשרות שנים את הפרצוף האמיתי של התנועות העממיות. ובכן, לא „חלוציות“ בלבד ולא „תנועה המונית“ בלבד, אלא חלוציות הכובשת, מתוך פרוצס מכאיב לעתים מחריב, את ההמונים ומתגברת על אדישות-העם.

ה. בילינסון

ההחזקה בקרקע

זכורות לה, בדאי, הבעיות שעמדו בפניך שעה שהתארגנות-להגנה לאחר כיבושו — או תפיסתו — של משלט. ואתה יודע בנדאות: בעיות אלה עשויות עוד לשוב ולעמוד בפניך בפועל, במלוא חומרתן. היית המום מהמספר הרב של הנפגעים. נאלצת לפזר את כל אנשיך — והם לא הספיקו — כדי לסתום את הפרצות של השטחים המתים, שהקיפו את משלטך באותה סביבה הררית, מקום שכל סלע, כל גבנון-קל עשוי לשמש דרך-גישה מוסתרת לאויב.

ואינך יחיד, כמוכן, בענין זה. מאלף ביותר הוא מכתב הדן בבעיה זו, שקיבלתיו זה לא-מכבר מרעך, שהגו כיום מפקד-גדוד בצה"ל: אף הוא, כמוך, מחניכי לשעבר. לתועלתך ולתועלת חבריך, קציני-המילואים — אביא בזאת קטע ממנו:

למן תחילתה של הפעולה — נפגעו אנשינו, לרוב בשעות ההחזקה-בקרקע במגמה-הגנתית. והנני נזכר בויכוח הער שנתעורר בקורס, שעה שהדגשת את החינניות הנודעת להתארגנות-מחדש בהתקפה ולגמי-שותו-של-המפקד בקרב-ההגנה. — רק עתה, משח-זרתי ותרגלתי את הנלמד בתנאים-מציאותיים ביותר בשדה-הקרב — הבינתי וחשתי-על-בשרי את הסיבה, שאילצה אותך להדגיש את הנקודות הללו במיוחד.

כיבוש יעדי-האויב הושלם עם שחר. התקפות-הנגד שלו היו מידיות. אש-פגזים ריתקה אותנו לקרקע מרגע סיום הלחימה על היעד ועד לצוהרי-היום.

את התקפות-הנגד ביצע האויב ע"י הסתננות מתמדת של חוליות וכיתות, שהתקדמו בחסות הסלעים עד טנה זריקת-רימונים. חיילי-הגדוד, שזו היתה להם טבילת-האש הראשונה, עמדו במבחן והדפו את התקפות האויב. אולם, שמתילב, שמספר הנפגעים גדל והולך בצורה מדהימה. הדוחות מהפלוגות העידו על עייפות ומתיחות מתמדת של המפקדים והחיילים. החלטתי לנתר על שני מוצבים מחלקתיים בלתי חיוניים. את המחלקות העברתי למדרון האחורי בטנח של 400 מטר מראש הגבעה המסולעת להטלתי על מפקד הפלוגה, שהחזיקה במתחם "העץ", למנוע את הסתננות האויב למוצבים שפוננו, על ידי קידום חולית צלפים למדרון המזרחי, החולש על דרכי הגישה אל המוצבים. כן פקדתי על מפקדי הפלוגות לדלל את כוחותיהם ול-בסס את הגנה על השיטה הבאה: —

א. החזקת מחלקה אחת על המוצבים הקדמיים, שהנשק האבטומטי שלה ממוקם באופן-

דפילדי.

ב. הבטחת האגפים עלידי זוגות קלעים.

ג. החזקת שאר הפלוגה מאחור במדרונות האחוריים של המוצבים הקדמיים והאחוריים. ד. ריכוז מרגמות ה-52 מ"מ ל"סוללה" פלוגתית ומיקומן בעורף, כדי לנהל את אשן במרכז למול התקפות-הנגד העיקריות של האויב.

כפי שתינכח עוד להלן הביאה תכנית זו לתוצאות רצויות למדי. אלא, שביצוע ההוראות הנזכרות נמשך זמן רב, שכן החיילים והמפקדים לא היו מתורגלים בכך והיה הכרח לחזור ולהסביר מחדש לכל מפקד את אופן-ההגנה. 10 ימים "ישב" הגדוד בקו. והרי האמצעים שנקטתי בהם ושהוכיחו את יעילותם: —

א. החזקת-הקרקע כיום

כל הנשק האבטומטי שבפלוגה פרט לשני מקלעים שנשארו עם כל מחלקה עורפית, הועבר לפיקוד מפקד המחלקה שעל המוצב הקדמי. על המוצב רוכז, איפוא, הנשק האבטומטי הבא: — המקלעים הפלוגתיים, שלושת המקלעים של המחלקה-שעל המוצב + 3 מקלעים מהמחלקות האחרות. נשק זה הוצב באופן-דפילדי וחיפה על כל דרכי הגישה אל המשלט ביעילות רבה. כן יכלו המרגמות בנות ה-52 מ"מ, שרוכזו במדרון המזרחי, לשלוט על הוואדי. מנ"ט ורנ"ט אחד הוצבו כלפי הדרך שמצפון מערב. כך הוצבה ופוזרה ב"קו" רק מחלקה אחת עם נשק אבטומטי מוגבר ובכל פלוגה, נשארו שתי מחלקות שיכלו לנוח ולשמש כרזרבה — אם להחלפת המחלקה במוצב הקדמי, אם להוצאת נפגעים או למכות-נגד.

בשעה 0800 ביום השלישי להיותנו בהגנה החל האויב להפגין הפגזה חזקה את המוצב-המחלקתי של פל"ב. ההפגזה נמשכה, לסרוגין, עד שעה 1030. היתה זו הפגזה של סוללות תותחים ומחלקות של

ברדיפת-האש אחר האויב הנסוג. לאויב נגרמו כ־30 נפגעים. חלק מהם הוא סחב אתו, וחלק — השאיר בשדה עד הלילה. הוא חיפה עליהם ביום — על ידי הפגזה קשה של דרכי הגישה אליהם. אבידותינו אנו — הרוג אחד ו־6 פצועים.

מסקנות:

כפי שהדגשתי בתחילת מכתבי, חזרה ולימדה אותי פעולה זו את חשיבותה של ההתחפרות, ובעיקר את חשיבות גמישותו של המפקד בהגנה, שהתבטאה כאן בריכוז הנשק-האבטומטי וריכוז הכוח לשם מכת-הנגד, וכן בשמירה על רעננות האנשים על-ידי תפיסת המערך בצורה המתוארת.

ב. החוקה בלילה

אותו לילה נקבע המערך הבא: — הפלוגה הגבירה את השמירה על המוצב המחקי: — למחלקה מס' 2, שהחליפה את מח' 1 על המוצב, נוספה כיתה אחת ממח' 3. כל שאר הכוח הועבר מהמדרון האחורי של „משלט העץ" אל מאחורי הגבעה „הקטנה" שמימין.

עם תחילת הלילה החליט האויב לנקום את חרפת-תבוסתו ביום והחל להפגין את המוצב המחלקתי ובעיקר את המדרון האחורי, שקודם-לכן שימש כעמדה למחלקתנו לשם התקפת-הנגד. ההפגזה היתה מדויקת וב„כמויות רציניות", אבל הודות להחלפת המקום, להזזת כל הפלוגה, נסתכמו אבידותינו ב־2 פצועים קל מהמוצב המחלקתי. לשאר הכוח לא נגרמו כל אבידות והוא נח במקום החדש.

בסיכום:

כתוצאה מעמידתנו בקרב עלה המוראֶל אצל כל חיילי הגדוד. התברר לי פעם נוספת, שהנשואים אשר נלמדו בקורס: היאחזות-בקרע, גמישות-המפקד בהגנה, והערכת-מצב נכונה ומתמדת — הוכיחו עצמם ומנעו מאתנו אבידות, איפשרו להחזיק בקרקע-החיונית ולהדוף את כל התקפות האויב.

רוצה הייתי שתמסור לחבריני, בוגרי-הקורס, את הדברים שכתבתי, בתקווה כי ישמשו להם כהוכחה וכקור-מנחה לפתרון בעיות שנתעוררו בויכוחינו מאז ושעתידות — בלי-ספק — להתעורר עוד הלכה למעשה.

שלך דוד

מילאתי, איפוא, את מבוקשו הוא של חברי: — קיימתי את חובתי אני לעורר את מחשבתך על דרך ההתארגנות-מחדש וההתבססות. דבר שלעולם הוא ניצב בפניך בעת קרבות וחשיבותו נעלה מכל-ספק; — ולא נשאר לי אלא לקוות שאף אתה תלמד מכאן את הלקח המתבקש מאלי.

מפקד-מדריךך לשעבר

מרגמות בנות 81 מ"מ. למן 0930 נשמעו גם צרורות של מק"ב. למזלנו הספיקה המחלקה להתחפר — וכך היו לנו רק 4 נפגעים (שנים נפצעו עם תחילת ההפגזה — טיילו בחוץ, — ושני האחרים נפצעו קל במשך ההפגזה: אחד מרסיס-של-פגז והשני מנתיר-של-אבן). הללו פוגו על ידי המחלקה עצמה לנקודת-האיסוף-הפלוגתית וממנה הועברו על-ידי הפלוגה לתחנת האיסוף הגדודית.

בשעה 0915 הרגיש הצופה של כיתה מס' 1 ש„ישבה" בצד הצפוני של המשלט, בתנועת אויב (רגלים), במרחק כ־900 מ', על מורד הגבעה השחורה. התברר שזוהי תנועת אויב המתכוין לתקוף את מוצב המחלקה.

מפקד הפלוגה נהג לפי ההנחיות-להגנה שניתנו לו. — מפקד המחלקה פתח באש על האויב, משנת-קרב לטוח 500 מ', ע"י שלושה מקלעים בלבד. האויב נאלץ לשנות את מבנהו ולהתפור.

כתגובה על פתיחת-האש מצדנו — הוגברה פעי-לות הנשק-המסייע של האויב, וכאמור הוכנסו לפעולה גם המק"בים שלו.

האויב המשיך להתקדם תוך ניצול פני-הקרקע והתקרב עד כ־200 מטר מהמשלט. עתה ניתנה הפקד-דה להפעיל את כל הנשק האבטומטי שהיה על המשלט, פעולה שהוכיחה מיד את יעילותה. האויב הוצמד לקרקע והיו לו מספר אבידות, הגם שבינתיים הוצאו שנים ממקלעינו מכלל שימוש כתוצאה מהגברת קצב-ההפגזה של האויב.

אותה שעה קיבלה מחלקה מס' 2 פקודה לצאת לאגף ימין כדי לתקוף את האויב מהאגף. האויב (בינתיים נתברר שהוא בגודל פלוגה) המשיך בהס-תננותו ומבלי שים לב לנפגעיו הגיע לטוח של 100—150 מטר מהמוצב.

עתה הוכנסו לפעולה גם המרגמות בנות 52 מ"מ והמחלקה המאגפת תפסה עמדות ופתחה באש על האויב מהאגף הימני.

התקפת האויב נשברה, והוא נסוג (בשעה 1000). הרדיפה אחריו היתה רק באש, כיון שהגביר את הפגזותיו על המוצב ועל השטח שבין כוחותיו הנסוגים ובין המחלקה המאגפת. הנשק המסייע שלנו פעל נגד הנשק המסייע של האויב, ביצע משימות אש-סכנה כשנתקרב האויב לטנח הקרוב והשתתף

באת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העלמא בהתהוותו נקלף להבהרת ממשלות,
לליבון הצעות, להקשת פרכים.
„באת-מערכות“ נעלה לעלמא מקום להבהרת הרהורי
והיפסיו של קהל הקוראים ואנשי-המאגן. ממש באתו זו
יולף הקורא הער, החורף למאות הכוח ולמאלי משימותיו,
להגיב על משגים אתהלכים, לערער על פניהות מקובלות
ולחיות יוצם להצעות ממשלות ומתקנות.

תמרון — ומשקיפים

לאנשי הפלוגות התוקפות נראה כל הענין מגוחך
וחסר-ערך. היתה זו התקפה עם שחר — הם נעו
לקרההתחלה והתפרסו בחסות רגעי-החשכה המועטים
שנשארו. שם שכבו מצפים למכת-האש של הנשק
המסייע והתומך. השחר עומד כבר לעלות — והמכה
לא באה. למען תת למשקיפים את האפשרות לראות
את המתרחש בבחירות, מעכבים אותה עד שיתגבר
האור. בינתיים שכובים להם אנשי הפלוגה לאורך
קרההתחלה, הנמצא בטנן הסתערות מהיעד, גלויים
ל„אויב“, וכשבאה מכת-האש, דקות מספר לאחר האיר
היום, ניטל עוקצו של התרגיל ממנו: האנשים
אמנם ממלאים את המוטל עליהם כמסופר בפקודת
המבצע, אך הם בלתי משוכנעים, וכן — מזוללים
בכל.

על היעד האחרון של האויב חייבים היו להסתער
אנשי כוח ג'. השטח הכתיב את ציר ההסתערות —
מדרום-מזרח לצפון-מערב; גם אחרון הטורים ראה
זאת. אולם המג"ד נתן הוראה לתקוף ממזרח
למערב — כדי שכיוון-האש יהיה בזווית-בטחון
מכסימלית לגבי המשקיפים. מפקד הכוח,
תחת להפנות את מלוא תשומת ליבו ללחימה על
היעד אולץ לעסוק בהשגחה מתמדת על כיוון האש.
אבסורד גערם על אבסורד, והתוצאה הסופית היתה —
הרגשת-משחק תחת מת-הש-ל-קרב.

התרגיל הגדודי נמצא לוקה. הוא נפל קרבן למה
שאופיני לתרגילים רבים מסוגו — לדאגה מופרזת
לנוחיותם של המשקיפים, שהושגה על חשבון שינוי

השחר הפציע — מכת האש הונחתה — וכוח
א' הסתער ראשון על יעד האויב. הלחימה על היעד
מתנהלת תוך טרטור מקלעים ונפץ רימונים. על
הגבעה שמנגד ניצבים המשקיפים וצופים בתמרון
הגדודי. השטח פרוש לפנייהם כשטיח מרובה-גוונים.
רואים הם כל תג ותו שבו, כל גבעה, כל שלוחה,
כל ואדי. היעד נכבש, וכוח ב' עובר דרך כוח א',
ומסתער על היעד השני של האויב. מעיני המשקיפים
לא נשטט אף הפרט הקטן ביותר — עמדות הרתק
של המקלעים, מחלקות-ההלם העולות בגלים, הלחימה
על היעד תוך חיפוי של חוליה אחת על חברתה.
קורן משביעות-רצון אומר מפקד-החטיבה לסגנו:
„בחרו לנו עמדת תצפית מצוינת — נדמה לי שיושב
אני בתא הראשון של התיאטרון“. שאר המשקיפים
מניעים ראשיהם בהסכמה מלאה לדבריו.

לעומתם היה מפקד הגדוד התוקף, שישב במוצב-
הפיקוד שלו על גבעה נמוכה סמוכה, כעיוור. מרביתו
של ציר ההתקפה היה מוסתר מעיניו. כל אשר ניתן
לו לראות היה המדרון המערבי של היעד הראשון,
והמדרון הצפוני של היעד החמישי והאחרון. כל
מבטחו היה בקשר האלחוט — שלא תמיד פעל
כהלכה. אנשי מוצב-הפיקוד נאלצו לשמש כרצים
ולכתת רגליהם אל הכוחות על-מנת להעביר פקודות
ול„דוח“ למג"ד על מהלך הקרב, — אחרת לא „דפק“
מידי פעם בפעם נשאו אנשי מוצב הפיקוד את עיניהם
אל גבעת המשקיפים, מהרהרים בקנאה: „אילו יכולנו
להקים את המוצב שם!“

ציר-ההתקפה, על חשבון מיקום מוצב הפיקוד והרגשת אירת הקרב. ובעצם, באורח זה סולפה גם התרשמותם של המשיקים עצמם — מבלי שירגישו בכך.

גם בתמרון, רק לעתים נדירות אפשר „לפגוע בשתי ציפורים באבן אחת“. לכן יש להגדיר מראש את המטרה שאליה מכוון התמרון. אם הוא נועד לאימון המשתתפים בו, ובה בשעה עליו גם להוכיח „חלונות הגבוהים“ את הרמה שאליה הגיעו המשתתפים בו — הרי חייבים המשקיפים להתאים עצמם לדרכי התמרון ולא להיפך.

אם המשקיפים יהיו נכונים לקבל על עצמם תנאי-

שדה, אראו יקבלו גם את התרשמותם הטובה ביותר, בהיותם בקירבה בלתי אמצעית לכוחות הפועלים או לעמדת הפיקוד. לאחר שפקודת המבצע נהירה להם, ויודעים הם כיצד יתרחשו הדברים בכללותם, לא נותר להם אלא לעקוב אחר הביצוע, וזה מחייבם לבדוק את הדבר מנקודת-מבטו של המפקד במקום ולא מנקודת-מבטו של „הצופה מן היציע“.

רק באופן זה יהיו עשויים להתמזג עם מהלך התמרון וימנעו בעד התהוות „הסתירה“, „משקיפים — מציאות-קרב“, כך ייטיבו להיות בתוך „הענינים“ ונמצאו גם הם וגם התמרון נשכרים.

סגן ש. גפני

אימון וחינוך טירונים

מטרה סופית. בקורס המ"כים לימודו כיצד לנהוג כיתה וכן — את עקרונות ההדרכה הטובה: „היך יקנה לכיתתו את שעוריו, אך, לא לימודו — כיצד יחנך את אנשיו אגב אימונם, כיצד יסגל להם את אותן תכונות, שנקבעו כמטרת בסיס האימונים. שכן גם אם הצליח, במאמצים רבים ובסבלנות-רבה, להקנות לחייליו את הפרטים הטכניים הכלולים בתכנית האימונים — עדין לא סיגל להם אותן תכונות נכספות.

לא נשאר לו, אלא לפתור בעיות אלה בעצמו. בעת השעורים היה עליו למצוא, תוך הגבלה חמורה בזמן, את היחס המתאים בין לימוד הפרטים הטכניים של השעור לבין לקח המהותי, כפי שהוא משתקף באור המטרה בתמונה הכללית של תכנית האימונים.

אמרנו, יש תחילה לשקוד על פיתוח כושרו הגופני וכושר סבילותו של הטירון, על-מנת שיוכל לעמוד, מבחינה גופנית, בהמשך האימונים. — בעת ובעונה אחת עם חיסון גופו של הטירון יש לאקלמו במשטר השורר בצבא ולהקנות לו את הלכות-המשמעת הצבאית. לא אחת הודגש יתרונה של המשמעת-מתוך-הכרה על הצייתנות העיוורת. ואכן, כאחד עם אלה — יש לשקוד על פיתוח איתו דבר שפילדמרשל וייל קוראו (בסיפרו „החייל-הטוב“, עומד להופיע בהוצ' „מערכות“, — המ'ע'): „רוח-נכון“ ואף אותה תכונה הנקראת „זימה“. לכאורה, סותרת — כביכול — „זימה“ את „המשמעת“. אך, סוד הצלחתו של מפקד-טוב הוא במציאת הדרך-הנכונה לפיתוח זימת אנשיו — מבלי שהדבר יפגע כל-עיקר ברמת משמעתה של יחידתו. כושר-גופני מסוים ונוהג משמעת הם תנאי להדרכה יעילה של הטירון בסוגי-הנשק. שכן כידוע יורד אחוז החומר הנקלט בשעת עייפות — ופיזור-דעת.

מאמרים רבים נכתבו ע"י קצינים גבוהים — ואף מצ"ביאים מהוללים — על אימון הטירונים וחינוכם; אך, דומני שמעולם לא טרח איש לרדת ולשאול לדעתם של העושים במלאכה, אותם מפקדי המחלקות או אף מפקדי הכיתות. הללו, ללא ספק, יש להם מה להעיר, ואף מה להחדש, בכל הקשור לדרך המעשית בה יושגו אותן מטרות שהוצבו בפניהם ע"י רוב מחברי המאמרים. אותם המש"קים מתלבטים רבות בכל הבעיות הכרוכות בעבודתם היומיומית ולא תמיד מעריכים נכונה את כובד האחריות הרובצת עליהם, בגישתם לפתור בעיות אלו.

הדברים המועלים בזה הם בחלקם פרי בירור הדברים בין הסגל הנמוך לבין עצמו, בחלקם פרי נסיון-מה, שנרכש תוך עבודה באחד מבסיסי הטירונים. וכמדומה, יש ענין בסיכום הבא של דברים שהובעו באחת מהשתלמויות המש"קים.

בראש וראשונה עלינו לברר לעצמנו — כיצד רוצים אנו לראות את החייל שעה שהוא עוזב את הבסיס עם תום תקופת אימונו? מה שומה להקנות לו משך אימונו?

הכל היו תמימי-דעים, כי — על בסיס האימונים להקנות לטירון: כושר-גופני וכוח-סבילות, נוהג-משמעת, שימוש בנשקו האישי והכיתתי (רובה, כידון, רימון, תת-מקלע, מקלע); עליו לסגלו לתנאי השדה, להנחיל לו את תחושת השדה, לעורר את מחשבתו על אפשרויות אלתור (אימפורו ביציה); וכן — להקנות לו את רוח הצות.

משבר-נו את מטרות בסיס-האימונים — מן הדין שנבהיר כיצד להגשימן. הניתן לו, למפקד-הצעיר, זו תכנית האימונים — אך איש לא טרח לציין לו כיצד להשיג, ע"י העברת השעורים שבתכנית האימונים אותה

אולם, טיפוח כושרו הגופני של החייל, הנחלת ערכי משמעת לו, אימונו בנשק — ערכם בטל-בששים ללא כושר פעולת-רבדה.

יכולתו של החייל-הטוב אינה נקבעת, בסופו של דבר, על מגרש המסדרים בכסים האימונים, אלא בשדה-הקרב. חייל טוב צריך להרגיש עצמו בשדה "כמו בבית". עליו לחוש אינסטינקטיבית את השדה ולהכיר את אפשרויותיו. עליו להשכיל לנצל — אם כחייל בודד ואם כחלק מיחידה — את תכונות הקרקע לטובתו. החייל צריך לדעת להסתדר בכל מקום. עכ"פ, ברור שהיכולת למצוא תושיה בנסיבות שונות, הנה אחת מהחשובות שבתכונות-החייל — ויש לפתחה ולטפחה ככל האפשר בבסיס האימונים.

את עבודת הצות יש להטעים במשך כל תקופת האימון. נים, אך — ביחוד, כאמור, באימון המתקדם. נבחן עתה — כיצד אפשר להשיג את המטרה ע"י תכנית האימונים, או במלים אחרות — איך על המפקד להעביר את תכנית האימונים כך, שבסופו של דבר, תושג המטרה שהציבו לפניו.

הטירון מגיע לבסיס-האימונים. —

דומני שאין להרחיב בהדגשת החשיבות של קבלת הפנים לגבי הרושם הראשון שמקבל הטירון מבסיס האימון, נים, — ושרושם זה הוא הקובע את היחס לאימונים — הרי זה נעלה-מעל-ספק.

לאחר שנקבע המיון והטירונים חולקו למחלקותיהם יש להקפיד על יצירת "רוח יחידה" ורצון אימונים. בידוע הוא, שתוך שבוע האימונים הראשון עובר הטירון משבר גופני המעוררו להשתמטות מהאימונים. באם דאג המפקד ליצירת "רוח יחידה" במחלקתו — מובטח לו שהטירון עתיד להתמיד באימונים. כיצד לנדר רוח-יחידה זו — עוד נתעכב. מטרתו ותפקידיו של האימון הגופני ידועים למדי ולכן נסכם בקצרה: הרמת הכושר הגופני והגברת כוח-הסבל; פיתוח אומץ הלב (מעבר מכשולים) והתקפנות (ג'ודו), רוח הצות (תרגילי קורות), בטחון בהחזקת כלי הנשק (התעמלות רובים).

בשלב זה יש להרכיב את החגור על הטירון. בענין זה יש לזכור שהאדם נוטה ללמוד מנסיגונו הוא, אך איננו אף לקבל מוסר השכל מנסיגונם של האחרים. מכינן שכך — יש להורות את הרכבת החגור לטירון ולאחר זאת לתת לו שהות מספיקה להתאמתו לגופו. ועוד באותו יום עצמו — לצאת למסע בחגור מלא (כולל כובע פלדה, ילקוט-גב ובו שתי שמיכות, כידון, מימיה מלאה ורובה) למרחק של 20—15 ק"מ. המסע יערך בשדה ולא על הכביש, בקצב הליכה רגיל ובהפסקות קבועות כנהוג. תוך המסע "מדבר" החגור עם הטירונים כזכור מפנילוב — ורישומי "דבריו" אלה

ניכרים כבר בעת המנוחה הראשונה. בהמשך "מספר" החגור לנושאו על כל פגם קטן בהרכבתו. טירון שעבר מסע שכזה — מובטח למפקדו שיתמיד לבדוק ולהתאים את החגור לגופו היטב. — לכאורה אין זה אלא פרט, אך פרט זה חשיבותו מרובה למשך כל עת היותו של החייל בחי"ר, ועל כן יש להקדיש לו תשומת לב מרובה.

הפרק הראשון בתכנית האימונים הנו, אם כן, פרק-הסתגלות-והכנה — הן מבחינת ההסתגלות לנוהג-המשטר הצבאי והן מבחינת הסיגול הגופני. מטרתו המצומצמת של הפרק השני היא להטביע את אימון-הפרט בדמו של הטירון, כך שיהפך לו לאינסטינקט והוא יבצעו בדייקנות אף ללא תשומת-לב הכרחית מיוחדת — כיון שבשעת קרב לא תמיד ישנה שהות להקדיש את תשומת הלב הדרושה להצמדת העקבים לקרקע תוך יריה ברובה, לזחילה נכונה וכו', אלא-אם-כן הדבר מוטבע בך כטבע שני.

יש לכלול בתכנית האימונים פרקים נרחבים של הסברה, חשיבותם מרובה מאוד ויש לטעת לגביהם יחס נכון, ולא כאל איזו "ציונות", במרכאות כפולות. סוף-סוף, רבים מן הטירונים הם עולים-חדשים ללא הכשרה חלוצית וחנינון ציוני מושרש. ההסברה, שתיתן במסגרת המחלקה ע"י המ"מ, תכלול את תולדות ההתנחלות בארץ, תולדות ההגנה וכו'. אין זאת אומרת שעל כל מ"מ להפוך למרצה בהיסטוריה. אך כבר אמרנו שמתפקיד המפקד הישיר של היחידה להקנות לה "רוח נכון" והוא האמצעי להקנות לה את ההכרה בצדקת המערכה.

לאחר אימון-השדה הבסיסי — באה השלב השני: סידרת-האימונים. הסדרות צריכות להיות בתנאי-שדה קשים ומתוכננות כך, שיפיקו את מלוא הניצול מהזמן. הסידרה הנה האמצעי הטוב ביותר להכיר את החייל ועל המפקד לעקוב אחרי כל חייליו ולראות את נכונותם לעזרה הדדית, את השפעת המאמץ הגופני עליהם וכו'. תוך תנועה בשטח על המפקד לערוך חניות מתודיות לא רק כדי להסביר את מהלך השעור אלא גם כדי לעמוד על תופעות שונות האופייניות לשטח. גם את ההפסקות, במידה שניתנו בשדה יש לנצל ללימוד, ולו גם בצורה עקיפה.

ומספר הערות נוספות לשלב זה:

- (א) האימונים יערכו ב"היפוך לקרב" מלא.
- (ב) למפקד ניתנת אפשרות לנצל את התגובות-היחידים לפיתוח היומרה.
- (ג) כבר בשלב זה יש להטעים את עבודת הצות. — למשל, בתפישת עמדות אש — יש להקפיד שהכיתה תתפוש את עמדותיה לרוחב החזית, כך שלא ימצאו חיילים בתוך שדה-האש של חבריהם.

מדוע לא להיות „בטוח“?

- בעקבות ויכוח -

וסילוק מעצורים, ואני טוען שהם היו טובים פי כמה מאותם „חידושי המדע“ הללו, שיותר מאשר להרוג באויבים, אהבהם הם לקטול דוקא את המטפלים בהם. — אל תפריז כל כך. מוכרחים להתקדם, אפילו אם אין הדבר פועל כל כך בסדר בזמן הראשון. הזוכר אתה את המעשה בטנקים הראשונים שהוכנסו לשימוש בסוף מלחמת העולם הראשונה? — הם נחלו כשלון מחפיר, אך המשיכו בייצורם ולבסוף הוכחה יעילותם. מלחמת העולם השניה היתה כבר מלחמת טנקים מובהקת. או, למשל, שים לב להופעתם של אוירוני-הדחף החדשים.

— אינני מתנגד, חלילה, לשכלולים. אדרבא — אף אני טוען שצריך להתקדם. אלא שהשאלה היא על מה לשים את הדגש. פה אני אומר שאנו נוטים מדי לחדש. סוף-סוף אין אלו שמלות-גשים, שחובה להת-ליפן כל עונה. כל החלפה עולה בדמים מרובים. יש להרהר זמן רב לפני שמחליטים על כך. משום מה מחליטים „שיש צורך“ להוציא כלי חדש? לרוב הכלים החדשים הללו הנם עדין בוסר ואינם בטוחים כל עיקר. רק אחר כשלונות רבים מצליחים להגיע למשהו טוב. אני טוען, שאם היו משקיעים רק את מחצית המאמצים ואת רבע הכספים לשיפור הכלי הישן — היה משתלם הרבה יותר והרבה יותר בריא. — אולם תבין, שאי אפשר לפגר אחר ההתפתחות בעולם. אתה תשלם ביוקר אם במקרה מלחמה תשתמש בכלים של המלחמה הקודמת, בשעה שאויבך יפתיע אותך דוקא באותן „ההמצאות“ שאתה סרבת לפתחן.

— אך מאידך גיסא אינך יכול לסמוך עליהן בלבד. אתה עלול להשאר קרח מכאן ומכאן. הדבר טוב ונאה שעה שיש לך כמות מספקת של ציוד „ישן“. אולם בשעה שהיסוד חסר לך — כיצד תעזו בכלל לחלוש על המצאות? המשער אתה כמה עלה פיתוחו של אותו כלי חדש? חושבני שאילו השתמשנו בכסף זה לבניית או קניית הכלים הנגד-טנקיים הישנים — היינו, אתה ואני, בטוחים יותר מפני אויב מאשר עתה, כאשר הכלים הישנים אינם והח-דשים אינם רוצים לירות...

— טוב, אני מסכים אתך שהיסוד חייב להיות. אולם יש ואותו יסוד אינו עומד יותר בפני הביקורת. מה תעשה אם תעמוד באותו מצב עלוב שבו נמצאו האמריקאים בקוריאה כאשר עמדו בבזוקות רגילות

באחד הערבים נפגשו שני רעים על ספל קפה אי שם בשק"ם. שמא בגלל החום, שמא בגלל הקפה הרע — נפשם היתה מרה עליהם. בטבע הדברים החלו לשוחח על הצבא. ברור שבאותה שעה היו מלאים תרעומות.

פתח האחד: — הצבא אינו ענין בשבילי. מלכת-חילה אין שואלים אותך, ואח"כ עוד באים אליך בטענות. אתה חייב למלא את הפקודות של מפקדך ה„אהוב“ בשעה שאתה בטוח שזו שטות וטעות גסה. — מילא, אמר השני, שיטעה לפחות על עורר-הוא הצרה היא שבשעה שהוא טועה אני סובל, ואולי אף מת.

— חוץ מזה הרי הוא בור ועם-הארץ. אתה זוכר כיצד באימונים האחרונים, ניסה להשתמש בכלי החדש נגד-שריון. כן, הוא דיבר הרבה — אך הכלי לא ירה. בשום אופן לא ירה. רק כשהתיאש לגמרי ואנו התקרבנו — נפלטה פתאום יריה. היה מזל שאותו בחור עמד קצת מן הצד, אחרת היה כבר בר-מינן.

— מה? הכלי ההוא? שטויות. לא רק הסגן שלנו אינו יכול לירות בו. סבורני שאף ממציאו לא יכול לירות בו. הכלי אינו שווה ולא כלום.

— לא נכון. הכלי דוקא בסדר, אלא שצריך לדעת להשתמש בו כראוי.

— שמע, אשאל אותך גלויות: ההיית מסכים להשאר עם הכלי הזה בזמן התקפת שריונים ישירה עליך, או לא?

— אינני יודע. חושבני שאם הייתי מתאמן בו כראוי, הייתי אולי מסכים.

— אל תגיד „אולי“, תחליט — ההיית סומך על הכלי אם לא, או שמא היית מבכר בכל זאת את הכלי הישן שלנו?

— בעצם, אם היתה לי ברירה הייתי אולי בוחר בישן. סוף סוף הוא כלי בטוח. השתמשו בו זמן רב כל כך והוא היה בסדר גמור. לאמיתו של דבר אני תוהה, מה ראו להוציא אותו מן התקן ולהכניס את החדש?

— גם אני אינני יודע. שמע לי — אין לי אמונה בכל אותם הכלים החדשים. הממציאים הללו חוששים לפרנסתם, כנראה, וחושבים שמוכרחים להמציא משהוא חדש. אם היו שומעים לעצתי מוטב והיו משכללים את הכלים הישנים. כמה שיפורים פה ושם

מול טנק „סטלין 3"? היודע אתה שאותה „בזוקה רבתי" שהצילה אותם לבסוף, הומצאה ופותחה זמן רב לפני מלחמת קוריאה? אלמלי אותה הזנחה, בגלל הלך מחשבות דומה לשלך, לא היו צריכים לשלם שכר יקר כל כך בחיי אדם ובאבדן ציוד, אשר עלה פי כמה וכמה על „מחיר" פיתוחה של ה„בזוקה רבתי"?!

— מה יש לנו להתוכה. אני סבור בכל זאת שאם היו לנו, נגיד, אלפי מטוסים — לאו דוקא מטוסי דחף — הייתי יכול לישון בשקט.

— כן, אולם לא לזמן רב. אני חוזר שוב ואומר לך שמסוכן מדי לקפוא על השמרים. אותם עשרות מליונים לירות שהיית מוציא על דבר זה היו יכולים מחר ללכת לטמיון.

— למה אתה מתכוון?

— אני מתכוון לזה שמחר — ומחר זה יכול להיות קרוב מאד — יהיה זה איבוד לדעת לשלוח מטוסים מהסוג הישן בלי ציוד חדיש נגד מטרה כל שהיא בארץ אויב.

— המתכוון אתה, אולי, לקליעים המונחים?

— כן, כונתי לקליעים מונחים ומרעומי קורבה. עלול להיוצר מצב שבו כל קליע שישלח מול האוירון, קרוב לוודאי שיפגע בו. אם תישן בשקט ותסמוך על כך שיש לך „אלפי אוירונים", אתה עלול להתעורר פתאום ולמצוא את עצמך בלתי מוגן לחלוטין. אנו מוכרחים להעזיז ולחלום על חידושים. יש לקדם את פני הרעה ולהשתדל להכין את הציוד אשר יענה על דרישות אלו.

— אך אנו יודעים פחות או יותר מה עומד מולנו. — זוהי טעות פטלית! תנאים עלולים להשתנות בן רגע. מי לידך יתקע, שמחר לא תעמוד בפני עובדה שאויבך קיבל מין „משלוח-מנות" אשר יהפוך לך את הקערה על פיה?

— אז אין לדבר סוף! לפי הלך מחשבה זה עלינו לבנות אניות קרב שמא „יקבל במתנה" פארוק את שייטת הים-התיכון של אחת המעצמות הגדולות. הרי אין אתה יכול לעמוד במלחמה גלובלית, וכל חישוביך צריכים להיות מבוססים על האפשרויות המעשיות של שכניך.

— אין זה בדיוק כך. אתה רואה שישנו כאן אבסורד מסוים. הפתרון הוא שעלינו לראות במה אנו עולים על שכנינו ולהשתדל לפתח יתרון זה עד המכסימום. בכמות לא נוכל אף פעם לעלות עליהם. לעומת זאת אנו עולים עליהם ביתרון-השכל, במדע. למה לא נפתח זאת?

— זה עולה ביוקר מדי. מוטב לנו להעתיק. יעסקו

בפיתוח המעצמות הגדולות, שיש להן אפשרויות כספיות למכביר להוציא על פיתוח וניסוי דברים חדשים. להם זה משתלם, כי לגבי פיתוח אין זה חשוב את תעשה אח"כ אלף כלים או מאה אלף כלי. הדבר דורש אותה חקירה ואותו מספר נסויים. אולם לגבי המחיר זה חשוב ביותר. כי כך מתחלק מחיר הפיתוח בין מספר גדול של כלים, כלומר: כל כלי עולה לך רק במשהו יותר ביוקר. בשעה שאם אחרי ככלות הכל תעשה מספר קטן של כלים, יהיה המחיר הסופי של כל כלי גבוה מדי. למדינה קטנה כמונו לא משתלם לפתח כלים אלא להעתיקם, או לקנותם...

— כאן הגעת לנקודה החלשה. שוב מתבררת אותה אמת נושנה: „אם אין אני לי מי לי". אינך יכול לסמוך על מקורות חוץ בלבד. יתר על כן — אסור לך לסמוך על החוץ בלבד. אלמלי ההכרח שבדבר אולי היית צודק בדבריך האחרונים.

— לעומת זאת מדע אינו דבר התלוי בכמות אלא בעיקר באיכות. הגם שארצנו הנה קטנה, אין זה מן הגמנע שנוכל לעקוב מקרוב אחר כל התפתחות מדעית בעולם. אמנם איני טוען שנוכל לעמוד בשורה הראשונה. לכך דרוש הרבה מאד, מכל הבחינות, שעדין אינו לנו. אולם אם כי נעמוד צעד אחד מאחור — הרי נוכל בכל אופן לעמוד שני צעדים לפני שכנינו, וזה העיקר.

— אתה מתחיל לשגות בדמיונות, ידידי. זה דבר יפה מאד להיות מדינה מתקדמת, העוסקת במדע לשמו — אך אלו הן מותרות. המדע שלנו צריך להיות קשור למעשה. כלומר, ראשית ובעיקר לענות ולפתור את הבעיות שאנו נתקלים בהן בחיי יום-יום שלנו. דומני שהתפקיד הזה נכבד למדי. האם תוכל להגיד שאנו ממלאים תפקיד זה? האם נפגשת כבר בתוצאות מעשיות, „תוצרת" מכוני המדע שלנו? אני איני דן על הרמה הבינלאומית שלהם, וגם לא מעניין אותי מה הם יודעים על הפצצה האטומית. אותי מעניין אם אותן אלפי הבעיות הצצות עכשיו בתהליך בנין הארץ והצבא מוצאות את פתרונן המעשי בעזרת המדע.

— מטבע הדברים אינך יכול לשמוע רבות על הפתרונות המעשיים, כיון שבדרך כלל אם נמצא פתרון אין מכריזים ומפרסמים זאת ברבים, אלא להפך — מעונינים לשמור זאת בסוד עד כמה שאפשר. אולי אתה ואני, שאין לנו עסק בכך איננו יודעים ולא כלום, אך אני משער שאותם האנשים הקשורים לדבר יוכלו לספר לך רבות על פתרונות מעשיים.

— אך בכל זאת גישתך אינה נכונה. אכן אפשר להגיד בלי להכנס לבעיות פילוסופיות, שתכלית המדע היא מעשית. על אחת כמה וכמה אצלנו: אנו מוכרחים לכוון את החקירות לנושאים כאלו הדורשים את פתרונם המעשי המידי. אך אי אפשר להפריד בין המדע הטהור והמעשי. הם קשורים אחד בשני קשר אמיץ, לא תוכל לפתור בעיות מעשיות אם לא תדע קודם את הענין מצדו התיאורטי גרידא מאידך גיסא — כל כמה שתתעסק יותר בשאלות יסודיות ותבין בהם יותר, כן יקל עליך לגשת ולפתור למעשה כל בעיה שיעמידו לך אחר.

דמה דומה הדבר? לסיר העולה לראש הר גבוה המשמש נקודת תצפית לכל הסביבה. כל כמה שהוא עולה בהר, כן מתגלה לפניו השטח. לא תוכל לדרוש ממנו, בהיותו בתחתית ההר, להגיד לך מה נעשה במרחק עשרה ק"מ ממנו. לעומת זאת, בהיותו בפסגת ההר, הרי יראה דברים רבים אשר לא שער לראותם לפני שהחל לטפס. תכלית ההעפלה כאן אינה להגיע לראש ההר בלבד, אלא למצוא את נקודת התצפית האידיאלית, אך מבלי

להגיע גבוה עד כמה שאפשר — לא תוכל לראות הרבה.

— המשל שלך מוצלח, ואם תרשה לי אני מוכן דוקא להמשיך בו. זהו בדיוק מה שאני דורש — טפס על אותו הר שממנו יתגלה השטח המענין אותי. צריך להזהר מאד ולא לשכוח שהתכלית היא השיפת השטח, ולא להיפך לטפסני-הרים מקצור עיים המעפילים על ההרים בגלל הענין שבכך בלבד! — בסופו של דבר אתה מודה שצריך לטפס על ההרים והרי בכך התחלנו. דוקא מתוך כך שאנו חלשים ואיננו יכולים לעמוד בהתחרות ישירה עם שכנינו, עלינו להתאמץ ולהכותם באחד ממקומות התורפה העיקריים שלהם. יוסיף דעת יוסף אמנם מכאוב, אך מעולם לא נוצחה אומה בגלל שהוסיפה דעת...

אני רואה שאתה כבר קם, אך שמע עוד ציטטה אחת שנאמרה בקדמת-דנא, אך אמיתותה קימת עד היום:

אם דעת קניית — מה חסרת? אם דעת חסרת — מה קניית?

סרן ד. ביחובסקי

אימון וחינוך טירונים / סוף מעמוד 42

ד) במידת האפשר יינתנו בסדרות מנות-קרב. בראשית פרק-אמונים זה — יש לתת הצגת אש. יש חשיבות מרובה להצלחת הצגת-האש כיון שהיא מוכיחה לטירון את יעילות נשקו בתנאי-השדה. את המתח במשך כל זמן שההייה אפשר לחזק ע"י חלוקת פרסים וסרטי הצטיינות ליחידות המצטיינות ואף לחניכים המצטיינים מכל מחלקה ומחלקה. פרסים אלה ינתנו במסדר היום. לגבי טירונים שאינם יודעים עברית יש לכלול שעותיים עברית בכל יום של אימונים בסיסיים, ולהאריך

את פרקי האימונים בהתאם-לכך. על המפקד לזכור תמיד, שמוטל עליו להיות האב והאומנת, המדריך והיועץ, האפסנאי והמפקד של יחידתו. אכן, דרושה מידה רבה של רצון טוב, של נכונות להש" תלמות ולל-מוד-משגיאות, של עקשנות ושל סבלנות ע"מ לראות פרי-בעמל.

כיצד להכשיר את הסגל הנמוך לתפקיד זה של הדרכה וכיצד לבחור את המדריכים לבסיס הטירונים — אלו הן בעיות בפני עצמן, הדורשות עיון לגופו. סמל מנחם סנדלר

מלחמת האשפים

א. בטרם מלחמה

האלחוט הרגילים מלהמשיך את דרכם אל תוך החלל האין-סופי, ובאורח זה מתאפשר הקשר-האלחוטי-לטנחיים-ארוכים. הדרך-המעשי לשיגור תנודות קצרות ביותר ובהינתן תהור דתן — פותח במרץ מזה שנים אחדות ע"י אנשי-המדע שלנו...

בפברואר 1935 הסביר לראשונה פרופ' וססון-נאט (מאנ) שי המחקר המדעי של הממשלה (לועדת-המשנה הטכנית, שגילוי מטוסים באמצעות תהודות-האלחוט הנו בריביוע והציע לבחון את הדבר. הנעדה נתרשמה מדבריו. ההנחה היתה, שתעבורנה חמש שנים עד שניתן יהיה לגלות מטור סים בתחום של 80- קילומטר. ב-25 ביולי 1935, בפגישה הרביעית של "הועדה למחקר ההגנה האווירית" — והראשונה בה נוכחת, — מסר טיזארד את הדין-וחשבון שלו על נר שא האיתור האלחוטי. קיומו הנסיונות המוקדמים והם הצדיקו פעולה נוספת בשטח זה. השירותים-הלוחמים (חיל האויר, הצבא, הצי) נתבקשו להגיש את תכניותיהם, הוקם ארגון מיוחד, ונתכוננה שרשרת של תחנות באזור דובר-אופורדנס למטרות-ניסוי. וכן החלה גם חקירת האפשרות לאתר ספינות באמצעות גלי-אלחוט.

חקמת רשת התראה. — במרס 1936 כבר עמדו על תלן וצוידו התחנות לאורך החוף הדרומי. המגמה היתה לבצע חקירות-ניסוי בסתיו. בחודש-הקיץ נתגלו עיכובים ניכרים בבניה וכן נתעוררה בעית ההפרעות-האלחוטיות המכוננות ע"י האויב. ביולי 1937 הוגשו תכניות ע"י מיניסטריון-האויר, ואושרו עלידי "הועדה לחקר ההגנה האוירית". לפי תכניות אלה צריך היה להקים שרשרת של עשר רים תחנות מן האי ואיט (מול מרכז החוף הדרומי של אנגליה) ועד לשפך הנהר טיס (בצפון-מזרחה של אנגליה). רשת זו צריכה היתה לעמוד על תלה עד סוף שנת 1939, והוצאותיה נאמדו בלמעלה ממילון ל"ש.

הוחל עתה בנסיונות למצוא את המטוסים לא חר שחדרו לפני-הארץ. בסופה של השנה יכולנו כבר לעקוב אחריהם מרחק ששים קילומטר בקירוב. בגובה של כ-3 ק"מ. כן הושגה התקדמות בגילוי ספינות. הוכח שניתן לקבוע מהאויר מקומן של ספינות מטנן של 15 קילומטר. שתי ספינות של "ציהיבת" כבר צוידו במכשירים לגילוי

* סיר הנרי טיזארד — נגיד "קולג' המדע-הטכנולוגי גיה הקיסרות". — המער.

ב-8 ביוני 1935 בוצעו חילופי-הגברא בממשלה הבריתית ומר בלדוין היה לראש הממשלה. סיר פיליפ קנליף-ליסטאר — לורד סוינטון כפי שנודע כעבור זמן — ירש את מקומו של לורד לונדונדרי כשר-האויריה. אחר-צהרים אחד, כחודש ימים לאחר מכן, מצוי הייתי בחדר-העישון של בית הנבחרים שעה שנכנס מר בלדוין. הוא ישב לידי וניגש מיד לענין: "הצעה לי אליך. פיליפ מעונין מאוד שתצטרף ל"ועדת חקר ההגנה האווירית, של ועד-ההגנה האמפריאלית" שקמה זה-לא-מכבר. אני מקוה שתיענה לכך". השיבותי, שהנני בעל-ביקורת לגבי הכנותינו בשטח האויר ועלי לשמור על חופשי-הפעולה שלי. אמר בלדוין: "דבר זה מובן-מאליו. ודאי, שתהיה חפשי לגמרי. פרט לכל הענינים הסודיים שיתגלו לך רק בנעדה".

ואכן, במרוצת ארבע-השנים הבאות השתתפתי בשיבות אלו, וכך רכשתי לי השקפה מלאה על תחום חיוני זה של הגנתנו האווירית, ופיתחתי את מחשבותי בשאלה זו, שנה אחר שנה, תוך ברורים קבועים והדקים עם פרופסור לינדמן*.

הועדה פעלה בחשאי, ומעולם לא פורסמה עובדת קשרי עם הממשלה. שהמשכתי לבקרה ולתקוף אותה בחומרה גדלה והולכת בתחומים אחרים. אכן, לעיתים קרובות ניתן באנגליה למדינאים מנוסים להשלים בין עמדותיהם לפעור לות מסוג זה, כשם שההבדלים המדיניים החריפים ביותר יש ואינם נוגדים ידירות אישית.

פיתוח הראדאר. — האפשרות לניצול גלי-האלחוט, המוחזרים ממטוסים ומגופי-מתכת אחרים, עלתה — כפי הנראה — על דעתם של מספר אנשים גדול באנגליה, אמר ריקה, גרמניה וצרפת בשנות השלושים של המאה הנוכחית. כינינו גלים אלה בשם R.D.F. ויותר מאוחר — בשם RADAR**. הכונה המעשית היתה להבחין בהתקרבותו של כוח-אוירי עוין, לא ע"י החושים האנושיים — העין או האוזן — אלא ע"י ההד שהחזיר כוח כזה בגלי-האלחוט. בגובה של 100 קילומטר לערך קיימת מעין תקרה מקרינה (יונסופרה). מציאותה של תקרה זו היא המונעת את גלי

(*) עתה — לורד צ'ארלס, בשנות-המלחמה — יד-ימינו של צרציר בארגון מאמץ-המלחמה המדעי. — המער. ** Radio Direction Finding — R.D.F. (מציאת כיוון ע"י אלחוט); R.A.D.A.R. — Radio Detection And Ranging (גילוי וסיווח ע"י אלחוט).

מטוסים, והוחל בניסויים לקביעת הטנח למטוסים, לשם בקרת אש נגד מטוסים ולכיוונם של זרקורים.

העבודה נמשכה. בדצמבר 1938 פעלו, עם ציוד ארעי, ארבע-עשרה מתוך עשרים התחנות החדשות שתוכננו. איתור ספינות מן האויר כבר נתאפשר עתה בתחום המשים קילומטר.

בשנת 1939 הקים מיניסטריון-האויר — אגב שימוש בגלים ארוכים יחסית (10 מטרים) — אותה שרשרת חור פית, שאיפשרה לנו לגלות מטוסים, הבאים בדרך הים, במרחקים עד כדי 100 קילומטר לערך. רשת מסועפת של חיבורים טלפוניים הורכבה ע"י מרשל-האויר דאדינג, מפיקוד מטוסי-הקרב. רשת זו חיברה את כל התחנות עם תחנת-פיקוד מרכזית באֶסְבֶּרִידְג' (צפ-מערבית ללונדון, ובסמוך לה), במקום שניתן היה לעקוב אחר מהלכיהם של כל המטוסים שנצפו על-גבי מפות גדולות — וכך ניתן היה לקיים בשעת פעולה פיקוח על כל המטוסים שלנו. כן תוחבלו מכשירים בשם ז.י.י. (זיהוי ידיד או יריב)*, שאיפשרו לשרשרת תחנות הראדאר החופיות להבחין בין מטוס בריטי, שנשא מכשירים אלה, לבין מטוס זר. הוברר, שתחנות ארוכות-גל אלו לא הבחינו במטוסים שהתקרבו בטיסה נמוכה מכיוון הים; וכאמצע-נגד לסכנה זו הוקמה מערכת-תחנות משלימה, "לחפיו נמוך". תחנות אלו השתמשו בגלים קצרים הרבה יותר (מטר חצי), אך יעילים לטוח קצר בלבד.

על-מנת לעקוב אחר מטוסי אייב, משהדרו לפנים הארץ, נאלצים היינו להסתמך לפי-שעה על קורפוס-התצפית-המלכותי, שפעל אמנם בעזרת חוש הראיה והשמיעה בלבד, אך כשהוברר לכל מרכזיות-הטלפונים — הוכח ערכו הרב. ואכן, בשלב הראשון של המערכה על בריטניה, הינה את היסוד העיקרי בהגנתנו.

לא היה די בגילוי מטוסי אויב, הקרבים מעבר הים, אם-כי השגנו באורח-זה התראה מוקדמת של חמש-עשרה עד עשרים דקות. היה עלינו למצוא דרך להנחות את מטוסי-הקרב שלנו לעבר התוקפים וללכדם על-פני היבשה.

* I.F.F. בלע"ז, לאמור: Identification Friend or Foe. המע.

לתכלית זו הוקמו מספר תחנות, שכונו בשם פ.ק.ל. (פיקוח קרקעי ללכידה). אך כל זה היה עדיין בשלב עוברי שעה שפרצה המלחמה.

"גרף צפלין" טם לעבר החוף המזרחי שלנו. —

גם הגרמנים היו עסוקים. באביב שנת 1939 טסה ספינת-האויר "גרף צפלין" לחופה המזרחי של בריטניה. גנרל מרטיני, אשר-על-הקשר ב"לופטנפה" הגרמנית, התקין על ה"צפלין" ציוד-האזנה מיוחד, שצריך היה לגלות את מצי-אותם של שידורי ראדאר בריטיים, באם יימצאו כאלה קיימים, הנסיון נכשל, אולם אילו פעל ציוד-ההאזנה של "גרף צפלין" כראוי, הרי בלי-ספק שספינת-האויר זו צריכה הייתה לחזור לגרמניה עם הידיעה, שיש לנו ראדאר. שכן תחנות הראדאר שלנו, לא רק שפעלו באותו זמן, אלא גם הבחינו בתנועות ה"צפלין" וניחשו את כוונותיה. הגרמנים לא היו מופתעים לו הצליחו לקלוט את תנודות-הראדאר שלנו, שכן פיתחו מערכת-ראדאר יעילה, אשר מכמה בחי-נות עלתה על שלנו. אולם, מה שהיה מפתיע — אלו מימדיו של תגליותינו, הלכה למעשה, והמידה בה נשזרו למערכת ההגנה האוירית הכללית שלנו. בזאת הקדמנו את העולם כולו; — ואכן הייתה זו יעיל-ל-ו-ת-מ-ב-צ-ע-י-ת יותר מאשר חדישות ציוד, שציננה את ההישג הבריטי.

* *

הפגישה האחרונה של הועדה-לחקר-ההגנה-האוירית נתקיימה ב-11 ביולי 1939. עשרים תחנות ראדאר פעלו אותה עת בין פורטסמות נמל-הצי שבדרום בריטניה (מול האי ואיט) לבסיס-המלחמה סקפה-פולוא, באיים שמצפון לסקוטלנד. תחנות אלה היו מסוגלות להבחין במטוסים הטסים בגובה העולה על שלושה ק"מ, בטנחים שבין שמונים למאתים קילומטר. תחבולת מניחה-את-הדעת למניעת ההפרעות האלחוטיות ע"י האויב, ומנגנון לזיתוי בדרך פשוטה של מטוסי ידידותי-ארעיון, היו בשלב של ייצור. נתקיימו טיסות נסיון עם מכשירי-ניסוי לאיתור מטוסי-האויב באויר. מכשירי-הניסוי לאיתור ספינות מן האויר נמצאו כבדים מדי לשימוש מעשי, והועברו לצי, שינסה את הפעלתם מעל גבי ספינות.

מבעוד מועד החלה בריטניה את תכונותיה למלחמה הצפויה. תוך שימת-לב יתרה לניצול האפשרויות הגלומות במדע.

קרוב לודאי, שאלמלא גרעיני המחשבה והפעולה שנזרעו ב-1935 בשדה חקר-ההגנה — היינו עדים למהלך-מאורעות שונה שינוי רב מכפי עהיה. בפרקים אלו מבהיר ו. ציצ'יל-מה רבה היתה תרומתו של המדע לעמידתה של בריטניה כמבחינים המכריעים ולנצחונה כרבות-הימים.

ב. מאבק הקרנים

המאבק הסמוי מן העין

בד בבד עם מאבק בני-אנוש, שהיה נטוש בין חילה-אוויר הבריטי והגרמני, בין טייסי לטיס, בין סילולות נגד-מטוסיות למטוסים, בין הפצצה-אכזרית לכוח-העמידה של העם הבריטי, — נמשך והלך מאבק אחר, צעד אחר צעד, חודש לאחר חודש. היתה זו מלחמה סודית, שנצחון או מפלה במערכה תיה לא נודעו לצבור, ואינה נתפסת אלא בקושי — אף היום — ע"י אלה שמחוץ לחוגים הגבוהים והמצומצמים של אנשי-המדע הנוגעים בדבר. מעולם לא נהלה מלחמה כגון זו ע"י אנשים בני-תמותה. עצם המושגים שבהם ניתן היה לדבר או לכתוב על אודותיה — היו בלתי-מובנים לבני-האדם הרגילים. עם זאת, אלמלא סיגלנו לעצמנו את משמעותה העמוקה, וניצלנו את מסתוריה אף שעה שראינו אותם אך במרומן — הרי כל המאמצים, כל העוז אשר לאויראים-הלוחמים שלנו, כל האומץ וההקרבה של העם, היו לשוא. אלמלא הוכיח המדע הבריטי את עליונותו לגבי הגרמני ואלמלא הופעלו מקורות-הכוח הגלומים בעם הפך עלה תכליתית במאבק על המשך-הקיום, היינו עלולים להיות מובסים; ועם התבוסה — צפויים להשמדה.

הרף-ביטוי כתב לפני כעשר שנים: „רבי-המחשבה הגיעו אל אופקי הבינה האנושית; אולם כל החושים המקשרים — מנותקים, והם יכולים להתקשר אתנו רק באמצעות אותות שאינם-ניתנים-להבחנה“. ברם, בהבחנת אותות אלה ובנקיטת הצעד הנכון — ובמועד הנכון — על סמך הרמזים שקיבלנו — תלוי היה גורלנו הלאומי, ואף יותר מכך. לא הרביתי להבין במדע, אך הבינתי משהו באנשי מדע, והיה לי נסיון רב, בתורת מיניסטר, בטיפול בדברים שלא הרביתי להבינם. על כל פנים, היתה לי תחושה צבר אית דרוכה — לדבר העשוי לסייע ולזה העלול להזיק, לעשוי להחיש-מרפא ולעלול להמית. ארבע שנות פער לתי ב„ועדה-לחקר-ההגנה-האווירית“ קרבוני אל בעיות הראדאר בקויהן הכלליים. על כן שיקעתי עצמי — ככל שכושר-השגתי הניח לי — ב„מלחמת-אשפים“ זו; — והשתדלתי לנרץ שכל ענין-שלי-מש יגיע — ללא השתיה במכון, או הונחה — לפחות עד אל סף-הפעולה.

עזרתו של לינדמן

* אין ספק, שהיו אנשי מדע הגדולים מפרידריק לינדמן; אף כי המוניטין שלו וכשרונו-מחייבים דרך-ארץ. אולם, היו בו שתי סגולות בעלות חשיבות חיונית עבורי. ראשית, הוא היה ידידי הנאמן-עלי ואיש-סודי מזה עשרים שנה. יחדיו חזינו בהתקרב האסון העולמי ובבואו. יחדיו עשינו כמיטב יכולתנו להתריע על הסכנה המתרגשת.

ועתה, נמצאנו בתוך הפורענות, בידי ניתן הכוח לכוון את מאמצנו ולצידו. ברם, כיצד תהיה לי הידיעה הדרושה? וכאן באה לכלל-שימוש השניה שבסגולותיו. לינדמן מן יכול היה לפענח את האותות-המבשרים, הבאים מידי המומחים שהגיעו לאפקים הרחוקים, — ולהסביר לי, בלשון בהירה ומובנת-לכלל, במה דברים אמורים. רק עשרים וארבע שעות הן ביממה, ששבעה מהן, לפחות, יש להקדיש לשנה ושלושה לאכילה ונפיש. כל אחד במצבי היה נהרס אילו ניסה לצלול במצולות, שגם מחקר של תקופת-חיים שלמה אינו דיו כדי להגיע עד תחתיתן. אשר היה עלי להשיג וללפות, לפחות, — הרי אלה ה ת ו צ א ו ת ה מ ע ש י ו ת. ואכן, ממש כשם שלינדמן חינה לפני את דעתו — על כל המתהווה בתחום זה — כך וידאתי אני, באמצעות הכוח שהיה בידי, שלפחות חלק מאמנות איומות ובלתי-מושגות אלו — תומכשנה בהחלטות שתוצאנה-לפועל.

התפתחות הראדאר

ההתקדמות בכל אחד מענפי הראדאר התמידה ללא-הפסק במרוצת 1939; אף על פי כן, התהנהלה המערכה על בריטניה, מיולי ועד לספטמבר 1940, כפי שתארתי, בעיקר באמצעי עין ואוזן. תחילה ניהמתי עצמי, באותם החדשים בתקוה — שהערפל והעננים, המלוים את החורף הבריטי והעוטים את האי במעין כסות, ישמשו, למצער במידה רבה מגן כנגד הפצצה מדויקת ביום, ועוד יותר — בשעות החשכה.

מזה זמן מה נהגו המפציצים הגרמנים לנווט עצמם בעי קר באמצעות תמרוני-אלחוט. עשרות-עשרות תמרונים נשתלו, כמעין מגדלורים, בחלקיה השונים של היבשת האירופית, לכל אחד מהם איתות-הקריאה המיוחד לו; והטייסי הגרמניים, בהשתמשם באלחוט-כיוון רגיל, יכלו לקבוע את מקומם לפי הווי, אל כל שנים שהם מתמרוני-שידור אלה. על מנת לסכלם, התקנו עד מהרה מספר תחנות שקראו נו להן „מיקונים“. הללו קלטו את אותות-השידור הגרמניים, הגבירו והזרו ושיגרום אי-משם באנגליה. התוצאה היתה, שהגרמנים — בנסותם לכוון-דרכם לפי קרינה-אלחוט של הם — לעתים קרובות הותעו, ומספר ממטוסי האויב אבדו באורח זה. עובדה היא, עכ"פ, שמפציץ גרמני אחד נחת מרצונו בדבונשייר*, שעה שדימה כי הוא נחת בצרפת.

חקרן הגרמניות

מכל-מקום, ביוני ספגתי הפתעה מכאיבת-ביותר. פרר פסיר לינדמן הודיעני, כי הוא סבור שהגרמנים מכינים (* בדרום-מערבה של אנגליה — המערב).

תחבולת שבאמצעותה יוכלו להפציץ ביום או בלילה והוא מזג האוויר כאשר יתא. נראה היה שהגרמנים פיתחו קרן אלוהוט, שבדומה לזורקור בלתי-נראה תכון את המפציצים תוך דיוק ניכר עד אל מטרותם. התמרוור היה מתמרר-מאות לט"ס, ואלו הקרן החדשה — היתה מציינת את המטרות. אפשר שלא יוכלו לכוון ולפגוע בבית-החרושה מסוים, אבל בנדאי שיוכלו לקלוע אל כך או עיר מסוימת. מעתה אנוסים היינו, איפוא, לחשוש לא רק מפני לילות הירח — שבהם, על-כל-פנים, יוכלו מטוסי-הקרב שלנו לראות בחשכה ממש כשם שיקלו מטוסי-האויב — אלא, שעתה היה עלינו לצפות שהכבדות שבהתקפות תונחתנה במזג-אוויר מעונן וערפלי.

כן הודיעני לינדמן, כי ישנה דרך להטות את הקרן, אם נפעל מיידית; אלא, שעלי לראות לשם-כך כמה מאנשי המדע שלנו, ובמיוחד את סגן המנהל של חקר-המודיעין במיניסטריון-האוויר, ד"ר ר. ו. ג'ונס, מי שהיה תלמידו באכספורד, וכך, כולי חרדה, כינסתי ב-21 ביוני ישיבה מיוחדת בהדר-הקבינט, שבה נוכחו כחמישה-עשר איש, ביניהם סיר הנרי טיזארד וכמה ממפקדי חיל-האוויר. במקצת אחרון, נחפזנו כנס אדם בעל מראה צעיר למדי — שכפי שנודע לי אחר-כך, חשב שהזמנתו הפתאומית לחדר-הקבינט הנה ודאי מעשה-הלצה על חשבוננו — ותפש את מקומו בקצהו המרוחק של השולחן. בהתאם לתכנית, בקשתיו שיפתח בדיון.

הרצאות דבריו של מר ג'ונס

מזה כמה חדשים, סיפר לנו, הגיעו רמזים ממקורות שונים ביבשת האירופית, שלגרמנים אורח מחודש להפצצת לילה, שבו תולים הם תקוות מרובות. דומה היה, שהדבר היה צמוד עם מילת-הקוד "קניקבין" (Knickerbein) — קי-דה, בגרמנית, שהמודיעין שלנו הזכירה מזה פעמים אחדות, מבלי שיוכל להסבירה. תחילה היתה סברא, שלאויב סוכנים אשר "ישתלח" תמרוורים בערינו — אליהם יוכלו המטוסים לכוון-עצמם; אך הוברר, שדעה זו אין לה סימוכין. כמה שבועות קודם-לכן צולמו שנים-שלושה מגדלים גוצים משונים, במקומות יוצאי-דופן בסמוך לחוף, מגדלים אלה לא נראו כמתאימים, לפי תבניתם לאיזו צורה שהיא, מן הידועות אז, של אלוהוט או ראדאר, וכן, לא נמצאו במקר מות כאלה, שניתן למצוא להם ביאור לאור השערה מעין זו. זה לא מכבר הוסל מפציץ גרמני, ובו מנגנון, שנראה מורכב מדי מכפי שנדרש לנחיתות-לילה בעזרת "קרני לורנץ" — שדומה היה, כי זוהי דרך-השימוש היחידה מתוודע עד כה, אשר מנגנון כזה אפשר ונועד לה. מסיבה זו, ומסיבות שונות אחרות, אשר שזרן יחדיו להנמקה מצטברת, נראה היה כאילו היה בתוכניתם של הגרמנים

לנוט ולהפציץ בעזרת איזו מערכת-קרניים. ימים מספר קודם לשיבה זו, בחקירה צולבת לאור הנחות אלו, נתערער טייס גרמני והודה, כי שמע, שמשוה מעין זה, "מרתף באויר", כזה היה עיקר סיפורו של מר ג'ונס.

במשך עשרים דקות או יותר דיבר בקול שקט, כשהוא מגולל את שלשלת ה"עדות-המסיבתית" שלו, שבדומה לה, בקסמיה המשכנעים, לא נמצא מעולם אף בסיפוריו של שר לוק הולמס, או של מר לקוק.

מססיים מר ג'ונס, נשתררה אוריה כללית של השתאות. אחד הנוכחים, בר-סמכא רם, שאל לשם מה ישתמשו הגרמנים בקרן, — גם אם דבר כזה הוא בגדר האפשרי, — שעה שעומדים לרשותם כל אמצעי הניווט הרגילים. בגובה של כשבעה ק"מ, לערך, נראים כמעט תמיד הכוכבים. כל הטייסים שלנו אומנו בשקידה ועמל באמנות-הניווט והיה מקובל לחשוב שהם מצליחים מאוד למצוא את דרכם אל יעדיהם וחזרה. אחרים מהנוכחים סביב לשולחן נראו כמודאגים.

עקרונות ה"קניקבין", או הקרן-החצויה

אסביר עתה, בלשון אותם מושגים שאני אישית מסוגל להבינם, כיצד פעלה הקרן הגרמנית וכיצד הצלחנו להטותה. ממש כקרן הזורקור, אף קרן-האלוהוט אי-אפשר לעשותה חדה ביותר. היא נוטה להתפשט קמעה לרוחב; אולם, אם משתמשים במה שנקרא אורח-הקרן-החצויה, אפשר להשיג בעזרתה דיוק ניכר של כיוון. הבה ונתאר לנו שתי קרני-זורקורים, המקבילות אחת לרעותה; שתיהן מהבהבות באורח כזה, שהקרן השמאלית נדלקת ממש ברגע שהקרן הימנית כבה, ולהיפך. אם המטוס, בדרכו להתקפה, ימצא בדיוק במרכז, בין שתי הקרניים, הרי שמסלולו של הטייס יהא מואר כל הזמן; אך אם, נאמר, סטה במקצת ימינה, קרוב יותר אל מרכזה של הקרן הימנית — יהפוך אורה של זו לחזק יותר, והטייס יראה ישירות את האור-המהבהב, הכבה ונדלק חליפות — אשר אינו עשוי לכוונו כראוי. ואילו ע"י שישאר במצב בו הוא מצליח להמנע מן ה"נגיעה" בהבהובים, ימצא הטייס טס ממש במסלול המרכזי, במקום בו האור משתי הקרניים שווה. גתיב מרכזי זה — הוא שילוכו אל מטרותיו. צמד של קרניים-חצויות, הבאות משתי תחנות שונות, אפשר לכוון כך שתצלכנה מעל לכל עיר שהיא בדומה או במרכזה של אנגליה. הטייס הגרמני חייב היה, איפוא, רק לטוס לאורך אחת הקרניים-הכפולות הללו עד שיגלה את הקרן השנייה, התוצה אותה — ואז יטיל את פצצותיו. והרי פתרון הבעיה!

זה היה עקרון "הקרן-החצויה" ומנגנון ה"קניקבין" הנועד.

אנשי ה"לופטוואפה" חונכו להאמין שאפשר יהיה עתה לקיים את הפצצת ערי-בריטניה על אף העננים והערפל והחשכה, אך תוך אותה החסינות — הן בפני תותחי נ"מ. והן בפני מטוסי-הקרב המלכוניים.

עם דרך מחשבתו ההגיונית ותכנונו הרב-המידות והנחרץ, הטיל הפיקוד-האווירי העליון של הגרמנים את יהבו בשטח זה על תחבולת, אשר סבר — בדומה לפרשת המור קשה-המגנטי — כי הכחד תכדינו. משום כך, לא הטריח עצמו כלל לאמן את טייסי המפציצים הרגילים — כשם שאומנו טייסיו אנו — באותה אמונת קשה של ניווט. אורח פשוט ובטוח הרבה יותר, הניתן ללימוד ע"י תירגול ובהמוך, המשיג תוצאות בסיטונות בכוחו של מדע שאין לעמוד-בפניו, קסם לשכלם ולטבעם של הגרמנים. הטייסים הגרמניים היו כרוכים אחר הקרן, כשם שהעם הגרמני היה כרוך אחר ה"פיר". לא היה להם דבר אחר שיהיו כרוכים אחריו.

קרני ה"קניקביין" הגרמניות — ועיקומן.

ואולם, משהוהרנו מראש במועד הנכון, ומשפעלנו מיד, מצאו הבריטים הפשטנים את התשובה. ע"י הקמת התחנות המתאמות בזמן הנכון בתוך ארצנו, יכולים היינו לשבש את פעולת הקרן. דבר זה, היה כמובן מתברר כמעט מידית לאויב. קיימת היתה ברירה אחרת, ועדיפה. יכולנו להציב תחבולת לחוריה-על-אותות-אלהוט במצב כזה שתוכל לחזור ולחזק את האות של המחצית ה א ה ב בקרן-החצויה — מ ב ל י להגביר את המחצית ה ש נ י ה. וכך מוסח הטייס-האויב, המשתדל לטוס במקום שעצמת שתי הקרנים ש ו ה, ממסלולו הנכון. מבול הפצצות, אשר עלול היה לפצץ עיר מסוימת או לפחות ליסרה ולענותה, היה נופל אז כעשרים-שלושים קילומטרים ממנה בשדה פתוח.

מאחר שהסמכות היתה בידי, ומבלי שאצטרך להתוכח על הענין יתר על המידה, הרי מן הרגע בו שוכנעתי בדבר העקרונות של משחק מזור וקטלני זה — נתתי, בעצם אותו יום של יוני, את כל ההוראות הדרושות: להניח כעובד דה את קיומן של הקרנים החדשות, ולהעניק לכל האמצעים נגד-הקרנים זכות-בכורה מוחלטת. על השתיה או סטיה כלשהן בביצוע קרמנחה זה צריך היה להודיעני מיד. שעה שהכל היו טרודים כ"כ בעניניהם, לא מצאתי לנחוץ להטריח את הקבינט או אפילו את ראשי-המטה בשאלה זו. לו נתקלתי בהפרעות רציניות כלשהן, הרי בלי ספק שהייתי פונה אליהם ופורש לפני מוסדות ידידותיים אלה את היריעה כולה. אולם לא היה צורך בכך, כיון שבאותו חוג מצומצם — ובתקופה זו: כמעט השא — היה הציות בעין, וברוח-נכונה, מכושלים כי יבואו בקצוותיו — אפשר היה לטאטאם.

ב-23 באבגוסט, כונו תחנות ה"קניקביין" החדשות הראשונות — זו שליד דיאפ, וזו שליד שרבורג — לעבר בירמינגהם; ובאותו לילה התחילה התקפת-לילה רבת-מידות. תחילה, צריכים היינו כמובן להתגבר על כמה מש"ברי "מחלות ילדות" בשטח-המעשה החדש. אך תוך ימים מספר הצלחנו להטות את קרני ה"קניקביין" או לשבש את פעולתן; ובמרוצת החדשים שלאחר-מכן — חדשי ספטמבר ואוקטובר ההמורים — שוטטו המפציצים הגרמניים מעל לאנגליה כשהם מפציצים על סמך ניוושיהם בלבד, או שמשמש מותעים ממטרתם.

קרה ומעשה אחד הובא לידיעתי. קצין במשרד-ההגנה שלי שלח בזמן ההתקפות על לונדון את אשתו ושני ילדיו הקטנים אל מחוץ לעיר. כשמצאו מרוחקים כ-15 ק"מ מכל עיר, הופתעו לראות שורה של התפוצצויות עצומות במרחק כמה חלקות-שדה מהם. הם ספרו למעלה מ-100 פצצות כבדות. בני המשפחה תהו מה היתה נכנת הגרמנים, והורו לאלוהים שניצלו. הקצין הזכיר את המאורע ביום שלמחרת, אך הסוד נשמר במידה כזו, עד כי אי אפשר היה לתת לו הסבר משביע רצון, למרות מעמדו בתוך תוכם-של-הענינים. כה מצומצם היה החוג, והידיעה המצויה בו היתה כה טכנית-מדעית. אותם המעטים ביותר שידעו, החליפו ביניהם חיוכים של דרי-מעלה.

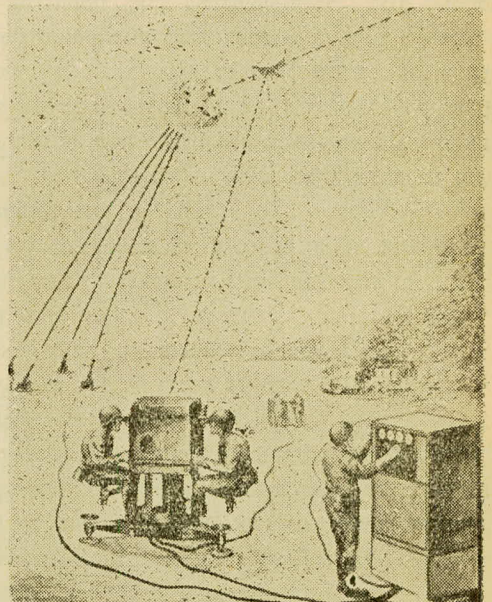
צנתי-האוויר הגרמניים החלו עד מהרה חושדים כי מ"ש"ו מחבל בקרנים שלהם. לפי גירסא אחת, לא נמצא איש שהרהיב עוז בנפשו להודיע לגרמנים כי הקרנים שלו הוטו ופעולתן שובשה. ברוב-בורותו, ערב גרינג לכך, כי דבר כזה הוא בגדר בלתי-אפשרי. הרצאות ואזהרות מיוחדות הושמעו באזני אנשי חיל-האוויר הגרמני, שהבטיחום, כי קרן זו איננה יכולה לטעות כלל, וכי כל מי שיטיל ספק בה יסולק מיד מן החיל... אך מערכת-ההפצצה הגרמנית כולה שובשה כל כך מאמצעי-הנגד שלנו. נוסף לאחוז הטעויות הרגיל, עד כי לא יותר מחמישית פצצותיהם נפלה באיזורי-המטרה. עלינו לראות בכך מעין שוה-ערך לנצחון לא-מהקטנים, כיון שגם המישית זו מכלל הפצצות הגרמניות, שאמנם נפלה בחלקנו, אף בה היה לנו די והותר.

"מנגנון X" הגרמני — וההתגברות עליו.

לאחר חיכוכים פנימיים, תיקנו ושינו לבסוף הגרמנים את אורחותיהם. למולם, השתמשה אחת מפורמציית המטר סים שלהם, "קבוצת-הקרן 100", בקרן מיוחדת משלה. היא כינתה את הציוד בשם "מנגנון X", שם-מסתורין אשר גירה את אנשי המודיעין שלנו, שעה שנתקלו בו. עד לאמצע ספטמבר הספקנו לתהות דיינו על מכשיר זה כדי ליצור אמצעי-נגד, אולם ציוד מסוים זה לשיבוש-אלהורטי — לא היה ניתן ליצור אלא מקץ חודשים נוספים.

כתוצאה מכך, יכלה עדין „קבוצת-הקרב 100" להפציץ תוך דיוק. במהרה הפכו הגרמנים לקבוצה מגלת-נתיב הנשלחת כחלוץ לפני כוחות-ההפצצה העיקריים, להבערת תבערות באזור המטרה ע"י פצצות-תבערה, — למען תשמשנה כמודי-הכיוון לשאר חיל-האוויר הגרמני, שאוכזב מה- „קניקבין".

בליל ה-15/14 בנובמבר הופצצה קובנר כמטרה ראשונה לפי האורח החדש. אף כי מכשיר-השיבוש שלנו כבר פעל, לא היה עדין ברי-תכלית במשך כמה חדשים, בגלל טעות טכנית. אפילו כך, הבחנתנו בקרנים היתה לנו להועיל. לפי כינון הקרנים העיונות ומועד פעולתן — יכולנו לחזות מראש את מטרת ההתקפה, זמנה, מסלולה, וגובהה. אך — לדאבה! — לא היו אז למטוסי-הקרב הלייזים שלנו המספר הדרוש, ולא הציוד המתאים, בשביל להשתמש כראוי בידענות הללו. אך בכל זאת היו ידיעות אלו חשובות לאין-ערוך עבור מכבי-האש שלנו ושאר שירותי ההגנה-האזרחית. לעתים קרובות ניתן היה לרכזם מראש באזור צפוי-לסכנה ולמסור אזרה מיוחדת לאוכלוסייה

אש נגד מטוסי, מבוקר-ראדאר

האזרחית בטרם התחילה ההתקפה. עד מהרה נשתפרו אמצעי-הנגד שלנו, והדביקו את אמצעייהם של התוקפים. ביינתיים נהגנו להצית תבערות-הטעיה (שנתנו להן כינוי „קוד", בשם „דגיה-כוכב") בקנה מידה-גדול ביותר בשדות פתוחים נאותים לכך תוך בחירת המועד הנכון. — והן נועדו להתענות את עיקר-ההתקפה האיבית ולהסיחה. תחבולה זו זכתה לעתים לתוצאות הראויות-לציון.

עם ראשית שנת 1941 יכולנו למנגנון-ה-„X"; אולם הגרמנים אף הם הגו במרץ רב, ובאותו זמן לערך הביא לעולם אמצעי-עזר חדש — מנגנון-ה-„Y" בעוד ששתי השיטות הקודמות נקטו בהצטלבות קרנים מעל המטרה, נקטה השיטה החדשה בקרן אחת בלבד, שנסייעה באורח מיוחד למציאת-טת ע"י אלהוט, — שתודות לו ניתן היה להודיע למטוס לאיזה מרחק הגיע בטוס ע"פ הקרן. משהגיע המטוס למרחק הנכון, היה עליו להטיל את פצצותיו. ע"י מזלנו ששפר, ובעזרת תבונתם ומסירותם של כל הנוגעים בדבר, ניהשנו את אופן פעולתו המדויק של מנגנון ה-„Y" חדשים מספר לפני שהגרמנים השתמשו בו במצעים; למועד בו היו הם מוכנים לנצל מכשיר זה בתורת מגלה-הנתיב למטוסייהם, יכולנו כבר להפכו לחסר-ערך. ממש בלילה הראשון בו הפקידו עצמם הגרמנים בידי מנגנון ה-„Y" — הפעלנו נגדו את אמצעי-הנגד שלנו. ההצלחה של מאמצינו הובתה מתוך ההערות המרות, שהוחלפו בין המטוסים מגלי-הנתיב לבין תחנות-הקרקע המפקחות, שהצלחנו לשמען ע"י מכשיר ההאזנה שלנו. אמר נם של צותי-האוויר האויבים בתחבולתם החדשה נתערערה, איפוא, כבר מן הצעד הראשון, ולאחר כשלוניות רבים זנחו אורח זה כליל. הפצצת דובלין בירת-אירלנד, בלילה אור ל-31 במאי 1941, אפשר מאוד שהיתה תוצאה של הפעלתנו למכשיר ה-„Y" — תוצאה אשר לא שיערנוה מראש ולא נתכנו לה כלל.

נצחנו המוכחק של המודיעה-בריטי.

גנרל מרטיני, מי שעמד בראש התחום הזה אצל הגרמנים, הודה מאז תום המלחמה שפיגר בהסקת המסקנה כי „מלחמת התדירות-הגבוהה" הנה כבר תחלה, וכי הקל מדי בערכם של שירותי-ידענות, וארגון אמצעי-הנגד, הבריטיים. אופן ניצולנו את המשגים האיטרטגיים של גנרל מרטיני „במלחמת הקרנים" הטה כמויות עצומות של פצצות מערינו בתקופה שבה כל שאר אמצעי-ההתגוננות שלנו — או שנכשלו, או שהיו עדין בראשית התפתחותם. מכל מקום, אמצעים אלה שוכללו במהירות, תחת לחצן של התקפות שהיו עלולות להמיתנו. מאז ראשית המלחמה הכנסנו לכלל יצור-פעיל וראדאר-מוטס, שכינינו אותו A. I. אשר „ועדת המחקר להגנה האירית" עמלה עליו בהצלחה מאז 1938 ואילך, ובעזרתו קוינו שנוכל לגלות מפציצי אויב ולקרב אליהם. מנגנון זה היה גדול ומורכב מכדי שיוכל טייס להפעילו בגפו. התקינהו, על כן, בתוך מטוסי בלנהיים דרמושביים, ואח"כ — במטוסי „בופיי טר", בהם הפעיל הצופה את הראדאר, והוא שהנחה את הטייס — עד שנתגלה מטוס האויב לעין, וניתן היה לפתח עליו באש: — בלילה, בדרך כלל, ממרחק של

כמאה מטרים. בראשית ימיה של תחבולת זאת כינתייה "המריח", וכמהתי ליום כניסתה לפעולה, היה זה בהכרח תהליך איטי. מכל מקום, הנה החל. פותח יבא לכלל שיר מוש אורח נרחב של מלכוד מטוסי-אויב בהדרכת בקרת-קרקע. הטייסים הבריטיים, עם סוללות שמונה-כלי-היריה האיזמות שלהם, ואשר כעבור זמן לא-רוב החלו מופיעים בתוכן גם "תותחים-אבטומטיים"*, החלו לקרב-מתוך קרב — ולא עוד בדרך מקרה, כי אם כמעשה-שיטה — אל המפציצים הגרמניים. הסריה-הגנה כמעט.

הפעלת הקרניים ע"י האויב הפכה עתה ליתרון מובהק עבורנו. הם נתנו התראה ברורה באשר למועד התחקפה וכיוונה, ואפשרו לטייסות מטוסי-הקרב הליליים באזורים הנפגעים להכנס לפעולה, על כל מנגנון, במלוא אונן

ובמועד טוב; וכך-היתה השהות לכל סוללות התותחים הנגד-מטוסיים להערך, על כל אנשיהם, ולכון את מכי-שיריהם המורכבים. בחודשי מרס ואפריל הסבה העליה המתמדת באהזו האבידות של המפציצים הגרמניים דאגה חמורה למצביאי-המלחמה הגרמניים. "מחיקת" הערים הבריטיות נמצא שלא היתה כה קלה, כפי שתיאר לעצמו היטלר. בהרגשת רוחה קיבל חיל-האוויר הגרמני, בחודש מאי, את פקודותיו להפסיק את התקפת-הלילה שלו על בריטניה-הגדולה ולהיכון לפעילה בזירה אחרת. אולם, מאמצים מצוינים אלה במרומי האויר וברחובות הלהבים בתבערות היו לשוא לנלא מילאו המדע והמחשבה הבריטיים את התפקיד הבלתי נשכח והמכריע כל כך, כפי שפורט בשורות שלעיל.

ג. קרב באספקלריה

בין ה-24 באבגוסט ל-6 בספטמבר.

בקרבות שבין ה-24 באבגוסט לבין ה-6 בספטמבר, החלה נוטה כף-המאזנים כנגד פיקוד-מטוסי-הקרב הבריטי. באור תם הימים הגורליים הטילו הגרמנים בלי הרף כוחות רביי עצמה כנגד שדות-התעופה שבדרומה ודרום-מזרחה של אנגליה. מטרתם היתה לשבור את מערכת ההגנה של מטוסי-הקרב היומיים אשר שמרו על הבירה, שכבר קצרה רוחם של הנאצים לתקוף אותה.

כחשוב לעין ערוך מהגנת לונדון בפני הפצצות-הטרור נראתה לנו השמירה על כושר פעולתם ומערכתם התקין של שדות-התעופה הללו ועל הטייסות הפועלות מהם. במאבק זה לחיים-איר-למות, שבין שני חילות האויר — היה זה שלב מכריע. מעולם לא ראינו את המערכה במור שנים של הגנת לונדון, או כל מקום אחר, אלא רק מנקודת-הראות — מי ינצח באויר.

רבה היתה ההרדה במפקדת פיקוד-מטוסי-הקרב בסטני מור, וביחוד במפקדת להק מטוסי-הקרב מספר 11, שבאנס-ברידג'. נזק רב נגרם לחמישה מבין שדות-התעופה הקדמיים של הלהק ולשש תחנות-הפיקוח האזוריות. שדות-התעופה במנסטון ובליםפן שבחוף-קנט הוצאו בכמה חז' דמנויות, למשך ימים מכלל אפשרות הפעלת מטוסי-הקרב מהם. התחנה האוירית בביגין-היל, שמדרום ללונדון, נפ' געה כה חמורה עד שבמשך שבוע תמים יכלה לפעול ממנה רק טייסת-קרב אחת.

(*) הכונה — לכלים בני 20 מ"מ — לעומת מכה"י בקוטר 303, שבהן הומשו עד אז ה"ספיטפיירים" וה"הארי קאן"ים. — ה"מ"ר.

גרינג טועה — הוא מקדים לתקוף את לונדון. —

אילו התמיד האויב בהתקפותיו הכבדות כנגד האזורים הסמוכים, והיה פוגע בחדריה-המבצעים שלהם או בקשריהם-הטלפוניים, אפשר שהיה מצליח למיטט את כל ארגונו המורכב של פיקוד-מטוסי-הקרב. דבר זה לא רק שהיה מביא פגיעה קשה ללונדון אלא גם היה מוציא מידינו את כושר-השליטה ששוכלל על ידינו באויר שבתהומנו אנו, באזור המכריע.

ביקרתי בכמה מבסיסי חיל-האוויר, וביחוד באלה שבמג'סטון ובביגין-היל, הסמוכה למקום מגורי. הם נפגעו ונחרבלו באופן קשה ביותר, ומסלוליהם הושחתו ע"י מכתשי-פצצות. היתה לנו, איפוא, רנקה מסוימת שעה שהוברר שההתקפה הגרמנית הוסטה על לונדון, החל מן ה-7 בספטמבר, וכי האויב שינה את תכניתו. אין ספק שמוטב היה לגרינג שיתמיד בפעולותיו כנגד שדות-התעופה, שבאר-גונם ובשילבם תלויה היתה ברגע זה כל עצמת-החימה של חיל-האוויר שלנו. בסטותו מעקרונות-המופת שלמלחמה, ממש כבנטישתו את ציוויי הרגש-האנושי, כפי שהיו מקובלים עד אז, עשה גרינג טעות איילית.

רבע מכל טייסונו נפגעו תוך שבועיים. —

אותה תקופה (25 באבגוסט עד ל-6 בספטמבר) דיללה באופן-רציני את עצמת פיקוד-מטוסי-הקרב באורח כללי. בשבועיים אלה איבד פיקוד מטוסי-הקרב 103 טייסים הררי-גים 128 שנפצעו קשה, ואילו 466 מטוסי "ספיטפייר" ו"הריקין" הושמדו או ניזוקו קשות. מתוך עצמה כוללת של כאלף טייסים, כמעט רבע נמנה על האבידות. את מקור מותיהם יכלו לתפוס רק 260 טייסים ח"ד ש"ם; אכן

חדורי להט — אך בלתי מנוסים, שנלקחו מבסיס-האימנים שלהם, במקרים רבים — בטרם השלימו את חוק לימודם. התקפות הלילה על לונדון במשך עשרת הימים שלאחר ה-7 בספטמבר — פגעו במספנותיה של לונדון, במרכזי מסילות-הברזל שלה והרגו ופצעו אזרחים רבים; אולם, למעשה, שימשו לדינו כהפסקת-נשימה, שנוקקו לה עד מאוד.

במשך אותה תקופה הצלחתי בדרך כלל לבלות פעמים בכל שבוע, בשעות אחר הצהריים, באחד האזורים המותקפים בקנט או בספס. עשיתי זאת על מנת להתרשם כמו עיני מן המתרחש. לתכלית זו השתמשתי עתה ברכבתי, שהותקנה בנוחות רבה: מטה, אמבט, משרד, טלפון-נייד, וחבר-עוזרים יעיל. כך יכולתי לעבוד ברציפות, מחוץ לשעות השנה, כמעט באותן הנסיבות, שעמדו לרשותי ממשרדי שבדאונינג סטריט.

הביקור המאלף בלחק מספר 11. —

עלינו לראות את ה-15 בספטמבר כתאריך-של-שיא ומפנה. ביום זה ריכוזה הולפנטאפה את המאמץ הגדול ביותר שלה, לאחר שתי התקפות כבדות ב-14 לחודש, בהתקפת-יום מחודשת על לונדון.

היה זה אחד הקרבות המכריעים במלחמה, בדומה למערכת-וטרלו נערך גם קרב זה ביום א' בשבוע. נמצאתי בצ'קס. כבר ביקרתי בכמה הזדמנויות את מפקדת להק הקרב מס' 11, כדי לעמוד על אופן ניהולה של מערכת האויר, אך עד אז לא היתה התרחשות-אווירית מיוחדת. מכל מקום, ביום זה התאים מוגד-האויר במיוחד לצרכי של האויב; הילכך נסעתי לאכסברידג' והגעתי למפקדת הלהק. להק 11 כלל לא פחות מעשרים וחמש טייסות⁹⁰, שחיפו על כל שטחם של אספס, קנט, ססקס והמפשייר, ואת דרכי-הגישה שעל פני אזורים אלה, בואכה ללונדון.

סגן מרשל-האויר פרק פקד מזה ששה חדשים על להק זה, שבו תלוי היה במידה כה רבה גורלנו. מאז דנקירק, נהלו עלידי הלהק כל הפעולות שלאור-היום בדרומה של אנגליה, וכל הסידור והמנגנון שהתקין בו פרק הובאו עד לדרגת השלמות הגביהה ביותר.

אשתי ואנכי הורדנו לחדר-המבצעים המוגן בפני-הפצצות, כהמישה-עשר מטרים מתחת לפני האדמה. כל גיר חותיהם של מטוסי ה"הריקן" וה"ספיטפייר" היו עקרות אילולא רשת זו של מרכזי בקרה תת-קרקעיים וכבלי-הטלפון שחיברום, אשר תוכננו ונבנו לפני המלחמה ע"י מיניסטרי-האויר, לפי ייעוצו והמרתו של דאודינג...

⁹⁰ אחות-הכפר של ראש-ממשלת-בריטניה. — ה מ ע.
⁹¹ סקוודרונים. — ה מ ע.

בדרומה של אנגליה נמצאו אותה עת מפקדת להק מס' 11 ושש תחנות מטוסי-קרב משניות.

כל אלה נמצאו, כפי שכבר ציינתי, תחת לחץ כבד. הפיקוד העליון נמצא במפקדת פיקוד-מטוסי-הקרב שב-סטנמר, אך הניצוח-בפועל על הטייסות והכנתן הושארו, בתבונה, בידי להק מספר 11, ששלט ביחידותיו באמצעות התחנות-המשניות, שבכל מחוז.

חדר המבצעים של להק מספר 11. —

חדר המבצעים של הלהק דומה היה בצורתו לאולם-תיאטרון קטן, אורכו כעשרים מטר, ערוך בשתי דיוטות. אנו ישבנו על גבי היציע. לרגלינו נמצא שולחן-המפות גדול-המידות, שמסביבו נתרכו כעשרים צעירים וצעירות, מאומנים בתכלית, יחד עם קשרי-הטלפון העוזרים על ידם. ממולנו, על פני כל הקיר, במקום שצריך היה להימצא מסך-הבמה, נמצא לוח עצום שחולק לשישה טורים ובהם נורות-חשמל, עבור ששת הבסיסים (ה"תחנות") של מטוסי הקרב, ובטורים אלה לכל טייסת-קרב טור-משני משלה. התחום אף הוא ע"י קוים — העוברים ל ר ו ח ב הלוח. וכך, הראתה שורת הנורות התחתית, כשהללו נדלקות, אותן הטייסות שנמצאו ב"מצב הכן" תוך שתי דקות, השרו רה הבאה הראתה את הטייסות שנמצאו בכוננות תוך חמש דקות, ואח"כ — הטייסות הנחתות להעלה תוך עשרים דקות, ואח"כ — הטייסות שהמריאו, השורה הבאה הראתה את הטייסות שהודיעו כי גילו אויב, זו שלאחריה — מצויינת באורות א ד ו מ י מ — את הטייסות שהיו נתונות בקרב, והשורה העליונה — את הטייסות שנמצאו בדרך-חזרה, לבסיסיהן. משמאל במעין תא-במה הבנוי זכוכית, נמצאו ארבעת או חמשת הקצינים שמתפקדים היה לשקול ולהעריך את ההודעות שנתקבלו מקרופס-התצפית שלנו, שמנה באותה תקופה למעלה מהמשים אלף איש, אשה ונער. הראדאר היה עדין בחיתוליו, אך הוא התריע על התקפות שקרבו אל קו החוף שלנו, ואילו הצופים, במשקפות ובמכשירי-טלפון מטלטלים, היו מקור הידיעות העיקרי שלנו על אודות כוחות תיקפים בטוסס מעל ליבשה. אלפי תשדורות היו מגיעות אלינו איפוא, תוך כדי מהלכו של קרב. כמה קבוצות של עובדים מנוסים, שהיו פזורות בחדרים אחרים של מפקדת תת-קרקעית זו, מיינו ידיעות אלו במהירות רבה, והעבירו את תוצאות מיוניהם במישרין, מדי דקה בדקה, אל עיבדי מפת-המצב שישבו מסביב למפה העצומה שעל הארץ, ואל הקצין שפיקח עליהם מתא-הזכוכית אשר לו.

מימין היה תא-זכוכית נוסף, שכלל את קציני חיל-ה צ ב א אשר הודיעו על פעולות הסוללות הנגד-מטריסיות שלנו (באותה עת — מאתיים במספר) שנכללו בפיקוד

טייסות־הקרב. בלילה נודעה חשיבות חיונית למניעת אשן של סוללות אלו באזורים מסוימים, בהם עתידים היו מטוסי־הקרב שלנו להכנס במגע־קרב עם האויב. הכרתי למדי את הקוים הכלליים של מערכת זו, לפי שהוסברה לי כשנה לפני המלחמה ע"י דאודינג, שעה שביקרתיו בסטנמור. המערכת עוצבה ולוטשה תוך כדי הפעולות והיא נצטרפה עתה למכשיר־מלחמה מורכב ביותר, שכמותו לא נמצא באותה עת בשום מקום בעולם.

ההתקפה הגרמנית המכרעת מתחילה.

"איני יודע אם יקרה משהו היום" — אמר לי פרק שעה שילד — "בינתיים הכל שקט". ברם, כעבור רבע שעה לערך החלו מתקני מפת־המצב בעבודתם. הודיעו על התקפה של "40 פלוס" הבאה מבסיסי־הגרמנים באיזור דיאפ. הנורות שבשורה התחתית נדלקו אחת אחת, משהו עמדו טייסות שונות במצב־הכן. ואח"כ, בזו אחר זו, נתקבלו הודעות על "20 פלוס" ו"40 פלוס"; וכעבור 10 דקות נתברר מעל לכל ספק כי מערכת רצינית עמדה להתרגש. שני הצדדים החלו למלא את הלל השחקים.

אחת אחר השניה נתקבלו ההודעות, "40 פלוס", "60 פלוס"; והיה אפילו, "80 פלוס". על שולחן־הרצפה של־רגלתינו סימנו כל גלי־ההתקפות בעזרת צלחות שקודמו בכל רגע לאורך קו־גישה שונים, ואילו על הקיר שמולנו סימנו האורות הנדלקים את טייסות־הקרב שלנו שהמריאו והלכו עד כי נשארו בסה"כ ארבע או חמש במצב "כוננות". קרבות־אוויר אלה, אשר כה הרבה היה תלוי בהם, נמשכו לא הרבה מעל לשעה, מאז ההתנגשות ראשונה. ביד האויב היו כוחות מספיקים לשליחת גלי־ההתקפה חדשים, ואילו טייסותינו, משיצאו כולן למרומי הרקיע, יהיה עליהן להציג טייד מחדש בדלק כעבור שבעים או שמונים דקות שהיה באוויר, או לרדת קודם לכן על מנת לחדש את מלאי תח־מושתם, לאחר התנגשות בת חמש דקות. אם, באותו רגע של הצטיידות מחודשת בדלק או בתחמושת, יצליח האויב להגיע עם טייסות רעננות, שלא נתקלו בהתנגדות — יוכל להשמיד חלק ממטוסי־הקרב שלנו על הקרקע. משום כך, היתה זו אחת המטרות העיקריות שלנו לנצח על טייסותינו כך שלא ימצא מהן מספר גדול מדי על הקרקע, מצטיידים מחדש בדלק או בתחמושת בעת ובעונה אחת, בזמן הקרב המתנהל לאור היום.

"אין כל רזרבות" השיב לי פרק.

עתה הראו הנורות האדומות, כי מרבית טייסותינו נכ־נסו בקרב. רחש קל נשמע כל הזמן מן הרצפה, מקום שהסמנים הטורדים הניעו אל הכא והתם את צלחותיהם

(*) דהיינו — 40 מטוסי־פגיעה ודאיים, וכנראה — למעלה מזה. — ח מ ע.

בהתאם למצב המשתנה במהירות. סגן־מרשל־האוויר פרק נתן הוראות כלליות לעריכת טייסות־הקרב שלו. הוראות אלו "תורגמו", להיותן פקודות מפורטות לכל בסיס טייסות קרב, ע"י קצין צעיר למדי, שנמצא במרכז היציע ושלצדו ישבתי. שנים מספר לאחר־מכן שאלתי לשמו. — היה זה לורד וילבי דה־ברוק. הוא הורה עתה לכל טייסת אימית להמריא והיכן לסייר, בהסתמך על הידיעות אחרונות שהו־פיעו על־פני מפת־המצב. מרשל־האוויר עצמו צעד הלך ושוב מאחור, כשהוא עוקב בעין־פקוחה אחר כל מהלך המשחק, ומפקח על עוזרו הצעיר. רק מדי פעם היה מתערב ונותן איזו פקודה מכרעת, בדרך כלל — לחיזוק אוור שנמצא בסכנה.

כעבור זמן לא רב נמצאו כל טייסותינו בקרב, ואחדות מהן היו כבר בדרכן חזרה, להצטייד מחדש בדלק. הכל נמצאו באוויר. שורת הנורות התחתית היתה חשוכה. אפילו טייסת אחת לא נותרה כלורבה. באותו רגע שוחח פרק עם דאודינג בסטנמור, וביקש כי יעמידו לרשותו שלוש טייסות קרב מלהק מס' 12, למקרה של התקפה גדולה נוספת בשעה שמתוסי שלו ימצאו על הקרקע להצטייד מחדש. הדבר נעשה. טייסות אלו נדרשו במיוחד בשביל הבטחת לונדון ושדות־התעופה של טייסות־הקרב שלנו, כיון שלהק מס' 11 הגיע לקצה גבול יכולתו.

הקצין הצעיר, שבעיניו נראה הכל כענין שביגרה, המשיך במתן הוראותיו, בהתאם להנחיות הכלליות של ראש־הלהק. בקול שקט, שלו וחדגוני, שלוש הטייסות של התגבורת נבלעו אף הן במהרה. התחלתי לחוש בחרדתו של המפקד, שעמד עתה מחשה מאחורי הכסא של עוזרו. עדי־כה צפיתי במחזה בדומית. ועתה שאלתי: "אילו רזרבות אחרות יש בידינו?" "אין כל רזרבות", השיב סגן־מרשל־האוויר פרק. בדו"ח, שכתב על פעולה זו לאחר מכן, אמר שלדברים אלה "הרצינו פני!" דומה שהיתה לי הצדקה לכך. מה רבות אבידות שהיינו עלולים לסבול אילו היו מותקפים מתוסינו המצטיידים על פני הקרקע על־ידי קבוצות־פשיטה נוספות, של "40 פלוס", או "50 פלוס"! עדיפות־הכוחות לטובת האויב היתה גדולה; סיכויינו — קלושים; ועל כף־המאזנים — הוטל כל עתידנו.

עברו עוד חמש דקות, ומרבית טייסותינו נחתו עתה על מנת להצטייד מחדש בדלק. בהרבה מקרים לא הספיקו אמצעינו המוגבלים לספק להם חיפוי מלמעלה. והנה נראה היה שהאויב מתעתד לחזור לביתו. הזזת הצלחות על פני השולחן של־מטה הראתה תנועה מתמדת של המפציצים ומטוסי הקרב הגרמניים מורחה. לא הופיעה התקפה חדשה. כעבור עשר דקות נוספות נסתיים הקרב. שוב עלינו במדרגות, שהוליכו אל פני־האדמה, וכמעט בד בבד עם עלותנו נשמע אות־הארגעה.

משסיים את הד"ח, — "כל זה מתבטל לעומת המאורעות באויר. הפלנו מאה שמונים ושלושה מטוסי-אויב לעומת פחות מארבעים אבידות שלנו!".

אף כי ידיעות שהגיעו אלינו אחר המלחמה הראו, שאבידות האויב באותו יום היו חמישים וששה מטוסים בלבד, — עס־זאת היה ה־15 בספטמבר היום הגורלי במע־רכה־על־בריסטניה. בו בלילה תקף פיקוד־המפציצים שלנו, שפעל בעצמה־נכרת את הספינות שבנמלים, מבולון ועד אנטורפן. ביחוד נגרמו אבידות כבדות לאויב באנטורפן. כפי שידוע לנו כיום, החליט ה־"פיהרר" ב־17 בספטמבר לדחות את המבצע, "ארי־הים" לזמן בלתי מוגבל. אמנם, רק ב־12 באוקטובר בוטלה הפלישה רשמית עד לאביב הבא. ביולי 1941 נדחתה שוב ע־י היטלר עד לאביב 1942, "כאשר מסע־המלחמה ברוסיה כבר יובא לסיומו". היתה זו חזות־שוא, אך עס־זאת חזות רבת־חשיבות. ב־13 בפברואר אל 1942 נפגש אתו האדמירל רדר לשיחה־המסיימת בענין "ארי־הים", וסוף־סוף אישר לו היטלר את ביטולו הגמור. כך נמוג "ארי־הים". וה־15 בספטמבר ניתן לראותו כיום בו נחרץ דינו.

(*) הבדיקות שנתאפשרו מאז, לפי תעודותיו של חיל־האוויר הגרמני, הוכיחו הפרוזה ידועה (טבעית ובלתי־נמנעת בודאי) בסיכומים הבריטיים מאותם הימים. — ה מ ע ר.

"אנו שמחים מאוד, אדוני, שראית זאת", — אמר פרק. — "מובן מאליו, שבמשך עשרים הדקות האחרונות היינו כה נחנקים מרוב ידיעות, עד שלא יכולנו לעפלן ולנצלן למועד. זה יוכיח לך את המגבלות שבאמצעינו הנוכחיים. העומס עליהם היו הרבה מעל לגבול יכלתם". שאלתי אם הגיעו כבר תוצאות כלשהן, והעירוני — שכפי הנראה נהדפה ההתקפה בהצלחה. פרק השיב, כי אינו משוכנע כלל שנלכדו על ידינו אותו מספר הפושטים כאשר קיוות. היה ברור, שהאויב הצליח בכל מקום לחדור מבעד לקר־ההגנה שלנו. נמסר על מציאותם של עשרות רבות של מפציצים גרמנים, בליווי מטוסי־הקרב שלהם, מעל ללונדון. כתריסר הופלו שעה שאני נמצאתי למטה, אך עד כה טרם נסתמנה תמונה ברורה של תוצאות הקרב, הנזקים או האבידות.

רק ב־4.30 אחר הצהרים חזרתי לצ־קרס, ומיד פרשתי לשנת אחר־הצהרים היומית שלי. כנראה שנתעפתי מן המחזה המפעים של להק מס' 11, כיון שלא נתעוררתי לפני שמונה. משצלצלתי, נכנס ג'והן מרטין, מזכיר־האיש הראשי, ועמו סיכום־החדשות מכל העולם. החדשות היו מאכזבות ביותר. פה לא הלך משהו כשורה, ושם נתעכב משהו; תשובה בלתי מספקת נתקבלה מפלוני; באוקינוס האטלנטי נגרמו לנו הטבעות קשות. "אולם", אמר מרטין,

אם על היסטוריה צבאית לשמש כבסיס לחינוך ואימוץ, — עליה להיות עובדתית וחסרת־פניות. היסטוריה־עמולתית או היסטוריה־מצוונת — משובנות הן ואסור להשתמש בהן כבסיס להדרכה בבתי ספר צבאיים או לאומנים. היסטוריה מעוררת אינה בבחינת היסטוריה כלל. אין באפשרותה לספק שעורים משלימים או בסיס לאימוץ מקצועי ושכלי. היא מובילה למסקנות כוזבות. היא מכלכלת את הגרועה שברעות המצויות במחשבה־הצבאית־המקצועית — האשליה העצמית.

(ברייג־גנרל ה. מ. רובינס)

לקח שיירות-הים האיטלקיות ללוב (1940-41)

המיקוש ב"מעבר-סיציליה"

עומק-הים שבין פנטלריה ללב-שת-סיציליה הם קטנים, ומאפשרים זריעת מוקשים; לעומת זאת הרי העומקים שבין פנטלריה ותוניסיה הנם גדולים יותר — אך תותחיו של האי, וסירות-המנוע הסור-פדיות המהירות שבבסיסו היו מסכלים ברוב המקרים את מעבר האניות בדרך זו, אשר אין לשכוח לעולם

מיקוש במעבר סיציליה

כי בין כה וכה היתה צרה למדי (כ-40 מיל).

אלם היות והמיקוש האיטלקי לא היה יעיל ביותר, היות והבריטים טיפחו אורח-פעולה מעולה לסילוק מוקשים, — החליטו האיטלקים ב-1941 למקש מחדש את מעבר-סיציליה*. הטכניקה שהשתמשו

* מטרתו של מיקוש "מעבר-סיציליה" ע"י איטלקים היו שתיים: (א) להפריע את תנועת האניות הבריטיות — הן של שיירות-לוב, מהמטרופולין אל הבסיס והחיות הבריטיים שבמצרים, והן של כוחות-קרב, במאבק על השליטה בים התיכון — ולמנוע בעד השיתוף האופרטיבי בין הצי שנתבסס באלכסנדריה, ובין זה שפעל מתוך גיברלטר; (ב) להבטיח במידת-מה את תנועת השיירות האיטלקיות מאיטליה או סיציליה אל לוב, ע"י סתימת הדרך לכוחות-ימיים ותת-ימיים בריטיים, כי יבואו לתקוף את נתיבי-השיירות מאגפו המערבי. — המער.

הבעיות של ליווי שיירות אניות-סוחר מתעוררות לגבי כל מדינה, העלולה להתיצב, במקרה של סכסוך מזוין עם הארצות השכנות או ארצות-ים אחרות, בפני ההכרח להביא את אספקתה מרחוק, בדרך-הים.

ואכן, בעיות אלו הנן חיוניות וכדאי שנלמד בענין זה מניסיונם המעשי של מדינות וצייס במלחמת העולם השניה. מאמרו של רבה-חובל בצי הצרפתי, דה-לה-בולאז (Capitaine de Corvette, G. de la Boulaye) על השיירות האיטלקיות אל לוב, בפרק הזמן 1940—1941, ניתן לראות מה המה הקשיים והבעיות הכרוכים בליווי-שיירות בכלל (ובים לא-רחב, שבחלקים ידועים של מרחבו — אף זרוע-איים, בפרט), מה רבים ושונים הגורמים אשר יש לקחתם בחשבון — וכן מה היו הטעויות שנעשו — עוד לפני המלחמה. — ע"י האיטלקים, אשר השפעתן יש והיתה מכרעת במהלכה, והיא גרמה לקרבנות בנפש ולאבדן יחידות-צי לרוב.

המסרגם.

הגנת השיירות

עצמתם והרכבם של הכחות הבריטיים ש-בים התיכון, וצורתו היחסית של מרחב הפעולות, הביאו את הצי האיטלקי לידי מצב אשר בו ראה צורך לעצמו:

(א) להשתמש בכלי-ליווי ימיים ואוויריים, הפועלים תוך שיתוף, להגנת השיירות האיטלקיות העוברות בין איטליה לבין שטחיה וכוחותיה שבחופים האחרים של היס-התיכון.

(ב) לחפות על תנועת האניות ע"י כוחות הקרב שלו, ובזמן לפעול למען שיתוקם של הבסיסים האוויריים הבריטיים (ששימשו נקודות-מוצא לסיר ולתקפה כאחד) אשר באזור הים התיכון — מגיב-רלטר, דרך מלטה, ועד אלכסנדריה.

נתעכב בזה, בעיקר, על ההגנה הישירה והצמר-דה לשיירות (להבדיל משליטה כללית במרחב הימי).

עכ"פ, יש לומר מספר מלים במה שנוגע לש-דו-ת-ה מוקשים אשר נזרעו ע"י האיטלקים, למען הבטחת עורק-התנועה המערביים שלהם בפני התקפות, שמקורן בגיברלטר.

בה היתה: זריעת שורות מוקשים, מטיפוסים שונים, במקביל זו לזו; ובין השורות האלו — לקבוצת מוקשים שירים מיוחדים לפיצוץ הספינות שולות המוקשים. בפעולה זו השתמשו במוקשים איטליים וגרמניים משוכללים. ארבעה סיירות ושש ספינות משחתת עסקו בעבודה זו, אשר הופרעה מדי פעם ע"י כוחות אויריים ותת-ימיים בריטיים, שאמנם הפכוה לפעולה מסוכנת ביותר. לכן בוצעו רוב הפעולות האלו בלילות. מיקוש זה כלל, חוץ מהשדה הרצוף ב"מעבר סיציליה", את מגדרת המוקשים בין למפרצה וקרקה, ושדות מוקשים בסביבות טריפולי שבלוב. פעולה זו נסתיימה בשנת 1943. בתקופה המעניינת אותנו נזרעו 7565 מוקשים. במשך 32 חודשי המלחמה נזרעו בים התיכון המרכזי בסך הכל 11550 מוקשים.

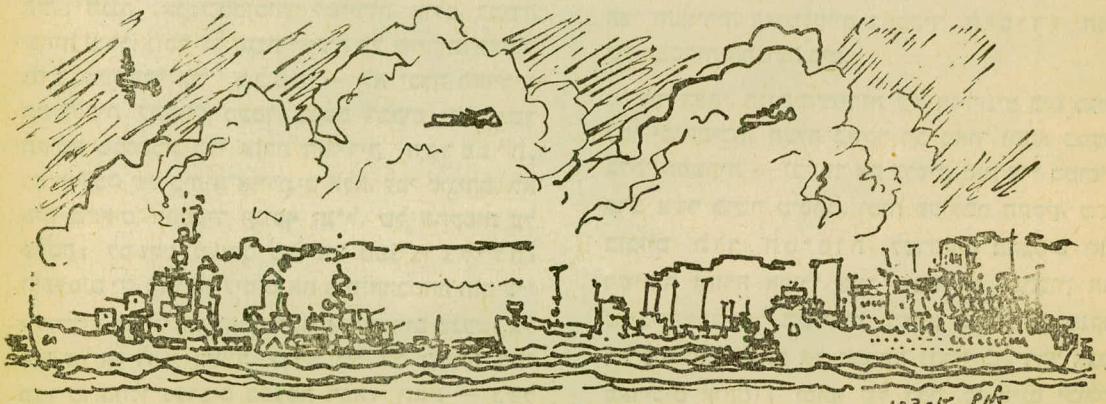
נראה לנו, כי שדות המוקשים האלה לא היו יעילים ביותר. אמנם הם גרמו מדי פעם לקרבנות בשיירות הבריטיות אל מלטה, אך יש וקשה לנו להפריד ולהבחין בין תוצאות פעולת המוקשים לאלו של פעולות המ.א.ס., טורפדות הנורות מן האויר, ויתר הפעולות של כוחות ים.

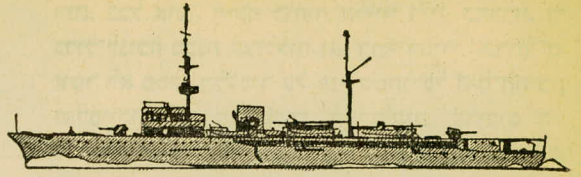
הגנה בכלי שיט עלימימיים

מחוץ למקרים בהם אורגנה במיוחד הגנה לשיירות באמצעות כוחות ימיים גדולים — צייטקרב, ברכבם המקובל, החל מאניות מערכה וגמור בספינות משחתת, דבר שנעשה רק כשהיה ידוע על מציאות כוחות ימיים בריטיים גדולים באותו אזור — בוצע בדרך כלל ליווי השיירות ע"י יחידות צי קלות (אניות משחתת וספינות ליווי שונות) ולעתים (כש"ערכו של המטען היה גדול במיוחד) נלוות אל השיירות אף דיביזיות סיירות; אולם, בדרך כלל, המלאי המוגבל של דלק לא הירשה את החזקתן בקביעות של יחידות צי כה גדולות כסיירות לאורך קו השיירות.

רות. בכל אופן, היקף כוחות הליווי היה, בהכרח, די גדול לנוכח סכנת הצוללות ואוירונות הסיור הבריטיים. אשר לא פסקו מלעבור על פני שטחו של הים התיכון ומלסיירו. לפי התיאוריה האיטלקית, צריכים היו להילחץ לכל אניות תובלה 3-4 ספינות ליווי; אולם, חיש מהר הגיעו למסקנה שאין באפשרותם לעשות כן. בהתחלה חשבו להשתמש לליווי ביחידות צי מיושנות, ובאניות סחור מזוינות — בתור זרובה. עם השתלשלות העניינים, נאלצו להשתמש ביחידות קרב קלות; אך כאן הורגשו תוצאות העובדה, שבשנים שלפני המלחמה נאלצו — מסיבות כספיות — להגביל בניית יחידות צי חדשות והשתמשו בתקציב הצי בעיקר לבניית יחידות גדולות (אניות המערך כה החדשות וסיירות כבדות) — מזה, וצוללות — מזה. על חשבון יחידות הליווי, ציידה הצוללות, פיסת רול-החופים, ושלית המוקשים. עתה, בגלל השימוש ביחידות לליווי, נגרם קושי רציני לצי האיטלקי, הן בשל האבידות ביחידות אלה, הן בשל הבלאי המזורז. היה הכרח להקריב את החזקת הצרכי המהירים — רות — והוא היה נתון למצב קריטי למדי. היחידות החדשות, אשר נבנו והלכו בראש המלחמה, היו כגורעות במאוחר וכיסו רק כ-35% מהאבידות. ב-1941 התחילו לבנות למטרות ליווי 16 ספינות משחתת קרבטות הדומות לבריטיות. בערך באותה תקופה הגיעו מגרמניה 10 מכשירים לגילוי צוללות (בדומה ל-ASDIC הבריטי) אשר בהם צוידו האניות — אך מחסור זמן לא אומנו האנשים במידה מספקת בשימוש במכשירים אלה — דבר, אשר הפחית לא מעט מיעילותם של הללו. אך האיטלקים הצליחו בכל זאת לגלות במקרים רבים את הצוללות הבריטיות, ולהרוס חלקן במידת מה מנתיבי השיירות ומשכנותן.

המספר הכללי של אניות הליווי הגיע ל-120, אך רק 110 מהן היו בשירות פעיל בסוף שנת 1940 —

אנֶת־הַלְיוּי האֵיטְלָקִית „אֵרִיטְרִיָּא“ (שְׁלֹאוֹתָם יָמִים)
חִימוּשָׁה: 4 תּוֹתֵחִי 4,7; 4 תּוֹתֵחִי נ. מ. 3,7 מ״מ. מְהִירוֹתָה:
20 קְשָׁרִים (מְנוּעֵ דִיל״חֶשְׁמֶלִי). מוֹתָמֶת לַהֲנַחַת מוֹקְשִׁים

התגברות כוח־הקרב הבריטי שחנה בשדות התעופה של האי. וכאשר עם ראשית „מסע־המזרח“ של היטלר לרוסיה, עזב „צִי־האוויר העשירי“ הגרמני את זירת הים־התיכון, לא ידע הצי האיטלקי במשך שבועות על הנעשה במלטה; כי הנסיונות לחדור ולהתבונן בנע־שה בה לא היו מהדברים הקלים. לדוגמה נביא את הפעולות שנעשו ע״י האיטלקים באמצעות כוח־אווירי — אשר אמנם פעל אותה שעה מחוץ לתפקיד ה־י־שִׁיר של ליווי השיירות והגנתן — בכדי לצלם את האניה „לֶה־בֶּלֶט“:

ב־11 ביולי 1941 — סיור מוגן ע״י 29 אוֹירוֹנִי־קרב, שנכשל. ב־17 ביולי 1941 — סיור, מוגן ע״י 53 מטוסי קרב — נכשל; ואלו ב־21 ביולי 1941 — סיור מוגן ע״י 43 אוֹירוֹנִי־קרב — הִצִּילָה.

מכאן נראה שהאוויריה האיטלקית הפעילה — אמנם, בלי שהיה לה רצון רב לכך — חלק גדול מכו־חותיה בפעולות הקשורות בהגנת־שיירות ישירה. ב־משך 32 חודשי־מלחמה היה סיכום ה־טִיסוֹת האלו כדלקמן: 41.150 שעות־טיסה, 20.523 טיסות. ואם נוסיף לזה את התמיכה מהאוויר לכוחות־הקרב הימיים שפעלו למען אותו תפקיד וסיורי־אוויר בשבילים נגיע לסיכום של 24.476 טיסות ו־136.347 שעות־טיסה — למען הגנת הקו־הימי שבין איטליה ללוב. עם זאת, האיטלקים עצמם הם שהודו כי הגנה זאת לא היתה, בסופו של דבר, יעילה למדי. מציאותם של אוֹירוֹנִי־קרב מעל לשיירות היתה, בסיכומו של דבר, יותר לתכלית של פעולת־עונשין נגד תוקפיהן מאשר לתכ־לית מניעת הפגיעות בהן. עובדה היא שהשיירות נת־קפו בלי רחם ע״י ה־ר.א.פ. — כשם שנתקף אף הצי האיטלקי גופו.

מבלי שננסה להכנס כאן לאותן סיבות שהיו נעו־צות בגורמי־הפיקוד הכללי, נעשה נסיון לברר את הסיבות הטקטיות והטכניות לשלונם של הצי האוויריה האיטלקיים בתפקיד ה־י־סוֹדִי הזה של הבטחות התנועה בינם.

לפי דעתי, הגנת השיירות ע״י אוֹירוֹנִים בים סגור כמו ים־התיכון, תעלה ביוקר רב מאוד ותהא כמעט בלתי אפשרית — וביחוד אם עושים זאת ע״י מטוסי־קרב אשר כושר טיסתם, וטוח פעולתם התקין, מת־בזבזים תוך ה־טִיסוֹת למרחקים מהבסיס ואל השיירה וחזרה אפילו שעה שבחורים במתכוון את נתיבי־המסע של השיירות, באופן שישתרעו מנקר־דת־סיורי־אוויר אחת אל חברתה (וע״י כך, דרך אגב, מאריכים אותם); וסופו של דבר, כי אינם יכולים

ומספרן ירד עד ל־99, ומה רק 61 בשירות־פעיל, באמצע שנת 1942.

שני המספרים דלהל, נותנים תמונה ברורה של פעילות האניות האלו במשך 32 חודש. אנית־המש־חית „מדיצ״ השתתפה ב־372 משימות ועברה בים קרוב ל־73.000 מיל. הקורבטה „ברִינְדִיוֹ“ השתתפה ב־382 משימות ועשתה בים 65.300 מיל. מובן הדבר מאליה, כי המחסור באניות־ליווי הלך וגדל, הן בשל עייפות הצוותות והן בגלל אבידות שנגרמו ע״י האויב.

החיפוי האווירי

בגלל אי־פעילותו באותה תקופה של „חיל האוויר המלכותי“ הבריטי (המדובר הוא בתקופה לפני שחודש בסיס־האוויר במלטה) היה החיפוי האווירי ש־ניתן לשיירות האיטלקיות ב־1940 אפסי כמעט. אולם ב־1941 השתנה המצב. ההגנה האווירית הלכה וגברה עד שהגיעו הדברים לידי שימוש ב־60% מכלל אוֹירוֹנִי־הקרב אשר לאיטליה, למטרות אלו של ליווי־שיירות דוקא. סך־הכל הכוח האווירי שהגן על השיי־רות ב־1941 היה: 150 מפציצים (להפצצות מגובה בינוני או רב); 50 אוֹירוֹנִי־טוֹרֶפְדו (שהיו יורים את הטורפדות שלהם מבסמוך אל פני הים); 100־150 מטוסי־קרב; 40־50 מטוסי־סיור. תפקידם הראשי היה: הגנה „אנטי־מטוטית“ לשיירות. אולם, במידה שהיה צורך, נוסף על הגנה ישירה על שיירות, לעסוק גם ב„שיתוקה“ של מֶלֶטָה — לא יכלה האוויריה האיטלקית להחזיק מעמד במצב דברים זה במשך תקופה ממושכת בלי עזרת האוויריה הגרמנית. גם הרכבם של־כוחות־אווֹרֹנִים אלה, לפי סוגיהם, לא היה מתאים לתפקיד הנוסף הנ״ל, של התקפות על מלטה; למשל: מעטים מדי היו מפציצי־צִלִּילִים; ולפעמים יש והיו משלימים את כוח־ההבטחה הזה ע״י אוֹירוֹנִים מהרזרבה־האיסטרטגית. הסיורים שנעשו על פני מלטה לפני צאתה לדרך של כל שיירה בת־ממדים, החלו נערכים בעצמה רבה; וזאת — בשל

לשהות עם השיירה אלא זמן קצר ביותר*. ויצוין, כי ב-1942 היה נתיב-הטיסות אל טוברוק עובר על פני מיצרי-היבשה של קורנית!

למשל, מתוך 100-150 אוירוניה-הקרב שהפקידום לפעולות הגנת-השיירות, כ-60 הועסקו בממוצע בהגנה הישירה על השיירות. טוח-פעולה של המטוסים האלה (כשעתים וחצי של טיסה) לא הרשה להם לשהות מעל לשיירות עצמן יותר מחצי-שעה בלבד, והאתגור הצורך להשאיר גם מקצת דלק רזרבי, למקרה של איזו התקפה אווירית עליהם בדרך חזרתם לבסיס ולמען תהיה להם היכולת להשיב קרב באויר. כתוצאה מכך היה כרגיל מספר האוירונים שחגו מעל לשיירה נתונה — שניים. הרי שלעומת כמויות הדלק שהוצאו, ושעות-הטיסה של העסקת המטוסים, היו ממדיה של עצם ההגנה המעשית ע"י אוירונים — אפסיים כמעט. ניתן, אפוא, לסכם, שאפשרות הגנת השיירות ע"י מטוסים היוצאים מבסיס יבשתי היתה מועטה, בהשוואה לשעות-הטיסה ולדלק שהם צורכים; וההגנה עצמה — חלשה, בהשוואה למספר האוירונים המועסקים למענה.

גם איהי-עילות הטקטית אשר נבעה מן העובדה שחסר באניות הראדאר, וכן כל ציוד אחר להדרכת מטוסי-הקרב וכיוונם, הקשתה על הגנת השיירות. לעומת זאת נהגו הבריטים מאז 1941 בהתקפות הסחה, המתואמות עם גלי התקפות טורפדיות; וב-יחוד הרבו בהתקפות-לילה, בהסתייעם בראדאר ובפצצות-תאורה. המסיבות הקלו על מלאכתם.

מתקבל הרושם שאוירית ה"ציר" הגנה על השיירות, "מבחינה רוחנית" יותר מאשר באורח מציאותי; וכל מלאכת ההגנה בפועל נשארה רובצת על ספינות הליווי — שההגנה הנ"מ שלהן עצמן היתה אז חלשה למדי אף היא.

בשל ההגנה הבלתי יעילה של השיירות ע"י מטוסי-קרב לקחה התעבורה האיתלקית ללוב בשני חסרונות:

1) בגלל הצורך להפליג ביום באותם שטחים אשר איפשרו הגנה אווירית מבסיסים קרובים — דרוש היה לקבוע מראש באורח נוקשה את נתיבי-המסע שיבוצעו בלילה על פני חלקות-הים האחרות — דבר, אשר הקל מאוד על עריכת התקפותיהם של כוחות בריטיים ימיים ותת-ימיים;

* באשר לאהרכת המשך החולל של מסע-השיירות, מסיבות-בטחון, יש להביא כאן בחשבון גם קביעת עורקי-מסע בלתי-מקובלים, להטעיה אופרטיבית של כוחות-אויב תוקפים, והן את ביצוע המסע עצמו לפי האורח של "זיג-זאג" — בעיקר, לסיכול הסכנה הנשקפת מצוללות אויבות. — המער.

2) נתהוו הגבלות חמורות לגבי אפשרות של שינויי כיוון-המסע במצבי-היתקלות באויב. וזאת בגלל לוח הזמנים הנוקשה והקבוע-מראש, המתואם עם הכוחות האויריים המגינים — אשר, במקרה ש"הקשר לא נמצא פועל כדבעי, היו "מאבדים" את מקר מות המפגש שהוסכמו. (היו מקרים, שהכוחות האויריים של ה"ציר" אף הגנו — מתוך טעויות ואי-הבנות מהסוג הנ"ל — על יחידות-ים בריטיות).

בחירת נתיב-המסע

בחירת קו נסיעה היתה בעיה כפולה: הן אר-פרטיבית והן לוגיסטית, שהיתה מתעוררת מחדש עם כל הפלגת שיירה. חלק מהקשיים מהבחינה הלוגיסטית כבר הוסברו שעה שעמדנו על מבנה השיירות ובחירת נקודות היציאה והסיום של המסע. אולם בכל זמן המלחמה הדבר אשר הכריע יותר מכל גורם אחר בבחירת קו נסיעה היה הבסיס האוירי הבריטי במלטה, בשל עצמתו וטוח פעולתו, בהשוואה לכוחות ה"ציר" שבשטח הפעולות. השימוש שהשתמשו כוחות הצי והאוויריה הבריטים בראדאר עשה בעיה זו למורכבת עוד יותר, אם כי המרחק בין איטליה והמושבות הצפון-אפריקניות לא היה אלא כ-300 מיל, הרי נחיתותם הטכנית של האיטלקים עשתה את מחציתה של דרך זו (המחצית הנעשית בלילה) לקטלנית ממש בשבילם. הפתרון של כל הבעיה היה בנמל ביזרטה שבתוניסיה. ואכן, הצי האיטלקי דרש פעולה בנידון. המפקד העליון של הכוחות-המזוינים של איטליה (גנ' קאבאלרו) כתב אז: "בלי ביזרטה לוב אבודה" (נכתב בתאריך 1941.7.12). אכן, שיקולים מדיניים-אסטרטגיים נרחבים יותר הביאו אותה שעה את היטלר לידי התנגדות לתכנית של תפיסת ביזרטה, הנתונה בידי הצרפתים, והעמדתה לרשות עורק-התחבורה האיטלקי-הגרמני אל לוב. ומשנתפסה אח"כ ביזרטה בידי יחידות-מוטסות גרמניות, עם פלישת בעלי-הברית לצפון-אפריקה הצרפתית — כבר היכרעה הכף בחזית מצרים-לוב, ורק עוד שבועות מספר הפרידו בין אותו יום לבין כיבושה של טריפולי ע"י הארמיה הבריטית השמינית, כשפלוגת נמלים ארץ-ישראלית יהודית החלה פורקת היסטוריה מאניותיהן של שיירות אחרות ושונות לגמרי.

חלקו של צי המלחמה בהעברת מטענים

בסוף 1941 הלכה העברת השיירות ונעשתה קשה יותר ויותר; לכן, במקרים דחופים החל צי-המלחמה מעביר עצמו באניות-הלחממת תגבורות, מזון, תח-

בכל עונות-השנה, ותחת אימתו המתמדת של הצי הבריטי.

סיכומי התובלה במשך 18 חודש

מיוני 1940 ועד סוף דצמבר 1941 הועברו ללוב בפועל 1.150.670 טון של ציוד-מלחמתי ודלק; וכן 179.697 חיילים, על ציודם המלא. מזה, בערך 35.000 כלי-רכב יבשתיים מכל הסוגים.

אניות הסוחר עשו 1785 נסיעות. היות ומספר הי שיירות היה 883, הרי ממוצע הוא שתי אניות לשיירה. אכן, רחוקים הדברים מצייה-שיירות האטלנטיים שב-43'1942. אניות הליווי עשו 1677 נסיעות. 60% מהשיירות הותקפו; סה"כ נערכו עליהן כ-500 התקפות. מהן 253 — ע"י אווירונים, ו-202 — ע"י צוללות.

אבידות הצי המסחרי

בתקופה שבין 10.11.1940 לבין 31.10.1942 איבד הצי-המסחרי בשיירות אלו 272 יחידות-צי, בסה"כ של 1.230.000 טון, שהם 50% מכלל האבידות של הצי הסוחר האיטלקי באותה תקופה (540 יחידות). באם נוסיף לזה כ-70 יחידות (סה"כ כ-70.000 טון) אשר הוטבעו לאורך חופיה של לוב — נקבל את סה"כ של 342 יחידות-צי, בערך של 1.300.000 טון, — כסיכום האבידות.

האבידות בנפש של הצי המסחרי היו באופן יחסי נמוכות למדי: בסה"כ 1.192 איש.

אבידותיו של ציה-המלחמה

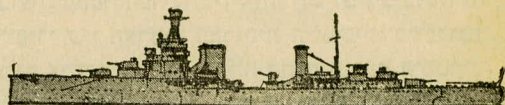
אבידות ציה-המלחמה באותה תקופה, תוך כדי הגר-נהצמדה לתנועת האניות אל לוב, היו 81 יחידות. מזה — 5 שיירות, 32 משחיתות קלות וכבדות, 34 יחידות-צי קטנות, 10 צוללות, המתחלקות — לפי נסיבות אובדן — כדלקמן:

שיירות כבדות	משחיתות קלות	צוללות	ספינות זעירות
2	1	5	2
—	9	5	—
1	5	6	1
2	3	3	4

האבידות של אנשי ציה-המלחמה היו כבדות. כ-11.400 קצינים ומלחים מכלל של 15.062 אבידות של ציה-המלחמה בכללותו באותה תקופה (עד אוקטובר 1942). בהתחשב שבאותה תקופה היו לצי סך 190.000 איש, הרי האבידות הגיעו בערך ל-1/10 מכלל אנשי הצי במשך 28 חודש.

מושת ודלק לגייסות שבלוב, הנתונים ללחץ בריטי נמרץ. פעולה זו היתה כרוכה בסיכון רב למדי, מחמת אי-התאמתן של אניות-מלחמה להעברת מטענים: בשל השטח שהמטען היה תופס על הסיפונים, כאשר יש והוציא מכלל אפשרות של פעולה מספר כלי נשק — ובמקרה של התקפה אויבת היתה האניה משותקת חלקית. אם כי פירוש הדבר היה להעמיד אניות יקרות-ערך באופן יחסי בסיכון גדול מדי לעורמת היקפה של ההובלה, שבוצעה על-ידן — הרי בתקופה זו חייב המצב דבר אחר, והוא — המהירות (של הספינות המבילות האלו, שבלעדיה לא היה כלל סיכוי לחמוק מפגיעת המטורסים, הצוללות והספינות-הקלות של הבריטים). אכן, מצב הדברים לא הגיע לידי כך אלא משום שהצי האיטלקי הונח בזמנו, כאמור, את בנית אניות-העור למיניהן לטובת בנית יחידות-קרב גדולות. (אך, בי-הכרה, מעטות).

13.000 איש ו-20.000 טון ציוד ודלק הועברו ללוב ע"י שיירות, משחיתות וצוללות. אמנם, מספרים אלה הם צנועים למדי — וביחוד, כשבשלהי 1941, בחדשים המכריעים נובמבר-דצמבר, הוקצו לשיירות זה כ-50 ספינות-לוחמה. אבל האבידות היו קשות למדי. רבת-רושם שבהן היתה הטבעתן של שתי הסיירות „דה-ברביאנו” ו-„דיג'יוסנו” — שהובילו דלק ל-טריפולי — במשך רגעים מספר, ע"י יחידות-צי קלות ממלטה. כן השתמשו בצוללות להובלת מזון ו-אספקה ממש אל קרהחזית הקדמי בלוב, ואפילו אל נמלים שהיו מוקפים ע"י כוחות בריטיים. ב-6 פער לות מסוג זה הובילו 4000 טון דלק, מזון ותחמושת, והחזירו שבויים ומפונים. בשני בינואר 1942 נכנסה הצוללת „אמר” לפרדיה, שעה שחלק מהעיר היה כבר בידי הבריטים. רומל הקפיד לענוד אישית את אותות ההצטיינות לאנשי צוללות אלו שזכו בהם. לכך יש עוד להוסיף את ההובלה החופית, החשובה מאוד, אשר בוצעה לאורך שפת-ימה של קירינאיקה ע"י סיירות-תותח, ספינות-מפרש חמושות, ועוד ספן זעיר —

סיירת מטירוס בנדר-נורה

לטיפוס זה נשתייכו גם שתי הסיירות הנ"ל שטובעו — „אלבריקו דה-ברביאנו” ו-„אלברטו דייג'יוסנו”. מהירותן — 37 קשר. כוחות-סוס: כ-5000 טון. חימוש — 8 תותחי 6 אינץ'; 8 תותחי 3.9 אינץ'; 8 — 37 מ"מ; 2 מטילי-מטען-נפץ לעומק; מצודות להנחת מוקשים. 4 צנורות-טורפדו של 21 אינץ'. שריון דק על הסיפון, הצריחים וצלעות-האניה.

סיכום אבידות שני הצדדים

כדי לקבל תמונה בחירה מהמצב, מהראוי שנראה את הסיכום — את השוואה בין האבידות של שני הצדדים בתקופה הנדונה, בת 28 החודש, של מאבק זה, בו הוצג על הקלף דבר מעברן, הבלתי־מופרע פחות או יותר של שיירות איטלקיות.

אבידות הבריטים אבידות האיטלקים

—	1	אניות־מערכה
—	2	נושאות־מטוסים
11	16	סיירות
36	48	אניות משחית כבדות
39	31	אניות משחית קלות
165	64	יחידות־צי ועירות
65	41	צוללות

מכאן נוכל לראות במה עלתה הגנת מלטה והפרעה לדרך האיטלקית לבריטים (ולא הובאו כאן נתונים על האבידות שסבלו צי־הדומיניונים). הצי הבריטי הפסיד כאן 98 ספינות לעומת 86 שהפסידו האיטלקים — ומעל לכל, הנפח הכללי של אבידותיו.

בטונות, עלה ב־42% על זה של האיטלקים. אכן, זהו מחירו של הנצחון, שהתבטא בסתימת „צינור־הנשימה“ של כוחות ה„ציר“ שבצפון־אפריקה — אזור, בו נדמה היה כי כל התנאים הנם לטובת ה„ציר“. אך יתכן וזה הנו גם מחירה של התעקשות בריטית מסוימת: לשמור על ההחזקה באי אשר לפי כל הרושם כבר נגזר דינו. אמנם עצמתו התוקפנית של אי זה — מלטה שמו — נשאה ריבית למכביר; האם מהנמנע היה להשיג אותה „ריבית“ עצמה על קרן־השקעות־ואבידות מועטת יותר? לו תחת זה הרפעלו במשנה־מרץ נגד תנועת־הספינות האיטלקית, הכוחות העל־מימיים שבסיסם באלכסנדריה, והמטרסים (אשר טוחם הלך והתרחב כל הזמן) שבסיסיהם היו במצרים — ואח־כך בקירינאיקה, משנתפסה זו בידי צבא־הבריטים.

רב הוא המאלף שבלקח השיירות האיטלקיות אל לוב, ומלחמת הכוחות הבריטיים בהן. אך רבות הן גם השאלות המתעוררות כאן על האפשרויות שלא נוצלו, ועל פתחי־האפשרויות לעתיד במצבי מלחמה מקבילים או דומים.

אימת הצוללות — והדרך להדברתן

כיום, הצוללת היא הנשק היחיד העלול לסכן באופן רציני כל שליטה בים... אכן, זה נשק מסוכן נוכח הצורך בהבאת חומרי־גלם ומזון מרחוק בדרך־הים... ניתן להגן על קו־התחבורה הימיים בפני איום זה בשתי דרכים. — הדרך הראשונה: קיום כוחות אויר וים גדולים... הדרך השניה לעמוד בפני צוללות־האויב: קיום כוח נגד־צוללותי קטן יעיל ונייד ביותר — — — הדרך הראשונה היא אידיאלית — אך לא ניתן להשיגה מחמת ההוצאות היתרות בקיום כוח־האדם והחומרים הדרושים — — — ודומה, שיהא זה נבין לסגל את הדרך השניה למיגור אימת צוללות־האויב. הצלחה צבאית תהא מותנית בניידות וביעילות האיסטרטגית של הנשק הנגד־צוללתי... הניסיון הראה שקוטל־הצוללות היעיל ביותר, עתה, זה כלי־השיט־ע״פ־המים המהיר ובעל כושר־התמרון הרב...

ראש־טייטת ב. ו. פארטונס (חיל־האוויר הבריטי)

אווירית - מלחמה ובעיותיה

חיל האוויר של מדינה זעירה - ואפשרויות השימוש בו

אכן נשאר רק פתרון אחד, והוא — שחיל־האוויר קטן יטול על עצמו את כל תפקידיו של ה־ Army Cooperation Command עם זאת ינתר על ביצוע כל התפקידים האחרים. אם — אמנם — נכונה ההנחה, שיש לראות חיל־אוויר כזה רק בבחינת Army Cooperation Command אזי יש להציג מיד שלוש שאלות חשובות:

1. מה הן הידיעות והתכונות שצוּת־הטיס צריכים להיות מחוננים בהן כדי שיהיו מסוגלים למלא את התפקידים המוטלים עליהם? כלומר — מהו האימון שיש לתת לטייסים ולצופים, כדי שיבינו את בעיותיו של מפקד יחידות־הקרקע וגם יוכלו לפותרן?

2. מהו הארגון על פני הקרקע שיש להקימו — להפיק את מלוא עוצמת־המחץ מחיל זה, מבלי לסכן את המשך קיומן של יחידות־הטיס? כלומר — ניצול מכסימאלי בסיכון מינימאלי.

3. מהו הצידוד היעיל ביותר לתפקידים אלו (מטוסים, חימוש, תחמושת, מכשירי־קשר, מכשירי־עזר)?

לשאלה מס' 1 ניתן להוסיף, על־סמך נסיון־המלחמה, הערות מספר.

במידה שנבחרו כצוּת־טיס קצינים וסמלים של יחידות קרקע (חיל־רגלים, שריון, ארטילריה) — גדלה הצלחת־פעולתם של טייסי ה־ Army Coop. Com. המצב האידיאלי הוא, כמובן, להכשיר כטייסים קצינים וסמלים־צבא מאומנים, כי אכן הללו מסוגלים להבין לדבר חברים על הקרקע וליצור על־ידי־כך אותו שיתוף פעולה, אשר יכתיר את הפעולות המשר לבות בהצלחה.

אפשר — אמנם — לומר, שלא לכל הטייסים של פיקוד ה־ Army Cooperation יהיה נסיון־צבא קודם. במקרה זה מילאו אימון תיאורטי־אינטנסיבי והשתתפות במספר תימרוני־צבא (תמרונים משולבים קרקע־אוויר) את החסר לקציני חיל־האוויר לעומת־מה שטייסים אחרים הביאו עמם מהצבא. בצד הבנת הבעיות הטקטיות של אותן יחידות הקרקע, שיצטרכו לסייע להן, הרי נודעה חשיבות פסיכולוגית עליונה לעצם־יתסם של הטייסים אל גופי הגייסות שנמסרו

הדברים הבאים* נוגעים בבעיות מספר, שיעמדו בפני חיל־האוויר של מדינה זעירה, אם יידרש למלא את יעודו כיאות.

דבר הטעון הטעמה במיוחד, הוא — שחיל־אוויר קטן חייב להיות חלק בלתי־נפרד מחיל הצבא (צבא־היבשה) שאליו הוא שייך. במקרה של חיל־האוויר השביצרי יש לראות, איפוא, בכלל יחידות־הטיס מעין גוף מקביל ל־ Army Cooperation Command (פיקוד שיתוף־הפעולה עם חיל־הצבא) של חיל האוויר הבריטי. אכן, אותו פיקוד היה רק חלק מחיל־האוויר הכללי הבריטי ותפקידו היחיד — כפי שמרמז כינויו — היה שיתוף־הפעולה עם חיל־הצבא. כל דבר, המבוצע על ידי יחידות־טיס אלו, מטרתו האחת והיחידה — לסייע בידי כוחות־הקרקע.

טייסי היחידות הללו היו עיני־הצבא ואוזניו, הם סייעו בידי יחידות־הצבא, ערכו תצפית בשבילים, ביצעו את התקפותיהם מהאוויר במשולב עם ההתקפות ש"פ הקרקע, כיוונו את אש הארטילריה וחיפו על יחידות־נסוגות בשעת התגוננות.

בחילות־אוויר גדולים יותר הוטלו התפקידים האיסטרגיים וכן הטקטיים־רב־תי — כגון: התגוננות בפני מטוסי־קרב ומפציצים וכי — על יחידות אחרות. בחיל־האוויר הבריטי היו לכן, פרט ל"פיקודים הלא־טיסים" (אספקה וכי), פיקודים עצמאיים נוספים אלה:

פיקוד מטוסי־קרב.

פיקוד מפציצים.

פיקוד חופים.

פיקוד תובלה (טיסות־מרחקים, תובלה, קישור).

חיל אוויר־טקטי (אגד הלחימה הטקטי ומילוי סה"כ משימות־טקטיות בזירת־לחימה נתונה — וזה כולל מטוסי־קרב ומפציצים קלים ובינוניים). לערוך חלוקה מעין־זו בחיל־האוויר שהוא בלאר־הכי קטן יחסית — יש בכך משום בזבוז־כוחות ופיצול העוצמה. מאידך־גיסא אי־אפשר יהיה לדרוש מיחידה אחת לבצע את כל התפקידים האלה.

* לפי מאמרו של ראש־כנף ריינסבורו מחיל האוויר הבריטי, שנתפרסם ב־ Flugwehr und Technik השביצרי, ממאי ש. ז.

לטיפולם. הטייס צריך שיהיה לו ענין אישי באותה יחידת-הקרקע אליה הוא צמוד לחיים ולמות. הוא חייב להבין את שפת מפקדי היחידה, והוא חייב להבין מתוך מלים ספורות, — כיצד מסתמן המצב הטקטי, כי הוא אשר הפך להיות אותה „גבעת המצביא“ של המפקד בן זמננו. מן ההכרח לכן שיקום קשר הדוק בין כל אחת מיחידות-האוויר ובין יחידת-הקרקע, הקשורה אתה.

אכן, בדין אמר מי שאמר כי — „עתיד האוויר הוא על הקרקע“.

קשה מזה הוא להגיש הצעות או להעיר הערות לשאלה מס' 2.

מן המדועות הוא, שבכל מלחמה החשוב ביותר הוא הבלתי-צפוי. אפשר לתכנן את הגלוי, אך הבלתי-צפוי מחייב את האי-מפּרובי-זציה ואת יזמת-היחיד. וכאן עולה שוב, חשיבותו של האיומן. היכול קצין צעיר — או אף סמל — להסתדר מניה-וביה? הישכיל להפעיל את יזמתו בצורה הנכונה? הידע לגשת, לבעיה, מבלי שניתן לו תפקיד מוגדר במדויק (והרי זהו המצב במציאות-של-מלחמה ובמלחמת-תנועה במיוחד)? שעה שניתן יהיה להשיב על השאלות האלו ב„הן“ — יוכתרו הפעולות של גיס כזה בהצלחה.

ניידות ואי-מפּרובי-זציה אפשרית רק כשההכרעות על השימוש ביחידת-טיס לוחמת וכן סמכות-הפיקוד עליה — ניתנות בידי פיקוד-הטיס הנמצא באזור הקרבות.

ואכן, מה מידת האפשרות לארגן חיל-אוויר בצורה זו — מדגים שוב היטב מכל נוגח שימושם וחלוקתם של טייסי „פיקוד-שיתוף-הפעולה עם הצבא“.

קצין-קישור-דיביזיוני של חיל-אוויר

הבסיס לשיתוף-הפעולה בין טייסים ויחידות-הקרקע הנו תמיד אותו „Cooperation“. לתכלית זו ניתן לכל גוף-גייסות-קרקע, הפועל עצמאית קצין קישור של חיל-אוויר. קצין זה של חיל-האוויר שהוא בעל הכשרה טקטית — מסופח בקביעות לדיביזיה, ולעתים גם לבריגדה (היינו רגימנט) והוא שותף פעיל בגוף-צבא זה בכל שלבי הקרב.

על יסוד תוכניותיו וצרכיו של מפקדו — חייב הוא לקבוע בראש וראשונה את האפשרויות של הפעלת מטוסים, ובמידה שאין עומדות יחידות-טיס לרשותו — עליו לתבוע אותן מקצין האוויר שבקורפוס (שהוא הממונה עליו). משהוקצו יחידות אלו למשימה מסוימת חייבת סמכות-הפיקוד עליהם להימצא בידי פיקוד-הקרקע המתאים, המעביר את הוראותיו למפקד

יחידת-הטיס באמצעות קצין חיל-האוויר של הדיביזיה. לקורפוס — יש כמובן, להודיע על הפעלתן הצפויה של יחידות-הטיס; אח"כ — על הפעלתן, ולבסוף — על התוצאה.

לכל קורפוס-צבא — ובמסגרתו, לכל דיביזיה — ניתנת יחידת-הטיס שלו, המצורפת אליו קבע. עצמתה של יחידה זו תהא שונה בהתאם לנסיבות הקרב — באוויר, וכן על-פני הקרקע.

שלושה תפקידים מוגדרים היטב יש לו, לאגד זה, ובהתאם לכך גם חלוקתו ל-3 קבוצות:

קבוצה 1 — מטוסים לסיוור-מקורב וסיוור-קרב.
קבוצה 2 — מטוסית-צפית ארטילרית, המצורפים ליחידות ארטילריה.

קבוצה 3 — מטוסי קישור. — כדי לאפשר ניידות מכסימלית למפקדי היחידות וקציני-מטה גבוהים — יש להעמיד לרשותם מטוסים קטנים בעלי כושר-תמרון רב.

ספק אם חיל-אוויר קטן עשוי להעמיד לרשות הקורפוס יחידות-טיס המספיקות בגדלן, כדי לערוך חלוקת-משנה לשלוש קבוצות-התפקידים הנדרשים. ואפשר שצריך להסתפק במקרה זה ביחידה אחת לכל התפקידים.

בצד יחידות-טיס-קורפוסיות אלו יהיה צורך גם ב„יחידות-מהירות“, הסרות למרותו של הפיקוד העליון של חיל-האוויר. במצבי „חזית שקטה“ יהיה תפקידן — הבטחת כוחות-הקרקע בפני התקפות אוויר אויבות. בפעולות לחימה גדולות יותר של כוחות הקרקע יצטרפו יחידות אלה לקורפוסים השרנים, לשם סיוע בסיוור-קרב ובסיוור-מקורב וכן להשתתפות בקרב הקרקע. חשיבות ממדרגה ראשונה נודעת בענין זה לניידותו של מפקד של יחידת-טיס. הלה חייב להמצא בגיזרת-הקרב של כוחות הקרקע, כך שגם ברגע האחרון יהיה באפשרותו לערוך שינויים בתכניות ובפקודות. במסגרתו של אזור קרבות-קטן-יחסית יהיה באפשרותו של מפקד יחידת-טיס לקיים את חופש תנועתו ועם זאת לשמור על אפשרויות תיאום-הפעולה.

מפקד של יחידת-טיס כזאת צריך שיהיה כפוף למפקד כוחות-הקרקע באותה הגיזרה. יחידת-הטיס הופכת על ידי כך לחלק בלתי-נפרד מכוחות הקרב שעל-פני הקרקע, וכל עוד הללו לחמים, — חייבת יחידת-הטיס לסייע להם מהאוויר, אף בהתמודדויות מקומיות.

פעילות חיל-האוויר צריכה לודא, כי לעולם לא יאמר האויב:

מהמטוסים, בהם יש לצייד את יחידות הטיס, יש לתבוע — שיצטיינו בכושר-תמרון רב המשולב בעצמת אש גדולה וביכולת להמריא ולנחות בקלות. החימוש צריך שיהיה מכונן בראש וראשונה לא לקרב האויר אלא להתערבות בקרב על-פני הקרקע.

לבסוף יש להעיר ולהדגיש פעם נוספת, שהשגות אלו הנן בגדר דעות פרטיות בלבד. אם ישמשו יסוד לדיונים והרהורים נוספים של אנשי מקצוע, טייסים — וכן של מפקדי גייסות-קרקע — הרי השיג מאמר זה את תכליתו.

„אין איפוא להביא עוד בחשבון מטוסים עוינים... וחשיבות הנודעת לכך, שחיל האויר יוסיף להתקיים — היא כה רבה, עד כי כוחות-האויר של מדינה זעירה חייבים לחשב היטב כיצד להימנע מהתפתחות למערכת-אויר-רבתית עם כוחות-אויר יריבים אשר למעצמה גדולה.

קשה לחוות דעה לפרטיה על שאלה מס' 3 (לעיל). קשר אלחוטי הגו חיוני ביותר, ומן הראוי היה לשכלל יחידת-טיס — או אף יחידת-משנה — תהיה יחידת-קשר משלה (במקביל ליחידת-הקשר אשר לטייסת בחיל-האויר הבריטי).

רביסון פ. פיק

מטוסי-העולם

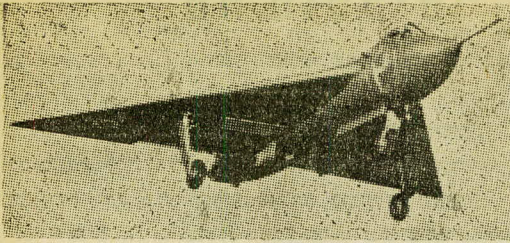
כן יש בו מדור העוסק במגוון מטוסים, העשוי לעניין רק את איש-המקצוע ואחר הדן בספינות-אויר (דהיינו, כלי הטיס הקלים מן האויר), שהחלו שוב מתחבבות על הציינים: כששימיתן היא טיפול בסכנת הצוללות בעיקר בשל יכולתן לקיים תצפית ממושכת על פני חלקת-ים נתונה. הקורא-הרגיל ודאי שיתעכב, בעיקר, על המדור בן 300 העמוד, המסכם את הידיעות על מטוסי העולם. תוכנו רצוף, עד כדי להפתיע, פרטיפרטים הערוכים ומסור דרים, בשלמות וברוב דקדוק — החל מכתובות בונייהם של המטוסים השונים, עבור לממדיהם, בצעונותיהם, ומכר-נות-ההינע שלהם, וכלה בפרטי המבנה של הטיפוס והערות כלליות; ולגבי מטוסים צבאיים — ציונים בענין החימוש ומטען הפצצות. המטוסים המתוארים בספר גדולם שונה ביותר: מ„סירות-הטיס“ האמריקאיות של „יוז“, שגודלן לשאת 700 איש ומטוס הנוסעים הגדול בעל ארבעה המפלטים „קומט“ של דה-הבילנד, תוצרת בריטניה — ועד להופיקופטר, שכמעט ואינו אלא „מטריה-מעופפת“, הנתון עתה בתהליך פיתוח ושכלולו בארצות-הברית. העמודים המוקדשים לבריטניה מכילים, מלבד מטוסי הר. א. פ. המפורשים והמיוחדים לה, כגון, המפציץ-המפליטי „קנברה“, גם תמונות משובחות ותיאורים של מפציץ-הקרב „נמפיר“ של דה-הבילנד, ומטוס-הקרב „פירי“ של האוקר.

„סירות טיס“: — כלי-טיס ימיים אשר מגעם עם פני הים בא לא באמצעות מצופים-גולשים (במקום גלגליו של אוירון היבשה) — כאשר נהוג במטוסי-הים (Seaplanes) ה„רגילים“ — כי אם ע”י עצם גופם הבנוי בצורת סירה, והוא „יושב“, כסירה, במים. זוהי עתה הצורה המקובלת של כלי-טיס לשהיה ממושכת מעל לפני הים: מטוסי סיור (למשל של „פיקר החופים“ הבריטי), ומטוסי נוסעים לא-מעטים. כאחד. — המער.

„מטוסי-העולם-לגין“, הנו ספר-אחד „אניות הלוחמות לגין“, אך בשום פנים אינו „העתקה“ בלבד. בעוד שהשני מצמצם עצמו לאניות-מלחמה בלבד ולגדלם המספרי של ציי-העולם, הרי בן-הלואי התעופתי שלו, אם כי ניתנות בו רק השוואות מועטות של עצמת ציי-האויר, הנה עוסק הוא, בדרך ממצה, באוירה צבאית ואזרחית כאחת, וברקע הארגוני של שתיהן.

המהדורה האחרונה של „המטוסים לגין“ מכילה 5 מדורים. הראשון בהם עוסק בתעופה הצבאית ומוסר, במידת הניתן בתחומם של שיקולי-הבטחון, פרטים רבים הנוגעים למבנה המנהלתי של כוחות-האויר בעולם ולציוודם. הוא עומד בהרחבה על אלה של ארצות-הברית ובריטניה ואילו על הרוסיים — בסקירה שטחית יותר, מסיבות המובנות מאליהן. תופעה מפתיעה במדור זה היא שבדיה, אשר הודות לתעשית-מטוסים פעילה, הקימה את אחד מחילות-האויר החזקים בעולם. זו הפעם הראשונה, שמציינים כאן את ישראל, וכן מזכירים — וחבל שרק במעט — את חילות-האויר של מדינות ערב השונות.

המדור השני ב„גין“ מוקדש לתעופה אזרחית וכולל מכסה רבה מאוד של ידיעות שימושיות רבות-ערך בענין נמלי-אויר, מועדוני-תעופה, חברות הובלה, פרסומים בעניני-אויר והמחלקות הממשלתיות העוסקות בתעופה, שבכל הארצות. כן מצויים בו גם פרטים חשובים בענין גידול התעופה האזרחית בארצות השכנות לנו, ענין שאינו נעדר-חשיבות, בשים לב לכך, שסוריה — למשל — נטלה לידה, ב-1948, את השימוש למטרות צבאיות בחברת-ההובלה היחידה שלה, על כל רכושה וציודה (דרך אגב, חברת „דרכי האויר הערביות“ של עבה¹ רשומה כמקיימת קו לחיפה, דומה, הידיעה „מקדמת במקצת“!).

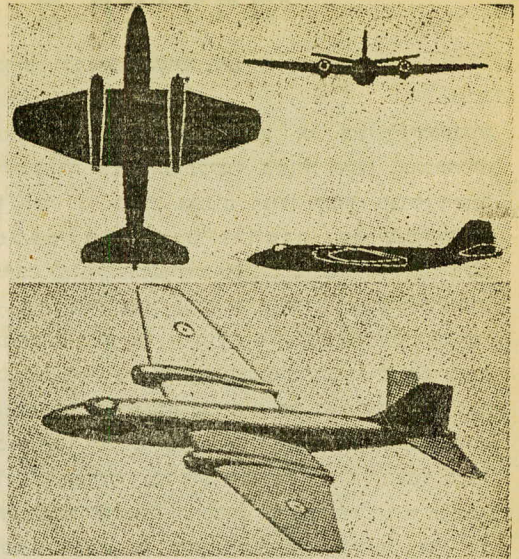
אברו 707

חלקים שינועו תוך כדי פעולת המכונה, וכן טוען מטוס זה לכך, כי ככל שתגדל מהירותו כן תרבה העצמה המופקת ע"י מנגנון ההינע שלו — אכן, תכונה מיוחדת במינה. ובינתיים מתכננת „חברת דוגלס למטוסים“ האמריקאית מטוס שיגיע למהירות הגדולה פי שלושה ממהירות הקול, ואשר ה„תקרה“ שלו תהיה בגובה 90.000 מטר.

התפתחויות שהן פחות עטורות סנסציה ורשים לשים אליהן לב במטוסים של היום הן: הנסיון להכנסת מנגנון נחיתה-זחלילי תחת הגלגלי שהיה מקובל עד כה; והנהגתו של „תא-מטען“ במטוסי-אח"ב, שניתן להפרידו בנקל מעם המטוס או לחברו שוב אליו...*

על אף מתקני הרדאר, הזרים והמזוירים, אשר מתקשרים בהם כמה טפוסים מטוסים, ובמיוחד בולשיה-צוללות, הבריטים, נמשכת והולכת המגמה למתן צורות „זרמיות“ יותר במלוא המרחק. כשהכנפיים, הנטויות לאחור, נעשות והולכות יותר ויותר דקות וסמורות, וכשהמהירות הולכת וגדלה יותר ויותר, ברור לכל, שהמטוסים החדישים יעלו על הדרך לקראת היותם לכלי-טיס אשר ידמו מאד לקלי-עים המונתגים של היום, ובסופו של דבר, אפשר אפילו יזוהו אתם כליל.

*** „תא-מטען“ זה — המכונה בארה"ב „פוד“ — עשוי לשנות מעיקרם את מושגי המהירות והיעילות בהגשת האספקה בדרך האוויר; ניתן להתאים מראש „תאים“ מוכי-נים בשדה-התעופה. מטוס-המשא החוזר מטיסתו לחזית אינו נזקק אלא לשתי תנועות מנוף (אחת — לשחרורו של התא המוחזר, הריק, או המכיל פצוצים, ושניה העמסתו של ה„תא“ הטעון) ולמטען הדלק, שהוא נזקק לו כדי שיוכל להמריא בשליחות נוספת ללא השהיה; והוא הדין — לגבי מסירת האספקה, בשדות נחיתה קרר-מניים, בהם אורבת סכנה רבה למטוס-משא המשתתת שם יתר על המידה.

המפציץ הבריטי הקל קנברה דרמונועי, דרמושבי, חימוש להגנה עצמית — אין. עומס-פצצות — בלתי-ידוע. מהירות מכסימלית — 1000 ק"מ לשעה

בגלוליהם אשר סופקו למצרים... באשר לרוסיה, כה מעט ידוע על חידושיה, עד כי „ג'ינס“ נאלץ להביא, במקום תמונות, תרשימים, בתורת הדגמה למפציץ הארבעי-מפליטי של אליושיין, ולמטוס הקרב יאק 17, אשר מדובר עליו שנמנה הוא על מטוסי האלק ק"מ לשעה.

מטוסי חיצוני-רקיטי ומטוסים מונחים-ממרחק אינם תופסים עדין מקום רב ב„ג'ינס“, יתכן — שבגלל הגבלות מטעמי-בטחון. אולם, הוא עומד בעיקר, אך לא בלבד, על אבטיפוסים ומטוסי-ניסויים מתוצרת אמריקאית, בריטית או צרפתית. מביניהם כדאי להזכיר את ה„אברו 707“ הברר-טי, מטוס בעל כנפידלתא; את ה V.B.49 האמריקאי, מפציץ כבד „חסר זנב“, תמ"מ-מפליטי; ואת המטוס המגחיר-מפליטי הצרפתי, של „לדיוק“, שהגיע למהירות של 800 קמ"ש, בהפעילו מחצית עצמתו — וזאת באמצעות מכונת-הינע נוסח „אורבת-עשן מעופפת“, שכמעט ואין בה

** כמובן שתיאורים אלה באים נוסף על תיאורי טיפוסיה-היסוד של המטוסים, המצויים בר. א. פ.

את התפקידים שיוטלו על מטוסי-קרב של חיל-אוויר-טקטי ניתן לשייך לסוגים הבאים:

- (1) כינון וקיום הריבונות האווירית.
- (2) סיור.
- (3) פעולות מניעה לגבי חיל-האויב.
- (4) סיוע מהודק לפעולות חיל-הצבא.
- (5) פעולות הסדרה.

מה.מוסקיטו אל ה.קאנברה

(יורשו המפלטי של ה"מטוס-לכל-משימה" הבריטי במלחמת-העולם השנייה).

תאומן-כמעט, של תפקיד-קבע או משימות-הסתגלות ארעיות לה זכה ה"מוסקיטו" בשנות פעלו והתפתחותו. אין תמה, כי במשך השנים הגיעו לכלל גיבוש וייצור למעלה מארבעים גירסות של ה"מוסקיטו", בהתאם לגלגוליהם-התפקידים השונים שהוטלו עליו מדי פעם. גם החומר ממנו נבנה, גרם בודאי במשהו לשימוש רחב זה ב"מוסקיטו" — שכן העץ, בתורת היסוד-העיקרי במבנהו, הקל על תעשיית-המטוסים הבריטית את בעית השגתם של סוגי-מתכת מסוימים. אך מעל לכל גרמו לכך תכונות-הטיס שלו, שנבעו מההצלחה הבלתי-ישכחה של "דה-האבילנד" בעיצוב גופו של האוירון באשר לסגור לותיו האוירודינמיים והאחרות. אף בתקופת מטוסי-המפלס, שנפתחה עתה, אין עדין לבטל את סגולותיו אלו של ה"מוסקיטו" — באשר למהירות, לזריזות ולמקימות.

עתה ננצל פרק נכבד בהתפתחותו של המטוס הקל "לכל-המשימות": — לקראת שנת 1951 הופיע ונמסר לשימוש המטוס מספר 7.781. (מספר בלתי-שכיח בתולדות תעשיית כל-יטס) מסוג ה"מוסקיטו", על גלגוליו — ואתו תמה פרשת ייצור ה"יתושים" עזי-העוקץ וקלי-הכנף, את מקומם בחיל-האויר המלכותי, וכנראה שלא רק בו בלבד, מתחיל לרשת המפציץ הדו-מפלטי הקל "קאנברה". המטוס החדש (כ"מוסקיטו" עצמו, בשעתו) מוכר עתה רש-מית רק בתורת מפציץ-קל ** אך, רבות הסברות כי כבר בקרוב תופענה בבריטניה יחידות מטוס-יקרב ליליים מצוידי "קאנברה", וכן אין כמעט ספק כי גם שאר התפקידים, וביחס למשימות-קרב טקטיות לסוגיהן) אף הם יפלו בודאי בחלקו של ה"קאנברה". לעת-עתה, לשם ציון בודאי בחלקו של ה"קאנברה", לעת-עתה לשם ציון להערכה הבלתי-רגילה לה זכה האוירון הבריטי החדש, מן הראוי להזכיר כי ארצות-הברית ביקשו — ואף קיבלו — את ההרשאה לבנין ה"קאנברה" על ידי מפעלים אמריקאים, למען ישמש בתפקידים הנ"ל בחיל-האויר שלהם, עד אשר יטופח טיפוס מקורי-אמריקאי של מטוס-מפלס, שיצלה כמוהו לתפקידים שהוזכרו כאן. אכן, לענין ה"קאנברה" עוד יהיה בודאי צורך לשוב, באחת החוברות הבאות של "מערכות", ולעמוד על כמה שאלות מענינות הכרוכות בהפעלתו הצפויה של מטוס חדש זה, אשר יש המנבאים לו עתיד פורה, בדומה לזה של ה"מוסקיטו" בעבר.

* קאנברה — בירת הקהיליה הפדרטיבית של אוסטרליה.

** ביתר דיוק — "בינוני", אך מצבו היחסי במערכת כוחות-האויר דהיום מקביל בהרבה לנ"ל.

כמעט כל אחד מחילות-האויר הדגולים יצא ממלחמת-העולם כשביכולתו להצביע לפחות על אחד מסוגי-המטוסים שטיפח כעל סוג, שבו הצליח הצלחה מובהקת, שאחרים לא זכו להגיע אליה. בדרך הטבע הוא, שלרוב נרשמו הצלחות כאלו באותו שטח מבצעי (ואותה מגמה של פיתוח כל-יטס), שבו היתה האומה זקוקה ביותר לכוחות רב-מעש ולהישג-יקרב.

הרוסים, למשל, שהיו זקוקים בראש-ראשונה לסיוע-במודק בוירות-הקרב היבשתיות הנרחבות שלהם, נודעו בשל ה"סטורמוביק" (מטוס-הסער שלהם) על גירסותיו השונות.

ואילו האמריקאים, שהתרכזו בהפצצות-יום איסטרטגיות, עלו במהלך המלחמה מ"מצודות-מעופפות" סתם (B-17) ל"מצודות-מעופפות" רבתי (B-29).

בשנותיה הראשונות של המלחמה היה הישגם המובהק של הבריטים מטוס-הקרב נושא-8"מכ"י (ה"ספיטפיר" אך גם ה"האריקין", שגם לו יד רבה במעשה-ההצלחה שב"מערכת-בריטניה"). אולם, עם גבור התקפת-הנגד האוירית של הבריטים מעל ליבשת-אירופה, ועם התמורה באופי המאבק בשמי בריטניה עצמה עד היותו ל"דור-קרב" בין המפציץ למטוס-המלכוד הליליים — נתפרסם ביותר שמו של ה"מפציץ-הקל" הבריטי החדש, ה"מוסקיטו" בנוי-העץ, המהיר מכל אשר נודע עד אז בסוג מטוסים זה. למען הדיוק, יצוין מיד כי ההגדרה "מפציץ-קל" לא ביטאה את "משימת-היסוד" הראשון-נית של ה"מוסקיטו", שנתגונה אח"כ גיוונים וגלגולים רבים ביותר, והיתה רק לאחת ממשימותיו השונות: מפציץ-קל; "מפציץ-קרב" (ולמען הדיוק — מטוס-קרב המבצע גם משימות הפצה-טקטית, וביחוד בסיוע ישיר לגייסות); מטוס-קרב יומי (ביחוד — לטנחים גדולים יחסית); מטוס-קרב לילי; מטוס לסיוע-יצילום (וביחוד למרחקים, ולגובה רב); מפציץ לילי; "מטוס-גישוש" ליחידות מפציצי-לילה בינוניים או כבדים; מטוס חדירה" לפגיעות, במבודד, במטרות מצומצמות וחיוניות ביותר בעומק ארץ-האויב; או — ל"ליווי-מגן למפציצים; ולעתים, במרחקים לא גדולים מדי מחופי-הארץ — אף מטוס-בילוש-פוגע, במלחמה נגד צוללות וספינות-פשיטה אויבות (ביחוד — במסגרת רשת-הצפיות-ואזעקות ימית וחופית-ראדארית). כזאת הנה הרשימה הארוכה, שלא

* או "המפציץ-הבינוני" — כי נראה שהגדרות אלו לגביו לא היו בגדר קביעות מוחלטות.

צימלחמה

חיל-אויר

חיל-צבא

ארה"ב מתחילות לבנות צי אניות משא מ ה י ר ו ת, שבהן הערובה לאפשרות-הפעולה בדרכי הים בעיתות מלחמה. הספינות החדשות — חמשים במספר — תהיינה בעלות מהירות-מכ"ס ימיו של 22 קשר. הן אף תצוידנה בתותחים, טורפדות והליקופטרים משל הן. צירוף-תכונות זה יאפשר להן גם מסעות ללא ליווי-שיירות.

כוחות צי דניים ובריטיים שיטפו פעולה בתרגילים טקטיים להפ-עלת סירות-משמר מהירות ומבסיסנייד של כוחות-אוייר חופיים, מחופה המזרחי של אנגליה (אשתקד — מבסיס הולנדי דומה). הדבר אופייני לדרכי הבטחת מי-החופים.

הצי הבריטי בוחן אפשרויות להפעלת הליקופטרים מעל סיפונן של אניות-סוחר — וזה נוסף להחלטתו להנהיגם בציד-המלחמה, להצלת טייסים בים ולקשר בין אניות. במסע הצי הראשי הבריטי לים התיכון, השנה, כבר צורף לאנית-הדגל הליקופטר. באניות-הסוחר הם יבואו בחשבון גם לליווי-תצפית ולהדרכת שיירות.

כ-800 איש, מאנשי צי-הסוחר ההולנדי, גויסו לשלושה-ארבעה חדשים לצורך אימון בהגנת-אניותיהם בימי-מלחמה. מענינת ההשוואה עם משך זמן הקורסים, לאותה התכלית, בציד-הסוחר הבריטי: — עשרה ימים בלבד. כנראה, שמצוי כאן הבדל רב בגישה ובתכנון, ויתכן גם בהכנה הקודמת.

צי מלחמה חדש נוסף בראשית ש.ז.: — הצי המלכותי הצילוני. הקיץ השתתף בתמרונים צי משותפים, בימה של-ערב, עם הצי-המלכותי-הפאקיסטני, תאגיד ציה של הודו, ואניות ומטרי-סיים של הצי-המלכותי-הבריטי. מפקדו עתה — קברניט (קפיטן) בריטי, שתוארו: "קברניט-הצי".

שביצריה, עוברת ממטוסי-ראמ"פיר" ל"ראנום" — ומתחילה לבנות 150 מאלה, לפי הרשאה בריטית.

צרפת, שהנהיגה ביחידות מטוסי הקרב שלה את ה"ואמפייר" הבריטי (לסוף ש.ז. יהיו לה 11 סקוודרונים של אלה) קיבלה לתכלית "אויירית-סער" את ה"תאנדרגט" האמריקאי (F 84) לסוף השנה יהיו לה גם 6 סקוודרונים של הללו.

קנדה מקימה קורפוס או-שי-תצפית (אזהרה בפני מטוסי-תוקי-פיס), שימנה 150 אלף איש (למעלה מרבבה לכל מיליון אוכלוסין).

מפציץ מפלטי בריטי "קאנברה" טס מצפון-אירלנד לג'ורג'טאונדלנד (2.100 מיל) ב-4 שעות ו-40 דקה (מהירות ממוצעת, בגובה הקרקע, של 450 מיל לשעה). המהיר שבנסיונות הקודמים היה בעתות-המלחמה, ע"י "מוסקיטו" — ב-5 שעות ו-10 דקות (אמנם ממערב למזרח — עם כיוון הרוחות!) עתה היתה זו גם הזדמנות ראשונה לחציית האוקיינוס האטלנטי, ע"י מטוס מפלטי, ללא מתן תוספת-דלק. תוך כדי טיסה.

מספר ה"סקוודרונים" של "קורפוס הכשרה-אויירית" (קדטים) בבריטניה הגיע ל-670, ומהן 74 בלונדון בלבד. 54 קדטים קיבלו השנה הקצבות, בנות 150 ל"ש, להשתלמות מועדוני-תעופה אזרחיים.

מה הנם מושגי "בלאי" המטוסים אפשר לראות מכך, שלחימושו במטוסי-מפל של סקוודרון אוסטרלי אחד הפועל בקוריאה נמסרו 36 מטוסי-קרב "מטיאור 8".

חיל האויר המלכותי-הבריטי אינו רואה כמספיק את מספר בוגרי המכללות המתנדבים לקצינות-קבע בחיל-האוייר; לעומת זאת מספיק מספר דורשיו של קולג'י-הקצינים התקין של חיל-האוייר (קראנאוול).

מאותות-הזמן: — ממשלת בריטניה החליטה לקבוע את דרגת-העדי-פות הגבוהה ביותר לפיתוחם של הקליעים-המונחים — ושלחה משלחת מיוחדת (קצינים רמי מעלה ואנשי-מדע בעלי-שם) לאוס-טרליה, אשר מרחביה המדבריים משמשים מרכז ראשי בקיסרות הבריטית לפיתוחם ובחינתם של קליעי-מרחק.

בתקציב תכנית-ההגנה, בת חמש-שנים, השביצריה (שוהערך של 340 מיליון דולר) תופסת רכישת הטנקים לצבא כ-27 אחוז; חידוש הארטילריה — כ-8 אחוזים; הגנה א.מ. — 11 אחוז; מלאי-תחמושת — 12—13 אחוז.

בתקציב ההגנה הבריטי, 51/52 (419 מיליון ל"ש) תופש השכר 110 מיליון (לעומת 84.6 אשתקד — בשל גידול, ושיפור-השכר, גם יחד) חימוש וציוד — 134 מיל. לעומת 58, אספקה — 52, העסקת אזרחים — 46, בניה, עבודות וקרקעות — 32; תנועות — 23, כוחות רזרביים, טריטוריאליים, ו"קד-טיים" — כ-14 מיליון ל"ש. שני-שליש מההוצאות המשוערות לחימוש וציוד נועדו לטנקים, ותוחים וכדומה. חלק ניכר בתקציב מוקדש להגנה א.מ. ולהחסנה, בשל החמרת המצב הבין לאומי.

מכללת "קולומביה" בניו-יורק — אחת הגדולות שבארה"ב — הוסיפה ששה קורסים לתכניתה, לסייע להכשרת מתלמדיה לקראת האפשרות של שירות בצבא: (1) מפות ותצלומי אויר, (2) מורס בין-לאומי, (3) יסודות הנדסה חשמלית ואלקטרוניקה, (4) התמצאות ציית, (5) ניווט, (6) הצגת ענינים גרפית.

בצבא ארה"ב פותח מגלה-מוקשים חדש, המגלה מוקשים בכל סוגי הקרקע, ופועל אף מתחת למים — דבר שהגו חיוני ל"טאטוא" אווריי-חוקי. טפור סים קודמים לא צלחו במקום בו היה מצוי בשפע מגנטי.

בעתונות הצבאית

סקטיקה

התפרצות מתוך כיתור

במצבים ידועים כמעט ואי אפשר בלעדיה. ובעצם, הרי מצבים כאלה עלולים מאוד להיווצר, לעתים לא רק בפרשות נסיגה כי אם גם תוך פעולות התקפה נועזות, ובכלל במצבי היאבקות "זרימה ודינמית". ואיזהו חכם — הרואה את הנולד והמתקין עצמו לקראת

ודאי מ"אותיותהזמן" הוא, שמחשבתם הצבאית של כמה וכמה צבאות מופנית בזמן האחרון יותר ויותר לצורות וגלגולים יוצא-דופן שונים של "מלחמה-בלתי-יתקנה". שני הסוגים ה"בלתי-יתקנים", ששימשו במרוצת השנה האחרונה נושא למאמרים ודיונים בעתונות הצבאית של מעצמות כארה"ב ובריטניה ואף צרפת (אך גם בשורה של מדינות אחרות — כבלגיה, שביצירה, גורביה ועוד) — היו: המלחמה-הזעירה וכוחות-המחתרת.

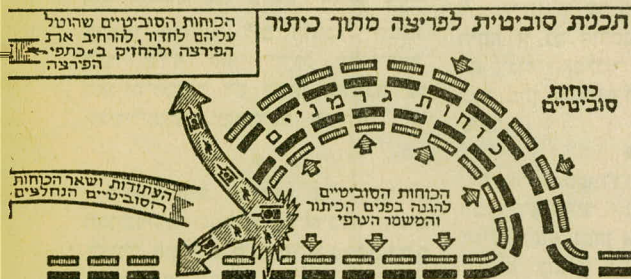
עתה, במסגרת ההתענינות הכללית בנוגים אופרטיביים גמישים, הופיע ב"השקפה הצבאית האמריקאית" (חוב' יוני ש. ז.) גם מאמר מיוחד, מאת לט. קול. ה. ד. לינד, על "התפרצות מתוך כיתור".

אופינית הערתו של בעלה-מאמר, כי בצד "הלימוד המקובל עד כה של צורות-היסוד: ההתקפה, ההגנה, הפעור להימשה" — יש לראות בסוגיה זו נושא נוסף, המחייב עיון וחקירה לקביעת "הלכת-מעשה" מסוימת ואימון חברי מפקדים בה. האמת האובייקטיבית הנה, כמובן, כי סוגית ה"ציאה מכיתור" מופיעה כאן כאחות ובת-לאי הכרחית לאותה סוגיה שלישית, ששמה: "פעולה משהה", אשר בעבר לא נטו ליחס לה אותו מעמד של "צורה שלישית" עצמאית בצד מושגיה-המלחמה הקלאסיים מקודשיה-הדורות "התקפה" ו"הגנה". כל ענין הפעולה-המשהה לבש בשנים האחרונות אקטואליות מיוחדת נוכח הבעיה של הנהלת מלחמה, בפרק הראשון, הפותחת תוך אי-שיון בין כוחות שני הצדדים — והצורך "להרויח זמן", תוך "יתור" רים על שטח", בקצב אטי, אך גם באורח תכליתי ככל האפשר. והרי בעיות אלו של "הגנה גמישה" (שזהו בעצם — שם אחר כמעט לאותו דבר עצמו) הונחו, למשל, ביסודם של תימוני השנה שעברה במרוצה של צרפת. והן הספיקו גם להוליד מעין ספרות-בידורים והערכות שלמה (ביחוד, כמובן, במדינות העוללות בתור הראשון, להזקק לביצוע דרכיה-המלחמה האלו — כלומר — שוב, בראש וראשונה: בצרפת). והרי אין בעיה ה"ציאה" מהכיתור" אלא התגלות מסוימת אחת מכל הפרשה האופרטיבית הזאת של "הגנה גמישה" ו"פעולה משהה"; התגלות, שהיא — אמנם — חמורה ומסוכנת למדי, אך

סכימה של כיתור כוחות סובייטיים ע"י הגרמנים

תכנית סובייטית למריצה מתוך כיתור

אפשרויות, הצפויות בחובו של העתיד הזה.

סיכויי של דבר: במאמרו זה של לט. קול. לינד יש לראות לא דוקא מחקר עיוני סתמי, כי אם מסקנה מסוימת, הן מנסיגות מלחמת-העולם השניה (בשל-ביה המאוחרים יותר), והן מלקח מצבים מסוימים שבמסע-ההתקדמות-הנסיגות בקוריאנה — ולא פחות מזה: מסקנה של ההערכות לגבי אפשרויותיו של המחר בשטח מלחמה איפרטיבית-דינמית — בכלל, וביחסי-כוחות בלתי-מאוזנים מלכתחילה — בפרט.

טבעי, איפוא, שבעל המאמר, המנסה לעשות מ"הציאה" מכיתור" דבר-מה מקביל למאמצי הניתוח, ההנחה והסיס-טמטיזציה שנקטו בהם מכוני-גיטות צרפתיים לגבי

"הפעולה-המשהה" — מציע אף מעין טיוטה של כתב-הדרכה למצביאים ומפקדים לקראת מצבי-כיתור ושבירתם. והרי תמציתה של ה"טיוטה": —

1. מסיבות כלליות. — יש בכושר-האספקה-הפינוי באויר, ובניצול תובלת-מנוע למסעות ארוכים, כדי להעתיק מצבי-כיתור.
2. משימות פיקוד-עליון — יש להתאמץ ולסגת בטרם כיתור. לפי הוראות פיקוד עליון יש ללכת לקראת כיתור. אך הפיקוד חייב להחליט מבעוד זמן על ביצוע הפריצה מכיתור. כל היסוס והשהיה ימעיטו את אפשרותו ויעלו את מחירו.
3. הארגון. — בתוך ה"כיס" יש לקבוע מיד פיקוד אחיד. אם ייקבע כוח-חילוץ, כדי לסייע מבחוץ לשבירת הכיתור — יהיה מפקד משותף לו ולמכותרים. לפי גוף ה"כיס" והכוחות המכותרים יקבע הצורך במפקדי-משנה נפרדים: (א) להגנה נידת על הכיס. (ב) לכוחות ההתפרצות. (ג) ליחידות-השירות והמיתקנים. את הכוחות המתפרצים יש לרכז ב"קבוצות-קרב", לפי אזוריהם. פקודות מסוג "פרוץ כל אחד מהכיתור, כיכולתו" — פירושן תהי' נבזהו עת-יר-קרבנות; הכל צריך להיות מאורגן ומכוון.
4. השטח. — טיב השטח משפיע על פריצה-מכיתור, בקבוע עמדות-מגן הטובות להגנה-הניידת — ונתיבות לכוחות ההתפרצות הנוחים מבחינת תנועות-גישה, הסתר, העדר-מכשולים (ככל האפשר — במגמה הישירה והקצרה לקראת כוח-חילוץ!).
5. מצבי-אויב. — אויב לא יוכל להיות חזק בכל היקפו של ה"כיס" (וביחוד בראשית הכיתור); ע"כ תמצאנה נקודות הנוחות להבקעה מרוכזת ע"י המכותרים. אך כעבור זמן-מה כבר תתבצר טבעת-האויב, כדי עצירת כוח-חילוץ. האויב יהיה ער לנסיגות התפרצות והטעיה בענין המקום.
6. מצב המכותרים. — המכותרים שב"כיס" — וביחוד, אם לא הוכנו ולא אומנו לקראתו — נתונים מלכתחילה במבוכה ודיכאון, ערעור-משמעת והתערבבות יחידות-לוחמות ושירותיות. הכרחיים: תכנון ואימון קודמים למצבי-החירום כאלה; ידיעת תנוחתן של היחידות הראשיות שמחוץ לכיתור (לקביעת כיוון ההתפרצות); ההגנה תקיפה (ביחוד לגבי גייסות-שירות); פינוי בטרם כיתור של יחידות-השירות פרט למינימום החיוני; ביצועה בהקדם של תכנית טקטית שקולה ושפוטת לשבירת הכיתור.
7. ניהול המבצע. — יש לצמצם מלכתחילה את ה"כיס" למען הקל הן על הגנתו והן — אח"כ — על ההבקעה מתוכו. ההגנה על גזרותיו — נידת (רהבת-החיות) כשעיקר הכוחות שמור ברזרב להבקעה — ריכוז סיוע הארטילריה (והאויר) וגושי הרגלים והשריון באזור ההבקעה, נוסח-מבצעי-חד-ירה, גם בהתפרצות מקיימים את שלושת שלבי-החדירה: ההבקעה, הרחבת הפרצה ליד "כתפותיה" והניצול (כאן — בדרך החזרה אל חזית הכוחות שמחוץ לכיתור). קרב-מאסף ע"י יחידות המגינות על היקף ה"כיס" או המחזיקות ב"כתפי" פירצת-ההבקעה או ע"י אלה ואלה גם יחד. על כוח החילוץ לסגל את תכניותיו למהלך ההתפרצות במציאות, וכן לתכנן ולהכין את הסדר ראשון לכוחות שנמלטו ואת ארגונם מחדש.
8. הנגה. — משמעת המורה, היפעה-אישית מופתית של המפקד — נדרשים בכל דרגי הפיקוד, כר' למנוע את התפרקות היחידה מבצעת-ההבקעה, וכן — יש למסור בשלמות לגייסות על המצב לאמתו, משמתכונים להתפרצות.
9. מנהלה. — בטרם כיתור, מפנים אספקה, יחידות ומטות בלתי-חיוניים ומארגנים אספקה-מחדש באויר. עם הכיתור, יש בפניו הפצועים ואנשי-השירות בדרך האויר כדי להקטין את הצפיפות, להקל את עול היחידות-הלוחמות ולשפר את רמת-הרוח והמשמעת. הכרחי אימון בהשמדה תכניתית של צידונו. פן ישתמש בו האויב. בלא התכנון והאימון צפוי "שכרון השמדה" או העדרה הגמור של השמדה... הסדרת סדרי-התנועה לובשת חיוניות מיוחדת ערב ההתפרצות ובמהלכה, כי יהיה הכרח לרכז את הכוחות במהירות (ובמפתיע), ול"השחלים" בוריות דרך הפרצה.

בסיכומי-הכללי מנסה בעל-המאמר לציין את טיב התמרו-רות האופרטיביות האופייניות לתקופתנו (בהסתמכו גם על לקח כוחות ארה"ב שנותקו בצפון-מזרח קוריאה, בדצמבר

1950). "לפי שלכוחות גדולים תמיד עורקי-עורף נרחבים. החיוניים ליכולתם התוקפנית, הרי כיתורם של הכוחות. ע"י ניתוק עורקי-חיים אלה, הביא תכופות בעבר להשמדת

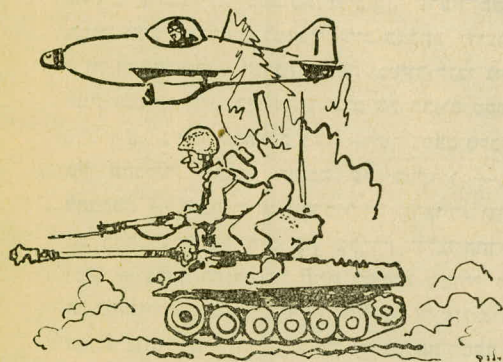
הדוגמות ההיסטוריות (הגרמניות מזה, והרוסיות — מזה) אשר ניתנו בגוף המאמר. אם גם דוגמות אלו, לגופן, אינן ממצות את הלקח כולו.

עכ"פ, יש בהצגת הנושא משום נסיון ראשון מעורר-ענין: הן לגופו, והן — כאמור — במסגרת חיפושיה הכללית של המחשבה האופרטיבית בזמננו. ויש לשער, כי מלומדי-נסיון-קרב עוד יעמיקו ויוסיפו בסוגיה זו.

מנסיון סיוע-האוויר-המהודק

פגיעה מהמדויקים; ובממוצע אין חיל-האוויר משיג אלא פגיעה אחת לשמונה הטלות. פצצות-ריסוס הנן כלי תכליתי, וכן רקטות הנ"ט. אך הנאפלם עולה עליהם.

לדבריו — יש לקבל את ההלכה של חיל-האוויר בענין עדיפות משימות ה־ Interdiction ("בידוד שדה-המערכה", ע"י מניעת האספקה ותגבורות האויב מלהגיע אליו). "הגיוני בהחלט להלום במכונית או בקטר בעודם, נניה, 80 ק"מ בעורף, מקרה-חזיתי, — תחת לחכות עד אשר יביאו לחזית את מטעניהם". ה־

גימנט של ברגג. מיכאליס נוכח בשפע הוכחות לערך משימות ה־"בידוד", שעה שהתקדם מתוך ראש-הגשר של פוסאן: "מכוניות-תחמושת ודלק, גשרים, מסי-לוח-ברזל; והמון חיילי-אויב מתים".

המחבר נזכר בקרבות המרים ליד טייגון, כאשר עצמת-האוויר הצילה את המצב. "רגימנט אויב לפת אותנו מן האגף. היה זה מצב דחוק למדי. בקר-האוויר הקידימי שאתנו הצליח להתקשר עם יחידה בת שבעה מטוסי B-26 (מפציצים-קלים), אשר לא עלה בידם לבצע את ההתקפה על המטרה שסומנה להם מלכת-חילה. ביקשתי מהם "מהלומה". הדלק שאתם היה מועט, והרעש שהקימו היה מחריד, אך הם ביצעו טיסת-הטלה אחת למעננו והטילו שני טון פצצות

המכותרים. אך האמנם צפויה השמדה כזו בכל מקרה ומקרה? האין, לעתים קרובות, בהתהוות "כיסים" כאלה משום תוצאה של הניידות המוגברת שבמלחמת זמננו? והאין, על-כן, התכנון והאימון להתפרצות-מתוך-כיס חלק חיוני של נוסח-מבצעים נידד שכזה?...

אפשר שעוד ראוי היה, בהודמנות אחרת, לשוב אל נושא זה — ואולי גם להביא בפני קוראי "מערכות" את

לאחר שפע הכללות ו"נסיגנות-סיכום" ביחס ללקח-קוריאא יש ענין מיוחד ב"ציוני-עובדות" מעשיים. כאלה מצויים בשפע בדבריו של בריג.גנ. אמריקאי, ג'. מיכאליס, (אשר ברובו של מסע-קוריאא פקד על "אגד-הקרב" ה־27), שנתפרסמו ב"רשימות-המערכת" של ירחון "כוחות-הקרב" האמריקאי, חוב' יולי ש. זו, לחלק מדבריו שייכות ישירה לנושא, שהוצג לא אחת לבירור מעל דפי "מערכות" — הסיוע-האוויר-המהודק לחיל-הרגלים.

משנשאל, האם נהנתה יחידתו מסיוע-אוויר-מהודק מספיק, ענה:

"אי-אפשר שיהא סיוע-מהודק רב יותר מזה שהיה לנו. האמת היא — פונקנו. היתה מצויה אצל המפ-קדים-על-הקרקע הנטיה לבקש סיוע-אווירי גם כש-ביכולתו של חיל-התותחנים והמרגמות היה לבצע את המלאכה... כבר קרה שהיה לרשותי עד כדי עשרים ושבע יחידות-משנה של סקוודרון — "ערוכות" מעל לאזור שלי, וממתנות לתורן לפעול. יש שהיה עלינו לבקש ממטוסי-הבוכנה להמתין מעט, — לאפשר למפליטים להטיל את מטעניהם".

ובמיוחד לענין מטוסי-המפלט:

"לכתחילה, כשבסיסי כוחות-האוויר נמצאו ביפאן, היה במרחק הקצר — משום מגבלה רצינית למטוסי-המפלט. ננסף לכך, קשה יותר לזהות מטרות מתוך "מפלט" מהיר-טיסה, מ-אשר מתוך מטוס-בוכנה, האיטי ממנו.

אכן, דברים אלה באו על תיקונם, עם הנסיון. מטוסי-הבוכנה, נראה כי היטיבו להתקפות מנמיכות-טוס באש-מקלעים: — כי הללו מספיקים בשל טיסתם האיטית יותר להמטיר מספר כדורים רב, יותר לתוך חלקת-שטח נתונה.

"נפאלם, — הוא בליספק הטוב שבכלי-הנשק אשר לעצמת-האוויר מנקודת-מבטו של איש הרגלים" — אמר בריג.גנ. מיכאליס. אולם, אין זה אמצעי-

מהלומת־אוויר בתוך מערכנו אנו. כך בחודש יולי של השנה שעברה, הוציאו המטוסים מכלל שימוש שלושה טנקים שחדרו דרך התחום־הקדמי שלנו. הבעיה העיקרית שלא־נפתרה היתה: — ימות מזג־האוויר־הרע, שלא יצלחו לטיסה. ימים אלה, וכן הלילות, הם שאיפשרו לכוחות היריבים את ביצוע התקפותיהם. אך בלילות, „הוקלה חומרת־הבעיה על ידי מטוסי C-47, המטילים זיקוקי־תאורה.“ בימים הראשונים „היה יתרון לטייסי צבא־הצי (המארינס) על אלה של חיל־האוויר הכללי — משום שלטיסיהם היה גם אימון במלחמת־הקרקע, והם ידעו, למשל, מה מראה יש מן האוויר למוצב מרגמה. אך טייסי חיל־האוויר למדו מהר, וידעתם הספיקה להם, לאחר ששירתו פעמיים־שלוש בתפקיד „בקר־אוויר־קידמיים“. כשהם בולעים אותו אבק כאנשי־הרגלים וכשהם ישנים עמם באותו בור עצמו.“

במרחק של פחות מ־400 מטר ממוצב הפיקוד שלי. ובכלל — „לא חשבנו את סיוע־האוויר ל„מהודק“, אלא־אם־כן היו נופלים תרמיליהם הריקים של קליעי המכ"י ממש על קסדותינו.“

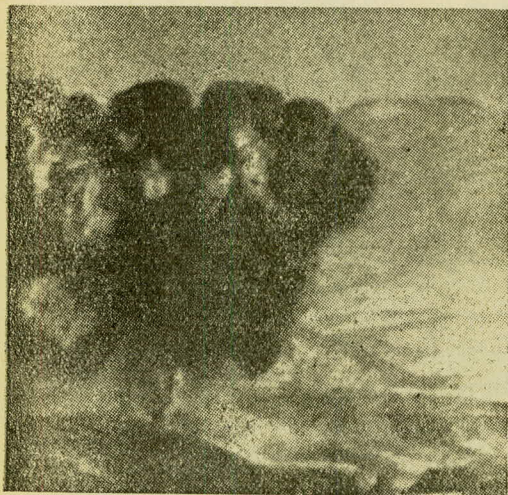
עובדה היא. הנה, בקר־האוויר־הקידמי שלנו היה מנהל בקרה של „מהלומת־אוויר“ ממש כפי שצופה ארטילרי מכון ומתקן את אש התותחים. המטוסים היו מבצעים טיסת־הטלה, הוא היה אומר להם כי זו היתה זו „קצוצה“ או „ברוצה“ * — והם היו מנסים מחדש. לעתים, כשיריבינו היו סמוכים אלינו מכדי שיהיה נוח להשתמש בעזרה מהאוויר — היינו משנים את עמדותינו, נסוגים למרחק בטחון, וקוראים לטיי־סים לפגוע בהם. היה גם מקרה בו קראנו לבצע

* קצוץ — החטאה מן המטרה והנה.
ברוץ — החטאה מן המטרה והלאה.

ח י מ ו ש

ה נ א פ א ל ס ב ק ר ב

סיאול אפשר היה לראות בבירור את הנזק החמרי שבא מידי הנאפאלם: טנקים, מכוניות ומוצבי־תותחים שנשרפו כולם. חיילי האויב נמצאו עדין גחונים

באש ותמרות־עשן־הנאפאלם...

וקרוסים במצבי־גוף שבהם מצאתם אש־המות. אכן, מציינים שגם צליליו של מטוס רבי־מהירות הממטיר אש על פני רכס־הררי, כשהדי המקלעים הכבדים והרקטות מהירות־המעוף מהדהדים וממלאים את

בגליון יולי ש. נ. של „הכוחות־הלוחמים“, סוקר מיור מיכאל דולן, לקח צורותיו השונות של „סיוע־האוויר־המהודק“ במסע־קוריאא, ובו גם מספר פיסקות לפצצת־התבערה המכונה נאפאלם.

„הנאפאלם“ הוא תערובת קלת־התאיידות של מין חומר־ג'לאטיני־יבש ונפט. תערובת זו ניתנת לתוך מיכלים, — בדומה לתאי־המטען המתחברים־נפרדים, שהונגהו לאחרונה במטוסי־תובלה־צבאיים אמריקניים חדשים — התלויים מתחת לכנפי המטוס. יש להשתמש בו תוך כדי עשרים־וארבע שעות מבחינת התערובת: — שאלמלא־כן חוזרת ומתפרקת התערובת ליסודות שמהם הורכבה, ושוב אינה־ניתנת לשימוש.

ההתפוצצות מבוצעת באמצעות מרעומי־מגע.

לנשק־הלהבות, נאפאלם, השפעה כפולה. הוא מתיז סביבותיו נוול־שלהבת, המאכל או שורף כל דבר הבא עמו במגע. והוא מטיל אימה על אנשי־האויב, שעה שהוא שוטף ופורץ לעמדותיהם, או בסמוך להן. תעודות „מן הצד ההוא“ שנתפסו — מעידות על מסכת־אבדות גבוהה, שנגרמה ישירות ע"י הנא־פאלם וכן אפשר להיווכח לפיהן, שמחמת המחסור במיני שמנים משככי־צריבות — לא יכלה להינתן אלא עזרה מועטת לנפגעי הנאפאלם. במסע לעבר

הבקעה — הנם אחד מקולות המלחמה מפלירמגור ביותר. קצינים שבויים אמרו, כי התוצאות בנפגעים לא היו אמנם כה גדולות כמו אלו של נאפאלם, אך ההשפעה הפסיכולוגית היתה כה רבה, עד שיש והיו נאלצים

להוציא את אנשיהם מתוך שדותיהם אף בעזרת רחיפות ומהלומות, ובלבד להביאם שוב לידי תנועה — לאחר שעברה על גביהם טיסה מהירה ממטרת-אש זו.

ק ר ב ס כ י נ י ם

”העינים הכחולות הללו, בתיחשוק הזאת על הפנים, כשהסכין הדוקה בין השניים — לא במהרה אשכח.”

מדברי אחד המשתתפים בקרב על אושה עם הדרוזים, ב־16.4.48 (עיין מערכות נ').

תמוה הדבר, אך עובדה היא — כמעט ולא נכתב דבר על השימוש המעשי בסכין לקרב-המגע. הסכין הוא נשק טוב ביותר לקרב המגע, כי ברוב המקרים לא יספיק הקרבן להבחין בהתקרבותו. השימוש הרגיל הוא בחשכה, ובגלל פעולתו השקטה — ינוצל לכל אותם מקרים שהשקט רצוי בהם. כן מגיע תורו של הסכין כשאוזלת התחמושת. מכל מקום עיקר חשיבותו של הסכין הוא בניצול גורם ההפתעה. זריקת חופן-עפר (או „פיצוץ” שקית-נייר מלאה חול) לעיני היריב ביד השמאלית, שעה שהימנית תוקעת את הסכין, בבטנו, ספק אם זו דרך אבירית דוקא, אך קרוב לודאי שבנסיבות ידועות היא יעילה ביותר.

הסכין נועד להשמיד את האויב, ומשום כך יש להיגמל מההרגל הנפסד להשתמש בו לצורך חידוד עפרון או פתיחת קופסת השימורים.

במלחמת העולם האחרונה נוצל הסכין לשני תפקידים עיקריים — הראשון: כנשק רורבי השמור לאותו הרגע כשכל שאר כלי הנשק יהיו ללא-הועיל; והשני: לתפקידים מיוחדים בהם נדרש ביצוע יעיל ושקט. היפנים היטיבו להשתמש בנשק זה, וכן נוצל ע”י יחידות קומאנדו, או יחידות הפרטיונים שבאירופה. אם כי רוב הצבאות — הן של בנות-הברית והן של מדינות-הציר — חילקו לחיליהם סכינים-פגיונות, הרי לא ניתן כל אימון במלחמת סכינים.

כאן המקום להטעים — שיש לבטל את אפשרות הלחימה בסכין ע”י הטלתו לעבר האויב. מעטים האנשים המסוגלים להטיל את הסכין לעבר מטרה מתנועעת ולמרחק בלתי קבוע ולפגוע ביעילות. זריקת סכינים היא אמנות המתאימה לקרקס או לבית שעשועים. מדי הצבא העבים מצד אחד והעובדה שאי-פגיעה פירושה הישארות ללא נשק — מוציאים את הטלת הסכין מכלל דרכי-לחימה.

לסכין גם גורמים פסיכולוגיים, הפועלים הן על בעליה והן על קרבנה. וקודם כל: אם החייל לא יראה בסכין את נשקו האישי — ספק גדול הוא אם ישתמש בו בשעת קרב. רובם של החיילים יבכרו להשתמש באגרופיהם מאשר לנצל את הנשק זה שבידם. על גורם פסיכולוגי זה — החובה להתגבר. החייל צריך להגיע לזריזות שימוש בסכין כמו בכידון. לאחר אימון שיטתי, הבנת ערכו של הנשק ושיסוע דחלילי-אימונים — תעלה רוחו הקרבית של המתאמן וירגיש אף בטחון בנשק שבידו.

נוסף לכך יש לנשק זה השפעה מכרעת על האויב. הלהב המנצנץ באור מטיל אימה בלב המתנגד, ומשום כך רצוי מאוד שהלהב יבריק במיוחד. אין, כמובן, גם לזלזל בפניקה המתעוררת עם מציאת ידיד שחוט, ממש לידך, מבלי דעת כלל מתי וכיצד נעשה הדבר.

הסכין, ככל כלי הנשק לטנח מגע, לא ישתמש בה חייל, שלא חונך להרוג את אויבו. הזכננה כאן — להרוג במו ידיו, ולא ע”י קלע-עופרת המשוגר לעבר האויב ממרחק. חיל שאומן בסכין לא ייכנע לאויביו ולא ינוס-מפניהם. הוא יסתער עליהם כדי להשמידם. ואכן, רק לחייל כזה הסיכויים לנצח. (לפי „ירחון-הרגלים” האמריקאי)

מה תקנה לניפוח מטות?

הפשוטים ונוחים בהרבה. נוסף על כן, המחסור במפד קדוטינו בפקיד־משרד מאומנים היה מביא — ועודנו מביא — לידי כך שמספר גדול של קציני־מטה, מה־צוערים, ממלאים תפקידים משרדיים־טכניים גרידא.

על אף כל אלה, נראה בכל זאת כי יש מקום לבחון מן־היסוד, את ארגון־המטות שלנו. בעשותנו זאת, אפשר ונפיק לקח מאלף משנה־קור אותן דרכי ארגון ופעולת־מטה, שנקטו בהם הגרמנים. רבים, רבים מדי, מקצינו האוב־דים במכוניהם המורכבים של מטותינו, ורבים רבים מדי, הם מקורות היכלת שלנו — באדם ובחומר — שהשימוש בהם מופקע לקיומם והחזקתם של מטות אלה.

מענינת, אגב־אורחא, הערה אחת משטח שונה לגמרי, המצויה באותו מאמך עצמו: —

...אף טקטי־הרגלים, ואימונם, הם בגדר נושאים אשר לא־מעט יש לנו עדין ללמוד בהם.

רומל הביע הערת־הערכה מענינת על מקצת ממיטב גייסותינו שלחמו בקרב „נא־טסברדג“ (בסוף יוני — רא־שית יולי 1942, בקרינאיקה. — המ ע.) אשר הוא מצינם בתור: ...התגלמות־בחיים ממש של תכונות החייל הברי־טי, הן החיוביות והן השליליות. אומץ־לב ואיתנות בלתי־רגילים היו שלובים כאן באי־יכולת נוקשה לנוע במהירות.

ראוי לתשומת־לב הקטע הבא ממאמרו של קפ־ג. ס. פאואל „לקח שעלינו ללמדו“ — שנתפרסם לא מכבר ב„רבעון־הצבא“ הבריטי.

...יש והם (הגרמנים) ביצעו מעשי־מופת ממש של ארגון־גייסות מחדש בשדה; לעתים, תוך הקמתם, מיניה־ובניה, מיחידות ופורמציות שנתרסקו בקרב... ויחידות אלה, עדין היה בכוחן לקיים התנגדות תקיפה — — והנה: הם הפליאו לעשות כזאת — כשהמטות אשר להם קטנים בהרבה מאלה שלצבאות בריטניה וארצות־הברית. אכן, כל רואם — לא ישכח לעולם את תלי־הנמלים הללו של קציני־מטה שבקהיר, באלג'יר ובעוד מקומות לרוב, שלע־תים לא ניצחו אלא על קומץ בלבד של דיביות... נראה, כי אחוז גבוה מאוד מבין קצינינו — בימות־שלום כבעתות־מלחמה — נעלם מאח־רי שולחנות־הכתיבה של מפקדותינו...

אחת הסיבות למימדיהם המנופחים של מטותינו אנו מונחת בכך, כי אנו פועלים — בשלום ובמלחמה כאחד — בנקודות־הסיום של עורקית־חבורה ארוך כים מאוד, אשר על תובלת־הים — האויר — והיבשה לקיימם; ולעתים קרובות, על אף קשיים הכרוכים בכך. דבר זה מצריך מטות־תובלה ומטות־לוגיסטיים בעלי־מידות — בצד המטות, גדולי־מדות אף הם, של חילות־מהנדסים, חילות־קשר ושירותי־החזקה ובדק. לעומת זאת, הרי יריבינו, בשתי מלחמות־העולם, פעלו כרגיל לפי קו־יתחבורה פנימיים,

אשר לדעתי אני על קריאה צבאית — סבורני, שהדרך הטובה ביותר לקצין היא הצטמצמות בתחום הסופרים, שאותם מסוגל הוא לקרוא בהנאה ולהבין באופן יסודי, גם אם לעיתים לא יסכים לנאמר בהם. לאחר־מכן עליו לחזור שוב ושוב אל אותם הספרים, עד היותם חלקי־פעיל בידעו־תיו. דרך זו טובה יותר, לאין שיעור, מאשר קריאת כל ספר הבא ליד, והא מחברו אשר יהא, אך ורק כדי שאכשר יהיה להתפאר בקריאת אותו ספר. בצורתה הנכונה — מהזה הקריאה הצבאית עמל ולימוד דייקני, אם כי לאחר זמן היא הופכת וגו־זלת הנאה. השגת ספרים מספריות אינה מספיקה לזאת, ומסיבה פשוטה: רק משיא־הב אדם ספר עד כדי ציון הערות בשוליו עמודיו, סימון קטעים בו, או — אולי רישום הנקודות החשובות־יותר עליה־אחד — ידענו וירכשנו באמת ובתמים. לכן מצינו אני שני כללים: (א) ספר אחד בפעם אחת; (ב) השלכת הספרים הנחוצים מאיצטבתך, שעה שתהא מסוגל כבר להבחין אילו מהם בעלי ערך ומדוע. אחרת, תהפך איצטבת הספרים־הצבאיים לספריא־בך רגיל בלבד, תחת אשר תיהפך לאוצר.

קול. ס. ל. א. מרשל

ציוני-התבוננות ברבעון צבאי

להלן — לקט ציונים למספר ידיעות קצרות, שב"כרוניקות" הצבאיות-המקצועיות של "רבעון השירותים-המזוינים הבריטיים", שנראה, כי אם כל היותן, "סתם-ידיעות", ללא מתן הסברות וחיווי-השקפות, הרי הקורא עשוי ללמוד מהן לקח נא מעט.

★ מיניסטר-ההגנה (עמנואל שינוואל) הודיע ב-15 בנור במבר כי בכל מצב-חירום צפוי יוקם מחדש, משמר-הארץ, שוב — על יסוד של שירות חלקי (והמשכת העבודה האזרחית, עד לאזעקת-פעולה). הוא יכולן: "לשחרר את הכוחות-המזוינים מתפקידי-משנה, ולסייע לרשות האזרחית בתחומיה".

★ מסוף ינואר מחדשים את הקורסים-להגנת-אניות, בשביל הקברניטים, הקצינים והמלחים של צי-הסוחר הבריטי בכמה מהנמלים העיקריים. כל אחד מהקורסים יצריך, במלואו, עשרה ימי-עבודה.

★ לאור נסיגנות קוריאא (בהפעלת מטוסי-צי נגד גייסות-קרקע) — אופייני הדבר כי בדצמבר 1950 הופעלו כמה סקוודרונים-מטוסים מתוך חזר-המתנדבים (בעל מבנה מיליציוני) של הצי-המלכותי במסגרת של תרגיל טקטי במחוז בריטי מסוים, כשהוטל עליהם לשמש ה"יריב האווירי" ליחידות הצבא-הטריטוריאלי ה"פועלות" בתימ-רונים — ועל המטוסים היה לגלות יחידות-צבא אלו — ולתקפן. היה זה "מקרה ראשון בו הסקוודרונים של חזר-הצי-המתנדב שיתפו בהיקף כזה פעולה עם יחידות-טריטורי-ריאליות בתמרון טקטי הדדי.

★ ב"מלחמה-הזעירה" — העקשנית והקשה — המתנהלת במלאיה — פועלת, בין שאר הכוחות, (מאז יוני 1950), בריגדת-ה"קומנדו" השלישית, מ"צבא-הצי" ("מארינס") המלכותי, מציינים, כי בשל הפיזור הרחב מאוד של הכוחות — יש ו"קומנדו" אחד נושא באחריות למבצעים על פני חבל נרחב מאוד.

★ מחיילים 6.000 מלח ו-600 קצין מהרזרוב ומרזרוב-המתנדבים לצי-המלכותי לשירות של י"ח חודש. והנה, ההנחה היא כי אחוז גדול מאלה יושג בדרך של התנדבות-לשירות.

★ בחיל-האוויר המלכותי עומדים לחייל כ-200 איש (קצינים וסמלים) מהרזרוב-הסדיר וחזר-המתנדבים לתפקידי הדרכה-בטיס, עד ל"ח תודשי שירות — וגם לגבי אלה קיימת ההנחה בדבר התנדבות-לשירות.

★ בחיל-האוויר מכנסים לאימון בן ט"ו יום כ-10.000 טיס וקצין מסוג "ג" של הרזרוב, שנועדו לתפקידי מנגנון-הדו"חות — ומנגנון-הפיקוח — למקרה של "מצב-חירום" (אלה הם שני תחומי-תפקידים, אשר מיחסים להם עתה בבריטניה חשיבות מרובה).

★ כ-2.300 איש מהסקוודרונים של מטוסי-הקרב אשר ב"חיל העזר האווירי המלכותי" (פורמציה אווירית "מיליציר-נית" של מתנדבים-אזרחים) נדרשים להתייצב לשלושה חדשי אימון-רצוף — דבר אשר ייעשה "על חשבון" התעסקותם (ולעתים — ע"ח מעמדם המקצועי) שבחיים האזרחיים. כן יוחזרו עתה לשירות למעלה מ-1.000 אנשי צותי-אוויר מהרזרוב-הסדיר וחזר-המתנדבים.

★ הוגברה צבירת מלאי הציד החיוני הדרוש לשי-רות-הגנה-אזרחית — וזירזו אותם הצעדים בשטח הגנה-אזרחית העשויים במיוחד לסייע גם ליעול השי-רותים-הלוחמים. כגון: מערכת-הקשר, רשת-הפיקוח ומערכת-האזהרה.

בעולם החמוש

ה.א.פ. - בנקודת המפנה

נראים הדברים, שחיל-האוויר הבריטי עומד עתה, מכמה בחינות, בנקודת המפנה: הן באשר לטיב האוירית-הקרב שלו — שמוזה שנים החלה עובדת על בסיס מפלסיים, והן ביחס לסוגי-האוירית האחרים, העולים רק עכשיו על דרך המודרניזציה הטכנית המכרעת — במשולב עם תהליך גידול מזורז מאוד: בעצם ממדי הייצור ובכוחות-האוויר גופם. יכולתו של חיל-האוויר זה לפעול בהיקף, הדרוש, ברמה הדישה והולמת ופרגע הנכון — תלויה ומותנית בקצב, בו יעבור על פני נקודת-המפנה זו (כמובן — במשך הזמן שיעמוד לרשותו עד המועד בו יתרחש המשבר שיעמידו במבחן-הפעולה).

בתכניות הייצור ניתנת עתה זכות בכורה מוחלטת למטוסי-הקרב — דבר ההולם לחלוטין את המגמה ההגנתית הכללית של איסטרטגית-האוויר של בריטניה (האופינית, בדרך הטבע, גם לבעלות ברית הצפויות לה באירופה). ביסודם של הסקוודרונים מונח עתה ה"מטיאור" — שגלגולו העיקרי נועד, בראש וראשונה לתפקיד מלכוד (interception) של מטוסי אויב באויר, וה"ואמפיר" — אשר אותו מביאים בחשבון גם למשימות של התקפת מטרות על-פני הקרקע. טיפוס-מטוס אלה משתכללים והולכים מדי פעם, ומצויים כבר כמה "סימנים" (מעין "מהדורות" חדשות) שלהם, המגלים מעלות חדשות (ולעתים — אף חולשות בלתי-צפויות). אך מפעלי "דה-הבילנדר" כבר התחילו בייצורו של טיפוס חדש — ה"ואנוס" — אשר עם היותו הממשכין של "ואמפיר", הנו בכל זאת כבר בגדר "יצור בפני עצמו" (בראש וראש-

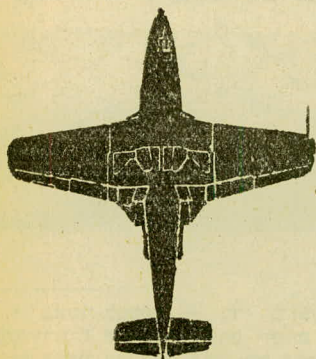
מיותר להרחיב את הדיבור מדוע נודעת להחיל האוויר המלכותי הבריטי יותר מכלל חילות-האוויר של אירופה חשיבות יתרה למן רגעי-ההתחלה של כל התלקחות אפשרית בשטחי המזרח-התיכון. עובדה זו, הנרבעת מיחס-יכוחות הקיימים בעולם, מגורמים גיאוגרפיים וממצבים מדיניים בין-לאומיים, ברורה מאליה.

אמנם, צירוף-גורמים זה עצמו תוחם עתה גם תחומים מפורשים מאוד — לעתים, אולי, צרים למדי — לאפשרות הפעלתו של כוח-אווירי זה, שרק לפני שנים אחדות שלט עדיין כמעט שלטון-יחיד בשמי האזור הנרחב. ואף-על-פי-כן, עדיין רב הענין בידיעת מצבו הנוכחי, הרב כבו בפועל, ואפשרויותיו לקראת המחר הקרוב.

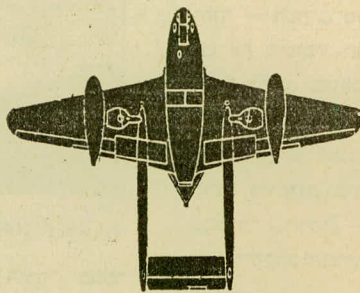
אכן, כל נסיון להערכת "אפשרויות-המחר" הללו של ה"ה.א.פ." — כרוך בקושי מסוים. לאו דוקא, בשל סודיות מיוחדת סביבו, אלא בשל מבנהו ה"רב-זירתי" של הכוח-האווירי-הבריטי: ארץ-מטרופולין וסביבתה — מזה, והזירות שמעבר-לימים — מזה.

במידה שניתן להכניס פשטות בחשבונות עולמיים מורכבים אלה, יש להבחין בהם שלושה יסודות עיקריים: א. הגנת-המטרופולין, ופעולות משותפות עם בעלי-ברית מעל לאירופה וימיה; ב. שליטה בנקודות-מפתח במזרח-התיכון; ג. שמירה על עמדות בריטיות בדרום-מזרחה של אסיה. כל אלה, כמובן בצירוף עם הגנת דרכיהם ופרט לשיתוף-הפעולה עם כוחות-ברית של הדומיניונים, או מקצתם. מבנה מורכב זה של משימות-רב-כוח — משפיע ללא-ספק, על מבנה הכוחות.

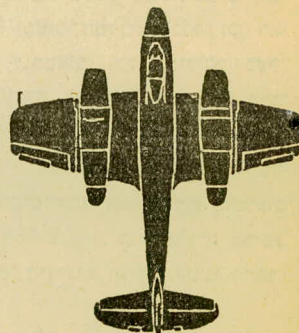
האוויריה האמריקאית, ה"נישאת-באניות", שבים התיכון — הוא ענין בפני עצמו.

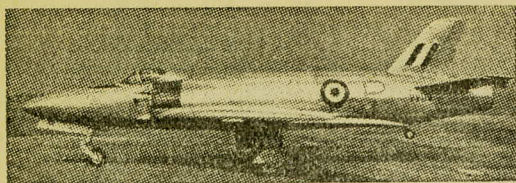
Sea-Hawk

Vampire

Meteor

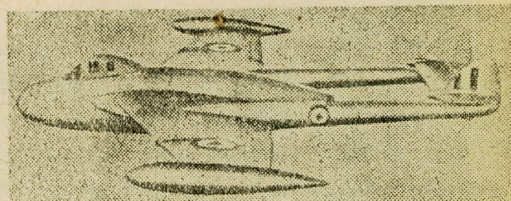
Supermarine 535

535*, שמהם מצפים למהירויות של 1.100 קמ"ש בקירוב). כבר צוינו ב"מערכות" (חוב' ס"ט עמ' 77) מאמציה של בריטניה לחדש ולשכלל גם את ענפייה המיוח-דים של אווירית-הקרב; המכוונים לפעולה, בכל-מזג-אוויר שהוא". נראה, כי נוסף ל"מטאור" נ. פ. 11 — עמרז להזמין ייצור סיטוני גם של גלגול ה"אוגוס" לתפקידי מטוס קרב-לילי. הלז, בדומה ל"מטאור" הנ"ל, אף הוא מטוס-קרב דרמושבני ומצויד-ראדאר. יתכן כי בשל התנאים המגוונים בהם נדרש שירותם של מטוס-קרב-ליליים, או לכל-מזג אוויר, יוזמנו אף טיפוסים נוספים (וכבר הוזכר שמו של "קאנברה").

אכן, בפני כל מטוס-הקרב של ר.א.פ. (וכן של חיל-האוויר לארה"ב) כפי שהנכם כעת, מתיצבת הבעיה החמורה של חימוש. כל אלה, שידע דבר היותם בשירות או ייצורם הסיטוני — מזוינים ב"4 תותחים" אבטומטיים בקליבר 20 מ"מ, או במקלעים כבדים (כרגיל 6 במספר), בני 12,7 מ"מ. מקלעים אלו יש בהם, אמנם, משום תוספת מחץ לעימת הקוטר 0.303 שהיה מקובל במטוס-קרב בריטיים במלחה"ע השניה, אך הם מפגרים עדיין אחרי המגמה ל"תותחים" אבטומטיים כבדים יותר בקטרים המתחרים לים 20 מ"מ ומגיעים, כנראה, עד ל-37 מ"מ.

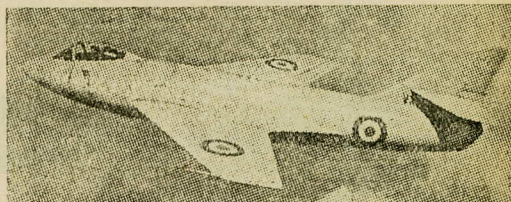
ה"קפיצה" שבין שלב הפיתוח לתהליכי הייצור ההמוני — יתכן ותציג בפני בריטניה בעיות חמורות מאוד לא רק בענין הסיוע-האווירי לגייסות, כדומה למשל, אלא גם בענין מטיסיה-מלכוד, להגנת ארצה-היא, תחום שבו זכתה אנגליה להישגים מובהקים. עד כה סמכו הבריטים על התקדמותם הרבה בענין מנוע-המפלט (וב-יחוד — הטורבו-מפליים) ומטוס-המלכוד בכלל, וכן ראו הם את טיפוס "ואמפייר" ו"מטאור", על גלגוליהם, כעל-יונים בסוגם בעולם כולו. והנה, לפי דעות המובעות בחר-ברת מארס ש.ו. של "כוחות-האוויר-הצרפתיים", — כבר נערכו סידות באנגליה בקיץ של 1950, "התמודדויות" דר-קרב" מיוחדות בין שני מטוס-קרב אמריקאיים מהטיפוס "סאבר" ("חרב") — הוא F-86 — לבין אחדים מטיב מטוס-הקרב הבריטיים. לפי הידיעות הנ"ל, "הפיגו התמר-

שונה תודות למנוע-המפלט החדש שבו, ה"גוסט". תדחת לכוש-ההרקעה ("טיפוס" לגובה הנידרש במהירות יתרה). לכושר התימרון בגבהים גדולים, זכל ה"אוגוס" לשמש מטוס-מלכוד מצוי; ועם זאת כמטוס-סער להתקפות-קרקע יהנה, לעומת ה"ואמפייר", ביתרון של טווח-פעולה כפול, יתרון שכמה מעלות כרוכות בו. — אפשרות להגיש סיוע גם מבסיסים מרוחקים; יכולת שהיה ממשכת יותר מעל לשדה-הקרב, בתורנות-סיוע" אך לא לפעולת-קרב ממושכת יותר, המותנית בכמות התחמושת ולא בזו של הדלק). כן יש לציין את ההישג שבהאחדות אווירית-הקרב הבריטית על הבסיס של טיפוס-סיסוד שהונהגו לאחר מלחה"ע: הכנסת מטוס-המפלט שהוזכרו לעיל (אמנם — לא דוקא בגלגוליהם החדשים יותר) לסקוודרונים-הקרב של "חיל-העזר" האווירי של בריטניה (Auxiliary Air-Force) — דהיינו, בחילה-אוויר המ'ליציו-ני שלה; וחימושם במטוס-המפלט (משני טיפוס-היסוד הנ"ל) של הסקוודרונים אשר בשירות מעבר-לימים, על פני מרחב-הקיסרות*.

Venom

גם לאחר שהופיע ה"אוגוס" קיים עדין הצורך במטוס-קרב מהירים יותר, וידוע הוא כי אמנם הוזמנו כאלה, ובכמויות ניכרות, ואם כי טרם נודעו הפרטים, הרי ברור כי יוענקו להם מנועים חדשים, וכן ינסו לשכלל לצורך זה שכלול נוסף את ה"אבטיפוסים" הקיימים של מטוסים בריטיים חדשים, אשר כבר נוסו והופגנו בטיסה בשנת 1950 (והם: "הוקר" פ. 1081; ר"סופרמאין"

Hawker 1081

* באשר למספר — הרי ב-1950/51 תוכפל מספר הסקוודרונים של מטוס-קרב יומיים והגידול נמשך. ** במפגן המטוסים הבריטיים בסתו 1950 עורר ה"סינר-פרמאין" 535 תשומת לב מרובה מאד.

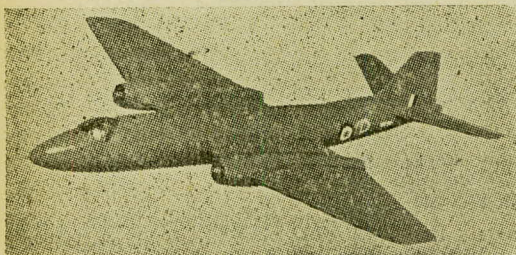
* לדוגמה: למלאיה בראשית שנת 1951 — 44 ואמפיירים — המער.

היכולת היזומה. והרי זה פרק-זמן, בו תצטרך בריטניה „להסתדר איך-שהוא“ בשטח הרגיש והפגיע ביותר של מערכת האוויר שלה: ב„הגנת-הבית“ על אדמתה ועל מר-כזיכוחה.

כמובן, תוקפן של הערות אלו מותנה בדיוקן של הידיעות שבירחון הצרפתי, הנחשב-אמנם על הטובים והרציניים שבירחוני חילות האוויר — אך אין זה מן הנמנע כי גם הוא מושפע לעתים מהלכירוח ביקורתיים חריפים כלפי הזולת, ואפילו כלפי בעלת-ברית לצרפת, כבריטניה. כן יש להביא בחשבון, שהמספרים בענין קרבות-האוויר בקוריאה — שעליהן נתבססו מסקנותיו — חלים רק על פרק זמן מסויים ולא היה בהם, עדין, כדי למצות את לקחה של פרשה זו ב ש ל י מ ו ת.

* *

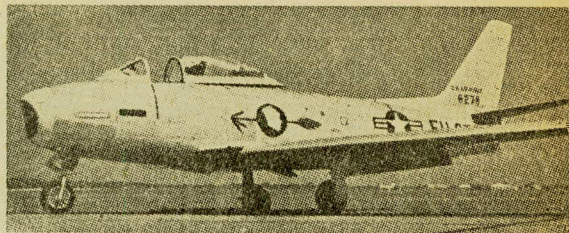
במצבה הנוכחי של אוירת-הקרב של בריטניה (והוא עשוי להשתנות מקץ שנה-שנתיים), יש ענין מיוחד בהבהרת מעמדה הנוכחי של „אווירת-ההפצה“ אשר לת. ההפצה הטקטית — הנה חיונית מאד לגבי הצבא הבריטי, מחמת הקשיים האחרים בהם כרוכה בעית הסיוע-הטקטי — הישיר והעקיף — לגייסותיו, וכן בגלל היותם צפויים כ”כ למצבי „ראש-גשר“, ובידוד יחסי, שבהם נודעת חיוניות מיוחדת למידה גדולה דוקא של סיוע-מן-האוויר. נראה הדבר, שעם הופעתה של הקנבא-רה עלה, כאילו, חיל-האוויר המלכותי על „דרך המלך“, מפציץ חדש זה, ששמו כבר הולך לפניו, נועד כנראה כמסקיטו בשעתו, להוות את שלדה של ההפצה הבריטית-הקלה הבריתית. גמישות סגולותיה האוויריות של ה„קנברה“ תאפשר לה מילוי משימות

Canberra Mk 1

„גובה-רב“ ו„גובה-מועט“ כאחד; הסנח שלה יאפשר גם מבצעים טקטיים עצמאיים של חיל-האוויר, בעורף כוחות-היריב, וגם שימוש מרוכז וגמיש, לרוחבה של חזית ניכרת, לסיוע-גייסות ישיר, ואמנם ייצורו הנרחב של המטוס החדש יהיה מכונן, כנראה, לסיפיק צרכיהם גם של חיל-האוויר שבבריטניה וגם של הכוחות החזונים בגרמניה, ויתכן —

דדויות אלו כליל את תקוות הבריטים לגבי ערכם היוצא מן-הכלל של מטוסי-המפלט אשר לר.א.פ., לפי ש„הוא-מ-פיירים“ וה„מטאורים“ — לא היו מסוגלים להשתוות לבצער ניהם של מטוסי-ה„סאבר“, בעלי כנפי-החץ (כנפיים נטויות לאחור). המסקנה, לפי המסופר, היתה שעד אשר יתחילו בתי-החרושת לייצר בתהליך „יצור-הסדרות“, מטוסים בריטיים מהטיפוסים החדשים — יש הכרח להעביר לחיל-האוויר זמנית, ובכל הדחיפות, כמה מטוסי F-86 לענין הוקנתה אקטואליות מיוחדת מאז נגולה והולכת

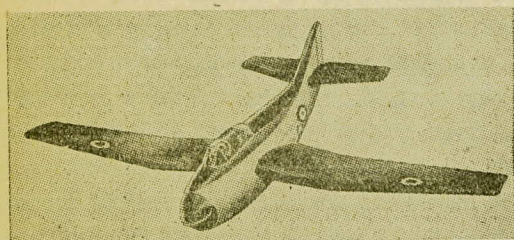
F 86 A Sabre

פרשת קרבות-האוויר בקוריאה. העובדה הניתנת בענין זה ממקורות אמריקאיים הנן, כנראה, אוב-יקטיביות למדי (אס-גם, מצוי — אמנם — בידיעות אלו הדגש על מטוסי-היריב שהופלו, ולעתים — אף הפירות בנידון זה). הסטטיסטיקה האמריקאית מה-1.1.50, למשל, מציינת עשרה מטוסים שאבדו בקרב לעומת 16 MIG-15 שהופלו. במאוחר יותר הוסיפה ומסרה על עוד 4 מטוסי-הברית שהופלו ע”י אוירוני מ.י.ג. 15 מהם אחד F-80 (הוא ה-„Shooting Star“), ושלושת האחרים F-84, מסוג ה-„Thunderjet“, והמישי (מסוג F-86) — שאולץ לנחות בעורף האויב, הסיכום שבידי הצרפתים אומר: עד אמצע פברואר — 15 מטוסי-ברית לעומת 16 מ.י.ג. 15. המסקנה לגבי מצבו של הר.א.פ. היא, שיש בידיעות אלו (ובזולתן) כדי לחזק בהרבה את הדרישה בחיל-האוויר הבריטי לתוספת מיידית של כמה מאות מטוסי F-86 לאותה מכסה של „מטוסי-המלכוד“ הבריטיים החזונים במטרופולין.

אך אליה זו — קוץ בה: הוא הקושי להשיג עכשיו מטוסים כאלה בארה”ב. עיקר הקושי כרוך במוע”ם, שיצורם גורם לעיכובים בביצוע תכנית ההתרחבות העצמית של חיל-האוויר האמריקאי. באשר לכך צצו הצעות שונות: ליצור מנועים, בהרשאה, בקנדה; „חילופים“ בין ארה”ב לבריטניה בזכות המפציץ-המפלטי, הבריטי המשובח „קאנברה“, שכפי שצויין במקום אחר בחוברת זו, מעוניינות בו ארה”ב, ועוד. עכ”פ צפוי לחיל-האוויר הבריטי פרק-זמן לא קל עד בוא הרגע בו יגיע לידי ייצור-סיטוני של מטוסים חדשים רבי שכלול משלו, המתבססים על תעשית-המנועים הבריטית המשובחת, רבת

את התביעות לגבי טנח הפעולה של מטוסי התובלה הגדולים, באשר לתפקידים הסקטיים של הסט גייסות ואספקתם; אך, בדיעבד, היא עצמה מגבירה דוקא את ההכרח באורך הסנח, כדי לקיים, לקשור ולסעוד את הסיסים עצמם. גם בשטח זה רב, כנראה, הצורך של אנגליה להשען על עזרה טכנית-עשיתית אמריקאית; וידוע על מר"מ (אם כי טרם נודעו תוצאותיו) בדבר השגת מטוסי-התובלה, "פרצ'אילד פאקט". אמנם, ניתן לבריטניה להפעיל לצורך הנ"ל טיפוסית-תובלה משלה: את הענק "יוניברסל פרייטר", הגדול באירונים לאחר ה"בראבון" הבריטי העצום, ואת "בריס" טול פרייטר". אך בכגון זה קובעים, כיודע, לא רק הממדים, כי אם גם הסיגול הטכני לתכליות של תובלה-בתנאי-מלחמה-וקרב. ומבחינות אלו יתרונות רבים דוקא למטוסי-התובלה האמריקאיים החדשים, בעלי הסידור הגמיש, למשל, של "תא-מטען" מתחברים-נפרדים (ה"פוד" הנודע), שהנם כה חשובים במצבים טקטיים מסויימים.

סוגיה בפני עצמה היא אורית-הצי הבריטית, — דהיינו, לפי ההגדרה המקובלת מאז 1937/38, ימי המחלוקת הגדולה בין הצי לחיל-האוויר בענין תחומי סמכותם, — האויליה הנישאת-באניות. מבין המטוסים שנועדו למלחמה בצוללות מביאים בראש-וראשונה בחשבון להבטחת עורקי-התנועה הימיים המרוחקים מהמטרופולין את "פיורי, גר. 17" —

פיורי גר. 17

שהוא אורון-קרב גדול, נישא-באניות. בעל מנוע טורבינר מדחפי. מנוע זה מבטיח לו טנח פעולה מספיק לסויר-הבילוש — ובו בזמן כלולה עצמת-פגיעה כבירה בקופת-הטורפדות התלויה לו מתחתיו. יצוין, כי את הגנת הגישות אל הנמלים החיוניים מבטיח, "פיקוד-החופים" של ה"ר. א. פ." עצמו, בראש וראשונה, ע"י סירות-טיס גדרות, בעלות טנח-פעולה של מאות מילין למשימות הסיוור וההתקפה ("סאנדראלנד" הבריטית ו"קאטילנה" מתוצרת ארה"ב). עתה מצטיידת היא מחדש למילוי משימות אלו. מטוסה החדש ביותר כיום — "שקלטון", הארבעת-

גם של בעלי-ברית באירופה. לעומת זה, אין עדין ידיעות על הנהגת מטוס זה בכוחות הבריטיים שמערב-ליים (הגם שבניתו, לפי הרשאות, תיעשה לא רק בארה"ב — והרי זה ציון להערכה אמריקאית בלתי-שכיחה למטוס זה — אלא גם בדומיניון בריטי אחד, לפחות — באוסטרליה, ששם בירתה נקרא עלי). הגורם-המעכב העיקרי עלול היה לשמש ייצורו של המנוע המפלט, "אבון", המשמש בו; ואכן, ששה בתי-חרושת בריטיים, בהנהגת "רולס-רויס" נרתמו למשימה זו.

מן הראוי לציין — לגבי אורית-הסיוור הבריטית — כי כבר הופיע גלגולה של ה"קאנברה" לסירות-צולות — תפקיד שהיה מופקד בזמן האחרון בידי ה"מט-אור", אשר ידש את ה"מוסקיטו" וסוגל למשימה זו.

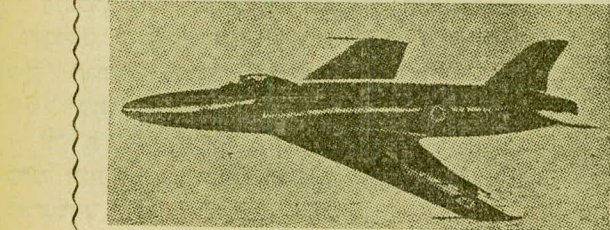
שונה לחלוטין הוא המצב בהפצצה הכבדה — שנסוף לתפקידים טקטיים-רבתי ידועים, נודעה לה חשיבות איסטרוטגית רחבה יותר. עדיין אינה עומדת על הפרק הכנסתם לשימוש של מפציצים-כבדים מפלטיים, ובריטניה נעזרת עתה רק ב"לינקולנים" שלה (גלגולו החדש, בשלהי מלחמה"ה-11 של ה"לאנקאסטר" הכבד) וב-29 B. האמריקאיים — בהתאם למגמה הכללית הידועה של "חלוקת-עבודה" בין ארה"ב לבריטניה: אורית-איסטרטגית — בראש וראשונה לארה"ב, והדגש על אורית-המגן — לבריטניה. אכן, אם במצב דברים זה, על אף מציאותם של מפציצי-מפלט כבדים בריטיים בשלב תיכונן ופיתוח — ולמרות העובדה, שכדי לקצר מכסימלית את פרק-הזמן הקריטי שלפניו, כבר הוזדו מיניסטריין האוויר הבריטי והזמין ייצור-סיטוני של טיפוס אחד עוד לפני סיום ניסויי-הסיסה, — הרי אין פלא שמקובל לראות עתה את מעמדה של בריטניה בשטח זה כחלש למדי. מצב דברים זה ימשך עד 1952 או 1953, כשיתחילו להופיע הסקוודרונים הראשונים של מפציצי-המפלט הכבדים "תוצרת-בריטניה".

שני גורמים ממריצים את חיל-האוויר המלכותי לטפח ענף אורית-תובלה רחב-מידות: צרכיו הוא, בתנאי פיזורו על-פני העולם, והצורך בהטסת הגייסות-המוססיים הקיימים עתה, והעשויים עוד לקום, בעת מלחמה. אמנם, מציאות בסיסים בריטיים, מקפריסין ועד סינגפור, מקטינה לכאורה

בעצם יש המכנים עתה כוח-הפצצה זה המרכב מ"ראשינגטונים" (כינוי-הר.א.פ. ל-29 B.) ו"לינקולנים" — אורית-הפצצה "בינונית" — הכונה, כמובן, לסוחים (לעומת אלה של B. 36, למשל) ולא למשקל מטען-הפצצות, שהנו ניכר למדי. במלחמה"ה השניה, אף בסיומה, לא הלם איש לכנות את כל אלה אחרת מאשר מפציצים-כבדים — המער.

מנועי, מטוס יבשתי בעל טווח-פעולה גדול. אכן סקוודר-
נים לסיורי-טווח-בינוני המוקמים והולכים מצטיידים ב"סי-
רות-הטיס" "נאפטון" האמריקאיות.
אין ידיעות ודאיות האם הסידור הנ"ל חל כיום רק על
נמלי-המטרופולין או גם על איזה בסיס חיוני מעבר לים.
עם היות הבריטים ראשונים לשימוש במטוסי-מפלט על
גבי נושאות-מטוסים, הרי רק בזמן האחרון
ביותר הופיעו סקוודרונים מאורגנים שלמים של מטוסי-
קרב מפלטיים בנושאות-המטוסים של הצי הבריטי. ממדי
ענף זה, עכ"פ, אינם מגיעים לאלה של האויריה האמ-
ריקאית הנישאת-באניות — המהוה, למשל, ב"צי-
הששי" של ארה"ב, זה שבים-התיכון, כוח-אוירי שלם בפני
עצמו. אך, במקומות בהם תרוכזה אניות נושאות אלו
שבצי-בריטניה — יתכן ותהא נודעת לסקוודרונים החדשים
הללו חשיבות לא מעטה. השנה, "משכנים" בנושאות-המטו-
סים סקוודרונים של מטוסי "אטאקר" — מטוסי-קרב מפלטי
חד-מושבי. ב-1952 יתוספו עליהם "תחמטיהים" (Sea
Hawks) כן עומד הצי לקבל מטוסי-קרב-לפטרולים חדש:
ה"ואנוס-שליים", שהוא גלגול "מסתפן" (דהיינו, לנחי-
תה והמראה בסיפוני-אניות) של מטוסי-הקרב הילי-
מנועי, מטוס יבשתי בעל טווח-פעולה גדול. אכן סקוודר-
נים לסיורי-טווח-בינוני המוקמים והולכים מצטיידים ב"סי-
רות-הטיס" "נאפטון" האמריקאיות.

אין ידיעות ודאיות האם הסידור הנ"ל חל כיום רק על
נמלי-המטרופולין או גם על איזה בסיס חיוני מעבר לים.
עם היות הבריטים ראשונים לשימוש במטוסי-מפלט על
גבי נושאות-מטוסים, הרי רק בזמן האחרון
ביותר הופיעו סקוודרונים מאורגנים שלמים של מטוסי-
קרב מפלטיים בנושאות-המטוסים של הצי הבריטי. ממדי
ענף זה, עכ"פ, אינם מגיעים לאלה של האויריה האמ-
ריקאית הנישאת-באניות — המהוה, למשל, ב"צי-
הששי" של ארה"ב, זה שבים-התיכון, כוח-אוירי שלם בפני
עצמו. אך, במקומות בהם תרוכזה אניות נושאות אלו
שבצי-בריטניה — יתכן ותהא נודעת לסקוודרונים החדשים
הללו חשיבות לא מעטה. השנה, "משכנים" בנושאות-המטו-
סים סקוודרונים של מטוסי "אטאקר" — מטוסי-קרב מפלטי
חד-מושבי. ב-1952 יתוספו עליהם "תחמטיהים" (Sea
Hawks) כן עומד הצי לקבל מטוסי-קרב-לפטרולים חדש:
ה"ואנוס-שליים", שהוא גלגול "מסתפן" (דהיינו, לנחי-
תה והמראה בסיפוני-אניות) של מטוסי-הקרב הילי-
מנועי, מטוס יבשתי בעל טווח-פעולה גדול. אכן סקוודר-
נים לסיורי-טווח-בינוני המוקמים והולכים מצטיידים ב"סי-
רות-הטיס" "נאפטון" האמריקאיות.

שווי המשקל הפנימי של חיל האויר
הבריטי ישונה, כנראה, לא במעט ע"י
מטוס קרב חדש זה: ה"סופט", למפ-
עלי ויקרס-ארמסטרונג, בעל מנוע-המפ-
לט רולס-רויס ונטוי הכנף. תוספת אח-
רונה זו ל"משפחת" מטוסי-הקרב הברי-
טים — כמוהו כ"הערת שולים" משלימה
לסקירה שבחוברת זו.

קוריאה : —

מהמתפרסם בעתונות, גובר והולך הרושם, כי מידת השירותים האישיים הניתנת לחיילים האמריקאים, להקלת קשיי הקיום בחזית — מכבידה על יעילותו וכושרתנועתו של הצבא.

יש מן המאלף בכך, כי החייל הצפון-קוריאני, הסתגל, כנראה, לעדיפות-האורית של יריבו — בעיקר ע"י הסנאה מחוכמת וניצול התנאים הטופוגרפיים, ל"סינון" יחידות קטנות אף בשעות היום.

אפשר, שכל זה עומד בסימן נסיון-רבתי מכוון מראש מצד הצבא הסוביטי ובני-בריתו — להינכח, באיזו מידה עשוי חייל-רגלי לפעול ללא חיפוי אורית מספיק, נגד אויב אשר לו עליונות אורית.

הוכח, שטנקים — ולו גם במספר מועט, אך אם פיקוד נועז להם — עשויים להכריע במבצעים, גם בתנאים שאינם "אידיאליים" למלחמת-שריון; ובלבד, שאין כוח נ. ט. מספיק לעומתם.

קרנו של חיל-הרגלים, כ"מלכת שדות-הקרב", חזרה ועלתה. אכן, ענין זה מחייב ניתוח מפורט לעצמו.

מלאיה : —

הוברר, בהתחשב כמובן בתנאים הטופוגרפיים (ג'ונגל!), כי היחידה האופרטיבית-הישרה הגדולה ביותר למלחמה בפרטיזנים היא הפלוגה.

על תכנון הפעולות להיות מהיר וגמיש, לרגל הנתונים המשתנים חליפות. לפיכך, הוא חייב להיעשות במפקדת-הפלוגה עצמה.

גיחות-הצבא, כמסתבר, רק לעתים רחוקות מאלצות את הפרטיזנים להכנס בקרב. דרך כלל, הצלחתם מתבטאת בגירוש היריב הפרטיזני משטח המבצעים של אותה פלוגה בלבד.

פעולות הפלוגה הן :

(1) התקפה על יעד מסוים (בהסתמך על "מסירות", וכו').

(2) דליקה אחר פרטיזנים, שביצעו התנפלות על ישוב או משמר-צבאי.

(3) סיורי-חיפוש בשטחים חשודים.

(4) מבצע-זיהוי.

כן מתאמנות במיוחד הפלוגות הפועלות נגד פרטיזנים ב"תרגילים לפעולה מידית", להגברת כושרן במקרה של התקפת-פתע. מטוסים, לסיוע במלחמה האנטי-פרטיזנית — הכזיבו. טרטורם מניס את האויב למחבואיו.

ויאטנאם : —

מלחמת הצרפתים בשטחי ויאטנאם התבססה עד כה על מוצבים מחלקתיים או פלוגתיים. שייצגו את השלטון הצרפתי ושמרו על האוכלוסין מפגיעות הלוחמים הויאטמינים. — אך שיטה זו לא עצרה כוח מול עצמתם הגוברת על הללו.

הצרפתים עברו, איפוא, לשיטת-הגנה חדשה, המתבססת על גרעינים-צבאיים גדולים יותר. ל"גרעין" — אין כל תפקיד משטרי. מערך בסיסו כולל קר-הגנה קידמי, מערך-הגנה עיקרי ועמ' דות-נסוגה. הגרעין צופן את היכולת לשמש בסיס אופרטיבי, שממנו תוכלנה להציח יחידות למבצעים השונים. דבר זה מחייב מציאותם של כוחות ניידיים חזקים ב"גרעין", אשר יהוה גם בסיס-אספקה ונופש.

שיטה זו מחייבת גם תיאום מדוקדק של רשת-הגרעינים, עם גרעין-ראשי בתוכה, העשוי להפעיל רורב אופרטיבי גדול יותר.

מתקיימים סיורים מתמידים בשטחים שמחוץ לתחום "הגרעין", ע"י מכוניות-סיור ומשוריינים ביבשה, וע"י סירות וזחלים-אמפיביים — בנהרות. ישובים החשודים באכסנת כוחותיו של הויאטמי-נה, — מוטרדים ע"י הצרפתים בקביעות באמצעות סריקות, חיפושים וכו'.

כוחות-הויאטמינים עצמם נוקטים בשיטה הנושנה של "פגע וברח".

על בעיות ההגנה

מאז הועת כתביו של פון־קלאוזביץ — מזה מאה שנה ויותר — נמשך הויכוח סביב הדעה שהובאה בהם, ש"ההגנה היא החזקה שבצורות־המלחמה".

במשך התקופות, שבאו בזו אחר זו — היו כמובן, פנים שונות לויכוח זה, שמסקנותיו נטו פעם לכאן ופעם לכאן. לאחר "נצחון־ההגנה" בראשית מלח"ע הראשונה — נסתמנה, עם שכלולי הנשק והטקטיקה ברבע השני של המאה העשרים, תמורה נוספת; ונתקבל הרושם שהמגמה הנוכחית היא להעביר את כתר־ההכרעה לצורת ההתקפה דוקא. ברם, המעיין הנבון ודאי שידע להסתייג מלקבל כל מסקנה הנובעת ממצב דברים, שהגו אמנם עובדתי, אך עם זאת הנו "כללי", או "ממוצע", ואינו זהה דוקא עם מצב הדברים המיוחד של אזור ומדינה מסוימים; ועל כן גם יש ואינו עונה על השאלות הקונקרטיות למשל: מה תוקפן של הכללות מסוימות? בשביל מי, מתי ובאיזה נסיבות כוחן יפה?

וכן — צריך שיהיה ברור לו, לקורא בספר על נושא זה, כי אין ההגנה אלא אמצעי להשגת עליונות — עליונות, אשר נועדו לאפשר ההתקפה נושאת־הכרעה.

נציגה המובהק של הגישה ה"הגנתית" בדור־המחשבה הצבאית האחרון היה הפילדמרשל הגרמני ריטר פון לאב, אשר יש שראוהו כאחד המצביאים הרציניים ושקול־ההחשבה שבצבא־גרמניה ערב תקופתו של היטלר ובתקופתו אנו. פון־לאב פרש מהשירות שנים מספר לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, ופירסם — תחילה בצורת מאמרים בעתון צבאי־מדעי — את ספרו "ההגנה", פרי מחקרו והתבוננותו במשך 40 שנות שירותו בצבא הגרמני. הספר זכה לתשומת־לב רבה בגרמניה וברוסיה. לדעת כמה מסתכלים באמריקה — הרי ברוסיה הגשימו את דעותיה, הלכה למעשה (במהלך מלחמת 1941—1945) ואילו דוקא בגרמניה לא נתקבלו הנחותיו והצעותיו כבסיס לניהול המלחמה העתידה. במלחמה עצמה כשפון־לאב נקרא שוב לשירות פעיל, פקד על הגייסות שנועדו לריתוק "קורמוינר", אחר־כך, כשועמד בראש הצבא הגרמני שפרץ דרך ליטא ו"קורסטאלין ועלה על לינינגרד — יש ותוך פלישה אופנסבית מובהקת זו השתמש גם בקטעי תורה ומתור הגנתיים, עליהם עמד בספרו. לאמור: תמרון בקוים פנימיים, — בצורה שהזכירה לעתים את פעולותיו של הינדנבורג במזרח פרוסיה ב־1914, עליה הוא עומד בספרו.

אפשר שיש לעג־גורל בכך, שמטפחה של מחשבת איסטרטגיה־של־הגנה הוכרע דוקא בהתנגשו במערכת

ההגנה (הרוסית), שידו קצרה להתגבר עליה בדרכי המבצעים החדשות, שנתגבשו בינתיים באורח־המלחמה הגרמני, ואשר נתגלמו בה כמה מן העיקרים שהוא עצמו הדגיש את חשיבותם. לעומת זאת, הרי אין ספק בכך שגם לתורתו של פון־לאב היה חלק באורח הגרמני של מבצעי ההגנה והנסיגה במשך השנים 1943—5 בהן ניסו לעצור, בכוחות פותחים והולכים, את ההתקדמות הרוסית. היסוד המאלף בספרו וגרעין תורתו כלול בקטע הבא:

— "הואיל ובכל מלחמה כי תבוא לא נוכל לקוות לעליונות מספרית או עליונות בציד־מלחמה על רהגנה למלא תפקיד של טיוע להתקפה ולהכין את זו, — שכן רק היא בלבד עשויה להביא לידי הכרעה. אם לאויב תהיה עדיפות מוחלטת הכרח לשתחוק את כוחו ועצמתו."

אכן, ברור לו, לפון־לאב שיש לעמוד על אפשרויותיו וכונותיו של האויב ולסגל את תכניות ההגנה אליהן — כדי שאפשר יהיה לקיים הגנה — ממש נגדן. והריהו כותב: "ידעים אנו שהגנה תלויה בהתקפה; היא צריכה להיות מותאמת לצעדים בהם נוקט התוקף. מעמדה הוא מעמד של תלות אופרטיבית וטקטית במתקיף: — יהא זה במלחמה־בכללה, במבצע שלם או בקרב מסוים."

כיום, יותר מאשר אי־פעם, יש בידי ההגנה — מפאת כוחה המוגבר — למלא את תפקידה המקורי. תכליתה היא לשבור את עצמת התוקף, להדוף את המלומותיו, להחלישו, להקיז את דמו — לרתיש כוחו עד גמירא. התמורה ביחסי הכוחות, הבאה כתוצאה מכך, תאפשר למתגונן עצמו לצבור כוח על מנת לעבור להתקפה."

להשגת מטרה זו חיוני הוא כי ימצא תמיד בידי המתגונן רזרב מספיק. — ופון־לאב מדגיש:

"בסופו של דבר, הרי השאלה: ביכולתו של איזה צד יהיה לשמור לעצמו לעתודות רעננות — היא המכרעת לגבי הצלחת ההגנה; או — זו של ההבקעה."

כן מבליט הוא את הצורך במכשירים תוקפניים גם לצרכי ההגנה. — גם בהגנה, כבהתקפה, ניתנות האויריה, וכן יחידות ממוכנות ומהירות מכל הסוגים, לשימוש מצוין: ודאי שיש בהן כדי להמתיק את יתרונותיה של האופנסיבה באשר לשריון וכוחות־אויב, ואולי אף לאזנם. בהגנה אופרטיבית יש להציג למול כלי נשק בהם משתמש המתקיף כלי־זין מאותם הסוגים עצמם. נחוצים הם להגנה כשם שהנם נחוצים להתקפה. לגבי אויב עדיף־כוח רואה פון־לאב הכרח לנקוט באיסטרטגיה־של־"שחיקה" * (שבצמצם היתה, במובן הרחב, גם הדרך בה השתמשו הרוסים בעמיתם בפני הגרמנים). הוא כותב:

„כאשר לאויב עדיפות רבה, תהא המטרה הראשונה להקטין את אִי־השיון ביחסי־הכוחות ע״י איסטרטגיה של קרבות־השהיה, ז. א. — אסטרטגיה־של־„שחיקה“, שתכליתה היא להחליש את האויב עד לאותה מדרגה, בה נמצא המגן חזק דיו כדי לעבור להתקפה“.

פון־לאב עומד במיוחד על שתי תכונות־היסוד שבמרכזה של כל איסטרטגיה הגנתית חדישה בת־מש, והן־הקרב הערוך־בעומק, ושיתוף־הפעולה המהודק השיטתי בין סוגי־החיל השונים, וביחוד בין האויריה, השריון, חיל־הרגלים וחיל־התותחנים.

„ההגנה הטקטית מצריכה נידות בצירופי אגדי־הקרב, וארגון עמוק של העורף. וכן — את עריכתם של גופי צבא במיבנים עמוקים, דרגי־דרגים, יש באלה כדי לאפשר „ספוג“ פעולות־פתע של האויב, להאיט את התקפתו — ולטבכו ברשת־ההגנה־הקדמית; לשלול ממנו את כוחו — ומעל לכל: להשיג רִנְחֵזֶמַן, לנקיטת צעדים נגדיים“.

פון־לאב ידע היטב, שלמול אורחות־ההתקפה החדשות, כפי שפותחו כבר בזמנו בגרמניה, יש להעמיד דרכי הגנה חדישות וטקטיקה השונה־מיסודה מזו שהיתה „מסורתית“ ומקובלת. „נוסח־הבזק“ במלחמה — פרי המיכון והנשק החדש והמשוכלל — טיפח טקטיקה חדשה ושינה את יחסי הגומלין הקיימים שבין שתי צורות־היסוד של אורח־המלחמה. קפ' לידל־הארט נהג לציין בהזדמנויות שונות את סיכומה של „היסטורית־המלחמה הרשמית“ הבריטית למלחמת־העולם הראשונה, שלפיה היתה להגנה „עליונות“ של 3:1 לגבי ההתקפה, במובן זה שלמתקפה היה כרגיל צורך לזכות תחילה בעדיפות כפולת־שלוש על פני המתגונן כדי שהתקפתו תהיה עשויה להצליח. „הנוסחה“ הנל היתה כמובן „מ מ ו צ ע ת“ ונשתנתה לכאן ולכאן. כיום נראה, שיחס זה נשתנה לחלוטין, ומקובל לחשוב כי האור־פנסיבה שוב עדיפה על הדפנסיבה; ועל כל פנים, אין עוד לתוקף, בעל־החימוש החדש, הכרח ביתרון מספרי כנל. מתרגמיו של פון־לאב ופרשניו מנסחים זאת כך: „כאשר אופנסיבה טקטית חדישה, בצורתה המרוכזת ביותר, מוצגת מול הגנה טקטית חדישה, בצורתה המרוכזת ביותר אף היא — תפול ההכרעה תמיד לטובתה של הראשונה“. אך רצוי לציין, ש„במלחמת־העולם האחרונה היו ההגנה־בעומק וההתקפה־הממוכנת כרוכות זו בזו כתאומי־סיאם“, (מרשל) — ללא כל סיכוי לקיום בנפרד. דרכי ההגנה, שהיו מקובלות עד לפיתוח „מלחמת־הבזק“, אלה ששימשו ביעילות בזמן מלחמת־העולם הראשונה, היו בנויות על רצף של אזורי ההגנה, הקשורים קוית האחד למשנהו, ואשר את חוט־השדרה שלהם היתה תכנית־אש, שהתבססה על מכ״י וארטילריה בעיקר. תכנית־האש שבכל אזור ואזור לא היתה אלא חלק מהתכנית הכללית.

דרכי הגנה אלה תוכננו בשעתן, כדי לעצור כל התקפה של חיל־רגלים שהיתה נערכת לרוב ב„גלים“ הבאים בזה אחר זה. התקפות אלו, שהיו מתפתחות באיטיות יחסית, ואף היו מלוות לרוב הכשרה־ארטילרית ממושכת, נתנו תמיד את השחית בידי המגינים, משנכבש קורעמדותיהם הראשון, להתבסס בעמדות חדשות (בעורף) או (זנך) להביא תגבורת להתקפת־נגד; מצב־דברים, שהיה במפורש לטובת ההגנה.

אותם הקוים עצמם, שהיו אופייניים, בשעתם, ליעילותם של דרכי הגנה אלה — יש והופכים עתה לנקודות

הואיל והמדורה היחידה מספרו של פון־לאב היכולה, למעשה, לעמוד לרשותו של הקורא הישראלי (יודע הלעז) היא התרגום־האנגלי, שהופיע באה״ב — רצוי להעיר כאן כמה הערות לגבי תרגום זה.

התרגום נעשה בידי שני אנשי חו״ל: אחד, וינאי בעל שם משפחה הונגרי, פּוֹסְנֵי, השני — קצין צרפתי, שימש אותה שעה בנציגות צרפת־הלוחמת באה״ב. חלקים לא קטנים בתרגום — מפתיעים ברמתם הנמוכה. נראה, שלא נעשתה בו כל עריכה שהיא וכל בדיקה לשונית ועניינית. אף לאה גהה רצינית. נראה שהמו״לים סמכו על התמצאותם של המתרגמים, וזו — עכ״פ במידה שהדברים נוגעים לתרגום של מלים, מש־פטים ומושגים לאנגלית. — הכוונה בהחלט. כתוצאה מכך, כשהקורא מוצא את עצמו לעתים חסר־אונים להבין תוכנו של משפט או לרדת לעומק כננתו — אל יתלה את הקולר בליקוי־הבנתו הוא. נוסף על סילופי התרגום והסטיות מצליחים המתרגמים להקנות צורה כה סתמית וחסרת־ענין למחשבות שהביע בעל הספר — עד כי יש בכך, ללא ספק, משום עול הן לגבי המחבר והן לגבי הקורא.

יש בספר — וביחוד בהצגת הדוגמות הרבות ממל־העולם הראשונה וניתוחן — לא מעט מהמענין והמא־לף אף כיום הזה. ודאי, כמה מן המצבים הללו אינם עשויים עוד להישנות, אך לעומתם ישנם אחרים העלוי־לים לחזור בצורה זו או אחרת, במלחמות „גדולות“ או „קטנות“. יש והמחבר נוגע (ביחוד בשטח האופר־טיבי) בסוגיות שכל עוד מופה להתקיים מלחמת צבא־יבשה, נשארות אף הן בחזקת „נצחיות“; כזאת הנה סוגית „פעולות לפי קוים פנימיים“, החיונית כ״כ למצבים גיאוגרפיים־הגנתיים בדומה לזה של ארצנו. גם כמה מניתוחי גורמי־ההגנה, האופרטיבית והטק־טית, במלחמת העולם הראשונה — עדיין רב הענין (והחיוניות) שבהן, אם רק יודע הקורא להתבונן בגרעי־נם נכוחה.

ה ת ו ר פ ה , משהוצגו הללו למול דרכי ההתקפה החדשה. מסך-אש, שבכוחו לעצור חיל-רגלים המתקדם בקושי בקצב של 4 ק"מ לשעה — אין בידו לעצור רכב-שריון מהיר העובר על פני השטח-המוכה תוך רגעים ספורים בלבד.

ובכן, מה התשובה לדרכי-ההתקפה החדשות ול"בלץ"? ברור הדבר — לכך דרושה מערכת-הגנה שתהיה חדישה אף היא. רק תפיסה חדשה-מיסודה של דרכים הגנתיות (וטקטיות, בכללן) תוכל לתת תשובה מניחה את הדעת. פוץ-לאב בחן וחקר בספרו את צורות ההגנה השונות לאור הנתונים מקרבות מלחמת-העולם הראשונה. הוא מנתח כל פעולה באופן אובייקטיבי למדי (הגם שאינו שוכח להבליט את סגולות-היתר של

הצבא הגרמני), סוקרן בעין חדה ומסיק מסקנות לגבי העתיד. —

אין לך דבר, שיגזור כל-כך את דינו של איש-הצבא כמו לקבל כאמיתות ללא-עוררין השגות, שנתקבלו אי-פעם — מבלי להינכח, שאמנם הן בעלות-ערך גם כיום, או שאינן מקוימות עוד אלא בכוח ההרגל בלבד.

"זירת-הקרב" — מצטט פוץ-לאב את מרשל פוש — היא שדה-הנסיון המאלף ביותר, אשר בו נבחנים כל התורות והפירושים לעקרונות ניהול מלחמה או קרב שפותחו בזמן שלום. פוץ-לאב מסכם את השקפותיו על ההגנה האר-פרטיבית, (להבדיל מהטקטית, שגם לה הוא מקדיש הערות-ניתוח מיוחדות), כפי שהתפתחה מאז מלחמת העולם הראשונה, בארבעה עקרונות. —

א. הכוחות, שמחמת נחיתות מספרית או בשל סיבות אחרות, נמצאים במצב התגוננות חייבים להתכונן לקראת המעבר לאופנסיבה. הכנה כזאת משיגים בדרך של הגנה סבילה, כשאינו כוחו של המתגונן מספיק בשביל להילחם בצורה אחרת. או: ע"י קרב-השהיה כשלמשל, היתרון הוא לאויב, לפי שהקדים בהכנותיו למלחמה.

אם ביכולתו של מפקד הגנה אופרטיבית להשתמש בגופי-צבא ניידים ובכוחות-אויר חזקים לפני מערך כוחותיו העיקרי ובאנפיו כשבאותו זמן עצמו הוא מקים מכשולים אופרטיביים — אזי אפשר לו לצפות תוך בטחון רב יותר לקראת מערכה, גם כנגד אויב בעל יתרון כוח.

ב. אפשרות לניהול הגנה באורח נייד "קפיצי" יותר, מתבטאת במיוחד בכלל השני מכללי היסוד של ההגנה, דהיינו — מבצע לפי קוים פנימיים. ביצועו של מבצע בקוים-פנימיים נעשה קל יותר ע"י העובדה שבחזיתות שאינן מכריעות אפשר להסתפק בהצבת גופי-צבא קטנים יותר. כוח-האש המוגבר, ריבוי הנשק האבטומטי, הצבת כלים ארטילריים בתחפורות מוסיות, השימוש במכשולים, נשק כימי, הנקיטה בטקטיקה-משהה, והשפעה העוצרת של התקפות-אוייר על גייסות אויב ועורקי העורף שלהם — כל אלה מגבירים את ההגנה ונותנים שהות להתפתחותה של המערכה המכרעת.

ג. נקודת יסוד השלישית של הגנה אופרטיבית מתבטאת בכך, שבחלקים הבלתי מכריעים של החזית — יש להפעיל כוחות קטנים. דבר זה הוא המאפשר היווי "נקודות-כובד" בחלק מסוים אחד של החזית, שכן, כפי שנאמר, במקומות שאינם-מכריעים ניתן להחזיק מעמד אף בכוחות מוגבלים. דבר זה הופך עוד יותר קל, שעה שהמצב הכללי אינו מתירה תנגדות בעמדה-קבועה, אלא מחייב טקטיקה-השהיה. ואזי מאפשרים גופי הצבא הניידים וכוחות אויר את הגברתה במהירות של נקודת הכובד במקומות שהגם מכריעים. כן מתגלית חשיבותם האופרטיבית של גופי הצבא הניידים וכוחות-האוייר שעה שההגנה מוצגת לפני מצב מסוכן בגזרה מתונה של חזית. קביעת הגזרות המכריעות, ואילו שאינן מכריעות, תלויה לא במגן בלבד כי אם גם במתקיף; לפחות, במידה שהמגן חייב להביא בחשבון את פעולות יריבו. יודע כל מתקיף כנגד חזית-ההגנה מאורגנת, ויהא זה במלחמת תנועה או במלחמת עמדות, כי רק להתקפה המבוצעת בתוקף והערכה לעומק — יש סיכוי כל-שהוא להשיג הפתעה במלוא כבדה. אכן, עתודות חזקות וגיידות חוסכות לו, למפקדה של הגנה אופרטיבית, דאגות הרבה. אך הוא זקוק אף למערכת-סיוור ותצפית מוגברות. מתמידות וארוכות-טווח.

ד. כלל-היסוד הרביעי הוא, שבמקרה של עדיפות יתרה של האויב, יש לקיים קרב-השהיה ולהשתמש באיטרטגיה-של-התשה על-מנת להחליש את האויב, כך שאפשר יהיה אח"כ, בשלב מאוחר יותר, לעבור לאופנסיבה. נסיגתם של הסרבים במלח"ע הראשונה (בשלהי 1914) הנה דוגמה אופיינית למסע-מלחמה כזה. המכונה "תמרון תוך נסיגה". אף כלל זה מקבל יתר-תוקף ע"י השימוש בכלי-הזינוק ואמצעי-ההתבוללה החדשים.

ולסיכום, נצטט כלשונם מדברי פוץ-לאב, שנשמע בהם הדים ביחס לבעיות שלנו: —

הואיל וארצנו נמצאת במקום מרכזי, מוקפת מדינות מצוידות היטב, עלינו לפנות להגנה כשיטה חשובה וחיונית של ניהול מלחמתנו וקרבותיה. ההגנה אינה צריכה להיחזק לקרן זווית למרות החשיבות בהדגשת ההתקפה. יש לתת לה את המקום הנכבד בחינוך הקצונה ובבנין החילות. הואיל ובמלחמה הבאה לא נוכל לסמוך על עליונות מספרית מבחינת כוח-אדם וציוד מלחמתי — תצטרך ההגנה לטייע לאופנסיבה ולעזור בהכנתה. במקרה של עליונות אויב מוחלטת — תפקידה של ההגנה הוא להרחיק כל אויב מתחזית בה צריכה ליפול ההכרעה. על מנת להגיע לתוצאות חיוניות נגד כוחות עדיפים, תוך הקשיים שאנו נתונים בהם אין לזלזל בשום נשק ובשום אמצעי-מלחמה. בכל אלה יש תועלת כאשר הם מנוהלים ע"י צו אחד ובהתאם לתכנית אחידה. ההרמוניה החיצונית והפנימית גם יחד יבטיחו את הצלחת ההגנה."

למדינת ישראל,
לממשלת ישראל,
לצבא ההגנה לישראל,
על כל שלוחותיו
ברבות לשנת תשי"ב

ב"כ בתי חרושת אמריקאיים למכונות :

Fairbanks-Morse
Cutler-Hammer
Le-Blond
Landis
Millers Falls
G. T. D.
Harnischfeger

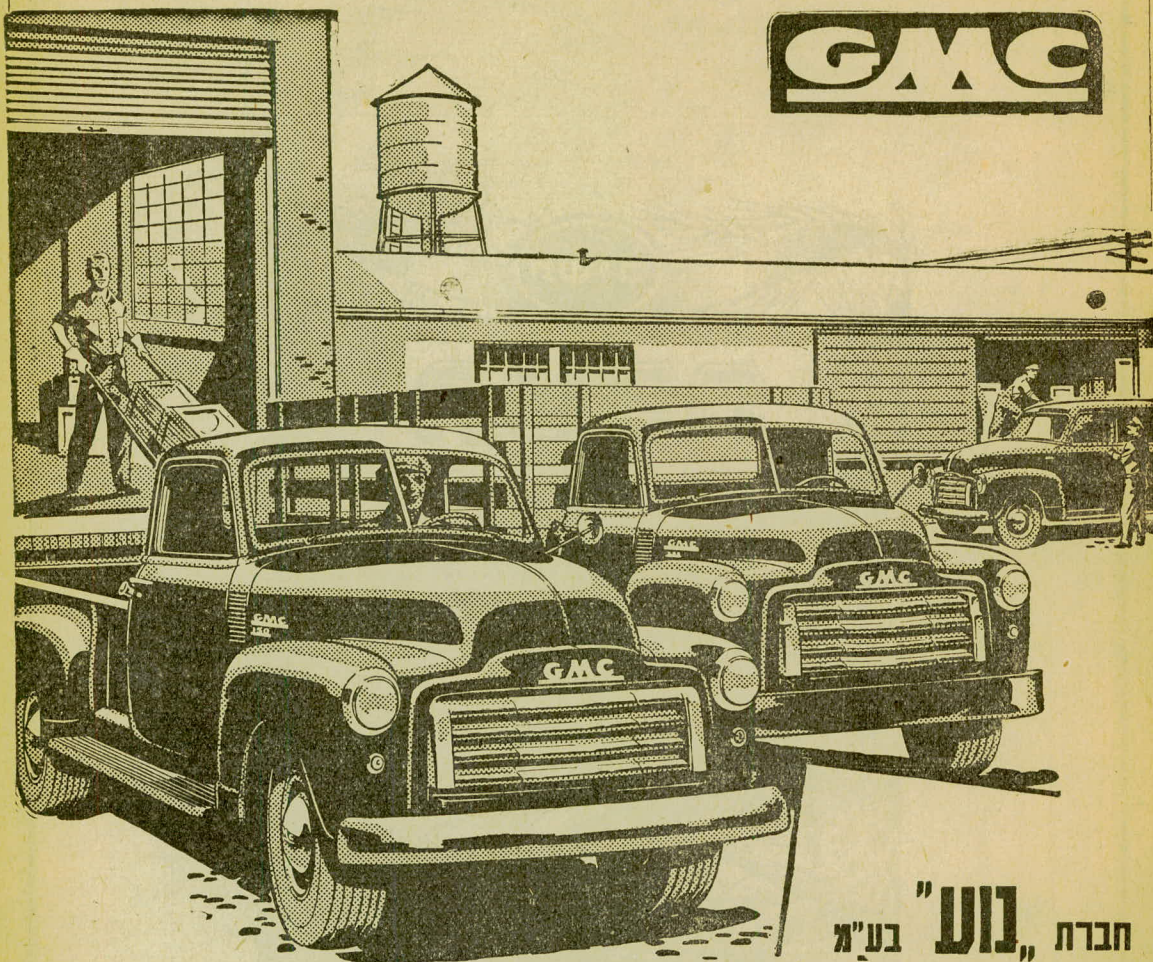
משאבות, מנועים, מאזניים
ציוד חשמלי
מחרטות
ציוד להברגות
כלי חשמל
כלי עבודה
מנופי השמל

יוסף רושגולד

מוהנדס מוכני

נחלת בנימין 73 • טלפון 2506 • תל-אביב

GMC

חברת „נוע” בע”מ

מברכת את ממשלת ישראל, צ.ה.ל., ההסתדרות,
לקוחותיה, עובדיה, ציבור הפועלים והישוב

בשנה טובה

תשי"ב

תנובה

מברכת
את הישובים החקלאיים-חבריה,
עובדיה ולקוחותיה, את ציבור
הפועלים ואת העם כולו
בשנת קבוץ גלויות ובנין.

ח י פ ה ת . ד . 1696

טלפון: 4350 . 4359

סולל בונה בע"מ

המרכז הקבלני

של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בישראל

מציא לפעל
עבודות בנין. סלילת כבישים
ועבודות צבוריות אחרות

המשרד הראשי:

חיפה. רח' הנמל 65. בית סולל-בונה

ת. ד. 563. טלפון 4311-15

סניפים:

תל-אביב. רח' לילנבלום 39. ת. ד. 1267. טלפון 38-6031

ירושלים. רח' בן-יהודה 1

ת. ד. 1344. טלפון 2486

הבעלים המנהלים של המפעלים הבאים:

„כור“ חברת חרשת ומלאכה בע"מ.

החברה המתאמת את מפעלי החרשת של סולל בונה בע"מ

בתי יציקה „וולקן“ בע"מ. חיפה

חמת - מפעלי מתכת - נחלת יצחק

מפעלי זכוכית ארצישראליים „פניציה“ בע"מ. חיפה

חמרי בנין כלליים „חבך“ בע"מ. נחלת יהודה

„חרסה“ - מפעלי קרמיקה. חיפה

תעשיית אבן וסיד. חיפה

„אבן“ בע"מ. תעשיית אבן ושיש מלאכותי

מפעלי מלט פורטלנד ארצישראליים „נשר“ בע"מ. (בעלות חלקים)

המנפר בע"מ. חיפה (בעלות חלקית)

„חרות“ בע"מ. ספקים. קבלנים ויצרנים של חמרי אינסטלציה. תיא. חיפה. ירושלים

סוכנויות „וולקן“ - סוכנים להפצת מוצרי פירמות ברימיות.

הרכבה וייצור חלקים של תוצרתן

עגן בע"מ. חיפה - בניה ותקון סירות. שרות סירות-מונע בנמל חיפה

החברה לשכון עממי בע"מ תל-אביב

חברת בוני חיפה בע"מ חיפה

קרקעות חיפה בע"מ חיפה

חברות שכון

פרדס סינדיקט

של מגדלי הדר בארץ-ישראל • אגודה שתופית בע"מ

ת.ד. 1290, טלפונים 4281/2

תל-אביב, שדרות רוטשילד 20

משווק פרי-ההדר הגדול בארץ

קואופרטיב מדנאי ומשווק פרי הדר של האגודות:

"פרדס" אגודה קואופרטיבית של פרדסנים בע"מ, תל-אביב.
"אדיר" אגודה קואופרטיבית של פרדסנים בע"מ, תל-אביב.
"א.פ.א.י." אגודה שתופית לפירות בע"מ, חדרה.
"בוסתן" אגודת פרדסנים קואופרטיבית בע"מ, פתח-תקוה.
"מגדלי הדר הרצליה" אגודה שתופית בע"מ, פתח-תקוה.
"פרדס חדרה" אגודה קואופרטיבית של פרדסנים בע"מ, חדרה.
"פרדס גן-חיים" אגודה קואופרטיבית של פרדסנים בע"מ, גן-חיים.
"חברות הדרי יפו" בע"מ, תל-אביב.

מחלקות נוספות:

1. לעבוד פרדסים.
2. להובלה ימית.
3. לבטוח מכל הסוגים.

חברות עזר:

1. הסינדיקט לתפריז יפו בע"מ.
2. חברה לפירות יפו בע"מ.

המלחים" בע"מ

בית החרושת החדש בכביש פתח-תקוה

מול קריית מסלון

משורדי הקשר

תל-אביב רחוב מקוה ישראל 18 קומה ב'

תעשית דודי קיטור וארמטורה — בית מלאכה מכני וחריטה — בנין
סירות, מנופים ומגרסות חצץ — מיכלים להחסנה והובלת דלק
קונסטרוקציות ברזל לבנין — שסתומי השקאה וציוד תעשיתי

מחסני עצים בע"מ

כל מיני עצים ודיקטים
לבנין, נגרות ורהיטים

המשרד:

תל-אביב, רח' לילינבלום 39

חברה

לשיכון עמ"י

בע"מ

תל-אביב רח' מונטיפיורי 12

מלפונים :

4 4 6 3

5 6 9 6

בית מסחר ואימכורם לכל מיני תבואות

ב. יקיאובסקי ושות'

המשרד:

תל-אביב, רחוב העליה 4

ט ל פ ו ן

2 6 7 0

המחנה: דרך פית. עיי החעשיה

ט ל פ ו ן

2 8 2 6

"פלד"

חברה לטקסטיל בע"מ

מטויה

הכתובת:

דרך פתח תקוה פינת דרך תל-ישיבנסקי

מלפון 7253

ת.ד. רמתין

אלוף נהגי „אביב“ בע"מ
 שרות המוניות הבינעירוני בישראל
 שרות נוסעים • משלוחי אכספרס • העברת כספים וגובינה
 נסיעות מיוחדות לכל חלקי הארץ

ירושלים
 טל. 2401, 4034

טבריה
 טל. 98

תל-אביב
 טל. 2162, 5656

צפת

חיפה
 טל. 2738, 2660

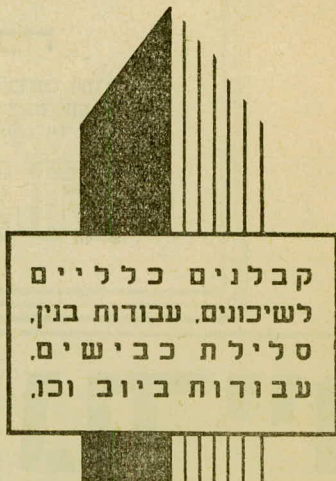
מיטב הברכות לשנה החדשה
 לממשלת ישראל, ללקוחות, לחבר העובדים
 ולכל הציבור בארץ מאחלים

אמקור

חב' לתעשית
מקרים חשמליים בע"מ
 (מיסודם של „הארגז" ו„אמפא")

תל-אביב, רח' הגיבורים ליד יד-אליהו
 ת.ד. 2850 טלפון 68260

אר.יב
 בע"מ
 חברה לבנין ושיכון

קבלנים כלליים
 לשיכונים, עבודות בנין,
 סלילת כבישים,
 עבודות ביוב וכו.

תל-אביב, רחוב אחוזת בית 3, טלפון 4965

המגפר בע"מ

בית חרושת למוצרי גומי

המשרד הראשי ובית-החרושת: מפרץ חיפה, ת. ד. חיפה 1335, טלפון 7218
 סניפים: תל-אביב, רחוב הגליל 9, מול תחנת האוטובוסים המרכזית.
 חיפה, רחוב אלנבי 14, טלפון 2195.

נעלי התעמלות — נעלי בית — נעלי רחוב — צנורות גומי וצנורות פלסטיקה — סוליות ועקבים
 מגומי — חלקי מכוניות — מוצרי אבונים — סרטים נעים — ציוד טכני — חדוש צמיגים

עוד שנה חלפה

את מחוגי השעון אין להשיב אחורנית. ככל שעוברות השנים, כן נעשית הדאגה לעתיד חשובה יותר. בטוח ב"הסנה" פירושו בסחון לעתיד, חסכון לימות זקנה ומשען למשפחה במקרה אסון

שנה טובה

שנת שפע וברכה למבוטחינו ברחבי המדינה וכלל בית ישראל. שנת יצירה והגשמה ל"הסתדרות" ולצבור העובדים בעיר ובכפר

הסנה

גודייר

נושא השיא העולמי בייצור
ובהכצת צמיגים ומוצרי
גומי לתעשייה וחקלאות

הסוכנים והמפצים היחידים לישראל:

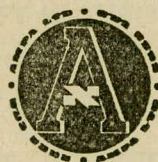
מכשירי תנועה בע"מ

AUTOMOTIVE EQUIPMENT LTD.

תל-אביב: דרך פתח תקוה 14

רחוב הרכבת 20 (ע"י בית הדר) טל' 5455

חיפה: רחוב המלכים 104, טלפון 4475

..אמפא "בע"מ

דרך פ"ת 16 טל. 3228 חל-אביב
המסיצים של המקודים החשמליים

פילק

מוצרת בית חרושת

אמקור

שילחים את מיטב ברכותיכם
לקראת השנה החדשה
לממשלת ישראל, ללקוחותינו,
לעובדיו ולכל הציבור
תהא השנה הבאה עלינו שנת
עליה וקליטה שנת התפתחות
כלכלית ויוגשון המדינה.

„עמידר“ **החברה הלאומית לשיכון עולים בישראל בע"מ**

„עמידר“, החברה הלאומית לשיכון עולים בישראל בע"מ, נוסדה במחצית הראשונה של שנת 1949 עם התגברות זרם העליה והחמרת בעית שכונם של העולים בארץ. על ידי הממשלה, הסוה"י, והקה"ל, מתוך שתוף פעולות חברות שכון צבוריות, בהון של 5 מיליון ל"י.

התחלת פעולתה של עמידר חלה בזמן חמור לבניה בכלל, ולשיכון עולים בפרט, ולכן קבלה על עצמה החברה — מלבד הבניה העצמית — לעודד גם את בניתם של גופים צבוריים אחרים (חברות שכון צבוריות, רשויות מקומיות) ע"י מתן ממון. לאחר זמן העמידה עמידר את פעולתה על בניה עצמית בלבד. במשך שתי שנות פעולתה נודעה עמידר כחברה הראשית לבניה בשביל שכון עולים ותפסה במשך כל הזמן הזה את המקום הראשון בהספקת דירות לעולים חדשים על ידי מחלקת הקליטה של הסוה"י.

היקף פעולתה של החברה במשך השנתיים מסתכם במספרים הבאים (לפי המצב שבמחצית השניה של 1951):

בניה עצמית של עמידר:		
בניה קשה	10,000	יחידות דיור
בתי עץ	4,000	" "
סה"כ	14,000	" "
בניה בממון עמידר		
	4,800	" "
סה"כ	18,800	" "
נמצאים בבניה לפי תכנית		
השנה השוטפת	4,000	" "

מספר המקומות בארץ שבהם הוקמו שכוני עמידר מגיע ל-55, ובתוך זה 13 מקומות ששכוני עמידר בהם מהווים ישובים חדשים לגמרי.

עמידר נתבעה להקים ריכוזי שכון גדולים במקומות חדשים ועל ידי כך נוסדו על ידה ישובים חדשים, שהטילו עליה תפקידים נוספים. היה עליה לבנות בשכונות מוסדות צבור שונים, וכן גם חנויות ובתי מלאכה, כדי לספק את צרכי תושביהם של שכונים אלה. כן היה על החברה לפתח את השטחים החדשים, לדאוג להספקת מים וחשמל, לסלילת כבישים ולשרותים צבוריים שונים.

כך נבנו על ידי עמידר במשך התקופה הנדונה ונמסרו לשמוש בשכונים הנ"ל מבנים ל-350 מוסדות צבור, כגון: בתי-ספר, גני-ילדים, טפליות, בתי כנסת, לשכות סעד, לשכות עבודה, מרפאות קופת-חולים ואחרים. כן נבנו ונמסרו לשמוש מבנים ל-250 בתי עסק ומלאכה.

מלבד זה נמצאים עוד בבניה מבנים נוספים ל-400 מוסדות צבור ובתי עסק בשכונותיה של עמידר.

אורך הכבישים שנבנו בשכוני עמידר מגיע עד כה לכדי 35 קילומטר, ואורכם של צנורות המים שהונחו עד עכשיו בשכוני עמידר מגיע ל-50 קילומטר.

כל הבניה של עמידר מוצאת לפועל על קרקע הקה"ל והממשלה, וכל הדירות הנבנות על ידה מתחלקות רק באישור מחלקת הקליטה של הסיכנות היהודית לא"י.

יחד עם המגבית היהודית באפריקה הדרומית יסדה עמידר לידה חברה משותפת לשיכון בשם „אפרידר“.

הון המניות של החברה מגיע לסך 1 מיליון ל"י, מחציתו מטעם המגבית בדרום אפריקה ומחציתו מטעם „עמידר“.

חברת „אפרידר“ נигשה להגשמת תכנית בניה באשקלון, שתשמש יסוד להקמת העיר החדשה. עד עתה נמצאות בבניה במקום זה 600 יחידות דיור.

בכוונת אפרידר להרחיב במשך הזמן את פעולתיה באשקלון עצמה וגם במקומות אחרים בארץ.

כל פעולות „אפרידר“ מונצאות לפועל ע"י הממון של החברה „עמידר“.

החברה המרכזית לשכון ובנין

בערבון מוגבל

ההון הרשום 200.000 ל"י

מוציאה לפועל בנין גשרים,
עבודות בנין, סלילת כבישים,
ועבודות צבוריות שונות

מפעלי שיכון עממי
מפעלים ליצור חמרי בנין

פיתוח איזורי תעשיה
הקמת ביתנים לתעשיה ומלאכה

המשרד הראשי: תל אביב, רח' לבונטין 30. טלפון 5-67374
הסניפים: ירושלים, רח' שמואל הנגיד בית צ'רציל, טל. 4814, ת. ד. 77
חיפה, רח' אלנבי 12, טל. 66187 / באר שבע אזור התעשיה

מחסני ברזל בע"מ

המשרד:
תל אביב, דרך יפו ת"א 37
טלפון 5116

אביזר בע"מ

חברה לייצור חלקי חלוף למכוניות

תל אביב
רחוב מקוה ישראל
ח.ד. 1567 טל. 5789

„שיכון” חברה לשכונות עובדים בע"מ

חברת „שיכון” מטפלת בבנין בתים לשכון פועלים, פקידים, עולים וחיילים משוחררים באיזור העירוני של ישראל. ב־16 השנים מ־1928 עד 1944 נבנו ע"י „שיכון” 3,200 דירות, או בממוצע 200 בשנה, ב־4 השנים מ־1943—1948 — 3,300, או 800 יחידות בשנה ובשנת 1949 — 1500 דירות. בסוף 1949 הגיע מספר הדירות במפעלי השיכון ההסתדרותי ל־8,000 עם אוכלוסיה של 33,000 נפש.
בשנת 1950/1 נבנו ונבנים ע"י חב' „שיכון” למעלה מ־7,500 דירות. הדירות האלו מיועדות למשתכנים כדלקמן:

דירות	שיכון ותיקי ההסתדרות
5,150	שיכון עולים
650	שיכון משפחות חיילי צבא הקבע וחיילים משוחררים
800	שיכון משתכנים אחרים
750	
בס"ה 7,350 דירות	

לפי המקומות מתחלקות הדירות האלה כדלקמן: —

בסה"כ	האזור
4,100	תל-אביב
2,500	חיפה
800	ירושלים
100	מקומות אחרים
בס"ה 7,500	

מספר התושבים בבנינים האלה יגיע ל־30,000 נפש.

בבנינים שנבנו ע"י „שיכון” בשנת 1950 הושקעו יותר מ־10,000,000 ל"י. חלק גדול של הדירות האלו כבר נגמר. המספר הכללי של הדירות שנבנו ע"י „שיכון” יגיע בסוף 1950 — ל־15,000 עם יותר מ־60,000 תושבים. פעולות „שיכון” מרוכזות בעיקר בבניית ערי-גנים לפועלים: קרית עבודה, קרית בורוכוב וקרית שלום ע"י תל-אביב; קרית חיים, קרית עמל, קרית אליהו וירושמיה ע"י חיפה.

מספר הדירות שנמצאות בבעלות חב' „שיכון” יגיע ב־1950 ל־3,800, מהן 3,050 ששייכות לח' „שיכון” לבד, בו בזמן, 500 שייכות לחב' „אכסון” ו־250 לחב' „דיוור” — 2 חברות שהסוכנות היהודית ו„שיכון” משתפות בהן. יחד עם כנק הפועלים ו„נוהר-עובד” השתתפה חברת „שיכון” ביסוד בנק משכנתאות ל„שיכון” שבהוננו בסך — 750,000 ל"י משתתפת „שיכון” בסך — 380,000 ל"י. כן נוסדה לפי יוזמת „שיכון” באמריקה „אמון” חברה לשכון בישראל, שעומדת להוציא אגרות חוב בסך — 10,000,000 דולרים ושתמלא תפקיד חשוב במימון השיכון ההסתדרותי בשנים הבאות.

"חריש"

מברכת
את כל חבריה,
את מוסדות הממשלה והעיריות,
את צבור הפועלים בארץ
והעומדים אתה בקשרים בעיר ובכפר,
בברכת שנה טובה. שנת בנין ויצירה

החברה הארצית לעבודות עפר בישראל

מוציאה לפועל עבודות סיקול, חרישים, ניקוז ותעלות השקאה, בונה מעפר מקוות מים ובריכות לגידול דגים. יישור שטחים לשכונים, פילוס דרכים לכבישים, סוללות למסילות ברזל, בכל סוגי קרקע ובכל שטחי הארץ, בציווד חדיש של מחפרים, טרקטורים, דחפורים וסקריפרים אוטומטיים מהגדולים והחדשים ביותר.

חברה קואופרטיבית חקלאית בע"מ
חל אביב, רח' אלנבי 125, מל. 3122

"חריש"

ח ב ר ה
ל ת ע ש י ת
ג פ ר ר י ם
" נ ו ר " ,

ה מ ש ר ד :

דרך המלכים 61

ת.ד. 635 טל. 6254 2444

מברקים: נורמטש

חיפה. ארץ ישראל

בית החרושת:

ת.ד. חיפה 635

טלפון 7143

מפרץ חיפה

עמק ב ל

„לודזיה“

חברה למקסטיל בע"מ

תליאביב

מלפון 3639

חולון

מל. 80817

מייצרת סחורות מטיב משובח

ג ר ב י ם

לבני טריקו

לבני משי

בגדי תינוקות

"החופר"

אגודה שתופית בע"מ

תל אביב, רח' לוינסקי 81, טלפון 2947

עבודות חפירה.
ישור שטחים לשכונות
פילוס דרכים לכבישים
בכל סוגי הקרקע.
עשיית כביש קווקר מלוים
חפירת מרתפים לבנינים
הספקת קווקר
ע"י

מחפרים, דחפורים, קומפרסורים.

מכונות וציוד חדיש אחר.

השאלת קומפרסורים

ברכת שנה טובה

וביסוס הכלכלה והמדינה

ללקוחותינו,

לחברינו,

לעובדינו

ולכל ידידנו בארץ

"מרצפיה" בע"מ

נוסד בשנת 1924

תעשית מרצפות, מחאיקה
צנורות, עבודות אבן ושיש

המשרד:

תל-אביב, רח' לבונטין 6, טלפון 2881.

בית החרושת:

כביש פתח-תקוה, טלפון פ. ת. 242

סניף:

ירושלים, רח' בני-ציון 50, טלפון 2644

מז וברמז בע"מ

תל-אביב ויפו

תבת דאר 436

טלפון 4655

ירושלים

תבת דאר 97

טלפון 4004

הפה

תבת דאר 436

טלפון 4104

א ר ג מ ן

מפעלים לצביעת טקסטיל בע"מ

לבון, צביעה, עדון, גרוד,
אימפרגונציה צמר,
צמרגופן, משי טבעי וכל
מיני משי מלאכותי-
בחתיכות ובחוטאים

בני-ברק, טלפון 7197/98

ל. גליקמן בע"מ

חמרי בנין מכל הסוגים

4455-66721	טלפון	ת.ד. 317	:	חיפה
3172	טלפון	ת.ד. 52	:	תל-אביב
3118	טלפון	ת.ד. 637	:	ירושלים

י ה ו ד ה

חברה לבטוח בע"מ

חברת הבטוח הותיקה בארץ

נוסדה בשנת 1922

המשרד הראשי: רחוב אלנבי 120. תל־אביב

צ י ו ן

חברה לבטוח בע"מ

כל עסקי בטוח

תל־אביב

חיפה

ירושלים

המשביר המרכזי

חברה קואופרטיבית להספקה של העובדים העברים בישראל בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, בנין המשביר, דרך סלמה, ת.ד. 130, טל. 6011-16

פנימים: חיפה, בנין המשביר, ת.ד. 295 — ירושלים, ת.ד. 438

המוסד המרכזי להספקה של התנועה הקואופרטיבית בישראל

המחלקות והענפים:

מכלת — אספקה — תבואה — זרעים — חמיקליים — זבלים כימיים — מכונות
חקלאיות — כלי עבודה -- ציוד מחלבות — קירור — צרכי השקאה — משאבות
הספקה לתעשיה — צרכי הנדסה מכל המינים — ציוד לים ודיג — חמרי בנין
שמני סיכה — טקסטיל, הנעלה וכר — צרכי כתיבה ומשרד — כלי בית ומטבח

מפעלי ייצור:

שמן בע"מ — "המגפר" בע"מ — מפעלי מלט פורטלנד ארץ-ישראל בע"מ — "הצמר"
בע"מ — "מנעל" בע"מ — טחנת קמח ומספוא — "החייל" טקסטיל בע"מ — מכון
לניקוי ובירור זרעים — ייצור מכונות חקלאיות וחלקיהן במפעלי ייצור במשקים

חברות עזר:

המשביר המרכזי (כספיר השקעות) חברה בע"מ — המשביר לצרכן בע"מ — המשביר חברה
מאושרת ליבוא ויצוא — מעבר בע"מ, מחסני ערובה, אשיות בע"מ — קרן לקואופרציה צרכנית בע"מ
חברים ובאריכות לישראל של בתי-חרושת וחברות אספקה ומרכזיים באירופה ובאמריקה

חברים למוסדות המסחר של הקואופרציה הבין-לאומית:

The Co-operative Wholesale Society Ltd., Manchester — The International Co-operative
Trading Agency Ltd., London — International Co-operative Petroleum Association, New-York

בנק הפועלים

בערבון מוגבל

טלפון 4297-4296

תל-אביב

תבת דאר 27

הון המניות והרזרבות

620.000 ל"י

מנהל עסקי בנק לכל ענפיהם

בתי יציקה

„וולק“

בע"מ

חיפה

יוצקים ברזל מתכות אל-ברזליות
בונים מכונות, משאבות ומבני ברזל
זוקפים קונסטרוקציות ברזל, ארובות, וכו'

תעשית אבן וסיד

בערבון מוגבל

ח י פ ה

תבת דאר 563

טלפון 4691

הסניפים:

ירושלים

רחוב בן־יהודה 1

טלפון 2273

תל־אביב

רחוב מונטיפיורי 21

טלפון 4528

הספקת אבן בנין, חצץ, דבש וזיפוי־ים

ה ס י ד

הכי משובח

ב א ר ן

החברה הארצישראלית המרכזית למסחר והשקעות בע"מ

הון המניות: - 1,040,000 ל"י

נוסדה ע"י

החברה המאוחדת לצנורות ולמסחר ותעשייה בע"מ
מחסני ברזל בע"מ מחסני עצים בע"מ

מפיצים כלליים של

תוצרת מפעלי מלט בורמלנד א"י, נשר" בע"מ
ובתי יציקה, וולקן" בע"מ

ב פ י ר

חברה ארץ ישראל אפדיקה לבטוח בע"מ

כל סוגי בטוח

תל-אביב
ח י פ ה
ירושלים
רחובות

חברת החמצן לא"י

ביחיד ליצור חמצן ואצמילן

ח י פ ה

ח.ד. 290 סל. משרד: 3295 בית החרושת: 7215

חברת גרב

רמת-גן - - מלפון 7217

בית חרושת לגרבים

גרבי נילון

גרבי צמר וצ"ג

מכ' העובדים העברים השתופית הכללית בארץ מרכז הקואופרציה

למלאכה, חרושת ושרותים צבוריים.
ברית פיקוח בע"מ

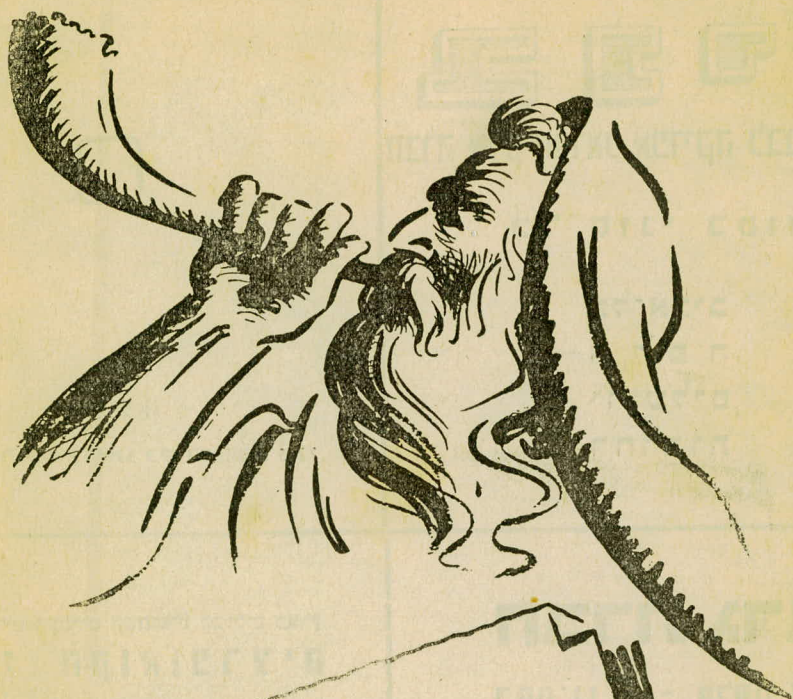
400 מפעלים שיתופיים ליצרנות
ושירות בעיר ובכפר.
10000 עובד.

קופת הקואופרטיבים בע"מ

המוסד הכספי של הקואופרציה
היצרנית-שירותית.

הון עצמי — 250,000 ל"י

שנה טובה

בוק לאומי לישראל בע"מ

ש. בליזובסקי

חברה לבנין בע"מ

ר מ ת ג נ

המשרד: רח' יהלום 40

ט ל פ ו נ 7 3 7 3

בתים משותפים
שכונים עממיים
בנינים לתעשיה

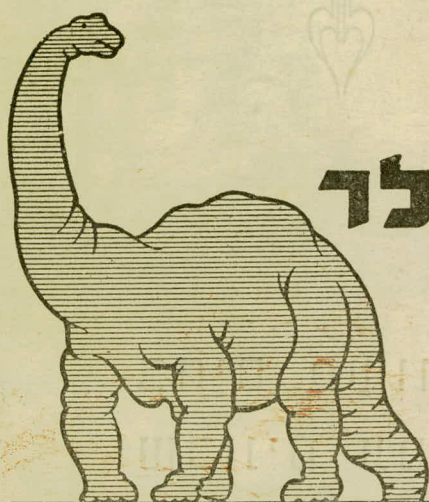
ל'צבא-הגנה-לישראל

„אתה יודוך אחיך -

יך-ב'בעורף אויב'ך"

ברכת

משה קרסו ובניו בע"מ

סינקלור

ב"כ

שמוני סינקה
תוצרת ארה"ב

SINCLAIR
LUBRICATING OILS
MADE IN USA

משה קרסו ובניו בע"מ
רח' החשמל 20 טל. 4723 תל. אביב